

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM
DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

BALKANLARDA TÜRK KAMU DİPLOMASİSİ VE
FAALİYET ALANLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erdem EREN

İstanbul

Ağustos-2018

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM
DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

BALKANLARDA TÜRK KAMU DİPLOMASİSİ VE FAALİYET
ALANLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erdem EREN

Danışman

Prof. Dr. Ömer ÇAHA

İstanbul

Ağustos-2018

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Ömer ÇAHA (Danışman)

.....


Üye Doç. Dr. Alim YILMAZ


.....


Üye Dr. Öğr. Üyesi Ömer TAŞGETİREN

.....


Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.....

Prof. Dr. Ömer ÇAHA
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Balkanlarda Türk Kamu Diplomasisi ve Faaliyet Alanları**” adlı çalışmamın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Erdem EREN

ÖNSÖZ

“Balkanlardaki Türk Kamu Diplomasisi ve Faaliyet Alanları” tez çalışmama görüş ve önerileriyle katkı sunan; İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ömer Bolat’a ve Dr. Ali Gemuhluoğlu’na, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. İ. Yaşar Hacısalihoğlu’na, Kırklareli Üniversitesi Öğretim Üyesi ve Kamu Diplomasisi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Dr. Muharrem Ekşi’ye, İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi ve Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi Kamu Diplomasisi Enstitüsü Direktörü Prof. Dr. Abdullah Özkan’a, Trakya Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Fahri Türk’e, Trakya Üniversitesi Balkan Araştırmaları Enstitüsü Müdür Yardımcısı Dr. Sabri Can Sannav’a, Marmara Belediyeler Birliği Uzmanı İskender Güneş’e ve IRCICA Genel Direktörü Dr. Halit Eren’e teşekkürlerimi arz ederim.

Araştırmama görevleri itibariyle bilgi ve yön veren; Türkiye Cumhuriyeti Makedonya Büyükelçisi Tülin Erkal Kara’ya, Vakıflar Genel Müdürlüğü Müdür Vekili Hüseyin Başkaya’ya, Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Eğitim Müdürü Kerim Sarıgül’e, Yunus Emre Enstitüsü Üsküp Müdürü Dr. Şemsettin Şeker’e, Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Enformasyon Daire Başkanlığı Basın ve Enformasyon Uzmanı ve SASAM Başkan Yardımcısı H. Cesurhan Taş’a, Türkiye Maarif Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi Yunus Torpil’e, Türkiye Maarif Vakfı Kosova Okulları Prizren Müdürü Ali Sedat Aslan’a, İHH Yönetim Kurulu Üyesi Osman Atalay’a, MÜSİAD Balkan Başkanı Dr. Bilal Kara’ya, Bosna Hersek Saraybosna Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Rıfat Gürgendereli’ye, Araştırmacı Yazar Müfid Yüksel’e şükranlarımı arz ederim.

Tezi hazırlama sürecinde katkıları, destekleri ve yönlendirmeleriyle çalışmama ışık tutan tez danışmanım değerli hocam Prof. Dr. Ömer Çaha’ya gönülden teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Son olarak tez çalışmalarım sırasında bana destek olan aileme ve tez çalışmam dolayısıyla evliliğimizin başından beri ilgimi eksik ettiğim ve buna sabreden eşime hem özrümü hem de teşekkürlerimi sunarım.

Erdem EREN

İstanbul - 2018

ÖZET

BALKANLARDA TÜRK KAMU DİPLOMASİSİ VE FAALİYET ALANLARI

Erdem EREN

Yüksek Lisans, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ömer ÇAHA

Ağustos-2018, 190 + xi

Bu çalışmada Balkanlarda Türk kamu diplomasisi ve faaliyet alanları konusu incelenmiştir. Araştırmada hem akademik eserlere hem de kurumların faaliyet raporlarına yönelik literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Araştırma genel olarak diplomasi ve kamu diplomasisi kavramları temelinde kamu diplomasisinin Türkiye’de kavramsal ve kurumsal gelişimi ile Balkanlardaki etkinliği üzerine inşa edilmiştir. Çalışmayla konuyla ilgili literatürdeki boşluğun doldurulması, Türk kamu diplomasisinin genel yapısının analiz edilmesi ve Balkanlardaki Türk kamu diplomasisinin etkinliği resmedilerek gelecek perspektifine katkı sunulması amaçlanmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda çalışmada; geleneksel diplomasi modern kamu diplomasisine nasıl bir dönüşüm sağlamıştır, Türk kamu diplomasisi kavramsal ve kurumsal olarak nasıl bir gelişim göstermiştir, Türk kamu diplomasisinin Balkanlardaki somut etkinliği nedir ve Türkiye’nin Balkanlardaki diğer aktörlere karşı oyun kurucu olması için kamu diplomasisinde yapması gerekenler nelerdir gibi sorulara cevaplar aranmıştır. Araştırma kapsamında; 2000’li yıllarla birlikte Türkiye’de kavramsal ve kurumsal olarak modern kamu diplomasisi anlayışla birçok kamu diplomasisi kuruluşunun oluşturulduğu ancak bu kurumların yapısal sorunları olduğu tespit edilmiştir. Bu kuruluşların görev alanlarının net çizilmemesinden ötürü hem faaliyetlerinde yeterli etkinliğin sağlanamadığı hem de koordinasyon sorunları bulunduğu saptanmıştır. Türk kamu diplomasisinin Balkanlarda daha etkin bir yaklaşım sergilemesi için akıllı güç ve bütüncül politika ekseninde yapısal sorunları ile politikalarında değişikliğe gitmesi ihtiyacı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Diplomasi, Kamu Diplomasisi, Modern Kamu Diplomasisi, Balkanlar, Türk Kamu Diplomasisi, Akıllı Güç, Bütüncül Politika

ABSTRACT

TURKISH PUBLIC DIPLOMACY IN THE BALKANS AND AREAS OF ACTIVITY

Erdem EREN

Master, Political Science and International Relations

Thesis Advisor: Prof. Dr. Ömer ÇAHA

August-2018, 190 + xi

In this study, Turkish public diplomacy and its fields of activity in Balkan countries have been analyzed. As the search method, both academic works and activity reports of the public institutions have been reviewed. Given the debates on the concepts of diplomacy and public diplomacy, the study specifically stays on the conceptual and institutional development of public diplomacy in Turkey and its activities in the Balkans. The study aims at filling the gap in the related literature as well as at contributing to the future perspective of Turkey towards Balkans through portraying the effectiveness of the Turkish public diplomacy in the Balkans and by means of analyzing the general structure of the Turkish public diplomacy in that area. In order to achieve these goals the study has gone to answer such questions as “how the traditional diplomacy has evolved into the public diplomacy?”, “how Turkish public diplomacy has attained conceptual and theoretical development?”, “what is the visible effect of the Turkish public diplomacy in Balkans?” and “what Turkey needs to do towards diverse actors in Balkans in order to be an effective playmaker?” This investigation has found that a number of public diplomacy institutions had been generated in Turkey under the light of modern public diplomacy mentality in post 2000s, but these institutions have important structural problems. Since the frameworks of these institutions have not well been defined they are not effective enough in their activities in addition to the coordination problems that they have. In order for the Turkish public diplomacy to take more active position in Balkans, it seems necessary to change its policies and structure on the basis of “intelligent power” and “holistic policy”.

Keywords: Diplomacy, Public Diplomacy, Modern Public Diplomacy, The Balkans, Turkish Public Diplomacy, Intelligent Power, Holistic Policy

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1. Tezin Konusu	1
2. Tezin Amacı ve Önemi	2
3. Tezin Soruları.....	3
4. Tezin Yöntemi.....	5
5. Tezin Düzeni	6

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK DİPLOMASİ VE KAMU DİPLOMASİSİ

1. Kavramsal Olarak Diploması	8
2. Diplomasinin Tarihsel Gelişimi	10
2.1. Tek Yanlı ve Sürekli Olmayan Diploması ya da Ad Hoc Diploması	11
2.2. Sürekli Diplomasinin Ortaya Çıkışı	12
3. Kamu Diplomasisi Kavramı ve Gelişimi	14
4. Geleneksel Diplomasiden Kamu Diplomasisine.....	17
5. Kamu Diplomasisi İle İlgili Kavramlar.....	20
5.1. Kamuoyu	20
5.2. Güç	22
5.3. Yumuşak Güç	23
6. Kamu Diplomasisi İle İlişkili Paradigmalar.....	23

6.1. Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç	24
6.2. Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler	26
6.3. Kamu Diplomasisi ve İmaj Yönetimi.....	27
6.4. Kamu Diplomasisi ve Algı Yönetimi.....	28
6.5. Kamu Diplomasisi ve Lobcilik	28
6.6. Kamu Diplomasisi ve Dış Politika	29
7. Kamu Diplomasisinin Türleri	30
7.1. İnsani Diplomasi.....	30
7.2. Sivil Toplum Diplomasisi	31
7.3. Kültürel Diplomasi	31
7.4. Vatandaş Diplomasisi.....	32
7.5. Din Diplomasisi.....	32
7.6. Ticaret Diplomasisi	33
7.7. Enerji Diplomasisi	33
7.8. Sağlık Diplomasisi	34
7.9. Eğitim Diplomasisi.....	35
7.10. Spor Diplomasisi	35
7.11. Medya Diplomasisi.....	36
7.12. Sinema ve Dizi Diplomasisi	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK KAMU DİPLOMASİSİNİN KURUMSAL YAPISI: GÖREV VE FAALİYET ALANLARI

1. Türkiye’de Kamu Diplomasisi ve Kamu Diplomasisi Kuruluşları.....	38
1.1. Türkiye’de Kamu Diplomasisinin Tarihsel Gelişimi	38
2. Türk Kamu Diplomasisi Kuruluşlarının Kamu Ayağı: Tarihçe ve Görev Alanları41	
2.1. T.C. Cumhurbaşkanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar.....	42

2.1.1. T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı	42
2.1.1.1. Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı	44
2.1.1.2. Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı (Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü – BYEGM)	46
2.1.1.3. Tercüme Dairesi Başkanlığı	48
2.1.2. T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Türkiye Radyo Televizyon Kurumu – TRT	49
2.1.3. T.C. Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu	51
2.1.4. Diyanet İşleri Başkanlığı – DİB	52
2.2. T.C. Dışişleri Bakanlığına Bağlı Kuruluşlar	53
2.2.1. Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Genel Müdürlüğü	54
2.2.2. Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü	55
2.2.3. Diplomasi Akademisi Başkanlığı	56
2.2.4. Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanlığı	57
2.3. T.C. İçişleri Bakanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı – AFAD).....	58
2.4. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar.....	60
2.4.1. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Hizmet Birimleri	60
2.4.2. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı – TİKA	62
2.4.3. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı – YTB.....	67
2.4.4. Vakıflar Genel Müdürlüğü – VGM	69
2.5. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar (Toplu Konut İdaresi Başkanlığı – TOKİ)	72
2.6. T.C. Milli Savunma Bakanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar (Türk Silahlı Kuvvetleri – TSK)	74
2.7. Kamu Diplomasisi Alanında Faaliyet Gösteren Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları.....	75
2.7.1. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü – KDK.....	75

2.7.2. Türk Hava Yolları – THY	77
3. Türk Kamu Diplomasinin Vakıf, Dernek ve Şirket Statüsündeki Kamu Destekli Kuruluşları: Tarihçe ve Görev Alanları	78
3. 1. Yunus Emre Vakfı ve Yunus Emre Enstitüsü - YEE.....	79
3. 2. Türkiye Maarif Vakfı – TMV	82
3. 3. Türkiye Diyanet Vakfı – TDV	83
3. 4. Türk Kızılayı	84
3. 5. Anadolu Ajansı – AA	85
4. Türk Kamu Diplomasisi Kuruluşlarının Sivil Toplum, Özel Sektör ve Yarı Resmi Ayağı: Tarihçe ve Görev Alanları.....	87
4.1. Dış Ekonomik İlişkiler Kurumları.....	87
4.2. Yerel Yönetimler.....	88
4.3. Üniversiteler, Okullar ve Enstitüler.....	89
4.4. Sivil Toplum Kuruluşları.....	91

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BALKANLARDA TÜRK KAMU DİPLOMASİSİ VE FAALİYET ALANLARI

1. Türk Kamu Diplomasisinde Balkanlar Coğrafyasının Yeri.....	94
2. Balkanlardaki Türk Kamu Diplomasinin Kamu Ayağı: Faaliyet Alanları ve Kuruluşlar.....	99
2.1. Kalkınma Yardımları ve Teknik Destekler, Nakdi Yardımlar ve İnsani Yardımlar.....	100
2.1.1. Kalkınma Yardımları ve Teknik Destekler.....	100
2.1.2. Nakdi Kalkınma Yardımları	102
2.1.3. İnsani Yardımlar	104
2.2. Mimari-Restorasyon	105
2.3. Siyasal İletişim	107
2.4. Kültür ve Sanat.....	110

2.5. Eğitim ve Akademi.....	113
2.6. Dini Hizmetler.....	118
2.7. Medya ve İletişim.....	119
2.8. Güvenlik ve Askeri Faaliyetler.....	122
3. Balkanlardaki Türk Kamu Diplomasisinin Yarı Özerk, Özel ve Sivil Ayağı: Faaliyet Alanları ve Kuruluşlar.....	124
3. 1. Kültür-Sanat ve Eğitim.....	125
3. 2. Siyasal İletişim.....	132
3. 3. Medya ve İletişim.....	136
3. 4. İnsani Yardımlar.....	138
3. 5. Dış Ekonomik İlişkiler.....	140
3. 6. Dini Hizmetler.....	142
3. 7. Mimari Restorasyon.....	145

BEŞİNCİ BÖLÜM

BALKANLARDA TÜRK KAMU DİPLOMASİSİNİN İNŞASI: AKILLI GÜÇ VE KURUMSAL KOLEKTİVİTE, KOORDİNASYON VE BÜTÜNCÜL POLİTİKA

1. Geleneksel Diplomasiden Modern Kamu Diplomasisine Güncel Tartışmalar....	147
2. Türk Kamu Diplomasisinin Kurumlar ve Faaliyetleri Üzerinden Genel Görünümü	152
3. Modern Kamu Diplomasisi Çerçevesinde Türkiye'deki Kamu Diplomasisi Yaklaşımının Revizyonu.....	154
4. Akıllı Güç ve Kurumsal Kolektivite, Koordinasyon ve Bütüncül Politika.....	161
SONUÇ.....	166
KAYNAKÇA.....	171
ÖZGEÇMİŞ.....	189

KISALTMALAR

AA	:Anadolu Ajansı
AFAD	:Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AK Parti	:Adalet ve Kalkınma Partisi
BYEGM	:Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
DİB	:Diyanet İşleri Başkanlığı
İBB	:İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İHH	:İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı
KDK	:Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
MÜSİAD	:Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
SETA	:Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
TDV	:Türkiye Diyanet Vakfı
THY	:Türk Hava Yolları
TİKA	:Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
TMV	:Türkiye Maarif Vakfı
TOBB	:Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOKİ	:Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TRT	:Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSK:	:Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜSİAD	:Türk Sanayici ve İşadamları Derneği
USIA	:United States Information Agency
VGM	:Vakıflar Genel Müdürlüğü
YEE	:Yunus Emre Enstitüsü
YETKM	:Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri
YTB	:Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Tarihsel süreci milattan önceye dayanan diplomasi, devletler ve toplumlar arasında barışı sağlamak amacıyla başvurulan ve günümüze kadar birçok medeniyetin katkılarıyla gelişime uğramış bir metot olmuştur. *Ad Hoc Diplomasiden* sürekli diplomasiye, geleneksel diplomasiden modern diplomasiye sistemsel bir dönüşüm yaşanmıştır. Küreselleşme, iletişimsel gelişme, devletler ve toplumlar arasındaki sorunların ve ilişkilerin çeşitlenmesi ve sürece hükümet dışı aktörlerin ve kamuoyunun da katılımlarıyla diplomasi yetersiz gelmeye başlamış, bunun sonucunda da kamu diplomasisi mekanizması ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle doğup büyüyen kamu diplomasisi, 2000’li yıllarla birlikte modern anlamda Türkiye’de etkili olmuş, nitekim kamu diplomasisi faaliyetlerini yerine getirmek amacıyla Türk kamu diplomasisi kurum ve kuruluşları oluşmaya başlamıştır.

Mimari restorasyon ile teknik çalışmalar ve kalkınma yardımlarından insani yardımlara, eğitimsel ve kültürel faaliyetlerden dini hizmetlere birçok alanda hem kamu ve resmi kuruluşlar, hem de yarı resmi, sivil ve özel kuruluşlar başta Balkanlar olmak üzere birçok coğrafyada faaliyet göstermektedir. Balkanlar Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinde merkez teşkil eden coğrafyalardan biridir. Çalışmada Türk kamu diplomasisinin Balkanlardaki etkinliği genel hatlarıyla çerçevelenmeye çalışılacaktır.

Bu bölümde çalışmaya ilişkin; tezin konusu, tezin amacı ve önemi, tezin soruları, tezin yöntemi ve tezin düzeni bölümlerine yer verilmiştir.

1. Tezin Konusu

Devletler arasında sağlıklı bir iletişimin sürmesi ve barış ortamının korunması amacına hizmet eden en önemli araçlardan biri diplomasi. Bilinen ilk diplomasi

uygulamaları milattan önce 1300'lü yıllara, Eski Mısır'a kadar uzanmakta olup, tarihsel süreçte hem yapısı ve amaçları hem de aktörleri ve statüleri doğrultusunda büyük bir dönüşüme uğramıştır. Devletlerden devletlere yönelik resmi aktörler aracılığıyla süren diplomasi mekanizması; iletişim süreci, sanat, zekâ, ilim gibi sıfatlarla nitelendirilse de zaman içinde devletler arası ilişkilerde yetersiz kalmaya başlamıştır. Küreselleşmenin, haberleşmenin ve toplumlar arası etkileşimin artması, kamuoyunun devletler arasındaki ilişkileri yönlendirmeye başlaması, devlet dışı aktörlerin diplomasi sürecine dâhil olmalarıyla “kamu diplomasisi” mekanizması ortaya çıkmaya başlamıştır.

Kamu diplomasisi yaklaşımıyla devletler ve toplumlar arasındaki ilişkiler çeşitlenmeye başlamış, farklı diplomasi türleri ortaya çıkarken hem diplomasiye çok boyutluluk katılmış hem de çok aktörlü bir diplomasi süreci başlamıştır. 1900'lü yılların ortalarında ABD'de gelişmeye başlayan “kamu diplomasisi” yaklaşımına Türkiye'de ayak uydurmuş, modern kamu diplomasisi perspektifine uygun kurumlar ve teorik çerçeveler 2000'li yılların başlarında Türkiye'de de oluşturulmuştur.

Türkiye'de devletlerden devletlere yönelik sürdürülen geleneksel diplomasinin yanında devletlerden toplumlara, toplumlardan topluma gibi birçok metodu içinde barındıran kamu diplomasisi mekanizmasını hem kamu hem de sivil kurum ve kuruluşlarıyla başta Balkanlar, Orta Doğu ve Kuzey Afrika olmak üzere birçok farklı coğrafyada, siyasal iletişimden, ekonomik kalkınmaya, kültür ve spordan insani yardımlara gibi birçok alanda uygulamaya başlamıştır.

Tezin ana konusu “Balkanlarda Türk Kamu Diplomasisi ve Faaliyet Alanları” olup, konunun temel hatları diplomasi, kamu diplomasisi ve Türk kamu diplomasisi teorik tartışmaları ve tarihsel gelişimi üzerine inşa edilmeye çalışılacaktır. Bu temel üzerine ise hem Türk kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarının yapıları, performans ve faaliyetleri hem de bu kurum ve kuruluşların Balkanlardaki faaliyetleri ile etkinliği derinlemesine irdelenecektir.

2. Tezin Amacı ve Önemi

Kamu diplomasisinin Türkiye için hem kurumsal hem de akademik anlamda çok yeni bir çalışma sahası olması alana ilgiyi arttırsa da kamu diplomasisi ile ilgili literatürde yeterli çalışmalar bulunmamaktadır. Bu noktada kamu diplomasisinin

kavramsal boyutu ve sınırları, Türkiye’de kamu diplomasisinin geçmişi, bugünü ve geleceği, Türk kamu diplomasisi kuruluşlarının yapıları, performans ve faaliyetleri, Türk kamu diplomasisinin başta Balkanlar, Orta Doğu, Orta Asya gibi çeşitli coğrafyalardaki etkinlikleri ve sonuçları, başka ülkelerin önemli kamu diplomasisi mekanizmalarıyla karşılaştırılması gibi konularda ciddi bir araştırma ihtiyacı bulunmaktadır. Tezin en temel ve en önemli amacı tüm bu ihtiyaçlara Balkanlar nazarında cevap verebilmektir.

İlgili temel amacın yanında “Balkanlarda Türk Kamu Diplomasisi ve Faaliyet Alanları” konusunun seçilmesinin başka nedenleri de mevcuttur. Bunlar;

- Literatürde Türk kamu diplomasisinin Balkanların tamamına yönelik etkinliğine dair hiçbir akademik ve bilimsel bir çalışmanın olmaması ve tezin bu alanda ilk olması,
- Türk kamu diplomasisinin Balkanlardaki mevcut durumunun röntgeninin çekilmek istenmesi,
- Türk kamu diplomasisinin yapısal sorunları, kurumların yapıları, görev alanları, faaliyetleri noktasında eğrileri ve doğruları ile eksiklik ve hatalarının net olarak tespit edilmek istenmesi,
- Türk kamu diplomasisi perspektifini bütünüyle etkileyecek ve dönüştürecek, ayrıca Türkiye’yi kamu diplomasisi aracılığıyla Balkanlarda oyun kurucu yapacak yolları tespit etmektir.

3. Tezin Soruları

Tezin tüm amaçlarına ulaşabilmek için bazı sorulara cevaplar aranacaktır. İlk olarak Diplomasi devletlerin ve toplumların birbirleriyle iletişime geçtiği ilk örneklerden günümüze kadar büyük bir dönüşüm geçirmiş, kamu diplomasisi de mevcut formunu bu süreç içerisinde kazanmıştır. Diplomasiden kamu diplomasisine dönüşüm süreci ve kamu diplomasisinin çeşitli yöntemler ve amaçlarla ortaya çıkışı tarihsel bir perspektifle iyi analiz edilmesi gereken bir konudur. Bu nedenle; “Geleneksel diplomasi modern kamu diplomasisine nasıl bir dönüşüm sağlamıştır?” sorusunun cevabı kamu diplomasisi mekanizmasının yapı, amaç, yöntem ve faaliyetleriyle doğru kullanımı açısından önem kazanmaktadır.

Kamu diplomasisi modern ve mevcut formuyla 2000’li yıllarla birlikte Türkiye’de uygulanmaya başlamış teknik kuruluşlardan eğitim ve kültüre çok farklı alanlarda yeni kurumlar oluşturulmaya başlanmıştır. Türk kamu diplomasisi kurum ve kuruluşları, görev alanları ve faaliyetleriyle tarihsel olarak nasıl bir gelişim gösterdiği kurumların eksi ve artılarıyla doğru bir analizin yapılması ve kurumsal sınırlarının belirlenmesi açısından cevabı aranan önemli bir sorudur.

Tezin ana konusu “Balkanlarda Türk Kamu Diplomasisi ve Faaliyet Alanları” olunca konunun detaylı ve özgün bir şekilde ortaya konması, literatüre yeni tespitler ve yaklaşımlar kazandırılması amacıyla bazı soruların net bir şekilde cevaplanması elzemdir. Bu sorular şekilde ifade edilebilir:

- Türk kamu diplomasisinin kamu ve sivil nitelikteki kurum ve kuruluşlarının Balkanlardaki somut etkinliği nedir?
- Türkiye’nin Balkanlarda bölgedeki diğer aktörlere oranla oyun kurucu olması için yapması gerekenler nedir?

Türk kamu diplomasisi kurum ve kuruluşları 2000’li yıllarla birlikte başta Balkanlar olmak üzere Orta Doğu, Orta Asya, Afrika gibi birçok farklı coğrafyada etkinlik göstermeye başlamıştır. Özellikle 2002 yılı sonrası AK Parti iktidarları döneminde süregelen bu etkinlik, büyük oranda Türk dış politikasında ağırlık kazanan Osmanlı coğrafyasına yönelim yaklaşımıyla da ilgilidir. Balkanlar Osmanlı Devletinin uzun yıllar hâkimiyet alanında olmasından ötürü tarihsel açıdan Türkiye ile ciddi bağların bulunduğu bir bölge özelliği taşımaktadır.

Balkanların genelinde Türkiye ile ortak tarih, din, dil, kültür gibi değerlere sahip çok sayıda devlet ve soydaş ile dindaş toplulukların yaşıyor olması, bölgeye yönelik Türkiye’nin istikrarlı bir dış politika inşa etmesini Cumhuriyetin kuruluş yıllarından beri zorunlu hale getirmiştir. Nitekim Mustafa Kemal Atatürk döneminde Balkan Paktı gibi girişimlerle bölgeye yönelik başlayan güçlü ilişkiler, günümüzde siyasal, askeri, ekonomik, kültürel gibi çok farklı düzlemlerde devam etmektedir. Türk kamu diplomasisi bu düzlemler vasıtasıyla Balkanlarda sürdürülen en önemli mekanizmalardan biridir.

Türkiye ile Balkan ülkeleri arasındaki siyasi, ekonomik, kültürel ve toplumsal ilişkilerin daha güçlü ve sağlıklı sürdürülebilmesi için kamu diplomasisi faaliyetleri büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle Türk kamu diplomasisinin kamu ve sivil

nitelikteki kurum ve kuruluşlarının Balkanlardaki somut etkinliğinin net olarak ölçülmesi ve resmedilmesi, Balkanlardaki Türk kamu diplomasisi yaklaşımının olumlu yönde revize edilmesi adına büyük önem arz etmektedir.

Son olarak geleneksel diplomasiden modern diplomasiye dönüşüm ve Türk kamu diplomasisinin teorik ve kurumsal olarak tarihsel gelişim sürecinin iyi analiz edilmesi, Türk kamu diplomasisi yaklaşımının Balkanlardaki somut etkinliğinin ölçülmesi Türkiye’yi kamu diplomasisi aracılığıyla Balkanlarda oyun kurucu role büründürecek metotların belirlenmesine katkı sağlayacaktır.

4. Tezin Yöntemi

Tez, genel itibariyle niteliksel verilere dayanmakta olup, tez kaynakçaları literatüre dayalı niteliksel verilerin araştırılmasıyla toplanmıştır. Bu kapsamda; “diplomasi, kamu diplomasisi, Türk kamu diplomasisi, Türk kamu diplomasisi kuruluşları ve Balkanlarda Türk kamu diplomasisi ile faaliyetleri” kavramlarına yönelik literatür taraması yapılmıştır. Bu literatür taramalarının neticesinde yerli ve yabancı olmak üzere basılı ve basılı olmayan, bilimsel ve popüler, süreli ve süreli olmayan, resmi ve resmi olmayan, devlet yayınları, kurum yayınları, kurumların faaliyet raporları gibi ikincil ve çok çeşitli, güncel ve tarihi kaynaklar incelenmiş ve incelenen bu kaynaklar tezde değerlendirilmeye çalışılacaktır. Ayrıca kamu diplomasisi alanında Türkiye’de uzman olan birçok akademisyen ve bürokrat ile yani birincil kaynaklarla görüşülerek de tezin seyrine ve çerçevesine yön verilmiştir.

Diplomasi ve kamu diplomasisi kavram ve teorilerinin incelendiği bölümlerde basılı ve bilimsel ikincil kaynaklar ön plana çıkarken, Türk kamu diplomasisi ile kuruluşlarının ele alındığı ayrıca Balkanlardaki Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinin de incelendiği bölümlerde ise basılı ve bilimsel ikinci kaynakların yanı sıra açık erişim kaynaklara ve kurum yayınları ile faaliyet raporlarına başvurulacaktır.

Kurumsal yayınların ve faaliyet raporlarının incelenmesi, objektif bir şekilde Türk kamu diplomasisi kurumlarının Balkanlardaki faaliyetlerinin tasniflenmesine, kapsamlı bir analizin çıkarılmasına, tüm kurumların politika ve faaliyetlerinin benzer ve farklı noktalarının karşılaştırmalı olarak resmedilmesine katkı

sağlayacaktır. Bu karşılaştırmalı bakış açısı aynı zamanda literatüre yeni ve stratejik bir çalışmanın sunulmasına da imkân verecektir.

5. Tezin Düzeni

“Balkanlarda Türk Kamu Diplomasisi ve Faaliyet Alanları” adlı tez çalışması giriş bölümü olan birinci bölümün yanı sıra üç ana bölüm ile bir değerlendirme ve tartışma bölümü olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde iki ana başlık altında diplomasi ve kamu diplomasisi kavramları ele alınacaktır. Diplomasi başlığında geleneksel diplomasiden modern diplomasiye diplomasinin tarihsel dönüşümü resmedilecektir. Kamu diplomasisi başlığında ise kamu diplomasisi ve kamu diplomasisi ile ilgili kavramların yanı sıra kamu diplomasisinin literatürdeki türlerine yer verilecektir.

Tezin üçüncü bölümünde ise ilk olarak Türkiye’de kamu diplomasisinin tarihsel gelişimine değinilecektir. Sonrasında ise Türk kamu diplomasisi kuruluşlarının tarihçeleri ile görev alanları iki farklı kategoride anlatılacaktır. Birinci kategoride Türk kamu diplomasisine katkı sunan kamu ayağı yani resmi nitelikteki kurum ve kuruluşlar ile vakıf ve dernek statüsündeki yarı resmi kurum ve kuruluşlar sırasıyla anlatılacaktır. İkinci kategoride ise Türk kamu diplomasisinin sivil ayağı, katkı sunan kurum ve kuruluşların niteliklerine göre alt başlıklar halinde incelenecektir.

Tezin dördüncü bölümünde ise ilk olarak Balkanların Türk dış politikasındaki önemi ve Türk kamu diplomasisindeki yerine yer verilecektir. İkinci kısımda ise Türk kamu diplomasisi kuruluşlarının Balkanlardaki faaliyet alanları iki alt grupta tasniflenerek irdelenecektir. İlk grupta Türk kamu diplomasisinin kamu ayağı yani kamu ve resmi nitelikteki kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarının Balkanlardaki faaliyetleri, faaliyet alanları altında incelenecektir. İkinci grupta ise Türk kamu diplomasisinin sivil ayağı yani yarı resmi/özerk, özel ve sivil toplum niteliğindeki kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarının Balkanlardaki faaliyetleri faaliyet alanları altında işlenecektir.

Tezin beşinci ve son bölümü olan değerlendirme ve tartışma kısmında ise dört ana başlık altında çalışmayla ilgili yorumlar, çıkarımlar, tartışma ve sentezlemeler yapılacaktır. Bölümde ilk olarak modern kamu diplomasisine yönelik güncel

tartışmalara değinilecek, ikinci olarak ise Türk kamu diplomasisinin Balkanlardaki genel görünümü kurum ve kuruluşların Balkanlardaki faaliyet alanları üzerinden değerlendirilecek ve görev tanımları üzerinden tespitlerde bulunulacaktır. Üçüncü olarak ise Türk kamu diplomasisinin modern kamu diplomasisi yaklaşımları ve Balkanlardaki etkinlik ve etkililiğini artırma hedefleri doğrultusunda revizyonuna ilişkin yorum ve çıkarımlarda bulunulmuştur. Dördüncü ve son olarak ise Türkiye'nin kamu diplomasisi perspektifinin ve Balkanlardaki mevcut durumunun ölçümünün yapılmasının ardından mevcut durumu iyileştirecek ve Türkiye'yi kamu diplomasisi ile oyun kurucu pozisyonuna yükseltecek bir "akıllı güç ve kurumsal kolektivite, koordinasyon ve bütüncül politika tespitleri" yapılacaktır.



İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK DİPLOMASİ VE KAMU DİPLOMASİSİ

Devletler arasında hala kullanışlı bir araç olan diplomasi, kökeni milattan da önceye dayanan bir uluslararası ilişkiler metodudur. Öyle ki Eski Mısır ve Hititlerden bugüne kadar devletler ve toplumlar arasında barışı sağlamak ve korumak, ilişkileri geliştirmek amacıyla başvurulmuşur. Kamu diplomasisi ise diplomasiye oranla geçmişi daha yeni olup, 20. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle dış politikada etkisini arttırmaya başlamıştır. Bu bölümde ilk olarak diplomasi kavramının teorik çerçevesi ve tarihsel gelişimi ele alınacak, ikinci kısımda kamu diplomasisinin de kavramsal ve tarihsel çerçeve ve gelişimi irdelendikten sonra kamu diplomasisi yaklaşımı ile ilgili kavramlar, paradigmlar ve kamu diplomasisinin türleri detaylıca incelenecektir.

1. Kavramsal Olarak Diplomasi

Uluslararası ilişkiler devletlerin birbirleri arasındaki siyasi, ekonomik, askeri ve sosyokültürel ilişkilerde etkileşim sağlamasını öngörmekte, bu bağlamda da dış politika büyük önem kazanmaktadır. Diplomasinin en nihai amacı dış politika ve ilgili konularda meydana çıkan sorunların barışçıl yöntemler ve müzakereler yolu ile çözülmesini sağlamaktır. İlgili bu görev ise diplomatlar ve çeşitli sorumlular vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Diplomatlar bu görevlerinin yanında görev yaptıkları ülkelerde kendi ülkelerini askeri, iktisadi, siyasi ve ticari olarak birçok alanda temsil de etmektedirler (Daban, 2016: 23-24).

“Diplomasi” kavramının en çok karıştırıldığı kelimelerden biri işte “dış politika” kavramıdır. Dış politika, bir devletin uluslararası ilişkilerinde izleyeceği temel yolu gösterirken; diplomasinin de amaçlarını ve görevlerini belirler. Diplomasi ise dış politikanın gerçekleştirilmesine yönelik araçları, yöntemleri ve öteki pratik önlemlerin tümünü içerir. Bu tanımlarla ikisini birbirinden ayırmak gerekmektedir (Tuncer, 1984: 50).

İnsanlık tarihinin neredeyse ilk dönemlerinden beri diplomasi, toplumlar ve devletler arasındaki ilişkilerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlayan anahtar bir kavram olagelmıştır. Bununla birlikte diplomasi kavramının hem kavramsal hem de işlevsel boyutunu tarif edebilmek için birçok tanım ortaya konmuştur. Bu tanımların birçoğunda uluslararası ölçekte toplum, devlet, hukuk ve çıkar kavramları ortak olarak ön plana çıkmaktadır. Ancak diplomasi kavramını tüm ortak paydalarıyla ifade etmeden ya da tanımları incelemeyen önce diplomasi kelimesinin etimolojisini yani kelimenin kökenini incelemek gerekmektedir.

Diplomasi kavramının kökeni ile ilgili literatürdeki genel açıklamaya göre kavram Yunancadan türetilmiş olup, “çift veya iki kat” anlamına gelen “diplos” ya da “iki yan veya iki taraf” kelimelerinden türetildiği ifade edilmektedir (Özcan & Çınar, 2014: 153). Diplomasi kelimesinin kökeni ile ilgili diğer bir görüş incelendiğinde ön plana çıkan ilk kelime Yunanca *Diplomeis* kelimesidir. Bu kelimedenden ise Latince “çift” anlamına gelen *Diploma* sözcüğü türemiştir. Bu sözcük eski Yunan ile Roma İmparatorluğu dönemlerinde ayrıcalıkları içeren resmi belgeleri ifade eden bir kavram olarak kullanılmıştır (Meray, 1956: 81). Süreç içerisinde ise resmi belgeleri deşifre etme ve arşivleme gibi faaliyetler *diplomasi* kavramı ile isimlendirilmeye başlanmış, diplomasi kavramının günümüzdeki anlamıyla kullanılması 18. yüzyılda olmuştur (Tuncer, 1991: 4).

Diplomasi kelimesinin kökeni ele alındıktan sonra kavramı ve ilgili tanımlara değinilirse, farklı bakış açıları içeren ve kavramı farklı boyutlarıyla ele alan birçok tanımın olduğunu da söylemek gerekmektedir. İlk olarak en genel anlamıyla diplomasi; “milletlerarası ilişkileri yürütme ve yönetme mesleği ile bu mesleğin uygulama alanıdır” (Girgin, 1975: 134). Diplomasi kavramının devletleri ve özellikle de hükümetleri öne çıkaran bir tanımına göre ise diplomasi; “bir hükümetin belli konulardaki kan ve görüşlerini doğrudan doğruya diğer devletlerin karar vericilerine iletme sürecidir” (Gönlübol, 1975: 112). Diplomasi kavramının uygulayıcılarını ifade eden bir diğer tanımda diplomasi; “devletler arasında barışçıl ilişkilerin hükümet görevlileri ve yetkili ajanlar aracılığıyla icra edilmesidir” (Hamilton & Langhorne, 1995: 1).

Diplomasiyi devletler arasındaki ilişkileri yürütmede araç olarak gören birçok tanımda diplomasi kavramının bu işlevinin sanat şeklinde ifade edildiği anlaşılmaktadır. Bu durumlara örnek verilirse diplomasi;

- “uluslararası ilişkilerin barışçı yol ve araçlarla yürütülmesi sanattır” (Tuncer, 1982: 17).
- “uluslararası ilişki ve görüşmeleri kendi çıkarlarına uygun biçimde yürütme sanattır” (Dağ, 2005: 153) .
- “uluslararası ilişkilerin görüşmeler aracılığıyla büyükelçiler ve diğer diplomatik kadro üyeleri tarafından yürütülmesi görev veya sanattır” (Nicholson, 1950: 15).
- “ulusal gücü meydana getiren farklı öğeleri, ulusal çıkarları en yakından ve en dolaysız şekilde ilgilendiren uluslararası mesele ve durumlar üzerinde en yüksek etkide bulunabilecek bir yapıya kavuşturma sanattır” (Morgenthau, 1970: 181-183).

Diplomasiyi sanatla beraber zekâ ile de vurgulayan bir tanım da mevcuttur. İngiliz bir uzman olan Sir Ernest Satow’a göre diplomasi; “zekânın müstakil devletler arasındaki resmi ilişkilere tatbik edilmesi demek olup, bu özelliği dolayısı ile de bir sanattır” (Versan, 1995: 89-90). Diplomasiyi sanat vurgusunun yanında bilimsel yönüyle de ele alan tanımlar da yok değildir. Bu bakış açısına göre;

Diplomasi, fonksiyonu itibariyle ilk önce bir sanat halinde belirmiş olsa dahi onun ilim ile olan münasebetlerini inkâr etmek kabil değildir. Muhtelif devletlerin hukuki, siyasi ve iktisadi vaziyetlerini, menfaatlerini, tarihlerini, emellerini, istikbale ait düşüncelerini etrafla bilmek bir diplomat için zaruridir. Bunları öğrenip bilmek manasında, diplomasi bir ilimdir. Sonra bu bilgilere dayanarak milletler arası işleri görmek ve yürütmek manasında da diplomasi, bir sanattır (Alsan, 1947: 260).

Diplomasinin tanımlarının bu kadar farklılık göstermesinin ana nedeni ise diplomasi teorisinin gelişimi sürecinde, dönemlerin gösterdikleri özellikler ve etkileridir.

2. Diplomasinin Tarihsel Gelişimi

Diplomasi tarihinin toplumların birbirleriyle iletişime geçmeye başladığı yazılı dönemin de öncesine dayandığı bilinse de, net olarak ilk ilişkilerin savaşlardan dolayı kurulduğu kabul görmektedir. Burada da amaç çatışmalara ara vermek, yaralılara yardım sağlamak ve hatta barış görüşmeleri yapmak olmuştur. Bu

görüşmelerin yapılması için karşılıklı haberci gönderme uygulaması diplomasinin ilk örneği olarak algılanmış, bu habercilerin mesajlarını iletmeleri için öldürülmemeleri ve korunmaları onlarla ilgili bir statünün oluşmasına imkân tanımıştır (Nicholson, 1950: 17). Bu statü kapsamında haberciler tanıtıcı işaretler taşımaya başlamış ve toplumlar arasındaki ilişkiler de başta ticaret ve evlenme olmak üzere çeşitli alanlarla beraber genişlemeye başlamıştır (İskit, 2007: 67-68).

2.1. Tek Yanlı ve Sürekli Olmayan Diploması ya da Ad Hoc Diploması

İlk diploması örnekleri ile uygulamaları hakkında ne zaman başladığına yönelik kesin bilgiler mevcut olmamakla birlikte, bunların sürekli nitelikte olmadığı ve bu bağlamda kalıcı diploması kurumlarının da bulunmadığı tartışılmayan hususlardan biridir. Sürekli olmayan diploması ya da *Ad Hoc Diploması* olarak adlandırılan bu uygulama; tek yanlı ve geçici bir diploması yöntemi olup diploması temsilcilerinin belirli bir süre veya görevle yabancı devletin ülkesine gönderilmesi, söz konusu veya görev sona erdiğinde ise kendilerini gönderen devlet ülkesine geri dönmeleri olarak açıklanmaktadır (Tuncer, 1984: 51). Bu bağlamda karşımıza çıkan sürekli olmayan ilk diploması örnekleri Hititler ve Eski Mısırlılar döneminde birbirleri arasında gerçekleşen mesaj, armağan, tahta çıkmaya ilişkin tebrik ve başsağlığı mektuplarının ulaştırılmasıdır (Tuncer, 1982: 16).

Yazılı ilk diploması örnekleri incelenirse ortaya iki önemli belge çıkmaktadır. Bu belgelerden ilki, M.Ö. XIV. yüzyılın ilk yarısında Eski Mısır ile Ön Asya Büyük Krallıkları ve Suriye-Filistin Şehir Beylikleri arasında diplomatik ilişkiler hakkında bilgi veren “Amarna Mektupları”dır. Mektupların dili Akatça olup, dört yüz civarında olan bu mektuplar, hükümdarların birbirlerine yazdıkları siyasi içerikli metinlerden oluşmuştur (Tuncer, 1991: 5). Diplomasinin ilk araçları olan habercilerin “Amarna Mektuplarında” da aktif rol oynadıkları görünmekle birlikte, bu habercilerin sadece bu mektupların ve hediyelerin tesliminde değil, siyasi ve ticari konularda da temsille görevliyidiler (Tuncer, 2006: 17-18).

Yazılı ilk diploması örneklerinden ikinci önemli belge ise M.Ö. 1278 yılında Eski Mısırlılar ve Hititler arasında imzalanmış olan “Kadeş Anlaşması’dır.” Anlaşma hem ilk yazılı diploması belgelerinden biri olmasının yanı sıra, anlaşmaların bağlayıcılığı, uluslararası barış ve güvenlik konularını kapsayan düzenlemeler

içermesinden ötürü uluslararası hukuk bakımından da oldukça önemlidir (Tuncer, 1991: 6-7).

2.2. Sürekli Diplomasinin Ortaya Çıkışı

Elçi kurumunun ortaya çıkışı, modern diplomasiye doğru geçiş de ilk adımlardan biridir. Öyle ki Rönesans ile diplomasi ilişkilerinin görev ve süre açısından sürekli hale gelmesi adına sürekli diplomasinin temel kurumu olan mukim büyükelçilik ortaya çıkmış, buna rağmen sürekli diplomasi öncesinde görev ve süre bakımından geçici ve ya sınırlı olarak yabancı devletlere gönderilen ve diplomatik faaliyet yürüten temsilciler de varlıklarını sürdürmeye devam etmişlerdir.

Matthew Smith Anderson tarafından sürekli diplomasi şöyle ifade edilmiştir: “Diplomatik temsilcilerin başka bir ülkede, ülkesi adına diplomatik faaliyetleri yerine getirmek ve bulunduğu ülke hakkında bilgi edinmek ve ülkesine rapor etmek amacıyla dikkate değer bir süre için bulunmasıdır” (Anderson, 1993: 3-7).

Mukim büyükelçilikler ilk olarak 14. yüzyıl sonları ile 15. yüzyıl başlarında Kuzey İtalya’da gündeme gelmiş, şehir devletleri arasındaki diplomatik ilişkilerde mukim büyükelçilikler kullanılmaya başlanmıştır (İskit, 2007: 87). Bunun en önemli nedeni ise o dönem itibarıyla bu devletlerin güçlü bir imparatorluk bünyesinde bulunmamaları, dış ilişkilerini yönlendirmede yetkiyi ellerinde tutabilmeleridir. İlk mukim büyükelçiliğin nerede olduğuna yönelik net bir bilgi bulunmamakla birlikte, iki görüş ön plana çıkmaktadır. Birinci görüşe göre tarihteki ilk mukim büyükelçilik 1446 yılında Milano şehrinin Floransa nezdinde 20 yıl süreyle görevini yapan büyükelçi olarak değerlendirilmektedir (Anderson, 1993: 7; Hamilton & Langhorne, 1995: 34-35). İkinci görüşe göre ise 1455 yılında Milano Dükü Francesco Sforza’nın Cenova’ya gönderdiği elçi ilk mukim büyükelçidir (Nicholson, 1950: 30).

1540’a gelindiğinde Kuzey İtalya’da sürekli diplomasi ilişkilerinin genel bir uygulama halini aldığı görülmüş olup Venedik, Floransa, Milano ve Napoli şehirlerinin birbirleri arasında mukim büyükelçilikler bulundurduğu da bilinmektedir (Anderson, 1993: 7). Dönemin güçlü devletlerinden Fransa ile İngiltere’nin sürece dâhil olması geciktiği gibi Osmanlı İmparatorluğu’nun diplomatik ilişkilerinde mukim büyükelçi kullanmasının ancak birkaç yüzyıl sonra gerçekleşebilmiştir (Anderson, 1993: 9).

Rönesans boyunca devam eden diplomasinin gelişimi Reform sürecinin ilk dönemleriyle birlikte kesintiye uğramıştır. Bunun en önemli nedeni ise dinsel konularda Papa'nın tekelinin ortadan kalkmasıyla, farklı mezhepteki Hıristiyan devletleri arasında uyuşmazlıkların çıkmasıdır. Bu süreçte 16. yüzyılın ortalarında mukim büyükelçilerin görevlerinde de değişim olmuş, büyükelçiler bilgi edinmenin dışında, kendisini gönderen devleti temsille görevlendirilmişlerdir (İskit, 2007: 93-94).

Mukim büyükelçilere geçilmesiyle önceki dönemlerde görev alan sürekli olmayan diplomasi temsilcilerine ait diplomatik ayrıcalıklarda yetersiz kalmaya başlamıştır. Bu süreçte gündeme gelen en önemli konu hukuki yargı bağımsızlığı olmuş, Ortaçağ'da uygulanan hukuki yargı bağımsızlığının dönemin ihtiyaçlarını karşılamaması ve uluslararası uyuşmazlıkların ortaya çıkmasından ötürü 18. yüzyıl ortalarında hukuki yargı bağımsızlığı ilkesi genel kabul görmeye başlamıştır (Hamilton & Langhorne, 1995: 44).

Sürekli diplomasi uygulaması ile mukim büyükelçilerin temsil görevi daha çok ön plana çıkmıştır. Temsil görevinin icra edildiği resmi tören ile merasimlerde ise yabancı devlet büyükelçileri arasında öncelik sırası ile sıkça uyuşmazlıklar yaşanmıştır. İşbu uyuşmazlıklar mukim büyükelçiler arasında öncelik sırasını belirleyen düzenlemelerin yapılma ihtiyacını doğurmuştur. Bu ihtiyaca binaen örneğin Papa II. Julius tarafından ilk kez 1504 yılında bir öncelik sırası listesi hazırlanmıştır. Bu listeye göre öncelik sırası; Kutsal Roma-Germen İmparatoru Büyükelçisi, Fransa Kralı Büyükelçisi, İspanya Kralı Büyükelçisi ve diğer Büyükelçiler şeklinde belirtilmiştir. Papalık makamının diplomaside etkisini kaybetmesi sonrasında ise bu listede uygulamadan kalkmıştır (Tuncer, 1991: 20).

Papanın hazırlamış olduğu öncelik sırası listesinden sonra bu konuda yapılan en önemli düzenleme ise 1815 yılında modern diplomasi döneminin başlangıcı olarak nitelenen Viyana Kongresiyle olmuş, Kongre'de büyükelçilerin sınıflarının belirlenmesi öncelik sorununu da sona erdirmiştir (Ergüven, 2016: 125).

Diplomasinin tarihsel gelişimine önemli bir katkı sunan diğer bir gelişme 1618'den 1648'e kadar Avrupa'da süregelen ve "Otuz Yıl Savaşları" olarak da adlandırılan çatışma ortamına son veren *Westphalia* (Vestfalya) Antlaşmasıdır. Öyle ki bu Antlaşma hem uluslararası ilişkilerin hem de ulus devlet kavramlarının da

başlangıcı olarak sayılmaktadır. Egemenlik, hudutlar, başka devletlerin bağımsızlıklarına saygı duyma, içişlerine karışmama, elçilik ve diplomasi gibi birçok kavram ile mekanizmada Antlaşmanın getirileri olarak sayılmaktadır (Daban, 2016: 26).

3. Kamu Diplomasisi Kavramı ve Gelişimi

Tarihte kamu diplomasisine dair ilk çalışmaların 17. yüzyılda görüldüğü bilinmekte olup, 17 ve 18. yüzyıllarda Fransa kültürü tüm Avrupa tarafından tanınmış ve Fransızca diplomasi dili haline gelmiştir (Akçadağ, 2018: 4). Ancak kamu diplomasisi terimi ilk kez net olarak 1963 yılında ABD Bilgi Servisi (USIA – United States Information Agency) müdürü Edward Murrow tarafından kullanılmıştır (İnan, 2012: 63). Murrow kamu diplomasisini ilk kez şu şekilde ifade etmiştir:

Kamu diplomasisinin geleneksel diplomasiden farkı sadece hükümetler ile değil aynı zamanda hükümet dışı bireyler ve organizasyonlarla da iletişim içerisinde olmasıdır. Ayrıca kamu diplomasisi faaliyetleri genellikle, özel Amerikalı bireyler ve organizasyonlar tarafından temsil edilen birçok farklı görüşü, ilave olarak da resmi hükümet görüşleri sunar (Leonard, Stead ve Smewing, 2002: 1).

Edward Murrow Kamu Diplomasisi Merkezi'nin ilk broşürlerinde kamu diplomasisi şu şekilde tanımlanmıştır:

Kamu diplomasisi, dış politikaların düzenlenmesi ve yürütülmesi üzerindeki kamu tutumlarının etkilenmesini ele almaktadır. Geleneksel diplomasinin ötesindeki uluslararası ilişkiler boyutlarını, hükümetlerin diğer devletlerdeki kamuoyunu oluşturmalarını, özel grupların etkileşimini ve bir devletin ve bunların birbirleriyle olan ilgi alanlarını, Dışişleri raporlarını ve bunların politikaya etkisini, işi iletişim olanlarla diplomatlarla ve dış temsilciler arasındaki iletişimi ve de kültürlerarası iletişim sürecini kapsamaktadır (PDAA, 2018).

Kavramsal olarak kamu diplomasisi ile iletişim büyük oranda ayrı tutulamamaktadır. Öyle ki devletin dış politika amaçları doğrultusunda kamu diplomasisi, olumlu algılama ile itibar oluşturulup yönlendirilmesi ve yönetilmesini

gerektiren bir iletişim biçimi olarak ifade edilmektedir. Yabancı halklar, kamuoyu ile kamuoyu önderleri ise bu iletişim biçiminin hedef kitlesidir. Hans N. Tuch'a göre bu iletişim süreci; "Kamu diplomasisi bir hükümetin ulusal amaçlarının ve güncel politikalarının olduğu kadar ulusunun fikir ve ideallerinin, kuruluşlarının ve kültürünün yabancı halklarca anlaşılması amacıyla gerçekleştirilen bir iletişim sürecidir" (Tuch, 1993: 3).

Kamu diplomasisi kavramını o dönemlerde 1965 yılında kullanan bir diğer isim ise ABD Boston Tuft Üniversitesi Fletcher Diplomasi Okulu dekanı Edmung Gullion'dur. Gullion kamu diplomasisini; toplumların tepkilerinin, dış politikanın oluşturulması ve uygulanmasında oluşturduğu etki ve uluslararası ilişkilerin geleneksel diplomasi dışında kalan alanları şeklinde ifade etmiştir (Cull, 2010: 11-17).

Kamu diplomasisi kavramının sözlükte karşılıklarını incelenirse, kavram ilk olarak *Oxford English Dictionary* (Oxford İngilizce Sözlüğü) de; "diplomatik amaçlar için dış kamuoylarını etkilemeye yönelik resmi çabalar ve açık uygulanan diplomasi tarzı" olarak açıklanmıştır. Kavram Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğünde ise; "bir ulusun düşüncelerini, hedeflerini, ideallerini, güncel politikalarını, kurumlarını ve kültürünü yabancı ülkelerin kamuoylarına anlatma amacıyla uygulanan politika" olarak ifade edilmiştir (Ekşi, 2014: 81).

Kavramsal olarak kamu diplomasisi tarihte ilk defa ABD *The Fletcher School of Law and Diplomacy* (Fletcher Hukuk ve Diplomasi Okulu) dekanı olan Edmund A. Gullion tarafından 1965 yılı itibarıyla kullanılmış olup, Gullion kavram ile ilgili tanımlar da yapmıştır. Gullion kamu diplomasisini şu şekilde ifade etmektedir:

Kamu diplomasisi, dış politikanın formülasyonu ve yürütülmesi üzerindeki kamu tutumlarının etkilerini ele almaktadır. Kamu diplomasisi, uluslararası ilişkilerin geleneksel diplomasinin ötesindeki boyutlarını, hükümetlerin diğer ülkelerde kamuoyu oluşturmalarını, özel ve çıkar gruplarının diğer ülkelerle etkileşimini, dışişleri raporları ve bunların politikaya etkisini, iletişim uzmanları, dış politika muhabirleri ve diplomatlar arasındaki kültürler arası iletişim sürecini kapsamaktadır (PDAA, 2018).

1966 yılına gelindiğinde ise Gullion kamu diplomasisi ile ilgili yeni bir tanım daha getirmiş; "kamu diplomasisi, hükümetler, özel gruplar ve bireylerin diğer

insanların tutumları ve hükümetlerin dış politika kararları üzerindeki etkilerini uygulayabilecekleri araçlardır” demiştir (Ekşi, 2014: 82).

Geleneksel diplomasiden farklı olarak ilk defa Gullion, kamuoyu ile diğer aktörlerinde içinde bulunduğu yeni bir diplomasi tarzını ortaya koymuştur. Gullion’un kamu diplomasisi tarifinde dört ana eksen dikkat çekmektedir. Bunlar; dış politika, kamuoyu, özel gruplar ve kültürler arası etkileşimdir. Onun tanımı ABD’nin dış politika ile diplomasi anlayışını da etkilemiş, ABD’nin kamu diplomasisi ve propaganda merkezi olan *USIA - United States Information Agency* (Birleşik Devlet Enformasyon Ajansı) kuruluşu ve faaliyet alanları da bu tanım üzerine inşa edilmiştir. *USIA*’nın eski direktörü Hans Tuch da 1990 yılında bir kamu diplomasisi tanımı ortaya koymuş ve kamu diplomasisini “bir ulusun fikir ve idealleri, kurumları ve kültürü, ulusal amaç ve mevcut politikalarına karşı anlayış geliştirmek üzere hükümetlerin yabancı kamularla iletişim süreci” olarak ifade etmiştir (Tuch, 1990: 3).

2009 yılına gelindiğinde Nancy Snow ile Philip Taylor da ilk defa kamu diplomasisinin geleneksel ve yeni olmak üzere iki farklı türünün olduğunu iddia etmiştir. Geleneksel kamu diplomasisi Snow’a göre; “hükümetlerin bilgilendirme, etkileme ve *angaje* etme yoluyla ulusal hedeflerini ve dış politikalarını desteklemek amacıyla küresel toplumla konuşması şeklinde yani ‘hükümetten halka’ doğru bir iletişim ve ilişkidir.” Yeni kamu diplomasisi ise ‘halktan halka’ biçiminde devleti ve hükümeti devreden çıkararak toplumlarla toplumların iletişim ve ilişkisi olarak açıklanmıştır (Snow & Taylor, 2009: 6).

Kamu diplomasisinin tanımlanmasıyla ilgili en ilginç bakış açısı ise *sponsor* yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre kamu diplomasisi eylemleri hükümetlerin *sponsor* oldukları faaliyetler olarak tanımlanmaktadır. Öyle ki kamu diplomasisi Osgood ve Etheridge’e göre “*sponsorun* gerçekleşmesini istediği jeopolitik amaçlara ulaşılması için kamuoyu üretmesidir.” Bununla beraber kamu diplomasisini bir ulusun dış politikasına hizmet eden propaganda olarak tanımlamak da mümkündür (Sancar, 2018: 4).

Kamu diplomasisi ile ilgili literatürdeki temel tanımlar analiz edildiğinde görülmektedir ki kamu diplomasisini en iyi ifade eden terimlerden biri Hans Tuch’un kullandığı *enstrüman* terimidir. Öyle ki kamu diplomasisi bir devlet ile toplumun

hedef devlet ve toplumu, kamuoyunu, yumuşak güç uygulayarak kendi lehine olacak şekilde etkileyebileceği bir araç ve bir *enstrümandır*. Bu *enstrümanın* niteliği, çeşitliliği ve kapasitesi kullanan devlet ve topluma uluslararası ilişkiler ve dış politikada daha fazla çıkar sağlayabilmesi adına yumuşak gücünü arttıracaktır. İşte sivil toplum kuruluşları bu *enstrümana* ve güce destek sağlayan önemli etmenlerden biridir.

Önemli bir dış politika *enstrümanı* olarak kamu diplomasisi diplomasiden farklı olarak devletlerin çıkar, fırsat, tehdit ve potansiyel tehdit merkezli değerlendirmelerine istinaden oluşturdukları ve başka ülkelerin kamuoylarını etkileme amacıyla icra ettikleri faaliyetleri ifade etmektedir (Doğan, 2012: 13). Hans Tuch kamu diplomasisini bir toplumun ideallerini, kurumsal yapısını, kültürünü, hedeflerini ve politikalarını, dış toplumlara anlatmaya yönelik iletişim süreci olarak tanımlamıştır (Tuch, 1990: 3). Bruce Gregory'e göre ise kamu diplomasisi devletler tarafından başka devletler, devletler içerisinde ve devlet dışı bazı aktörler ile işbirliği içinde, kültürleri, davranışları ve tavırları anlamak, ilişki kurmak ve yönetmek, düşünceleri etkilemek ve çıkarları ile değerlerini iletme amacıyla seferber olurken kullanılan bir *enstrümandır* (Gregory, 2011).

Devletler kamu diplomasisi faaliyetleri ile hedef toplumlara ikna etme, onlarla iletişim kurma ve sürdürme, onların değerlerine hassasiyet gösterme ve ortak noktaları ön plana çıkarma gibi *argümanlar* geliştirirler. Bu faaliyetler devletten devlete gerçekleştirilen geleneksel diplomasi faaliyetlerine ek olarak gerçekleşen faaliyetlerdir. Kamu diplomasinin genel olarak üç öncelikli boyutu vardır. Bunlar; politik-askeri, ekonomik ve sosyal-kültürel boyuttur. Devletler de kamu diplomasisi faaliyetlerini bu üç öncelikli boyutta inşa etmeye ve sürdürmeye gayret göstermektedirler. Diplomasinin uygulanmasında anahtar diplomatlar iken kamu diplomasisinde ise diplomatların yanında farklı kamu ve özel kurum ve kuruluşlar aktör olarak yer alabilmektedir.

4. Geleneksel Diplomasiden Kamu Diplomasisine

Uluslararası ilişkilerde devletlerin arasında siyasi, askeri, ekonomik ve toplumsal düzeyde yaşanan krizler, çatışmalar ve savaşlar, uluslararası ilişkilerdeki problemlerin çözülmesi için alternatif arayışlarına neden olmuştur. Özellikle

savaşların yıkıcı etkisinden uzaklaşma gereksinimi diplomasiyi ön plana çıkan ana etkenlerden biridir. Diplomatlar da etkinlik, uygun taktiklerin saptanması, kamuoyunu etkileme ve bilgi toplama özellikleriyle devletlerin arasında barışa hizmet etmeleri ve uluslararası iletişim sürecini gerçekleştirmeleri açısından diplomasi'nin önemli aktörlerindedir. Diplomasi ayrıca dış politikanın içeriği olduğu gibi yanında bir uygulanma biçimidir. Bu özellikleriyle diplomasi; “bağımsız devletlerin hükümetleri arasındaki resmi ilişkilerin gerçekleştirilmesinde uygulanan zekâ ve zarafettir” şeklinde tanımlanmaktadır (Tuncer, 2009: 15).

Diplomasi okumalarında en çok yapılan ayrımlardan biri de geleneksel diplomasi ile kamu diplomasisi ayrımıdır. Öncelikle geleneksel kamu diplomasisi olarak adlandırılan kamu diplomasisi devletlerin ve/veya hükümetlerin küresel yani uluslararası kamulara hitap etmesiyle ilgilidir ve hedef kamuların bilgilendirilip etkilenecek, ulusal amaç ve dış politikalara dâhil edilmesini amaçlamaktadır. Geleneksel diplomasi ile kamu diplomasisi arasında temel bir ayrım yapılırsa; geleneksel diplomasi devletlerin temsilcileri ya da uluslararası aktörler arasındaki ilişkilerle ilgiliyken, kamu diplomasisi ise yabancı toplumlardaki genel kamu ve daha özelde resmi olmayan gruplar, örgütler ve bireylerle ilgilidir (Melissen, 2007: 5).

Geleneksel diplomasiden farklı olarak ortaya çıkan kamu diplomasisi, öznesi, aktörleri, hedef kitlesi, araç ve yöntemleriyle çok farklı bir yapıya sahiptir. İlk olarak geleneksel diplomasi; devletten devlete gerçekleşen resmi ilişkileri içermekte, bu ilişkiler de gizlilik esası ekseninde yürütülmektedir. Aksine kamu diplomasisi ise devletten topluma yönelik olmasının yanı sıra toplumdan topluma doğru da seyreden hükümet dışı aktörleri, kamuoyu ve toplumca bilinen gayri resmi ilişkileri kapsamaktadır.

İki diplomasi'nin özneleri değerlendirilirse; ilk olarak geleneksel diplomasi'nin öznesi ve muhatabı hedef devlet ile hükümet organlarıyken, kamu diplomasi'sinin öznesi ise ile muhatabı ise hedef kamuoyu, sivil toplum ve bireylerdir. Geleneksel diplomaside devlet ile resmiyet vurgusu büyük önem taşırken, kamu diplomasi'sinde ise farklı olarak aleniyet yani açıklık ile kamuoyu, sivil toplum ve birey önem taşımaktadır.

Muharrem Ekşi'ye göre geleneksel diplomaside aktör büyük oranda devlet iken, kamu diplomasisinde ise farklı olarak aktörler devletle ve sivil toplumla ilişkili aktörler olarak genel manada ikiye ayrılmaktadır:

Devletle ilişkili olan aktörler; hükümet ile organları, karar vericiler, yasama erki, elçilikler, bakanlıklar ile özellikle dışişleri, kültür bakanlıkları ve devlete ait eğitim ve kültürel kuruluşlar gibi aktörlerdir. Kamu diplomasisinin sivil toplum ile ilişkili aktörleri ise sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, yurtdışındaki okullar, öğrenciler, gençler, gazeteciler, akademisyenler, kanaat önderleri, aydınlar, işadamları, diaspora kuruluşları ve temsilcileri, düşünce merkezleri (think tank), çevre örgütleri, insan hakları örgütleri, eğitim örgütleri gibi sivil toplum kuruluşları, lobiler, birlik ve dernekler vb. aktörlerdir (Ekşi, 2014: 87).

Geleneksel diplomasi ile kamu diplomasisi amaçları itibariyle de birbirinden farklılık taşımaktadır. Geleneksel diplomasi, devletlerin resmi ve akredite diplomatları ile temsilcileri vasıtasıyla icra edilmekte, devletlerarası ilişkileri yürütmeyi amaçlarken; kamu diplomasisi ise devletlerin ilgili resmi görevlileri dışında sivil toplumun aktörleriyle bireyleri de dikkate alan, buna ek olarak birlikte faaliyetler de gerçekleştiren, devletler arasındaki ilişkilerle birlikte toplumlar arasındaki ilişkileri de geliştirmeyi de amaçlayan yeni bir çeşit diplomasidir.

Devletler kamu diplomasisi ile hedef devletlerin toplumlarıyla iletişim kurarak ülkeleri hakkındaki olumsuz bilgi, yargı ve algıları olumlularıyla değiştirmeyi amaçlarlar. Kamu diplomasisi kanalıyla; ülkenin siyasi ve ekonomik, sosyal ve kültürel vb. hikâyesi ile ülkeye ait idealler, değer ve fikirler, edebiyat ve sanatının yanı sıra, kurumlar ile izlediği politikalar ve stratejiler anlatılarak uluslararası toplumun desteği kazanılmaya çalışılır ve hedeflenir. Devletler kamu diplomasisi vasıtasıyla dış politikada ki hedeflerini iletişim stratejilerini kullanarak mesajlara dönüştürürler ve bu metotlarla bireylere iletirler.

Muharrem Ekşi kamu diplomasisinin amaçlarına erişebilmek için birçok aracı da beraberinde kullandığını belirtmektedir. Ekşi'ye göre bu araçlar;

Kitle iletişim araçları, medya haber ajansları, radyo ve TV istasyonları, gazeteler, özellikle yabancı basın, dergiler, sinema, tiyatro, dizi, müzik, internet, web ortamları, blog, sosyal medya ve sosyal ağlarıdır. Kamu

diplomasisinin kullandığı bu araçlar özellikle gündem oluşturma, konuları çerçeveleme, söylem inşa etme ve söyleme hakim olma, manipülasyon gibi durumlarda büyük etkinlik sağlamaktadır (Ekşi, 2014: 88).

Devletler yine kamu diplomasisi yoluyla birçok halkla ilişkiler ve iletişim faaliyeti de yürütmektedir. Bilgilendirme ve haber yönetiminin yanı sıra uluslararası yayıncılık, basın ve bültenleri hazırlamak ve dağıtmak ile bilgilendirme gibi faaliyetler bu kapsamda yapılmaktadır. Tüm bu yönleriyle kamu diplomasisi geleneksel diplomasiden büyük oranda ayrılan bir diplomasi tarzıdır.

5. Kamu Diplomasisi İle İlgili Kavramlar

Kamu diplomasisini teorik olarak incelerken beraberinde bazı kavramların da iyi algılanıp, kamu diplomasisi açısından öneminin iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Bu kavramlar; Kamuoyu, güç ve yumuşak güç kavramlarıdır.

5.1. Kamuoyu

Kamu diplomasi kavramının iki önemli ayağı kamu ile diplomasi olup, kavramın merkezinde bulunan kamu kavramı büyük oranda kamuoyu olarak değerlendirilmektedir. Öyle ki kamu diplomasisi kamuoyu odaklı diplomasi olarak da ifade edilebilmektedir. İngilizce *public diplomacy* kavramı dilimize doğrudan kamu diplomasisi olarak çevrilse de anlam bakımından kamu diplomasisini yalnızca kamuoyu diplomasisine eş değer görmek mümkün de değildir.

Kamu diplomasisinin kamuoyu ile olan ilişkisini ortaya koyan çok önemli çalışmalar da mevcuttur. İlk olarak Jan Melissen tarafından kamu diplomasisi kamuoyuyla *angaje* olmak şeklinde tanımlanmaktadır (Melissen, 2013: 439). Melissen'in yanı sıra kamu diplomasisini kamuoyuna yönelik diplomasi olarak tanımlayan isimlerden bir diğeri de ABD Enformasyon Ajansı (USIA) eski Direktörü Hans Tuch'dır (Tuch, 1990: 10).

Anlamsal olarak kamu ile kamuoyu kavramları incelenirse ilk olarak Türk Dil Kurumu'nun (TDK) Türkçe Sözlüğünde kamu kelimesi; halk hizmeti gören devlet organlarının tümü ve bir ülkedeki halkın bütünü olarak açıklanmıştır. Kamuoyu kelimesi ise bir konuyla ilgili halkın genel düşüncesi, halkoyu olarak ifade

edilmektedir. Kamu ile kamuoyu kelimelerinin İngilizcesine bakıldığında ise *Oxford English Dictionary*'e (Oxford İngilizce Sözlüğü) göre kamu kelimesinin karşılığı *public* olup, kavram fikir, yorum, kanaat, topluluk, halk, insanlar, vatandaş, topluluğu temsile yetkili anlamlarına denk gelmektedir. Kamuoyu kavramı ise *public opinion* kelimesine denk gelmekte olup, anlam olarak ise çoğunluğun kabul ve tasdik ettiği fikir, halk arasında yaygın olan fikir, genel fikir şeklinde açıklanmaktadır (Simpson & Weiner, 1989).

Kamuoyu terimi tarihte ilk olarak 1588 yılında Montaigne tarafından Fransızca olarak *l'opinion publique* şeklinde kullanılmıştır. 17. yüzyıla gelindiğinde İngiliz düşünür John Locke da kamuoyunun gücünü vurgulamıştır. Nitekim Napolyon bile kamuoyuna yönelik propaganda yöntemini etkili biçimde kullanma gereğini duyan liderlerden biri olmuştur. 19. yüzyılda ise kamuoyu Fransa, İngiltere ve Almanya'da akademisyenler tarafından odaklanılan çalışma alanlarından biri olmuştur (Ekşi, 2014: 61).

Kamuoyu kavramı literatürde de geniş yer bulmuş; kavram ilk olarak demokrasi, vatandaşlık ve vatandaşın siyasete aktif katılımıyla ilişkilendirilmiştir. Kavram kolektif tartışma ve karar alarak siyasi karar almayı etkileyen, hükümetin etkisi ve alanı dışında gerçekleşen ve meydana gelen kolektif kanılar olarak görülmüştür. Bu doğrultuda kamuoyu; medya, parlamento, anketler, kanaat önderleri, elitler, STK'lar, düşünce merkezleri tarafından temsil edilen, bireylerin ve toplumun siyasete, siyasi karar almaya doğrudan ya da dolaylı katılımı olarak tanımlanan *interaktif* bir kavramdır (Ekşi, 2014: 62).

Siyasette toplumsal boyutun ağırlık kazanarak toplumsal talep ile beklentilerinin etkisinin hız kazanması kamu diplomasının ortaya çıkışını ve önem kazanmasını da büyük oranda yönlendirmiştir. Dış politikada toplumun yani kamuoyunun öneminin artmasının akabinde devletlerin çeşitli metot ve mekanizmalarla kamuoylarını etkileme, ikna etme ve destek elde etme gereksinimini de beraberinde getirmiştir. Bunun da en önemli sebeplerinden biri devletlerin dış politikalarına meşruiyet sağlama ihtiyaçları ve arayışlarıdır.

Dış politikanın devletler arasındaki boyutunun yanında devletlerin uluslararası kamuoyunu da etkileme boyutunun eklenmesi siyasi aktörlerin uygulamalarına da yenilik kazandırmıştır. Bu amaçla birçok ülkenin siyasetçileri

başka bir ülkenin ya da yaygın takip edilen basın ve yayın organlarının mecralarında yazılar yayınlamakta ya da röportajlar yapmaktadırlar. Ayrıca dış politikanın uygulayıcısı konumunda olan dışişleri bakanlığı, büyükelçilikler ile kamu diplomasisi kuruluşları da dijitalleşerek web siteleri ile sosyal medya platformları kurarak iletişim kanallarını etkin kullanmaya çalışmaktadırlar.

Kamuoyunun diplomasinin gelişim ve değişime olan etkisi kamu diplomasinin çerçevesi ve tanımını da değiştirmiştir. Öyle ki kamu diplomasisi dört bileşenden meydana gelmektedir. Bunlar; yumuşak güç, diplomasi, kamuoyu ve sivil toplumdur. Bu bileşenler ekseninde “kamu diplomasisi, yumuşak güce dayanan sivil toplum temelli, kamuoyu odaklı yeni diplomasi tarzıdır” (Ekşi, 2014: 15).

Berlin Duvarı'nın yıkılışı ve özellikle ABD'de ki 11 Eylül saldırıları sonrasında devletin uluslararası ilişkilerin başat aktörü olduğu görüşü sorgulanmaya başlanmış, uluslararası ilişkilerden küresel ilişkilere geçiş sürecinde devletin yanında yeni aktörlerde eklenmiş devlet dışı aktörler, sivil toplum kuruluşları, uluslararası örgütler, çok uluslu şirketler gibi aktörler etkin olmaya başlamışlardır (Keyman, 2000: 17).

Küresel ilişkilerde bu kadar çok aktörün etkin olmasını en iyi açıklayan görüşlerden biri ise McLuhan'ın “global köy” düşüncesidir. Bu düşünceye göre dünyanın herhangi bir bölgesinde gerçekleşen eylem, olay ile gelişmeler, iletişim ve enformasyon teknolojilerindeki yeni gelişimler yoluyla dünyanın birçok coğrafyasına hızlıca yayılmaktadır. Bu nedenle dünyanın farklı bölgelerinde yaşanan olumsuz gelişmeler örneğin çatışmalar ve insan hakları ihlalleri ile birçok olumlu gelişme dünyanın gündemi haline gelebilmektedir (Ekşi, 2014: 20).

5.2. Güç

Güç kavramı ile ilgili uluslararası ilişkiler teorisinde en etkili çalışmalardan biri 1957 yılında yayınlandığı *The Concept of Power* adlı makalesiyle Robert Dahl'dır. Dahl'ın bu çalışmasında belirttiği üzere güç; A aktörünün B aktörü üzerinde güç sahibi olması ve bu şekilde A aktörünün yapamayacağını B aktörüne yaptırabilme kapasitesi ve yeteneğidir (Dahl, 1957: 203).

Gücün kavramsallaştırılmasına yönelik Dahl dışında ki en önemli çalışmalardan bir diğeri de Peeter Bachrach ile Morton Baratz'ın *Two Faces of*

Power başlıklı makalesidir. Bu ikili çalışmada doğrudan gözlemlenemeyen gündem oluşturma ve gündemin kontrol edilmesi gibi durumlarında gücün başka bir boyutu olduğunu belirtmiştir (Bachrach & Baratz, 1962: 947-952). Bu görüş Nye'in yumuşak güç teorisi ile de bir bağlamda benzerlik taşımaktadır. Hem Dahl'ın hem de Bacrach ile Baratz'ın bu görüşleri kamu diplomasisinin amaç ve uygulamaları ile gücün boyutları arasındaki paralellik açısından önem kazanmaktadır.

5.3. Yumuşak Güç

Güç kavramının yeni bir boyutu olarak yumuşak güç teorisi ilk kez 1990 yılında ABD Eski Savunma Bakan Yardımcısı Joseph S. Nye tarafından *Bound To Lead: The Changing Nature Of American Power* adlı eserinde kullanılmıştır. Nye bu teoriyi aynı yıl içerisindeki *Foreign Affairs* dergisinde de yayınlanan *Soft Power* başlıklı makalesinde de tekrarlamış ve geliştirmiştir (Ekşi, 2014: 34).

Nye bu çalışmalarında özellikle Soğuk Savaş sonrasında küresel sistemin değişmeye başladığını ve bununla birlikte ABD'nin askeri ve ekonomik güç ve yaptırımları yani sert güç ve uygulamalarıyla süper güç konumu koruyamayacağını öne sürmüştür. Nye bunun yerine ise maliyeti sert güce oranla daha az olan yumuşak gücü önermiştir. Çalışmalarında gücü askeri güç, ekonomik güç ve yumuşak güç olarak büyük oranda sınıflandıran Nye, yumuşak gücü ise kültür, siyasi değerler ve dış politika olarak üç kaynağa dayandırmaktadır. Bu bağlamda Nye yumuşak güç kavramını; "kültür, siyasi değerler ve dış politika olmak üzere üç kaynağa dayanan, başkalarının tercihlerini kaba güç ve zorlama dışında şekillendirme ve böylece diğerlerinin sizin istediğinizi istemelerini sağlamak" diye tanımlamıştır (Nye, 2004: 11-14).

6. Kamu Diplomasisi İle İlişkili Paradigmalar

Kamu diplomasisi kavramını teorik olarak incelerken; kavramın hem teorik hem de kurumsal hem de uygulama sürecinde etkilendiği ve etkilediği, karşılaştırıldığı ve ona değer katan bazı *paradigmaları* da beraber incelemek gerekmektedir. Bu kavram ve *paradigmalar*;

- Yumuşak güç,

- Halkla ilişkiler,
- İmaj yönetimi,
- Algı yönetimi,
- Lobcilik
- Dış politikadır.

6.1. Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç

Kamu diplomasisi kavramını yumuşak güç kavramıyla beraber ele almak gerekmektedir. İlk olarak yumuşak güç teoreminin sahibi ve fikir babalarından Joseph S. Nye yumuşak gücü şöyle tanımlamaktadır; “Yumuşak güç, bir ülkenin dünya siyasetinde istediği sonuçlara, onun değerlerine hayran olan, onu örnek alan, refah seviyesine ve fırsatlarına özenen ülkelerin kendisini izlemesiyle ulaşmasıdır” (Nye, 2005: 14).

Yumuşak güç ile kamu diplomasisi arasındaki ilişkiye dair de görüş belirten Nye; yumuşak güç olarak kamu diplomasisinin, yumuşak güç kaynakları olan kültür ve değerleri, değişim programları, kültürel ve enformasyonel faaliyetler düzenleyerek politikaya dönüştürülmesi ve yürütülmesi olduğunu ifade etmektedir (Nye, 2004: 107). Bu bağlamda Nye, yumuşak güç kaynaklarının diplomaside kullanılmasını kamu diplomasisinin en önemli özelliği olduğunu öne çıkarmıştır.

Nye’ın da belirttiği üzere kamu diplomasisi yalnızca bir araç değil, yumuşak güç kaynaklarını kullanan bir diplomasi tarzıdır. Buna ilaveten kamu diplomasisi tek başına yumuşak güç kaynaklarından da ibaret değildir. Devletler bunun dışında halkla ilişkiler ve başta gazete, TV, radyo, sinema olmak üzere yayınlar ve internet gibi kaynak ile medya ve iletişim araçlarını da kullanmaktadır (Ekşi, 2014: 39).

Kamu diplomasisi ile yumuşak güç kavramları aynı olmamakla birlikte ilişkili iki kavramdır. Kamuoyu iki kavramında ortak noktasıdır. Kamuoyunun etkilenmesi kamu diplomasisinde temel amaçken, yumuşak güçte de kamuoyu sermayesini kazanmak temel hedeflerden biridir. Sonuç olarak her iki kavram için de kamuoyu merkezi konumu işgal etmektedir. Ancak nihai olarak belirtmek gerekir ki, yumuşak güç bir güç türü iken, kamu diplomasisi ise bir diplomasi tarzıdır.

Devletler yumuşak güç kaynaklarını belirli araçlarla kullanabilmektedirler. Bu araçlar ise sivil toplum ile devlet dışı aktörlerdir. Devletlerin bu amaçla özel sektör

temsilcileri ve şirketler, medya ve elitler, uluslararası örgütler, kanaat önderleri ve sivil toplum örgütleri ile ortak çalışmalarda bulunması gücün verimli kullanılması adına oldukça önemlidir. Diplomasi yöntemlerinden farklı olarak ise kamu diplomasisi, bir devletten başka bir devletin halklarına yönelik bir köprü de olabilmesinden ötürü halkla ilişkiler açısından da değerlendirilmelidir. Aslında kamu diplomasisi bir anlamda uluslararası halkla ilişkiler yönetimi modeli olarak da ifade edilebilmektedir.

Yumuşak güç tanımlarından kamu diplomasisi ile ilgili ortak noktalar çıkarmak mümkün görünmektedir. İlk olarak şu tespit yapılması gerekmektedir; devletlerin ve toplumların kurumsal yapılarını, değerlerini, kültürlerini, yaşam şekillerini ve refah seviyelerini başka devlet ve toplumlara doğru yöntemlerle anlatması o devlet ve toplumlara olumlu manada etkileyebilecektir. Bu da karşıdaki devletin ve toplumun, anlatıcı devlet ve topluma olan bakışını ve politikaları etkileyip, değiştirebilecektir. Bu şekilde etken devlet, edilgen devlet üzerinde bir yumuşak güç sahibi olduğu gibi küresel siyasette de bu metotla istediği sonuçları elde etme yolunda elini kuvvetlendirecektir. İşte bu doğru anlatım süreci kamu diplomasisi olarak adlandırılmaktadır.

Soğuk Savaş döneminin ve bitişinin diplomaside getirdiği en önemli yeniliklerden biri “kalplerin ve zihinlerin kazanılması” sözüdür. Berlin Duvarının yıkılmasıyla bu kazanım elde edilmiş yine diplomasi küreselleşme ve iletişim teknolojiyle *paradigma* değiştirerek yeni aktörlerin uluslararası ilişkilerde önemli rollere sahip olmasına neden olmuştur (Duffey, 2009: 325). Soğuk savaş ile birlikte yabancı halklar ile iletişimin önemi ve daha etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiği net olarak anlaşılmış ve bu yönde çaba sarf edilmiştir. Soğuk savaşın bitimi, küreselleşme ve gelişen iletişim teknolojileri ile diplomasiyi de etkilemiş ve yeni alternatif ilişki biçimleri ortaya çıkmıştır. Böylelikle yalnızca devlet adamları, diplomatlar ve ilgili görevlilerin birbirleriyle ilişkisi olan klasik diplomasi anlayışının yanında kamuoyunun kazanılması ile bireylerin düşüncelerinin şekillendirilmesi amacını içeren yeni bir anlayış da eklenmiştir (Sancar, 2018: 1).

Yeni diplomasi anlayışının en önemli kavramların biri ise kamuoyudur. Kamuoyu kısaca herhangi bir alandaki kişisel kanaatlerin toplamıdır. Nye’a göre “kamuoyunu oluşturmak” hükümetin “yumuşak gücüne” bağlıdır. Yumuşak güç

genel olarak bir devletin elinde bulunan eğitim ve kültürün yanı sıra sosyal ve teknolojik değerlerden de oluşmaktadır. Yine Nye'a göre;

Polis gücü, finansal güç ve işe alma – işten kovma yeteneği diğerlerinin duruşlarını değiştirmek için kullanılabilen sert güç örnekleridir. Sert güç rüşvetlere ve tehditlere yaslanır. Ancak bazen bazıları bu sonuca gündem belirleyerek ve diğerlerini etkileyerek, tehditsiz ya da bedelsiz sahip olurlar. Bu yumuşak güçtür. Yumuşak güç diğerlerinin tercihlerinin de sizin istediklerinizle aynı olmasını sağlama yeteneğine yaslanır (Nye, 2008: 29).

Yumuşak güç kavramı ile kamu diplomasisi yabancı halkları zor kullanmadan yani sert güç araçlarına başvurmadan ikna etmeyi amaç edinmiş ve yine kamu diplomasisi bu amacıyla yumuşak gücün uygulamadaki hali olmuştur. Son olarak Nye; “barışı kazanmak savaşı kazanmaktan zordur ve de yumuşak güç barışı kazanmakta temeldir” diyerek yumuşak gücün bir diğer önemli misyonunu da ortaya koymuştur (Nye, 2004: 12).

6.2. Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler

Kamu diplomasisinin devletlerin uluslararası düzeydeki halkla ilişkiler faaliyeti olduğu da literatürde sıkça tartışılan bir konudur. İlk olarak halkla ilişkiler, hedef kitlesiyle şirketlerin, kurumların ve örgütlerin müşterilerine yönelik ikna ve iletişim yöntemidir. Kamu diplomasisi de hedef toplumlarla yani halklarla iletişimi içermekte olup, halkla ilişkilerin yöntem ve araçlarını faaliyetlerini de kullanmasından dolayı devletlerin uluslararası düzeydeki halkla ilişkiler faaliyeti olarak nitelendirilmesi oldukça doğal görülmektedir.

Kamu diplomasisi ile halkla ilişkilerin birçok ortak noktası da mevcuttur. İlk olarak ikisi de tanıtım kampanyaları ve reklam yöntemlerine başvurmaktadır. Bu yöntemlerle ilgisi hem imaj hem de algı yönetimi yaptıkları gibi, diğer taraftan ikna ve rıza üretmeye çalışmakta ve de *manipülasyon* sağlamaktadır. Ayrıca kamuoyu iki faaliyetinde ortak noktasıdır. İkisi de kamuoyunu etkilemeyi amaçlamaktadır. Halkla ilişkiler müşterilerin çıkarı için, kamu diplomasisi ise devletin ulusal ve uluslararası çıkarları ile dış politikalarına hedef kamuoyunu etkileyerek katkı sağlamayı amaçlamaktadır (Ekşi, 2014: 89).

Kamu diplomasisinde özne devlet ile kamuoyu iken, nesne ise dış politikadır. Halkla ilişkilerde büyük oranda şirketler, kurumlar, müşteri ve ürünler özne olup, ayırım burada daha çok netleşmektedir. Ortak noktalar ile ayırımlar net olmakla birlikte büyük oranda kamu diplomasisini halkla ilişkiler yöntemi olarak ele almak mümkün olup, kamu diplomasisi bu nedenle devletlerin halkla ilişkiler faaliyeti olarak yorumlanmaktadır (Yağmurlu, 2011). Başka bir tabirle kamu diplomasisi devletlerin uluslararası halkla ilişkileri olarak da ifade edilmektedir (Sancar, 2012: 113).

6.3. Kamu Diplomasisi ve İmaj Yönetimi

Devletlerin kamu diplomasisi aracılığıyla uluslararası bir *imaj* yönetimi yaptığı da iddia edilmektedir. *İmaj*, insanların ve devletlerin hedef ülke ile toplumlara dair zihinlerdeki bilişsel temsil olarak canlanan resimler ve ulusal portrelerdir. *İmaj*, insanların ülkeler toplumlar hakkında doğru olarak inandıkları düşünceleri, bir ülkenin ve toplumun değerleri, fikirleri, idealleri, tarihi, kültürü, sosyal ve siyasi sembollerinden oluşmaktadır. Ayrıca *imajlar*, okullar, ders kitapları, yaşanılan toplum, çevre, filmler, diziler, TV, olaylar, gazete haberleri, değişim programları, turistler, *diasporalar*, mitler, spor faaliyetleri vb. araçlarla oluşmakta, kuşaktan kuşağa da aktarılmaktadır (Ekşi, 2014: 91).

Devletlerin *imaj ve prestijleri* (saygınlık/itibar) ile uluslararası politika bakımından ise ordu ve nükleer silahlar gibi askeri üstünlüğün yanında ekonomik güç ve teknolojik kabiliyetler ile siyasi sistem ve kurumlar oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Halkla ilişkilerdeki *imaj* kavramı *terminolojik* olarak uluslararası ilişkiler disiplindeki *prestij* ve statü kavramlarına denk gelmekte olup, bu bağlamda *prestij* kavramı büyük oranda güç kavramıyla ilişkili olarak kullanılmaktadır. *Prestij* genel olarak net manada güç olmasa da, hem güç unsurlarından biri olarak anlaşılmakta, hem de gücü yansıtan bir öge olarak görülmektedir. Örneğin Robert Gilpin; “*prestij*, güç için kullanılan bir itibardır” ve “*prestij*, uluslararası ilişkilerin günlük değeridir” gibi ifadeler kullanmıştır (Gilpin, 1983: 31).

Prestij ile ilgili en önemli konu ise devletlerin kazanımlarına yöneliktir. *Prestij* büyük oranda devletlerin uluslararası sistemdeki statüsünü yansıtmaktadır. Öyle ki devletler bu *prestijleri* yani statüleri sayesinde sert güç bile kullanmadan

amaçlarını gerçekleştirebilmekte, istediklerini elde edebilmektedirler (Wight, 1979: 98).

Türk dış politikası açısından da imaj yönetimi oldukça önemli olmuştur. Örneğin Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Türkiye Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetleriyle olan ilişkilerinde kendini “ağabey” imajıyla göstermiş, “21. Yüzyıl Türk Yüzyılı” ve “Adriyatik'ten Çin Seddi'ne Türk Dünyası” söylemleri hâkim olmuş ancak bu imajlar ile söylemler daha sonra olumsuz etkiler doğurmuştur (Ekşi, 2014: 93).

6.4. Kamu Diplomasisi ve Algı Yönetimi

Devletlerin *imaj ve prestij* yönetimi yaptıkları gibi kamu diplomasisi ile algı yönetimi de yaptıkları sıkça dile getirilen bir durumdur. Örneğin *The George Washington Üniversitesi* Kamu Diplomasisi Enstitüsü eski Direktörü Bruce Gregory, kamu diplomasisinin bir yönüyle algı yönetimi de olduğunu belirtmektedir (Gregory, 2005).

Alexander Wendt ise algıları zihinlerdeki anlamlar olarak değerlendirmekte, devletlerin algılarının özellikle güç, çıkar ve kimliği inşa ettiğini ileri sürmektedir (Wendt, 1999: 54). Devletler genel olarak algı yönetimiyle hükümet lehine olacak şekilde kamuoyu görüşlerini ikna yoluyla etkilemeye çalışmaktadır. Bu aynı zamanda kamu diplomasisinin de temel amaçlarından biridir. Devletlerin algı yönetimi kapsamında en sık başvurdukları yöntem ise medya ve gazetecilere yönelik yapılan programların yanı sıra kamuoyu bilgilendirme faaliyetleri ile basın bültenleridir (Ekşi, 2014: 95).

6.5. Kamu Diplomasisi ve Lobcilik

İngilizce köken olarak *lobby* kelimesinden gelen lobcilik kavramı genel olarak kişilerin ve özel çıkar gruplarının siyasal karar alma süreçlerini etkilemek amacıyla başvurdukları girişimler olarak tanımlanmaktadır (Aysel, 2003: 26). Lobcilik kamu diplomasisi uygulamalarında da sıkça başvurulan yöntemlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Öyle ki lobcilik büyük oranda halkın algılamasını değiştirmek ve onların hükümet politikalarını desteklemelerini sağlamak amacıyla

kullanılır. Ayrıca istenilen dış politika davranışının elde edilmesinde lobcilik öne çıkar.

Kamu diplomasisi adına öne çıkan en etkili lobcilik faaliyeti ABD’de ki İsrail lobisi örneğidir. Lobi özellikle ABD’nin dış politikasını belirlemede büyük etken olup, özellikle Orta Doğu politikasında ana belirleyici konumundadır. Lobi bunu seçim kampanyalarından karar alma süreçlerine kadar finansal gücü ile garanti altına alır (Aydemir, 2016: 126).

Kamu diplomasisindeki lobcilik faaliyetlerinde elçilik makamının da büyük rolü vardır. Öyle ki elçiliklerin faaliyetleri çoğunlukla lobcilik faaliyetleri olarak görülmektedir. Elçilikler devletlerinin çıkarlarına yönelik olumlu davranışları yerleştirmeyi amaçlayarak, yeni bir müzakere için uygun bir zemin hazırlamaya da çalışırlar (Sancar, 2012: 181). Emrah Aydemir’e göre kamu diplomasisindeki lobcilik faaliyetleri;

Politikacıları ve siyaset yapıcılarını etkilemekte, ulusal çıkarların korunmasına katkı sağlamakta, iletişim araçları ve gazeteciler kullanılarak kamuoyu oluşturarak, ülkelerin kendi lehine haber çıkmasını sağlamakta, iç politikayı siyasi destek ve ekonomik yardımlarla biçimlendirmeye çalışmakta, dış politika gündemi oluşturmada ve son olarak faaliyetlerin gerçekleştirildiği ülkeyi kendi dış politika hedefleri için kullanmaktadır (Aydemir, 2016: 127-128).

6.6. Kamu Diplomasisi ve Dış Politika

Kamu diplomasisi ile ilgili temel tanımlar incelendiğinde kavram ve mekanizma ile dış politika arasında bağla ilgili şu tespitlere varılmaktadır. Genel olarak dış politikada kamu diplomasisi;

- Hükümetlerin ve devlet kurum ve kuruluşların yanında hükümet dışı organizasyonlar ve toplumla da iletişime geçme sürecidir (Leonard, Stead, & Smewing, 2002: 1). Dış politika yapma ve uygulama sürecine resmi olmayan aktörlerinde dâhil edilmesidir.
- Dış politikadaki çıkar ve tehdit unsurlarına göre başka ülkelerin devletleri ile kamuoylarını etkilemek amacıyla yapılan faaliyetler bütünüdür.

- Bir devlet ile toplumun idealleri ve hedef ile politikalarını, kurumsal yapısı ile kültürünü dış toplumlara anlatma sürecidir (Tuch, 1990: 3).
- Devletlerin, devletin içerisinde veya devlet dışı aktörlerle işbirliği kurarak başka kültürleri ve politikaları anlamak, düşünceleri etkilemek ve çıkarları arttırmak amacıyla kullanılan bir *enstrümandır* (Doğan, 2012: 13).
- Hedef toplumlara ikna etme, onların değerlerine hassasiyet göstererek onlarla iletişim kurmak ve ortak noktaları ön plana çıkarma girişimidir.

7. Kamu Diplomasisinin Türleri

Geleneksel diplomasiden birçok yönüyle ayrılan kamu diplomasisi uygulama alanları olarak yani türleri açısından da çok çeşitli bir yapıya sahiptir. Başlıca kamu diplomasisi türleri; İnsani diplomasi, kültürel diplomasi, din diplomasisi, spor diplomasisi, eğitim diplomasisi, vatandaş diplomasisi, sağlık diplomasisi vb. olarak sayılabilir.

7.1. İnsani Diplomasi

İngilizce karşılığı *humanitarian diplomacy* olan insani diplomasiyle ilgili literatürde çok da çalışma bulunmamaktadır. Geleneksel diplomasiden farklı olarak yeni bir kamu diplomasisi türü şeklinde ortaya çıkan insani diplomasi, devletlerle birlikte özellikle insani yardım kuruluşlarının büyük oranda etkin oldukları alanlardan biridir. İnsani diplomasi dendiğinde de büyük oranda akla insani yardım, insani müdahale veya insan hakları gibi kavramlar gelmektedir.

Küreselleşmenin artması uluslararası etkileşiminde hızlanmasına neden olmuş, dünyanın farklı bölgelerinde yaşanan savaşlar, yoksulluk, doğal afetler, salgın hastalıklar, kuraklık, gibi insani krizler devletlerden sivil toplum kuruluşlarına kadar herkesin gündem maddelerinden biri haline gelebilmektedir. İşte insani diplomasi büyük oranda insani sorunlara insan odaklı yaklaşım sergileyerek bu tür krizlere çözüm noktasında müdahil olmayı ifade etmektedir. Başka bir tanımla insani diplomasi; “İnsani sorunlara insan odaklı yaklaşılarak, çözüme yönelik araçların kullanımı konusunda karar vericilerin ve alandaki tüm aktörlerin ikna edilmesine ve harekete geçirilmesine yönelik süreçlerin tamamıdır” (Battır, 2017: 40).

7.2. Sivil Toplum Diplomasisi

Dış politikanın uygulama sürecinde, başka bir toplumun ve kamuoyunun üzerinde etki mekanizması olarak büyük bir öneme sahip kuruluşların başında hükümet dışı organizasyonlar, sivil toplum örgütleri ve medya gelmektedir (Nye, 2005: 100). Sivil toplum örgütleri hem iç hem de dış politikada devletin yetersiz kaldığı uygulama alanlarında görevleri ve gönüllülükleri çerçevesinde açığı kapatma rolü üstlenen kuruluşlardır.

Günümüzde neredeyse hiçbir hükümet kamu diplomasisini tek başına yürütmemektedir. İcra aşamasında hükümetlerin yanında hükümet dışı organizasyonlar, araştırma merkezleri, özel sektör ve sivil toplum örgütleri önemli roller üstlenmekte, hükümetler ise kendi dışındaki kuruluşların arasındaki işbirliğini de koordine etmektedir (Tuncer, 2009: 128). Sivil toplum diplomasisi adı altında günümüzdeki sivil toplum kuruluşlarının aktif faaliyet gösterdikleri alanlar ise büyük oranda insani yardımlar, dış ekonomik ilişkiler, araştırma, eğitim ve kültürel çalışmalardır (Eren, 2017: 8).

7.3. Kültürel Diplomasi

Kamu diplomasisinin çok ayaklarından biri olarak kültürel diplomasi genel manada; “Uluslararası çevreyi kültürel kaynaklarla ve kültürel dönüşümü kolaylaştırarak yönetmek ve yine kültür örneklerinin ihraç edilmesiyle ülkenin politikalarının kolaylaştırılması” şeklinde tanımlanmaktadır. Kültürel diplomasi en belirgin özelliği ise sert güce alternatif olarak kültür ve kültürel öğeler sayesinde değerler ile fikirleri etkilemesidir (Sancar, 2012: 169).

Günümüz uluslararası ilişkilerinde devletler sadece geleneksel diplomasi normları çerçevesinde diplomatik, askeri ya da ekonomik ilişkilerde değil, kültürel alanlarda da güçlerini sergilemektedirler. Bu noktada kültürel diplomasi bir devletin küresel ilişkilerde ve dış politikada etkinliğini artırma, kültürünü tanıtmada, ülkelerin öncelikli dış politika hedeflerine ve stratejilerine yönelik destek veren asli unsurlardan biridir.

Kültürel diplomasi yumuşak gücün en önemli ayaklarından biridir. Bazı ülkelerin popüler kültürünün sembolü olmuş bazı ürünler ile markalar birçok

toplumda o ülkelere yönelik güçlü bir imaj inşa etmektedir. Buna en önemli örnek ise ABD'nin *Coca Cola* veya *McDonalds* gibi markalarıdır (Sancak, 2016: 96).

7.4. Vatandaş Diplomasisi

Yurttaş diplomasisi olarak da adlandırılan vatandaş diplomasisi bireyin diplomasi sürecine katılımıyla ortaya çıkan bir süreçtir. Hükümetler kadar sivillerde birer iletişimci olarak mesajın iletilmesinde aktif roller alabilmektedirler. Vatandaş diplomasisi özellikle ABD'de oldukça önemli bir yer tutmakta, kamu diplomasisi literatüründe; “bireysel vatandaşın kendi başına uluslararası ilişkilerde ABD Dışişlerine yardım etme hakkının olmasıdır ve genellikle deniz aşırı değişim programlarına katılanlar ya da ABD'deki uluslararası değişim programları katılımcılarıyla kişilerarası ilişkileri olan gayri resmi elçiler olarak” ifade edilmektedir (Mueller, 2009: 102). Vatandaş diplomasisinde rol alan bir nevi vatandaş diplomatlar ise büyük oranda hedef devletlerde yaşayan, çalışan ya da dışarıda okuyan vatandaşlardır.

Hükümet haricinde kamu diplomasisi faaliyetlerine katılan kurum ile kuruluşların faaliyetleri de vatandaş diplomasisi kapsamına girmektedir. ABD'de faaliyet gösteren George Washington Üniversitesi Kamu Diplomasisi Enstitüsü, Southern California Üniversitesi Kamu Diplomasisi Merkezi, *The Institute of World Politics* (Dünya Politikaları Enstitüsü) ve *USIA Alumni Association* (USIA Mezunlar Topluluğu) kamu diplomasisi alanda savunuculuk yapan kuruluşların başında gelmektedir (Waller, 2007: 480).

7.5. Din Diplomasisi

Devletlerin dış politikasını ve uluslararası ilişkileri şekillendiren ana etkenlerden biri de dindir. Hem tarih hem de siyaset dinin devletler arasındaki ilişkilerde krizlere, çatışmalara veyahut ittifaklara neden olabildiğini defalarca göstermiştir. Devletlerin dış politikalarını büyük oranda etkileyen din, diplomasi yoluyla da uluslararası sorunların çözümünde ve uluslararası ilişkilerin gelişiminde temel rol oynayabilmekte; dini liderler, kurumlar ve topluluklar bu süreçte aktör olarak görev alabilmektedir. Din diplomasisi bu süreçte; din kaynaklı çatışmalarda,

terörizmle mücadelede ve insani yardımlarda çözüm yolu olabilmektedir (Sancar, 2012: 198).

Din diplomasisi aynı zamanda devletlerin din üzerinden aktif bir dış politika izlemelerine de imkân vermektedir. Örneğin 1970’li yıllarla birlikte İslam Konferansı Örgütü - İKÖ ya da günümüzdeki adıyla İslam İşbirliği Teşkilatı – İİT toplantılarına katılmaya başlayan Türkiye, 2000’li yıllarda AK Parti iktidarı ve Teşkilatın dönem başkanlığında özellikle ABD ve İsrail karşısında Kudüs meselesi gibi konularda aktif kullanmış, İslam dünyasındaki imajını kuvvetlendirmiştir.

7.6. Ticaret Diplomasisi

Uluslararası ilişkilerde siyasi, askeri, dini ve teknolojik güç kadar etkili bir diğer öge de ekonomi yani ticarettir. Ekonomik gücün devletlerin hem somut gücünü hem de *prestijini* etkilediği dış politika açısından yadsınamaz bir gerçektir. Ekonomik ilişkilerin ülkeleri birbirlerine bağlayan karşılıklı bağımlılık öğelerinden biri olması dış politikada da etkisini hissettirmektedir. Bu nedenle devletler ikili ilişkilerinde siyasi ve askeri faaliyetler kadar ekonomik faaliyetleri de yani ticaret diplomasisini de önemsemektedirler.

Türkiye’de hem resmi hem de özel kurum ve kuruluşlarıyla ticaret diplomasisinde aktif olmaya çalışmakta, yurt dışında teşkilatları bulunan Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği - MÜSİAD, Türk Sanayici ve İşadamları Derneği - TÜSİAD ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği - TOBB gibi kuruluşlar Türkiye’nin uluslararası ölçekteki etkin sivil toplum kuruluşlarına örnek olarak verilmektedir (Eren, 2017: 10).

7.7. Enerji Diplomasisi

Siyaset gibi ekonomi de diplomasinin ana konularından biri olup, enerji de ekonomi temelli olarak diplomaside gündeme sıkça gelebilmektedir. Enerji’nin ana kaynağı olan petrol ve doğalgaz gibi geleneksel enerji kaynaklarından kaynaklanan ticari ilişkiler, devletler arasındaki ilişkileri etkiler ve enerji diplomasisine yön verir. Örneğin; geleneksel enerji kaynaklarını elinde bulunduran Orta Doğu ve Orta Asya

Devletleri Rusya ve *OPEC* ile enerji hatlarını bünyesinde bulunduran Türkiye enerji diplomasisini etkin kullanmaktadır.

Avrupa devletlerinin birçoğu enerji de dışa bağımlı olup, büyük oranda ise Rusya'dan ithalat yapmaktadırlar. Bu durum enerji diplomasisinde Rusya'ya avantaj sağlamakta, petrol üreten ülkelerin birliği olan *OPEC* ise petrol fiyatlarındaki belirleyici etkisiyle diplomasiye etki ve yön tayin edebilmektedir. Türkiye de jeopolitik konumu itibarıyla kıtaları birleştirmekte, enerji ithal eden Avrupa ülkeleri ile enerji arz eden Orta Doğu ve Orta Asya ülkeleri arasında "enerji transit" özelliğiyle bir enerji nakil köprüsü görevini yürütmekte, bu da Türkiye'nin politik önemini arttırmaktadır (Demir, 2014: 96).

Enerji diplomasisi kavramının en önemli konusu ise enerji arzının güvenliği ile ilgilidir. Ülkeler enerji ihtiyaçlarını güvenilir bir şekilde karşılamayı istemekte olup, bu nedenle enerji aktarma hatlarının bulunduğu ve enerji arzının gerçekleştiği bölgeler istikrarın sağlanmasını da talep etmektedir (Çimen, 2009: 24-25). Bu durum enerji arz ve talep eden ülkeler ile transit ülkeler arasında bir karşılıklı bağımlılık meydana getirmektedir.

7.8. Sağlık Diplomasisi

Ögesi sağlık hizmetleri olan sağlık diplomasisi de kamu diplomasisinin günümüzde en sık kullanılan faaliyet alanlarından biridir. Sağlık diplomasisi ilk olarak 1970'lerin sonunda ABD'de ortaya çıkarak, sağlığında bir dış politika aktörü olabileceğini göstermiştir. Bunda en önemli etken ise ihtiyaç esası olmuştur. Örneğin; Dünyanın farklı coğrafyalarına yayılma gücü olan *HIV/AIDS*, kanser ve sıtma gibi hastalıklarla mücadele devletler arasında bir etkileşim ve iletişim de meydana getirerek, belirli bir diplomasi oluşmasına neden olmuştur (Sevin, 2016: 90).

Sağlık diplomasisinin en önemli ögesi ise faaliyetler ve projeler eksenindedir. Devletler özellikle Dünya Sağlık Örgütü altında örgütlenmiş olup, burada sürdürülen diplomatik görüşmeler ve karar alma mekanizmasıyla faaliyet göstermektedir. Sağlık diplomasisinin kamu diplomasisiyle büyük oranda benzeştiği alanlardan biri de devletlerin halklara yönelik sergilediği sağlık hizmetleridir. Burada sağlık diplomasisi devletler ile halklar arasında köprü vazifesi görmekte, devletlerin refah

seviyesi düşük ülkelerdeki ya da hedef devletlerdeki halka yönelik sunduğu sağlık hizmetleri, o toplumların bakış açılarını da olumlu yönde değiştirebilmektedir.

7.9. Eğitim Diplomasisi

Kamu diplomasisinde yoğun olarak kullanılan figürlerden biride eğitim ve eğitimsel faaliyetlerdir. Eğitimsel faaliyetleri ise büyük oranda öğrenci değişim programları ile akademik çalışmalar oluşturmaktadır. Her yıl birçok öğrenci değişim programlarıyla başka devletlerin üniversitelerine gitmekte, yine birçok akademisyende ulusal ve uluslararası programlara katılım sağlayarak bilimsel aktivite de bulunmaktadır.

Öğrenci değişim programlarıyla eğitim hayatını farklı bir ülkede geçiren öğrenciler o ülkenin ve toplumunun yapısını, kültürel ve siyasal özelliklerini, yaşam tarzını öğrenmekte o ülke ile ilgili olumlu ya da olumsuz görüşlere sahip olmaktadır. Erasmus gibi benzer öğrenci değişim programlarıyla sıkça uygulanan bu metot da önemli bir diplomatik faaliyet olarak görülmektedir.

Akademisyenler ile akademik çalışma yapan öğrencilere verilen burslar da, burs veren ülkeye yönelik olumlu görüşlerin artmasına yoğun katkı sunmaktadır. *Jean Monnet, Fulbright ve Carnegie* vb. burslar başlıca uluslararası örnekler olmakla birlikte Türkiye’de Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı aracılığıyla yabancı uyruklu öğrencilere Türkiye’de öğrenim görmeleri için destekte bulunmaktadır (Karadağ, 2016: 96-97).

7.10. Spor Diplomasisi

Kamu diplomasisinin uygulama alanlarından bir diğeri de spor diplomasisidir. Spor özellikle uluslararası alanda ülkelerin ve toplumların tanıtımında ve temsiliyeti açısından büyük rol oynamaktadır. Hem bireysel hem de uluslar arasındaki iletişimi arttıran spor, aynı zamanda geniş kitlelerce takip edilen ve etkileyici bulunan ticari kurumlardan devletlere ve özellikle de basın yayın kuruluşlarınca büyük dikkat verilen bir alandır.

Ülkeler hem sportif kurumlarıyla hem de çeşitli spor branşlarıyla dünyada tanınır hale gelmekte bu bağlamda etkin bir kamuoyuna da hitap etmektedir. Örneğin

dünya kamuoyunda basketbol denince NBA ve ABD akla büyük oranda gelmektedir. Futbol denince de akla gelen *Real Madrid* ve *Barcelona* gibi kulüplerdir. Yine futbolda düzenlenen Dünya Kupası gibi organizasyonlar ülkelerin tanıtımları açısından da büyük bir fırsat olarak görülmektedir. Ülkelerin hem bireysel hem de takım ve ülke bazında kazandığı sportif başarılar ile ev sahipliği yapmış oldukları organizasyonlarda yine ülke tanıtımlarını doğrudan ilgilendiren konuların başında gelmektedir (Erzen, 2014: 139-141).

7.11. Medya Diplomasisi

Gazete, dergi, radyo ve televizyon, web siteler ile sosyal medya platformu günümüz medyasının basılı ve yazılı, görsel ve elektronik başlıca kaynaklarını oluşturur. Büyük çapta kitlelere ulaşmayı ve onlarla etkileşim kurmayı sağlayan medya, kamu diplomasisinin de anahtar öğelerinden biridir. Kamu diplomasisinde medya diplomasisi hükümetlerin özellikle dış politikada hedef yabancı ülkelerde ya da uluslararası toplumda kamuoyu oluşturmada, devletlerinin politikalarını aktarmada ve kültürel tanıtımlarında oldukça sık yararlanılan bir araç olmuştur (Aydemir, 2016: 166).

Diplomasi de kullanılan medya organları da hem araçsal rol olarak hem de bağlı buldukları ülkelerin tanıtımı kapsamında önemli katkılar sunmuştur. Örneğin; II. Dünya Savaşı dönemlerinde Avrupa'da oldukça etkili yayınlar yapan İngiliz kuruluşu BBC hem İngiltere'nin siyasi görüşlerini dünya kamuoyuna aktardığı gibi hem de ülkesinin menfaatlerine hizmet etmiştir. Türkiye'de de medya diplomasisi son dönemde büyük oranda güç kazanmış, TRT ve TRT kuruluşları TRT Avaz, TRT World gibi kurumlar ile Anadolu Ajansı - AA bu alanda uluslararası faaliyetlerini arttırmış ve güçlendirmiştir. Bugün hem TRT hem de AA birçok ülkede aktif faaliyet göstermektedir.

7.12. Sinema ve Dizi Diplomasisi

Medya diplomasisi ile büyük oranda iç içe bulunan sinema ve dizi diplomasisi medya diplomasisi ile uluslararası ve kendine has etkilerinden ötürü farklılıklar göstermektedir. İlk olarak sinema ve diziler hem içerikleri hem de

kurumsal yapı ve çağrışımlarıyla uluslararası ilişkiler ile diplomasi de önemli bir etken konumuna yükselmiştir.

Hollywood Effect yani “Hollywood Etkisi” olarak siyasi literatüre giren medyanın dış politikadaki rolü özellikle Soğuk Savaş döneminde ABD’nin Sovyetler Birliği ile medya ve kamuoylarını üzerinden de bir mücadeleye girişmesinin özetidir. ABD *Hollywood* filmleriyle ulusal bir kimlik inşa etmiş, filmlerde ABD ve Batı dışındaki kültürler daha az uygar gösterilmiş, ABD ise “kahraman ve güçlü bir devlet” olarak kodlanmıştır. Kısacası filmler mesaj veren araçlar olarak etki sağlamıştır (Aydemir, 2016: 186-187).

Türkiye’de son dönemde sinema ve dizileriyle kamu diplomasisinde etkin bir konuma yükselmiş, film ve dizileri birçok coğrafyada ve ülkede takip edilir hale gelmiştir. Örneğin 2006 yılındaki Kurtlar Vadisi Irak filmi izleyici rekorları kırmış, Batı ve özellikle ABD karşısında Türk milliyetçiliğini överek, Türkiye’nin mazlumların yanında olduğu temasını da vurgulamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK KAMU DİPLOMASİSİNİN KURUMSAL YAPISI: GÖREV VE FAALİYET ALANLARI

Modern kamu diplomasisi ABD'den doğup dünyaya ihraç olduktan sonra 2000'li yıllarla birlikte Türkiye'de de hem kavramsal hem de kurumsal olarak inşa edilmeye başlanmıştır. Bu bölümde ilk olarak kamu diplomasisinin Türkiye'deki gelişimi incelendikten sonra Türkiye'deki kamu diplomasisi mekanizmasının kamu yani resmi, yarı resmi ve sivil ayaklarında bulunan kurum ve kuruluşların tarihçeleri, görev ve faaliyet alanları kapsamlı bir şekilde incelenecektir.

1. Türkiye'de Kamu Diplomasisi ve Kamu Diplomasisi Kuruluşları

1950'li yıllarda ABD'de başlayan kamu diplomasisi yaklaşımı 2000'li yıllarla birlikte modern anlayışıyla Türkiye'de de etkisini göstermeye başlamış, teknik yardımlardan eğitim ve kültüre birçok alanda önemli kamu diplomasisi kuruluşları inşa edilmiştir. Modern kamu diplomasisi perspektifi 2000'li yılların başlarında Türkiye'de etkili olmaya başlasa da, Cumhuriyetin ilk yıllarından beri gelişen bir tarihsel sürece de sahiptir.

1.1. Türkiye'de Kamu Diplomasisinin Tarihsel Gelişimi

Türkiye Cumhuriyeti'nin kamu diplomasisi adına ilk örnek sayılabilecek faaliyetleri büyük oranda Kurtuluş Savaşı döneminde gerçekleşmiş, Savaş döneminde özellikle dış kamuoyunun desteğini kazanmaya yönelik çalışmalar yapıldığına şahit olunmuştur. Başta İslam coğrafyasında yer alan dış kamuoyuna yönelik açıklamalar, yayımlanan beyannameler ve bu ülkelere gönderilen personellerle destek alınmaya çalışılmıştır. Bunun sonucunda Afganistan ile Hint Müslümanlarından dış destek sağlanmıştır (Karadağ, 2016: 199-200).

30 Ağustos 1922 Büyük Zaferi sonrasında Osmanlı'nın hariciye teşkilatı hukuken son bularak dağılmış, Türkiye Cumhuriyeti'nin diplomasi süreci ise Cumhuriyet'in ilanı öncesi ve sonrası olarak ikiye ayrılmıştır. Milli mücadele dönemi yani 1919-1923 yılları "Bağımsızlık Diplomasisi" olarak, Cumhuriyet'in ilanı sonrası, Atatürk Dönemi ve II. Dünya Savaşı'nın bitimine kadar olan 1923-1950 yılları arası ikinci dönem olarak görülmektedir. Cumhuriyet'in ilanına kadar hem Osmanlı Devleti'nin Hariciye Nezareti hem de Ankara Hükümeti'nin Hariciye Vekâleti faaliyet göstermiştir. Vekâlet ilk büyükelçisini Kasım 1929'da Moskova'ya göndermiş, bundan önce ise Bakü, Roma ve Tiflis'te "TBMM Mümessili" sıfatıyla siyasi temsilciler bulundurmıştır (Yıldırım, 2015: 260-261).

1950'den günümüze kadar gelen üçüncü bölümün en önemli kısmı ise Soğuk Savaşın bitişi, Yugoslavya ile SSCB'nin dağılışı ve küreselleşmenin artmasıdır. Bölgesel olarak Türkiye'de bu değişimlerden etkilenmiş, diplomaside başta Balkanlar ve Orta Asya olmak üzere bölgesel etkinliğini arttırmayı hedeflemiştir. Çok boyutlu diplomasi ile kamu diplomasisi büyük oranda bu süreçte gündeme gelen kavramlar olmuştur.

1950'li yılların bir diğer önemli gelişmesi Türkiye'nin NATO'ya üye oluşuyla 17 Eylül 1950'de Kore Savaşına asker göndermesi olmuş, Türk askerinin Korelilerle kurduğu olumlu diyalog Türkiye'nin kamu diplomasisi adına büyük bir katkı sunmuştur. 1960'lı yıllarda Kıbrıs'ta Türk ve Rum toplum arasında giderek artan sorunlar Türkiye-Yunanistan arasında da krize neden olmuş, bu süreç Türkiye'nin 20 Temmuz 1974'te adaya gerçekleştirdiği Barış Harekâtıyla sonlanmıştır. Türkiye bu süreçte de yoğun bir kamu diplomasisi faaliyeti yürütmüş, Harekâtın uluslararası hukuka uygunluğunu ve haklılığını dünya kamuoyuna anlatmaya gayret göstermiştir (Karadağ, 2016: 203).

Türkiye'de kamu diplomasisi cumhuriyetin kuruluş yıllarından itibaren gelişmeye başlamış, kurumsal anlamda önemli ilk atılımlar sağlanmıştır. Anadolu Ajansı - AA ile günümüzdeki ismiyle Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü – BYEGM, 1920 yılında kurulmuştur (Yılmaz, 2012: 13). Ancak bu iki kurumun günümüz kamu diplomasisi anlayışıyla kurulduğunu söylemek çok da mümkün değildir. Bu iki kurum 2000'li yıllarla Türk kamu diplomasisinin aktörleri olabilmıştır.

Türk dış politikası bazı dönemlerde değişim geçirerek proaktif bir kimlik kazanmıştır. Örneğin Turgut Özal döneminde bu kimlik dönüşümünün neticesinde kamu diplomasisi yaklaşımı da gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı – TİKA 1992 yılında kamu diplomasisi alanında ilk kuruluşlardan biri olarak kurulmuştur. Ancak TİKA'nın tam olarak modern diplomasi kuruluşu olarak oluşturulduğunu söylemek de mümkün değildir. TİKA'nın fikri alt yapısı ise Özal'ın dış politika görüşü olarak o dönem ortaya çıkan “Yeni Osmanlıcılık” görüşü temelinde “21. yüzyıl Türk yüzyılı olacak” ve “Balkanlardaki Müslüman toplulukların lideri olacağız” söylemlerine dayanmaktadır. Hem Yugoslavya'nın hem de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği – SSCB'nin dağılması Türkiye'nin Balkanlar ve Orta Asya'daki Müslüman ve Türk toplumlarla kamu diplomasisi köprüsüyle iletişim kurmasını şekillendirmiştir (Doster, 2016: 204).

2000'li yıllara gelindiğinde özellikle 2002 yılı ile birlikte Türkiye'de kamu diplomasisi yaklaşımı Adalet ve Kalkınma Partisi – AK Parti iktidarıyla yeni bir dış politika doktrini çerçevesinde yeniden şekillenmiştir. 2002 sonrasında dış politikada yumuşak güç politikası ekseninde kamu diplomasisi hem kurumsal hem de uygulamalarda oldukça güncel bir kavram haline gelmiştir. Öyle ki kamu diplomasisi kuruluşları AK Parti hükümetleri döneminde etkin bir dış politika *enstrümanı* olarak kullanılmış, önemi giderek artmış ve Türkiye'nin *proaktif* sayılabilecek dış politikasında da önemli bir yeri barındırmıştır.

AK Parti döneminde kamu diplomasisinin dış politikada bu denli kullanılmasının fikri alt yapısı ise dönemin dış politikasının teorik ve ideolojik çerçevesini belirleyen Dışişleri Bakanı olarak da görev yapan Ahmet Davutoğlu'nun teorileridir. Davutoğlu bu teorilerini “Stratejik Derinlik: Türkiye'nin Uluslararası Konumu” adlı kitabında yayınlamış, Türkiye'nin dış politika anlayışının Osmanlı tarihi birikimi ile Osmanlı coğrafyasına ve buradan kaynaklı stratejik ve tarihi derinliğe, *jeostratejik* konum ile Osmanlı mirasına dayanması gerektiğini öne sürmüştür (Ekşi, 2014: 142).

Davutoğlu dönemi Türk Dış Politikası onun teorileri temelinde “Yeni Osmanlıcılık” anlayışıyla inşa edilmiş bölgesel güç olma hedefiyle *konstrüktivist* yani yapısalcı çerçevede kurumsal olarak da karşılık bulmuştur. Kamu diplomasisi kurumsal olarak büyük oranda bu anlayış doğrultusunda oluşturulmuştur. Bu

dönemde kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi olarak faaliyet gösteren kamu diplomasisi kuruluşları hem Dışişleri Bakanlığı hem de Başbakanlık ile koordineli çalışmıştır.

Dış politikanın aktif yürütücüsü Dışişleri Bakanlığı olmasının yanında kamu diplomasisi faaliyetlerinin koordineli yürütülmesi amacıyla üst koordinasyon yapısı olarak 2010 yılında Başbakanlık düzeyinde bir de Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kurulmuştur (Ekşi, 2014: 184). Türkiye Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının kesişiminde bulunmakta, Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya'da Türkçe konuşan 260 milyonluk bir nüfusunda merkezinde yer almaktadır. Bu özellikleriyle Türkiye aynı anda hem Avrupa hem Asya, hem Balkan, hem Kafkas, hem Orta Doğu ve Akdeniz hem de bir Karadeniz ülkesidir. Bu jeopolitik konumu, içinde bulunduğu coğrafya ve potansiyelleriyle Türkiye elinde önemli bir güç fırsatını tutmaktadır (Yılmaz, 2012: 415).

Türkiye mevcut dış politika anlayışı ekseriyetinde kendi tarihi ve coğrafyasıyla yeniden barışmaya başlamıştır. Bunun en önemli kaynağı ise Türkiye'nin Balkanlardan Orta Asya'ya kadar uzanan güç potansiyelidir. Bu güç askeri, ekonomik ya da teknolojik üstünlükten daha çok tarih ve kültür derinliğinden kaynaklanan *soft power* yani yumuşak ya da ince güçtür. Bu gücün merkezinde ise Balkanlardan Orta Doğu'ya, Asya'dan Kuzey Afrika'ya kadar geniş coğrafyada ki birçok halkın ve etnik grubun ortak paylaştığı Osmanlı tecrübesidir. Bu temel üzerine inşa edilen mevcut Türk kamu diplomasisi ise Türkiye'nin birikimleriyle mevcut yaklaşımlarını harmanlayarak "Türkiye'nin yeni hikâyesinin" etkin ve kapsamlı bir şekilde dünya kamuoyuna anlatmaya gayret göstermektedir (Kalın, 2011).

2. Türk Kamu Diplomasisi Kuruluşlarının Kamu Ayağı: Tarihçe ve Görev Alanları

Türk Dış Politikasında çok önemli bir yer tutan kamu diplomasisi mekanizması tarihsel olarak birçok kurum ve kuruluşça işlemektedir. Bu kurum ve kuruluşları kamu ve sivil olarak iki kategoriye ayırarak, hem tarihsel bir çerçevede kuruluş ve gelişimleri hem de bu kurum ve kuruluşların görev ve faaliyet alanları kapsamlı bir şekilde irdelenmelidir.

Türk dış politikasında kamu diplomasisinin kamu yani resmi ayağında kamu diplomasisi görev ve faaliyetleri ile misyonu Cumhurbaşkanlığının yanı sıra birçok Bakanlık teşkilatına yüklenmiştir. Öyle ki;

- T.C. Cumhurbaşkanlığı,
- T.C. Dışişleri Bakanlığı,
- T.C. İçişleri Bakanlığı,
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı,
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,
- T.C. Milli Savunma Bakanlığı,
- Diğer merkezi idare kuruluşları gibi birçok kamu kurum ile kuruluşu ile kamu destekli kuruluşlar Türkiye'nin kamu diplomasisine katkı sunmaktadır.

2.1. T.C. Cumhurbaşkanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar

Türkiye'nin kamu diplomasisinde aktif görev sürdüren ve sürdürecektür kurumların başında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı gelmektedir. Cumhurbaşkanlık altında;

- Yeni kurulan T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı ve onun teşkilatında yer alan Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü yeni adıyla Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı, yeni görevlendirilen Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı, Tercüme Dairesi Başkanlığı,
- T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'yla ilgilendirilen Türkiye Radyo ve Televizyonu Kurumu,
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu,
- Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye'nin kamu diplomasisine Cumhurbaşkanlığı'na bağlı olarak hizmet eden ve edecek kurum ve kuruluşlardır.

2.1.1. T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı

AK Parti hükümetinin dış politika ve kamu diplomasisi anlayışı çerçevesinde inşa ettiği kurumlar arasında en yeni kurum Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'dır. 24.7.2018 tarihli ve 30488 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan

14’Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile “İletişim Başkanlığı” kurulmuş ve görev tanımı ile teşkilatına yer verilmiştir. İletişim Başkanlığı genel olarak daha önce T.C. Başbakanlığına bağlı bir kurum olan Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü – BYEGM’nin yerine kurulduğu, BYEGM’nin İletişim Başkanlığı’na dönüştüğü görülmektedir.

İletişim Başkanlığı’nın görevleri Kararnamenin 3. maddesinde şu şekilde sıralanmıştır;

- a) Devletin tanıtma siyasetinin ve tanıtma ile ilgili alanlarda Cumhurbaşkanınca belirlenecek stratejilerin tespitine yardımcı olmak,
- b) Tanıtma Fonuna ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- c) Kamuoyunun ve ilgili makamların zamanında ve doğru bilgilerle aydınlatılması için gerekli bilgi akışını sağlamak ve bunların kamuoyu üzerindeki etkisinin belirlenmesine ait hizmetleri yapmak,
- ç) Türkiye’nin dış tanıtım faaliyetlerini yönlendirmek, uluslararası platformlarda, uluslararası kamuoyunun doğru bilgilendirilmesine yönelik kamu diplomasisi yöntem ve araçlarını kullanarak stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,
- d) Türkiye hakkındaki propaganda faaliyetlerini takip etmek, değerlendirmek ve bunları karşı sorumlu kamu kurumları ile işbirliği yapmak, gerekli tedbirleri almak,
- e) Yabancı ülkelerde Türkiye’nin menfaatleri doğrultusunda yapılan aydınlatma faaliyetlerine katılmak, enformasyon ve aydınlatma faaliyetlerini Türkiye’nin dış politikasında destekleyecek şekilde düzenlemek,
- f) Vatandaşların, kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetlerine ilişkin talep, görüş ve önerilerini kolayca iletebilmelerine yönelik tedbirleri almak,
- g) Basınla ilişkilerin düzenlenmesi için gerekli çalışmalarda bulunmak,
- ğ) Yerli ve yabancı basın-yayın organlarının ve mensuplarının çalışmalarını kolaylaştırmaya yönelik düzenlemeleri yapmak ve gerekli tedbirleri almak,
- h) Görev alanına giren konularda faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşlarının başarılı çalışmalar yapabilmeleri için kapasite geliştirme

program ve projeleri geliştirmek, uygulamak ve benzeri çalışmalara ve projelere idari ve mali destekte bulunmak,

- ı) Başkanlığın görev alanı ile ilgili, süreli ve süresiz yayınları planlayıp yayımlamak veya yayımlatmak,
- i) Basın-yayın kuruluşu mensuplarına basın kartı düzenlemek, Basın Kartı Komisyonunun sekretarya faaliyetlerini yürütmek,
- j) Türkçe Medya Veri Tabanını oluşturmak ve güncel kalmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak,
- k) Basın yayın alanına yönelik yerli ve yabancı basın mensupları için mesleki eğitimler düzenlemektir.

14’Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 5. maddesinde İletişim Başkanlığı teşkilatında yer alacak daire başkanlıklarına da yer verilmiş, Başkanlığın altında 8 daire başkanlığı kurulmuştur. Bu başkanlıklar;

- Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı,
- Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı,
- Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı,
- Tercüme Dairesi Başkanlığı,
- Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,
- Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı,
- Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı,
- Hukuk Müşavirliği’dir.

Kararname ile kurulan 8 hizmet biriminin i ise doğrudan kamu diplomasisi amacı ve faaliyetleri ile görevlendirilmiştir. Bu birimler; Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı, Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı ve Tercüme Dairesi Başkanlığı’dır.

2.1.1.1. Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı’na bağlı olarak kurulan Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı’nın görevleri Kararname’nin 6. maddesinde sıralanmıştır. İlgili maddeye göre Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı’nın görevleri;

- a) Türkiye’nin ulusal ve uluslararası alanda ileri sürdüğü tezlerini ve politika tercihlerini belirlenen stratejik iletişim çerçevesinde uluslararası

kamuoyu üzerinde etkili olacak şekilde aktarmak ve etkin tanıtımını gerçekleştirmek,

- b) Uluslararası kamuoyu nezdinde ülkemizin tanıtımına yönelik çalışmalar yürüten kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği halinde araştırmalar yapmak, raporlar hazırlamak, programlar organize etmek veya benzeri projeleri desteklemek,
- c) Türkiye'nin uluslararası alanda menfaatlerini destekleyecek çalışmaları sağlamak üzere panel, sempozyum, konferans, proje veya program gibi faaliyetlerde bulunmak, ilgili kurum ve kuruluşlarla gerekli koordinasyonu sağlayarak bahse konu çevrelerin ülkemizle ilişkilerinde sürekliliği sağlamak,
- ç) Yurtdışında uluslararası kamuoyu üzerinde etkili olan ve Türkiye ile ilgili çalışmalar yapan kurum ve kuruluşlar ile kişilerin çeşitli organizasyonlar vasıtasıyla ülkemiz hakkında doğru bir şekilde bilgilendirmelerini sağlamak,
- d) Cumhurbaşkanınca belirlenen uluslararası tanıtma ilişkin hedef ve stratejileri uygulamak,
- e) Uluslararası platformlarda, uluslararası toplumun doğru yönde bilgilendirilmesine yönelik olarak kamu diplomasisi yöntem ve araçlarını kullanarak stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği yapmak ve koordinasyonu sağlamak,
- f) Türkiye'nin tanıtılmasını sağlayacak genel ve özel araştırmalar ve projeleri hazırlamak veya gerektiğinde uzman kişi ve kuruluşlara yaptırmak,
- g) Uluslararası tanıtım faaliyetlerini yönlendirmek ve bu amaçla bütün kamu kurum ve kuruluşları ve özel kuruluşlarla işbirliği yapmak,
- ğ) Yabancı basın organlarının ve mensuplarının çalışmalarını kolaylaştırıcı tedbirleri almak ve uygulamak, bunlar için sürekli ve geçici basın merkezleri kurmak,

- h) Türkiye hakkındaki propaganda faaliyetlerini izlemek, değerlendirmek, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapmak ve gerekli tedbirleri almak,
- 1) Yurtdışı basın müşavirliklerinin faaliyetlerini izlemek, değerlendirmek ve sonuçları makama sunmak,
- i) Başkan tarafından verilen diğer görevleri yapmaktır.

2.1.1.2. Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı (Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü – BYEGM)

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'na bağlı olarak Kararname'nin 7. maddesiyle kurulan Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı büyük oranda daha önce T.C. Başbakanlığı hiyerarşisinde faaliyet gösteren Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün yerini almak üzerine kurulmuş ve bu doğrultuda görevlendirilmiştir. Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı'nın görevleri Kararname'nin 7. maddesinde şu şekilde sıralanmıştır;

- a) Devlet tanıtma ve aydınlatma hizmetleri kapsamındaki iç ve dış her türlü açık enformasyonu sağlamak,
- b) Elde edilen bilgileri derlemek, değerlendirmek, bülten ve yayın haline getirmek, derlenmiş bilgi ve belgeleri muhafaza etmek ve bu faaliyetler için gerekli teknik hizmet ve donanımı sağlamak,
- c) Hazırlanan bültenleri ilgili kurum ve kuruluşlara ulaştırmak, kamuoyuna yaymak,
- ç) Yerli basın organlarının ve bunların mensuplarının çalışmalarını kolaylaştırıcı tedbirleri almak, Türk ve yabancı basın yayın organları mensuplarına basın kartı düzenlemek,
- d) Yerli basının güçlendirilmesi amacıyla eğitim programları düzenlemek,
- e) Yapılan faaliyet ve hizmetlerin kamuoyuna etkin bir biçimde yansıtılmasına ve bunların kamuoyu üzerindeki etkisinin belirlenmesine ait çalışmalar yapmak,
- f) Gerekli hallerde Cumhurbaşkanlığının basın toplantılarını düzenlemek, demeç ve açıklamalarını yaymak ve benzeri faaliyetleri yürütmek,
- g) Başkan tarafından verilen diğer görevleri yapmaktır.

Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı, T.C. Başbakanlığa bağlı olarak faaliyet gösteren Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü - BYEGM'nin yerini aldığı için BYEGM'nin de tarihsel geçmişi ile önceki görev ve faaliyet alanlarının da ele alınması gerekmektedir.

Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Türkiye'nin en eski kurumlarının başında gelmektedir. Öyle ki BYEGM'nin kökleri Cumhuriyetin ilanı öncesine Osmanlı Devleti dönemine kadar uzanmaktadır. 1857 yılında Matbuat Müdürlüğü olarak ilk adımı atılan BYEGM, 1920 yılında Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umumiyesi adında faaliyet gösterir hale gelmiş, 1984'e gelindiğinde ise 231 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile günümüzdeki adını almıştır (BYEGM, 2018).

717 çalışanıyla BYEGM bugün haber merkezi ile dünya basınına takip ederek, Türkiye ile ilgili 40 dilde yayınlanan haberlerin Türkçeye çevirisini yapmaktadır. Müdürlük ayrıca Türkiye'nin uluslararası basındaki gücünü ve etkinliğini arttırmak için Balkanlar, Orta Doğu, Afrika ve Amerika'da çeşitli konu ve başlıklarda medya buluşmaları, seminer ile formlar düzenlemektedir. Türkiye'de 18 il müdürlüğü olan BYEGM, uluslararası basın ve kamuoyunda doğru ve gerçekçi bir Türkiye algısı oluşturmak için yurt dışında 39 basın müşavirliği/ataşeliği ile çalışmalarını sürdürmektedir. Müdürlük ayrıca yabancı gazetecilerin akreditasyonu, sarı basın kartı düzenlemesi, mihmandarlık hizmetleri ile hizmet damgalı gri pasaport işlemlerini de gerçekleştirmektedir (BYEGM, 2018).

Müdürlüğün faaliyetleri arasında en önemli kısmı ise kamu diplomasisi ile ilgili görevleri oluşturmaktadır. Müdürlüğün bu doğrultuda;

- Devletin tanıtma siyasetinin ve tanıtma ile ilgili alanlarda hükümetçe uygulanacak stratejilerin tespitine yardımcı olmak,
- Hükümet faaliyetlerinin ve yapılan hizmetlerin iç ve dış kamuoyuna etkin bir biçimde yansıtılmasına ve bunların kamuoyu üzerindeki etkisinin belirlenmesine ait hizmetler yapmak,
- Türkiye aleyhindeki propaganda faaliyetlerini takip etmek değerlendirmek ve sorumlu kamu kuruluşları ile işbirliği yapmak, gerekli karşı tedbirleri almak,

- Türkiye'nin dış tanıtma faaliyetlerini yönlendirmek ve bu amaçla kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör kuruluşları, meslek kuruluşları, amaca yönelik vakıflar, dernekler gibi teşekküllerle işbirliği yapmak,
- Yabancı ülkelerde Türkiye'nin menfaatleri doğrultusunda yapılan aydınlatma faaliyetlerine katılmak,
- Enformasyon ve aydınlatma faaliyetlerini Türkiye'nin dış politikasını destekleyecek şekilde düzenlemek ve Dışişleri Bakanlığı ile işbirliği suretiyle yürütmek gibi görevleri bulunmaktadır (Aydemir, 2016: 354-355).

BYEGM'nin kamu diplomasisi adına yapmış olduğu faaliyetlere örnek verilirse Müdürlüğün yakın dönem yapmış olduğu en etkili çalışma TSK'nın Zeytin Dalı Harekâtına yönelik yapılan *dezenformasyona* yani bilgi çarpıtmaya karşı "Tuzağa Düşme" mesajıyla Türkçe, Arapça, Rusça, Farsça, İngilizce, Fransızca, Almanca, Kürtçe gibi 8 dilde hazırlanan bilgi kitapçıklarıdır (BYEGM, 2018). Müdürlüğün bir diğer önemli faaliyetleri ise FETÖ'nün 15 Temmuz darbe girişiminin uluslararası basın ve kamuoyuna anlatılmasına yönelik olmuş, Müdürlük Sabah Gazetesi ile işbirliği halinde Londra, Washington, Brüksel, Berlin, Moskova, Şanghay, Pekin ve Hamburg'da paneller düzenlenmiştir (BYEGM, 2018).

2.1.1.3. Tercüme Dairesi Başkanlığı

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'na bağlı olarak kurulan Tercüme Dairesi Başkanlığı'nın görevleri Kararname'nin 9. maddesinde sıralanmıştır. İlgili maddeye göre Tercüme Dairesi Başkanlığı'nın görevleri;

- a) Cumhurbaşkanlığının tercüme taleplerini doğrudan ya da hizmet alımı yoluyla karşılamak,
- b) Faaliyetlerin ve yapılan hizmetlerin uluslararası kamuoyuna duyurulması için hazırlanan metinlerin talep edilen dillerde çevirisini yapmak,
- c) Türkiye'nin tanıtılması amacıyla ihtiyaç duyulan dillerde yayınlar hazırlamak,
- ç) Başkan tarafından verilen diğer görevleri yapmaktır.

2.1.2. T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Türkiye Radyo Televizyon Kurumu – TRT

Kamu diplomasisinin en önemli aktörlerinden biri de kitle iletişim araçlarının oldukça geliştiği günümüzde medyadır. Medyanın topluma yönelik etki ve yönlendirme gibi güçleri, devletlerin politikalarının ve görüşlerinin hem kendi halkına hem de başka toplumlara anlatılması, tanıtılması ve yaygınlaştırılması açısından oldukça önemlidir. Bu yönüyle düşünüldüğünde medyanın kamu diplomasisi açısından etkisi büyük önem kazanmaktadır (Özkan, 2015: 19).

Kamu diplomasisinin en önemli metotlarından iletişim araçları küresel düzeyde sıkça başvurulan uygulamalara ve örneklerle sahiptir. ABD’de CNN, İngiltere’de BBC, Rusya’da RT, Çin’de CCT, Almanya’da DW ve Arap Dünyasında ise El Cezire küresel düzeyde önemli bir yere ve etkiye sahip yayın organlarıdır. Türkiye’nin bu alanda öncü kanalı olan TRT’de ilk televizyon olarak Ankara’da 1 Mayıs 1964’de bir kamu kuruluşu olarak yasayla kurulmuş, 31 Ocak 1968’de deneme yayınları ile faaliyete başlamıştır (Kılıç, 2015: 372-373).

TRT ile ilgili son ve güncel değişiklik ise 15.7.2018 tarih ve 30479 sayılı 4 No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılmış, Kararnamenin Otuzsekizinci Bölümü ve 533. maddesiyle “tarafsız bir kamu tüzelkişiliğine sahip Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu”nun kurulduğu ifade edilmiştir. Ayrıca 10.7.2018 tarih ve 30474 sayılı 3 No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 2. maddesi ve I. Cetvelinde TRT Genel Müdürü’nün Cumhurbaşkanı kararıyla atanacağı, II. Cetvelinde ise TRT Yönetim Kurulu Üyelerinin Cumhurbaşkanı onayıyla atanacakları ifade edilmiştir. Son olarak 24.7.2018 tarih 30488 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 2018/2 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesiyle de TRT’nin Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı’na bağlandığı ifade edilmiştir.

Yine 4 No’lu Kararnamenin 534. maddesinde TRT’nin görevlerine de verilmiş;

- e) fıkrasında; “yurt dışında yapılacak yayınlarla; devletin her alanda tanıtılmasına ve yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkilerinin sürdürülmesine yardımcı olmak,
- f) fıkrasında; “yurt içi ve yurt dışında gerektiğinde tüm mecralardan yayın yapmak ve bu yayınları sürdürülebilir kılmak amacıyla her türlü

faaliyette bulunmak ve buna ilişkin tedbirleri almak” gibi görevlerle TRT’nin kamu diplomasisi alanındaki misyonlarına atıfta bulunulmuştur.

Türkiye’de küresel düzeyde ve kamu diplomasisinde etkin bir yayın organına sahip olmak istemiş, bu doğrultuda TRT 2000’li yıllarda yapılandırılarak farklı dillerde yayın yapan ve dünya kamuoyuna hitap edebilen bir kanala dönüşmüştür. Bu amaçla;

- 2006 yılında 32 dilde yayın yapan Türkiye’nin Sesi Radyosu ve TRT Avrupa FM,
- 20 Kasım 2008 yılında 35 dilde haber yayını yapan www.trt-world.com.tr,
- 1 Ocak 2009 yılında özellikle Türkiye ve Orta Doğu’daki Kürtlere yönelik TRT Şeş/TRT 6,
- 21 Mart 2009’da Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya ve Orta Doğu’da 27 ülkede 250 milyonluk bir nüfusa yönelik TRT Avaz,
- 8 Mayıs 2009’da Euronews ile işbirliğiyle TRT-Int kurulmuş, bu kanal 18 Mayıs 2015’de TRT World’e dönüşmüştür,
- 4 Nisan 2010’da 22 Arap ülkesine yönelik TRT Arapça yayın hayatına başlamıştır (Ekşi, 2014: 227-228).

İlk olarak Ocak 2009’da yayın hayatına başlayan TRT 6 her ne kadar ulusal bir hassasiyetle PKK ile mücadelede ve Kürt açılımı amacıyla açılmış olsa da dış politikada ve kamu diplomasisinde de etki göstermeyi hedeflemiştir. Kürtçe ve farklı lehçelerde yayın yapan TRT 6’nın ilk olarak yayın politikası Türkiye’deki ve başta Orta Doğu olmak üzere dünyadaki Kürt toplumuna yönelik olmuş, hem Türkiye’nin iç ve dış politikaları bu kitleye aktarılması hedeflenmiş hem de PKK’nın yayın organı Roj Tv’nin etkisi kırılmaya çalışılmıştır (Aydemir, 2016: 367).

Türkiye’nin kamu diplomasisinde medya diplomasisi doğrultusunda yayın hayatına başlayan platformlarından bir diğeri de 2010’da kurulan TRT Arapça’dır. 22 ülkede yaşayan 350 milyon nüfusa yönelik yayın yapan kanal, Arap ülkeleri ile Türkiye arasındaki bağları güçlendirmek açısından önemli bir misyon taşımaktadır. Özellikle Türk Dünyasındaki 27 ülkede 250 milyonluk nüfusa yönelik 2009 yılında kurulan TRT Avaz’da TRT Arapça ile benzer misyona sahip bir platformdur.

Türkiye'nin ve Türk kültürünün tanıtılması, Türkçenin yaygınlaştırılması gibi konularda kanal etkin bir işlev görmektedir (Aydemir, 2016: 368-371).

Son olarak TRT 6, TRT Arapça ve TRT Avaz'a oranla bölgesel olmayıp daha evrensel bir vizyon ile dünyaya İngilizce yayın yapan TRT World kanalı Türkiye'nin dünyaya açılan yüzü olmuştur. İngilizce haber yapan TRT World 18 Mayıs 2015'de test yayınına başlamış, 30 Haziran 2015'de ise normal yayına geçmiş, 27 Ekim 2015'de ise uydu yayınına başlamıştır (TRTWorld, 2018). TV kanallarının yanı sıra son olarak TRT'ye ait radyo platformu da kamu diplomasisi açısından önemli katkılar sunmaktadır. Bunlardan biri de Türkiye'nin Sesi Radyosu'dur. Radyo 73 yıldır, kısa dalga, uydu ve internete üzerinden dış yayın yapmakta, 2006'dan beri ise 32 dilde faaliyetlerini sürdürmektedir (Yılmaz, 2012: 429).

2.1.3. T.C. Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı sonrasında AK Parti hükümeti döneminde dış politika ve kamu diplomasisi anlayışı çerçevesinde inşa edilen en yeni kurumlardan bir diğeri de Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu'dur. Kurul 10.7.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 1'Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulmuştur.

Kararname'nin 28. maddesine göre Kurulun görev ve yetkileri ise şunlardır;

- a) Kültür ve sanatın toplumun her kesimine yayılması, kültürel ve tarihi mirasımızın korunması ve kültür turizminin geliştirilmesi amacıyla politika önerileri oluşturmak,
- b) Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının sorunlarının tespiti, soydaş ve akraba topluluklarla sosyal, kültürel, iktisadi ve diğer alanlarda ilişkilerin korunup geliştirilmesine yönelik stratejilerin belirlenmesine yardımcı olmaktır.

Kurul özellikle yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarıyla ilişkilerin geliştirilmesi ve sorunların çözülmesi noktasında görevlendirilmiş, Kurula bu nedenle özellikle *diaspora* diplomasisi kapsamında kamu diplomasisi misyonu yüklenmiştir.

2.1.4. Diyanet İşleri Başkanlığı – DİB

Türkiye'nin kamu diplomasisi açısından din diplomasisinde etkin olan kurumların başında Diyanet İşleri Başkanlığı - DİB gelmektedir. Başkanlık 3 Mart 1924 tarihli ve 429 sayılı Kanun'la kurulmuş, mevcut teşkilat yapısına ise 1 Temmuz 2010 tarihli ve 6002 sayılı Kanun ile ulaşmıştır. DİB ile ilgili son ve güncel değişiklik ise 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılmış, Kararnamenin 37. maddesinin c fıkrasında yer alan DİB, Cumhurbaşkanlığına bağlı kurum ve kuruluşlar arasında sayılmıştır.

Başkanlık kamu diplomasisi alanında Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü aracılığıyla beş daire başkanlığında aktif olarak faaliyet göstermektedir. Bu daireler;

- Yurtdışı Türkler Daire Başkanlığı,
- Avrasya Ülkeleri Daire Başkanlığı,
- Yurt Dışı Eğitim ve Rehberlik Daire Başkanlığı,
- Dinler ve Kültürlerarası İlişkiler Daire Başkanlığı,
- Müslüman Ülke ve Topluluklar Daire Başkanlığı'dır (Karadağ, 2016: 233).

Genel Müdürlükte bulunan bu dairelerin dışında teşkilat bünyesinde faaliyet gösteren bir de yurtdışı temsilcilikleri bulunmaktadır. Bu temsilcilikler ise Din Hizmetleri Müşavirlikleri, Ateşelikler ve Koordinatörlüklerdir (Diyanet, 2018).

Diyanet İşleri Başkanlığının kamu diplomasisi faaliyetleri çerçevesinde yapmış olduğu faaliyetler ise genel olarak şunlardır:

Uluslararası toplantı ve sempozyum düzenlemek, inşai projeler gerçekleştirmek, yurt dışında vekaletle kurban kesim organizasyonları tertip etmek, uluslararası ilahiyat programı kapsamında ve dışında ilahiyat alanında lisans, yüksek lisans ve doktora öğrenimi için yabancı öğrencilere burs imkanları sağlamak, yabancı uyruklu Müslüman gençlere yönelik değerler eğitimi projesi kapsamında öğrencileri Türkiye'de belirli bir süre misafir etmek, yabancı uyruklu din görevlilerine Türkiye'de hizmet içi eğitim kursları vermek, çeşitli dini yayınların yabancı dillere çevrilerek yurt dışında dağıtılmasını sağlamak, kardeş şehir projeleri kapsamında ilgili

ülkelerde cami ve mescit gibi ibadethane inşaatları ve restorasyonları icra etmek gibi faaliyetlerdir (Karadağ, 2016: 235).

Başkanlığın organizasyonunda yer aldığı en önemli belli başlı uluslararası toplantılar arasında; Avrasya İslam Şurası Toplantısı, Dünya Müslüman Azınlık Zirvesi, Afrika Dini Liderler Zirvesi ve Latin Amerika Ülkeleri Müslüman Dini Liderler Zirvesi gibi toplantılar gelmektedir. Bu toplantıların yanında yurtdışında inşa projeleri süren ya da biten birçok dini yapıda da Başkanlığın iştiraki bulunmaktadır. Bu yapılar; ABD Maryland'deki Türk Amerikan Kültür ve Medeniyet Merkezi, Almanya'da Berlin Şehitlik Cami ve Külliyesi, Rusya Moskova'daki Merkez Cami, Japonya Tokyo Camii ve Diyanet Türk Kültür Merkezi, Türkistan'daki Hoca Ahmet Yesevi Camii'dir (Karadağ, 2016: 236-237).

2.2. T.C. Dışişleri Bakanlığına Bağlı Kuruluşlar

AK Parti hükümetinin dış politika ve kamu diplomasisi anlayışı Dışişleri Bakanlığının teşkilatlanmasına da yansımış, Bakanlık teşkilatının yeni dış politika doktrini çerçevesinde yapılandırılması gereği hissedilmiştir. Bu doğrultuda resmi gazete yayınlanan 6004 sayılı "Dışişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun" 13 Temmuz 2010 yılında yürürlüğe girmiş, Bakanlık bünyesinde 10 yeni birim açılmıştır. Bu birimler;

- Andlaşmalar Genel Müdürlüğü,
- Bilişim Teknolojileri Dairesi Başkanlığı,
- Çatışmayı Önleme ve Kriz Yönetimi Genel Müdürlüğü,
- Diplomasi Akademisi Başkanlığı,
- Enformasyon Genel Müdürlüğü,
- Komşu Ülkelerle İlgili Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğü,
- Küresel ve İnsani Konular Genel Müdürlüğü,
- Tercüme Dairesi Başkanlığı,
- Uluslararası Hukuk Genel Müdürlüğü,
- Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü'dür.

Yeni teşkilat kanunuyla kurulan 10 birim incelendiğinde özellikle Enformasyon Genel Müdürlüğü, Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İlişkiler Genel

Müdürlüğü ile Diplomasi Akademisi Başkanlığının kamu diplomasisi anlayışı çerçevesinde kurulduğu anlaşılmaktadır.

2.2.1. Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Genel Müdürlüğü

6004 sayılı “Dışişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun”un 6. maddesiyle Enformasyon Genel Müdürlüğü kurulmuş, Müdürlük Dışişleri Bakanlığı’nın kamu diplomasisi ile görevli birimi olmuştur. Müdürlük altında ayrıca 2011 yılında Enformasyon ve Kamu İletişim Dairesi kurularak kamu diplomasisinin tanıtım faaliyetleri de yürütülmüştür. Bu Müdürlük ile Dışişleri Bakanlığı kamu diplomasisinin büyük oranda enformasyon yani bilgi ve haber alma yönüne yoğunlaşmıştır.

Teşkilat kanununun 6. maddesinde Müdürlüğün görevleri ise şu şekilde tanımlanmıştır:

Enformasyon Genel Müdürlüğü; Bakanlık sözcülüğü, Bakanlığın yerli ve yabancı medya kuruluşları ve medya mensupları ile ilişkilerinin yürütülmesi, basın toplantılarının ve Bakanlık açıklamalarının yapılması görevlerini yürütür. Dış politika alanında medya aracılığıyla yerli ve yabancı kamuoyu ile iletişimi sağlar, kamu diplomasisi alanındaki faaliyetlerin planlanması ve icra edilmesinde ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içinde hareket eder. 9.10.2003 tarihli ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde Bakanlık içi koordinasyonu sağlar.

İlgili kanunla Müdürlük enformasyon alanında kamu diplomasisi faaliyeti olarak; olağan basına yönelik yapılan bilgilendirme toplantıları ve güncel gelişmelere ilişkin açıklamalar, ilgili konulardaki özlü notların e-posta aracılığıyla basın mensuplarına iletilmesi gibi görevleri yerine getirmektedir. Ayrıca Müdürlük çeşitli dillerde *Facebook*, *Twitter* ve *Youtube* gibi sosyal medya hesapları açmakta, İngilizce, Fransızca ve Arapça gibi diller de Bakanlık web sitesinin açılması gibi çalışmalar da yapmaktadır (Ekşi, 2014: 180-181).

Enformasyon Genel Müdürlüğü ile ilgili son ve güncel değişiklik ise 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı 1 No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılmış, Kararnamenin 141. maddesinde Müdürlüğün görev ve yetkileri arasında;

- Bakanlığın yerli ve yabancı medya kuruluşları ve medya mensupları ile ilişkilerini yürütmek,
- Dış politika alanında medya aracılığıyla yerli ve yabancı kamuoyu ile iletişimi sağlamak,
- Kamu diplomasisi alanındaki faaliyetlerin planlanması ve icra edilmesinde ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içinde hareket etmek gibi görevler sayılarak Müdürlüğün kamu diplomasisi misyonlarına yer verilmiştir.

2.2.2. Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü

6004 sayılı Kanunla Dışişleri Bakanlığı'nın kültürel diplomasisinden sorumlu olmak üzere Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü ile Kültürel Diplomasi Genel Müdür Yardımcılığı kurulmuştur. Teşkilat kanununun yine 6. maddesinde bu Müdürlüğün görevleri de şöyle tanımlanmıştır:

Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü; ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapmak suretiyle, kültür, eğitim, bilim, spor ve benzeri alanlarında diğer ülke ve uluslararası kuruluşlarla ikili ve çok taraflı ilişkileri ve işbirliğini yürütür. Türkiye'nin yurtdışındaki tanıtımına yönelik proje ve faaliyetlerin yürütülmesini ve koordinasyonunu sağlar.

Kültür diplomasisi genel olarak devletler ile toplumlar arasında kültürel ilişkilerin geliştirilmesini hedeflemekle birlikte, Dışişleri Bakanlığı da bu Müdürlük ve kültürel faaliyetlerle ülkenin yurtdışındaki tanıtımını esas almaktadır. Bu bağlamda ikili kültür anlaşmaları ve kültürel değişim programları başlıca faaliyetler olmuştur. Sadece 2014 yılına kadar 29 ülkeyle yeni kültürel işbirliği ve değişim anlaşmaları imzalanmıştır (Ekşi, 2014: 181-182).

Dışişleri Bakanlığı kamu diplomasisi proje ve faaliyetlerini büyük oranda Yurtdışı Tanıtım ve Kültür İşleri çerçevesinde yürütmekte ve Türkiye'yi yurtdışında çeşitli faaliyetlerle tanıtmayı amaç edinmektedir. Bu faaliyetler genel olarak; "Türkiye'nin tanıtımına yönelik olarak sergiler, Türkiye Yılı, festivaller düzenlenmesine katkıda bulunmak, mevcut festivallere/kültürel etkinliklere katılmak, yurtdışında Türk dış politikası ile konferanslar gerçekleştirmek, ülkemizi tanıtıcı belgesel filmler ile yayınlar hazırlamaktır" (Aydemir, 2016: 344). Yurtdışında

karşılıklı “Kültür Yılları”, “Türk Kültür Haftaları”, “Türk Kültür Günleri”, “Türk Sinema Günleri” ve “Türk Film Haftaları” gibi organizasyonlara örneğin; 2012 yılı Türkiye’de “Çin Kültür Yılı” iken, Çin’de de “Türk Kültür Yılı” olarak ilan edilmiş ve kutlanmıştır (Ekşi, 2014: 182).

Müdürlük ayrıca yurt dışında çok sayıda kültür ve sanat faaliyeti de organize etmekte; çeşitli konserler ile sanat galerileri, kongre ile sempozyum ve çalıştaylar, konferans ile seminerler ve şiir festivalleri gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Müdürlük bu gibi faaliyetlerin yapımında Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Yunus Emre Enstitüsü’nün yurt dışındaki faaliyetleriyle de koordineli çalışmaktadır. Müdürlük ayrıca TİKA’nın da benzer çerçevedeki çalışmalarında kurumla işbirliği yapmaktadır.

Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İşler Genel Müdürlüğü ile ilgili son ve güncel değişiklik ise 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı 1 No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılmış, Kararnamenin 142. maddesinde Müdürlüğün kamu diplomasisine uygun görev ve yetkileri sıralanmıştır. Buna göre Müdürlüğün görev ve yetkileri;

- a) İlgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapmak suretiyle; kültür, eğitim, bilim ve spor benzeri alanlarında diğer ülke ve uluslararası kuruluşlarla ikili ve çok taraflı ilişkileri ve işbirliğini yürütmek,
- b) Türkiye’nin yurtdışındaki tanıtımına yönelik proje ve faaliyetlerin yürütülmesini ve koordinasyonu sağlamak,
- c) Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmaktır.

2.2.3. Diplomasi Akademisi Başkanlığı

Dışişleri Bakanlığı’nın kamu diplomasisi faaliyetleri yürütülmesi adına görevlendirilen bir diğer birimi de Diplomasi Akademisi Başkanlığı’dır. Başkanlığın en büyük kamu diplomasisi faaliyeti hizmet içi eğitimlerinin yanında yabancı diplomatlara yönelik yapmış olduğu faaliyetlerdir. Başkanlık bu doğrultuda örneğin her yıl “Yabancı Genç Diplomatlar Eğitim Programı” düzenlemektedir. Ayrıca 40’den fazla ülkenin Diplomasi Akademisi ile işbirliği anlaşması, birçok akademi ile de akademiler arası işbirliği, protokol ve değişim anlaşması imzalanmıştır.

10.7.2018 tarih ve 30474 sayılı 3 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Diploması Akademi ile ilgili hüküm de yer almış, Kararnamenin 2. maddesi ve II. Cetvelinde Diploması Akademisi Başkanının Cumhurbaşkanı onayıyla atanacağı ifade edilmiştir. Ayrıca 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde Diploması Akademisi Başkanlığının görev ve yetkileri de yeniden tanımlanmıştır. İlgili Kararnamenin 149. maddesine göre Başkanlığın görev ve yetkileri;

- a) Türkiye Cumhuriyetinin dış ilişkilerinin, Türk dış politikasının ve konsolosluk hizmetlerinin yürütülmesinde görev alan Bakanlık mensuplarının temel ve hazırlayıcı eğitimleri ve stajları ile Bakanlığın ihtiyaçlarına göre tespit edilen diğer hizmet içi eğitim faaliyetlerini planlamak ve icra etmek,
- b) Bakanlık mensuplarının yurt içinde ve yurt dışındaki eğitim programlarına, yabancı dil ve mesleki eğitim amaçlı kurslara, seminerlere ve benzeri etkinliklere katılımları ile diploması ve konsolosluk alanında diğer ülkelerle gerçekleştirilen eğitim işbirliği faaliyetlerini, ilgili Bakanlık birimleri ve gerekli görülmesi halinde diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla eşgüdümde bulunmak suretiyle planlamak ve yürütmek,
- c) Diğer kamu idarelerinin yurt dışına sürekli görevle atanan memurları ile bu idarelerin dış ilişkilerle bağlantılı birimlerinde görevli memurlar için eğitim programları planlamak ve yürütmek,
- ç) Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmaktır.

2.2.4. Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanlığı

10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde T.C. Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanlığı'na da yer verilmiş, Kararnamenin 147. maddesinde Başkanlığın görev ve yetkileri sıralanmıştır. Kararname ile Başkanlığa araştırma görevinin yanı sıra yabancı aktörlerle işbirliği yapma görevi de verilerek kamu diploması misyonu da yüklenmiştir. Bu doğrultuda;

- Türk dış politikası, uluslararası ilişkiler ve bölgesel konular hakkında bilimsel araştırma, inceleme ve analizler yapmak ve bağımsız kaynaklarca oluşturulan analizleri Bakanlığın ilgili birimlerinin kullanımına sunmak,
- Görevleri yürütürken, emekli büyükelçiler ile yerli ve yabancı üniversitelerin, kurumların, düşünce ve medya kuruluşlarının temsilcileri ve uzmanlarıyla işbirliği yapmak, yerli ve yabancı özel kişiler ile tüzel kişilere bedeli mukabilinde araştırma, etüt ve proje çalışmaları yaptırmak Başkanlığın görevleri arasında sayılmıştır.

2.3. T.C. İçişleri Bakanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı – AFAD)

T.C. İçişleri Bakanlığı da Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sunan kurum ve kuruluşların arasında yer almaktadır. Bakanlığın daha önce kamu diplomasisi alanında net bir misyonu bulunmamaktayken, 15.7.2018 tarih ve 30479 sayılı 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile daha önce Başbakanlığa bağlı olan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı – AFAD'ın Bakanlığa bağlanmasıyla T.C. İçişleri Bakanlığı da kamu diplomasisi alanında faaliyet gösteren bir kurum ve kuruluş haline dönüşmüştür.

17 Haziran 2009 tarihli ve 27261 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5902 numaralı "Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile Başbakanlığa bağlı bir teşkilat olarak AFAD kurulmuştur. Kanunla afetlerle ilgili İçişleri Bakanlığına bağlı olarak kurulan Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskân Bakanlığına bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Başbakanlığa bağlı olarak faaliyet gösteren Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü tek çatı altında toplanmıştır.

AFAD ile ilgili son ve güncel değişiklik ise 15.7.2018 tarih ve 30479 sayılı 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılmış, Kararnamenin İkinci Bölümü ve 30. maddesiyle İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuştur. Kısacası daha önce Başbakanlık teşkilatı altında faaliyet gösteren AFAD, böylelikle İçişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır. Ayrıca 10.7.2018 tarih ve 30474 sayılı 3 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 2. maddesi ve I.

Cetvelinde AFAD Başkanının Cumhurbaşkanı kararıyla, II. Cetvelinde AFAD Başkan Yardımcılarının ise Cumhurbaşkanı onayıyla atanacağı ifade edilmiştir.

4 No'lu Kararnamenin 30. maddesinde AFAD'ın "yurt içinde ve yurt dışında insani yardım operasyonlarının yapılması ve koordine edilmesi ile bu konularda politika önerilerinin geliştirilmesi ve uygulanması" hususlarında görevli olduğu ifade edilerek, Başkanlığın aynı zamanda kamu diplomasisine yönelik misyonuna da vurgu yapılmıştır. 2009 tarihli Kanun ile de AFAD'ın amaçlarına yer verilmiş ilgili amaç;

Afet ve acil durumlarla sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve olayların meydana gelmesinden önce hazırlık ve zarar azaltma, olay sırasında yapılacak müdahale ve olay sonrasında gerçekleştirilecek iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması ve bu konularda politikaların üretilmesi ve uygulanmasıdır.

AFAD'ın kamu diplomasisi ile ilgili en büyük önemi ise yurt dışında ya da yabancı halklara yönelik faaliyetleridir. AFAD'ın özellikle dünyanın birçok bölgesinde doğal afetler ve toplumsal olaylara yönelik yapmış olduğu yardım faaliyetleri Türkiye'nin kamu diplomasisine büyük katkı sağlamaktadır. Örneğin; AFAD bu doğrultuda 2014 yılının Mayıs ayında Afganistan'daki sel ve heyelan felaketi, 2015 yılının Nisan ayında Nepal'deki deprem, Yemen'deki savaş mağdurları ve Haiti'deki deprem nedeniyle ilgili ülkelere yönelik yardım faaliyetlerinde bulunmuştur (Karadağ, 2016: 221-222).

AFAD'ın başta deprem, sel, kuraklık ve yangın olmak üzere birçok afete yönelik yardım faaliyeti yürüttüğü ülke sayısı 40'ı geçmiştir. İnsani yardımlar konusunda ise AFAD'ın koordinasyonunda yardım eli uzatılan ülke sayısı ise 100'ü geçmiştir. Sadece AFAD bu kapsamda aralarında Afganistan, Endonezya, Bosna Hersek gibi devletlerinde bulunduğu 40'tan fazla ülkede insani yardım çalışmaları yürütmüştür (KDK, 2018). AFAD'ın kamu diplomasisinde özellikle insani diplomasiye yönelik kamuoyunda en çok öne çıktığı süreç 2011'den beri süregelen Suriye iç savaşında olmuştur. Türkiye bu süreçte Suriyeli mültecilere yönelik açık kapı politikası yürütmüş, AFAD'ın öncülüğünde bu mültecilere barınma hizmetlerinin yanı sıra ücretsiz sağlık, eğitim ve meslek edindirme hizmetleri

verilmiştir. Ayrıca AFAD'ın koordinasyonunda 2011'den beri 10 ilde 25'den fazla barınma merkezi kurulmuştur (Köksoy, 2015: 90).

2.4. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı da T.C. Cumhurbaşkanlığı ve T.C. Dışişleri Bakanlığı'ndan sonra Türkiye'nin kamu diplomasisi yaklaşımına hizmet eden en önemli kurum ve kuruluşlardan biridir. Bakanlık mevcut hizmet birimlerinin yanı sıra 15.7.2018 tarih ve 30479 sayılı 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile daha önce T.C. Başbakanlığına bağlı olan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı – TİKA, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı – YTB ve Vakıflar Genel Müdürlüğü – VGM'nin Bakanlığa bağlanması sonrası Türk kamu diplomasisi mekanizmasını yürüten en etkili kamu kurum ve kuruluşlarından biri haline dönüşmüştür.

2.4.1. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Hizmet Birimleri

Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye'nin kamu diplomasisi mekanizmasına katkı sunan aktörlerden biridir. Bakanlığın merkez teşkilatında yer alan birçok hizmet birimi aktif olarak kamu diplomasisi misyonunu yerine getirmekte olup, bu hizmet birimlerinin görev ve yetkileri 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde yer verilmiştir. Kararnamede de yer aldığı üzere özellikle Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Sinema Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü ile Tanıtma Genel Müdürlüğü Türkiye'nin kamu diplomasisi yaklaşımı doğrultusunda faaliyet göstermektedir.

Kararnamenin 281. maddesinde Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında; “milli sınırlarımız dışında kalan, korunması gerekli, ata yadigârı taşınmaz kültür varlıklarını tespit etmek, karşılıklı kültürel anlaşmalar ve kültürel mübadele programları çerçevesinde bunların bakım ve onarımlarını sağlayıcı tedbirleri almak” hükmü yer almakta olup, Müdürlüğün kültürel diplomasi kapsamında kamu diplomasisinde ki payına yer verilmiştir.

Yine ilgili Kararnamenin 284. maddesinde ise Sinema Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkilerine yer verilmiş, Müdürlüğün kamu diplomasisi kapsamında çalışma

yaptığı faaliyet alanlarına dikkat çekilmiştir. Nitekim ilgili maddede de yer aldığı üzere Müdürlük;

- Ülke tanıtımına katkı sağlayacak yabancı film projelerini desteklemek,
- Bakanlık adına ulusal ve uluslararası festivaller, film haftaları, yarışmalar, gösterimler, seminer ve benzeri etkinlikler düzenlemek ya da düzenlenmesini sağlamak, maddi katkıda bulunmak ve bu etkinliklere ilişkin ödüller vermek,
- Ulusal ve uluslararası düzeyde kamu ve özel medya kuruluşları ile sektörel ilişkileri geliştirilecek faaliyetleri yürütmek; görev alanında bankalar, finans kuruluşları, meslek birlikleri, birlikler, dernekler, vakıflar ve diğer sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmak gibi görevleri yerine getirmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı altında Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sunan bir diğer Müdürlük de Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü'dür. Müdürlük ilgili Kararnamede de belirtildiği üzere;

- Türkiye'de ve Türkiye dışında yaşayan Türklerin kültür varlıklarını, kültür anlaşmaları ve kültürel mübadele programları çerçevesinde araştırmak, incelemek, derlemek ve diğer bilimsel çalışmaları yapmak, yaptırmak, bunları yayımlatmak, tanıtmak, açık hava müzelerine ve halk kültürleri arşivine kazandırmak,
- Yabancı ülkelerde halen konuşulmakta olan Türkçe lehçe ve şiveleri ile bunlara yardımcı dilleri öğretmek ve bu konuda araştırmalar yapmak üzere mevzuat çerçevesinde enstitü kurulmasını sağlamak gibi kültür, eğitim ve *diaspora* ile soydaş diplomasisi kapsamına giren alanlarda kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütmektedir.

Son olarak, Kültür ve Turizm Bakanlığı altında Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sunan diğer bir Müdürlük de Tanıtma Genel Müdürlüğü'dür. Tanıtma Genel Müdürlüğü bu kapsamda oldukça geniş yetkilere ve faaliyet alanlarına sahip bulunmaktadır. Nitekim 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde Müdürlüğün görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiş, Kararnamenin 287. maddesinde yer verilmiştir. İlgili maddeye göre Müdürlüğün görev ve yetkileri şu şekilde sıralanmıştır:

- a) Her türlü imkândan yararlanarak, ülkemizin milli, manevi, tarihi, kültürel, sanatsal ve turistik değerlerinin yurt içi ve yurt dışında tanıtımını yapmak, yaptırmak, bu amaçla yurt içinde ve yurt dışında seminer, sempozyum, kolokyum, kongre, fuar, sergi, festival, yarışma, gösteriler ve benzeri faaliyetleri düzenlemek veya düzenlenmiş olanlara katılmak, bu yönde faaliyet gösteren yerli veya yabancı, kamu veya özel kurum, kuruluş, topluluk ve kişileri desteklemek, yönlendirmek ve bunlar arasında gerekli işbirliğini sağlamak, bu tür faaliyetlerin ülkemizde yapılmasını özendirmek, ödül vermek,
- b) Dünya seyahat ticaretinin ülkemize yönelmesini sağlamak üzere, yurt içi ve yurt dışındaki yerli ve yabancı seyahat ticaret kuruluşları ile ortak projeler geliştirmek, bunların faaliyetlerine yardımcı olmak,
- c) Yukarıda belirtilen faaliyetlerin kolaylaştırılması ve geliştirilmesi amacıyla bu faaliyetleri yürüten, yönlendiren kitle iletişim veya ulaştırma kurumları ile yakın ilişki içinde bulunmak ve yabancı kamuoyunu etkileyebilecek konumda bulunan kişi, kurum, kuruluş, topluluk veya bunların temsilcilerini davet etmek ve ağırlamak,
- ç) Yurt içi ve yurt dışı tanıtma için gerekli yayın, doküman ve malzemeyi hazırlamak, hazırlatmak, satın almak ve dağıtmak,
- d) Ülkemize yönelik turizm talebinin değerlendirilmesi ve buna uygun politikaların oluşturulması amacıyla yurt içinde ve yurt dışında her türlü etüt ve araştırmaları yapmak veya yaptırmak, istatistik verilerini derlemek,
- e) Ülkemize yönelik turizm talebini artırmak amacıyla yurt dışında basın, yayın gibi tanıtım faaliyetlerine ilişkin mal ve hizmetleri satın almak,
- f) Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmaktır.

2.4.2. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı – TİKA

1991 yılında Soğuk Savaş'ında bitişiyile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) dağılmış, bu birlikten Türkiye ile ortak tarih ve kültürel değerlere sahip yeni ulus devletler bağımsızlığını kazanmıştır. Sonrasında hem Türkiye'nin bu

ulus devletlerden hem de bu ulus devletlerin Türkiye’den ciddi beklentileri doğmuştur. SSCB’den ayrılarak bağımsızlığını kazanan Türk Cumhuriyetleri ile güçlü bir işbirliği geliştirmek amacıyla 1992 yılında TİKA kurulmuştur. 480 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ilk olarak Dışişleri Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet gösteren TİKA, 1999 yılında yayımlanan Cumhurbaşkanlığı tezkeresi ile Başbakanlığa bağlanmıştır. 2001 yılında ise 4668 Sayılı “Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile teşkilat kanunu yayımlanmıştır.

1992 yılında özellikle Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine yönelik destek sağlamak adına “teknik yardım kuruluşu” niteliğinde kurulan TİKA, 2001 yılındaki yasal düzenlemeyle değişime uğramıştır. Yapılandırılan TİKA, Başbakanlığa bağlı olarak teknik yardım kuruluşu misyonuyla çalışırken, sosyal ve kültürel projeler gerçekleştiren bir kuruma dönüşmüştür. Bu dönüşümle TİKA, Türk Cumhuriyetleri ile akraba toplulukların bulunduğu ülkeler gibi birçok ülkeyle; ekonomiden ticarete, teknik ve sosyal alandan, kültür ve eğitim alanına birçok alanda proje ve programlarla işbirlikleri icra etmeye başlamıştır (Ekşi, 2014: 220).

2005 ve 2008 yıllarında yayınlanan iki genelge TİKA’nın çalışma çerçevesini de büyük oranda belirlemiştir. Bu genelgeler; 20 Nisan 2005 tarihli “Yurt Dışına Yapılan Teknik Yardımların Envanterinin Tutulması ve Uygulamanın Koordinasyonu konulu 2005/11 Genelge ile 5 Temmuz 2008 tarihli “Yurt Dışındaki Kültür Varlıklarımızın Restorasyonu” konulu 2008/15 Genelgesidir. 2005 tarihli genelgede; Türkiye’nin dış politika ilke ve gerekleri doğrultusunda etkin kullanılması için kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonun sağlanması ile yapılan dış yardımların envanterinin tutulmasının önem taşıdığı vurgulanmıştır. 2008 tarihli genelgede ise; yurt dışındaki kültür varlıklarımızın tespit edilerek korunması ve gelecek nesillere aktarılması için kamu kurum ve kuruluşlarımız tarafından bir koordinasyon çerçevesinde yerine getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Aydemir, 2016: 339).

2011 yılına kadar başta Türk Cumhuriyetleri, Balkanlar ve Kafkasya’daki bağımsız yeni devletlere büyük oranda teknik yardımda bulunan TİKA, 2011 yılında yeniden yapılandırılmış, modern kamu diplomasisi yaklaşımı çerçevesinde ve dış politika yönelimleri ekseninde etkinliğin artırılması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda 24 Ekim 2011 tarihli 656 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile TİKA’nın adı

“Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı” olarak değiştirilmiş, esnek ve daha hızlı karar alabilen bir yapı tahsis edilmiştir (TİKA, 2018).

TİKA ile ilgili son ve güncel değişiklik ise 15.7.2018 tarih ve 30479 sayılı 4 No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılmış, Kararnamenin Otuzyedinci Bölümü ve 521. maddesiyle Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı olarak Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı kurulmuştur. Kısacası daha önce Başbakanlık teşkilatı altında faaliyet gösteren TİKA, böylelikle Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlanmıştır. Ayrıca 10.7.2018 tarih ve 30474 sayılı 3 No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 2. maddesi ve I. Cetvelinde TİKA Başkanının Cumhurbaşkanı kararıyla, II. Cetvelinde ise TİKA Başkan Yardımcılarının Cumhurbaşkanı onayıyla atanacağı ifade edilmiştir.

4 No’lu Kararnamenin 522. maddesinde ise TİKA’nın görevleri maddeler halinde şu şekilde sayılmıştır:

- a) İşbirliğinde bulunulması hedeflenen ülke ve topluluklarla iktisadi, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarındaki ilişkileri karşılıklı kalkınmaya da katkıda bulunacak şekilde projeler ve faaliyetler temelinde geliştirmek, söz konusu ülke ve toplulukların kalkınma hedef ve ihtiyaçlarına uygun işbirliği program ve projelerini hazırlamak veya hazırlatmak, bununla ilgili gerekli düzenlemeleri ve takibi yapmak ve bunların uygulanmasında koordinasyonu sağlamak,
- b) İşbirliğinde bulunulması hedeflenen ülke ve toplulukların iktisadi gelişim sürecinde ihtiyaç duyacakları ekonomik altyapı araçlarını ve destek programlarını hazırlamak, ekonomik büyüme, yatırım ortamının hazırlanması ve geliştirilmesi, işsizliğin ve yoksulluğun azaltılması, eğitim seviyesinin yükseltilmesi, iyi yönetim, kadın ve ailenin toplumsal yaşamda ve kalkınmadaki rolü, bilgi teknolojileri transferi, çevre ve doğal kaynakların yönetimi, enerji, altyapı, sürdürülebilir kalkınma gibi alanlarda katkı temin etmek, bu ülkelere kurumsal, insan kaynakları ve benzeri alanlarda kapasite geliştirme destekleri sağlamak,
- c) Gerekliğinde yabancı ülke ve topluluklara yapılacak insani yardım ve teknik desteklerin koordinasyonunu sağlamak,
- ç) Kalkınma alanında ulusal ve yararlanıcı ülkenin kamu kurumları, üniversiteleri, sivil toplum ve özel sektör kuruluşları ile işbirliği halinde

program, proje ve faaliyetler gerçekleştirmek ve gerektiğinde uzman desteği sağlamak,

- d) İşbirliği yapılması hedeflenen ülke ve topluluklardan kamu yönetimi, hukuk, eğitim, kültür ve diğer sosyal alanlardaki işbirliğini güçlendirmek amacıyla proje ve programlar hazırlamak, hazırlatmak ve uygulamak, bu ülke ve topluluklardan eğitim ve staj amacıyla Türkiye'ye gönderilecek kamu görevlileri ve diğer kişilere burs ve benzeri destek sağlamak,
- e) Yurtdışında kültürel işbirliği programları yürütmek ve gerektiğinde Türk kültürüyle ilgili faaliyet gösteren merkezlerle işbirliği yapmak,
- f) Kalkınma yardımları ve ülkemizin dış yardımlarıyla ilgili uygulama ve teknik koordinasyon ile takibi sağlamak, envanter hazırlamak ve raporlar yayınlamak,
- g) Yurtdışında bulunan ortak tarihi, kültürel ve toplumsal mirasın ve değerlerin korunmasına, toplumlar arası önyargıların giderilerek ilişkilerin güçlendirilmesine yönelik sosyal ve kültürel proje ve çalışmalarını uygulamak,
- ğ) Görev alanıyla ilgili olarak uluslararası işbirliğine ilişkin çalışmalarda yer almak ve koordinasyonu sağlamak, gerektiğinde uluslararası kuruluşlar ve bunların temsilcilikleriyle ortaklaşa projeler yürütmek,
- h) İşbirliğinde bulunulması hedeflenen ülkelerin yanı sıra, özellikle tarihi, coğrafi, sosyal ve kültürel bağlarımızın bulunduğu ülkelere, ilgili ülkenin kalkınmışlık düzeyine bakılmaksızın, teknik katkı ve destekte bulunmak ve ortak projelere açık olan tüm ülkelere gelecek talepleri değerlendirmek,
- ı) Başkanlığın faaliyetleri kapsamında programa alınacak ülke ve topluluklara yönelik işbirliği ve yardım projeleri hakkında Bakanlığa bilgi vermek,
- i) Mevzuatla Başkanlığa verilen diğer görev ve hizmetleri yapmaktır.

TİKA özellikle 2011 yılında büyük bir dönüşüme uğramış, TİKA'ya yeni hizmet birimleri eklenmiş; Kurumun teşkilatı Orta Asya ve Kafkaslar, Balkanlar ve Doğu Avrupa, Orta Doğu ve Afrika, Doğu ve Güney Asya, Pasifik ve Latin Amerika Dairesi Başkanlığı gibi dört bölgeye ayrılmıştır. Ayrıca her bölgede ülke masalarına ayrılmıştır. Bu bölgelendirme aynı zamanda mevcut Türk dış politikasının anlayışını

da temsil etmektedir. Başkanlığın mevcut koordinatörü Dr. Serdar Çam olup, 2002 yılında yurtdışında 12 olan ofis sayısı, 2013 yılında 37'ye ulaşmış, TİKA bugün ise 58 ülkede 60 Program Koordinasyon Ofisi ile 150 ülkede faaliyet göstermektedir. TİKA'nın başlıca faaliyet alanları ise; sosyal altyapı hizmetleri, eğitim, sağlık, tarım, nüfus, su, idari ve sivil altyapı hizmetleri, ekonomik altyapı hizmetleridir. Bu faaliyetler doğrultusunda TİKA'nın ana çalışma alanları ise; Sosyal altyapılar ve hizmetler, ekonomik altyapılar ve hizmetler, üretim sektörleri, çoklu/çakışan sektörlerdir (Ekşi, 2014: 224-225).

2011 yılında çalışma prensibini değiştiren TİKA hibe yardımlarından daha çok proje tabanlı yardımlara odaklanmıştır. Bu doğrultuda;

- Eğitim ve kültür alanında; birçok projeye destek olunmuş; okulların ve öğrencilerin eğitim ve teknik donanımının sağlanması, okul inşa ve onarımı, eğiticilerin eğitimi,
- Sağlık alanında; mevcut sağlık altyapısının iyileştirilmesine yönelik hastane/klinik inşası, onarımı, sağlık kurumlarının ihtiyaç duyduğu tıbbi donanım ve materyallerinin sağlanması, sağlık personeli eğitimi, sağlık taramaları, cerrahi operasyonlar ve aşı kampanyaları,
- Su alanında; kırsal alanda sağlıklı içme suyu teminine yönelik kuyu açma çalışmaları, içme suyuna sağlıklı erişimin ve su hijyeninin sağlanması adına su şebekelerinin iyileştirilmesi,
- Tarım alanında; ilgili kurumların kapasitesini arttıracak teknik işbirliği çalışmaları, kurumlara ve üreticilere donanım, tohum, fide ve ilaç desteği sağlanması, üreticilerin eğitimi,
- İdari ve sivil altyapıların iyileştirilmesi, kültürel işbirliği, restorasyon faaliyetleri, barınma ve konut gibi faaliyetler yapılmıştır (Yıldırım & Yıldırım, 2017: 208-209).

Kültür alanında ise yurt dışındaki Türk kültür varlıklarının restorasyonunun yanı sıra kültür sanat etkinlikleri ile sergiler de yapılmaktadır. Bunun yanında TİKA, sempozyum, konferans ve kitap basım ile dağıtım gibi çalışmalar da icra etmektedir. Kurulduğu 1992 yılından 2002 yılına kadar 2 bin projeyi tamamlayan TİKA, 2002'den 2012'ye kadar ise 11 bin proje gerçekleştirilmiştir (Kardaş & Erdağ, 2012: 171). Ayrıca TİKA vasıtasıyla Türkiye 2016 yılında 6.48 milyar dolar, 2017 yılında ise 8.14 milyar dolarlık kalkınma yardımı yapmıştır. 2002'de ise bu oran yalnızca 85

milyon dolardır. Bu yardımların büyük bir çoğunluğunu ise insani yardımlar oluşturmaktadır. TİKA bu yardımları ise büyük oranda ilgili ülkenin kalkınma öncelikleri, ihtiyaçları ve sosyo-ekonomik yapısını göz önünde tutup gerekli tespitlerde bulunduktan sonra yapmaktadır (Aydemir, 2016: 341). TİKA'nın 2017 yılı içerisinde gerçekleştirdiği faaliyetlere örnek olarak;

- 33 okul/eğitim tesisi inşa edilmiş, 89 okul/eğitim tesisi yenilenmiştir. Eğitim yardımlardan 8.227 öğrenci faydalanmıştır.
- 7 adet hastane/sağlık birimi inşa edilmiş, toplam 959 doktor/sağlık personeline eğitim verilmiştir. Sağlık faaliyetlerinden ise 200.881 hasta yararlanmıştır.
- 155 su kuyusu inşa ve onarımı gerçekleştirilmiştir (TİKA, 2017: 9).

2.4.3. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı – YTB

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 24 Mart 2010'da Başbakanlığa bağlı olarak 5978 sayılı “Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile kurulmuştur. Kanununun 1. maddesine göre YTB'nin görev alanı; “Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızla ilgili çalışmalar yapmak ve sorunlarına çözüm üretmek; soydaş ve akraba topluluklar ile sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla bu topluluklara yönelik faaliyetler yürütmektir”.

YTB'nin kuruluşunun yasal dayanağı da mevcut olup, T.C. Anayasasının 62. maddesinde; “Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır” ifadesi yer almaktadır.

YTB ile ilgili son ve güncel değişiklik ise 15.7.2018 tarih ve 30479 sayılı 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılmış, Kararnamenin Ellibirinci Bölümü ve 735. maddesiyle Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı kurulmuştur. Kısacası daha önce Başbakanlık teşkilatı altında faaliyet gösteren YTB, böylelikle Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlanmıştır. Ayrıca 10.7.2018 tarih ve 30474 sayılı 3 No'lu

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 2. maddesi ve I. Cetvelinde YTB Başkan ve Başkan Yardımcılarının Cumhurbaşkanı kararıyla atanacağı ifade edilmiştir.

4 No'lu Kararnamenin 732. maddesinde ise Başkanlığın amaçlarına yer verilmiş olup maddeler halinde şöyle ifade edilmiştir:

- a) Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızla ilgili çalışmalar yapmak ve sorunlarına çözüm üretmek,
- b) Soydaş ve akraba topluluklar ile sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla bu topluluklara yönelik faaliyetler yürütmek,
- c) Avrupa Birliği çevresinde yürütülen projeler ile Yükseköğretim Kurulu ve üniversiteler hariç olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarınca ülkemizde eğitim görmesi uygun görülenlerle, uluslararası anlaşmalar çerçevesinde ülkemize gelen öğrencilerin, ülkemizdeki eğitim süreçlerinin başarılı bir şekilde sonuçlandırılması için her türlü esası belirleyerek, ilgili kurumlar arasında koordinasyonu sağlamaktır.

YTB'nin hitap ettiği temel hedef kitle ise yurt dışında mukim bulunan Türk vatandaşları, soydaş ve akraba toplulukları olmakla birlikte Başkanlığın vizyonu “nerede bir Türk varsa o Türk'e sahip çıkmak” ya da “nerede bir vatandaşımız, soydaşımız, akrabamız varsa Biz oradayız” şeklinde belirtilmiştir. Başkanlık kurumsal yapılanmasını beş ayrı alan üzerine inşa etmiş, bu alanlar ise; Yurtdışı vatandaşlar, soydaş ve akraba toplulukları, STK'lar, hukuk ve uluslararası öğrencilerdir (Aydemir, 2016: 350). Bugün dünyada 6 milyondan da fazla Türk yurtdışında yaşamakta bunların 3 milyona yakını ise yalnızca Almanya'dadır. Bu bağlamda YTB'nin elinde önemli bir *diaspora* nüfusu mevcuttur (Ekşi, 2014: 213).

Başkanlığın bünyesinde üç ana kurul faaliyet göstermektedir. Bu kurullar; Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu, Kültürel ve Sosyal İlişkiler Eşgüdüm Değerlendirme Kurulu ve Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu'dur. Örneğin; Kültürel ve Sosyal İlişkiler Eşgüdüm Değerlendirme Kurulu'nun görev alanı; Balkanlar, Kafkaslar, Orta Asya ve Orta Doğu gibi dünya üzerinde geniş bir coğrafyada yerleşik bulunan ve sayısı yüz milyonlarla ifade edilen soydaş ve akraba topluluklarla Türkiye arasındaki ekonomik, kültürel ve sosyal bağları geliştirmek ve güçlendirmek amacıyla yürütülen çalışmaların bir plan dâhilinde koordine edilmesini sağlamaktır. Uluslararası Öğrenciler Değerlendirme Kurulu ise Türkiye'yi öğrenci

politikaları kapsamında bölgesinde cazibe merkezi haline getirmek için Türkiye’den okuyacak ya da okuyan öğrencilerle eğitim öncesi, eğitim süreci ve eğitim sonrasında ilişkilerin sürekliliğini sağlamak amacıyla faaliyetler düzenlemektedir. Türkiye Bursları, uyum programları, öğrenci aile buluşmaları, kültürel geziler, kamplar, iftar programları başlıca faaliyet örnekleridir (Aydemir, 2016: 351).

YTB’nin mevcut başkanı ise Abdullah Eren’dir. Başkanlığın genel olarak faaliyet ile projeleri ise şunlardır:

- Türk Diaspora Meclisi,
- Balkan Gençlik Forumları,
- STK’lara Destek Programları,
- Genç Liderler Programları, Kültür ve Eğitim Program ile Kampları,
- Türkiye Bursları,
- Türkiye Mezunları,
- Türkiye Stajları,
- Diaspora Gençlik Akademisidir (YTB, 2018).

Misyonu ve vizyonu ile Türkiye’nin *diaspora* diplomasisi faaliyetlerini yürüten YTB, sadece 3 yıl içerisinde 2013 itibarıyla 219 dış temsilcilik oluşturmuştur.

2.4.4. Vakıflar Genel Müdürlüğü – VGM

Türkiye’de kökleri Selçuklu’ya kadar dayanan kurumların başında vakıf kurumu gelmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün kuruluşu resmi web sayfasına göre 1048 yılı olarak verilmektedir. Kelime kökeni olarak Arapça bir kavram olan *vakf* sözlüğü “paylaşma, tamamen verme” anlamına gelmekte, hukuken ise “gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleri ile oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları” olarak ifade edilmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Osmanlı ve Selçuklu döneminden günümüze 52.000 vakfın intikal ettiği tespit edilmiştir. Genel Müdürlüğün en önemli görevi de bu vakıflara ait eserlerin tespit edilerek restore edilmesidir. Nitekim Müdürlükçe bugüne kadar 3 bin 500’ün üzerinde vakıf eseri restore edilmiştir (VGM, 2018).

VGM ile ilgili son ve güncel değişiklik ise 15.7.2018 tarih ve 30479 sayılı 4 No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılmış, Kararnamenin Kırkdokuzuncu

Bölümü ve 692. maddesiyle Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Kısacası daha önce Başbakanlık teşkilatı altında faaliyet gösteren VGM, böylelikle Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlanmıştır. Kararnamenin 693. maddesinde VGM'nin görevlerine de yer verilmiş olup özellikle 4 fıkrasında; “yurt için ve yurt dışındaki vakıflara ait kültür varlıklarını ihya etmek” göreviyle VGM'nin kamu diplomasisinde rolüne işaret edilmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü de literatürde çok yer verilmemesine rağmen kamu diplomasisi açısından önemli katkıları olan bir diğer kamu kurumudur. Müdürlüğün kamu diplomasisindeki ana faaliyet başlıkları ise sağlık ve kültür alanındadır. Genel Müdürlüğe bağlı Hasta ve Kurum İlişkileri Müdürlüğü sağlık hizmeti sarf eden yurtiçi ve yurt dışındaki kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmaktadır. Kültürel İşler Müdürlüğü'nün görevi ise yurt içi ve yurt dışında sergiler açılmasını sağlamaktır. Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı'na bağlı Arşiv ve Tescil Müdürlüğünün görev tanımı; “Vakıflara ait yurt içi ve yurt dışındaki taşınır vakıf kültür varlıklarının tespitini, *envanterinin* çıkarılmasını, tescilini, değerlendirilmesini, onarımını, restorasyonunu ve *konservasyonunu* yapmak veya yapılmasını sağlamak” olarak ifade edilmektedir (VGM, 2018). Örneğin; Bu amaçla Osmanlı Devletine ait coğrafya içerisinde Kırım, Macaristan ve Yemen'de *envanter* çalışmaları tamamlanmıştır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün “2017 Yılı Faaliyet Raporu”nda Müdürlüğün yurt dışındaki faaliyetlerine yönelikte açıklama getirilmiştir. Dönemin Başbakan Yardımcısı Hakan Çavuşoğlu ilgili raporda aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

Vakıflar Genel Müdürlüğü, bugün yalnızca yurtiçinde değil Osmanlı coğrafyasından tarihi bir miras olarak bizlere bırakılan ancak günümüz sınırları dışında kalan topraklarda da hizmet vermektedir. Resmi sınırlarımız dışında olan lakin gönül coğrafyamızda bulunan ve vakıf arşiv belgelerinde adı geçen ülkelerde yaşayan ihtiyaç sahipleri de gözetilmekte, yurtdışındaki kültürel mirasımız olan vakıf eserlerimizin ihya edilmesi amacıyla teknik destek sağlanmakta, restorasyonları ve onarımları gerçekleştirilmektedir (VGM, 2018: 3).

Müdürlüğün aynı raporunda Genel Müdür Dr. Adnan Ertem'de yurt dışı faaliyetlerine atıfta bulunmuş, Müdürlüğün; “yurt dışındaki garip gurbaya, fakir

fukaraya da ulaşmaya çalıştığını, yurt dışından getirilen fakir ve garip hastaların tüm masrafları karşılanmak suretiyle tedavi edildiğini, Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu yükseköğrenim öğrencilerine burs verildiğini” belirtmiştir (VGM, 2018: 5). Bu bağlamda Müdürlüğün kamu diplomasisine insani diplomasi, kültür, sağlık ve eğitim diplomasisi alanlarında katkılar sunduğu daha net anlaşılmaktadır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün kamu diplomasisi adına en önemli bir diğer katkısı ise özellikle vakıf eserlerinin tespit, onarım ve restorasyonu gibi konularda uzmanlık desteği sağlamasıdır. Nitekim Müdürlüğün faaliyet raporunda “Vakıf Kültür Varlıklarının Korunması ve İhyası Hizmeti” kapsamında Başbakanlığın 2008/15 sayılı Genelgesi gereği “Yurt Dışındaki Kültür Varlıkları Eşgüdüm ve Yönlendirme Kurulu” bünyesinde yer alan Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı - TİKA, Diyanet İşleri Başkanlığı - DİB ve Türk Tarih Kurumu - TTK ile birlikte Vakıflar Genel Müdürlüğünün sınır ötesinde teknik destek de olmak üzere çalışmalar yürüttüğü açıkça belirtilmiştir (VGM, 2018: 27).

Aynı raporda TİKA’ ya verilen desteğe ek bir bölüm ayrılmış; “Teknik Destek Hizmeti” başlığında yer aldığı üzere VGM;

Yurt dışında bulunan vakıf kültür varlıklarının tespit ve tescil edilmesi, envanterinin çıkarılması, belgelerinin arşivlenmesi, hukuki statülerinin belirlenmesi, korunması ve restorasyonu konusunda, proje çizimi ve personel görevlendirme de olmak üzere Başbakanlığın 2008/15 sayılı ve “Yurt Dışındaki Kültür Varlıklarımızın Restorasyonu” konulu Genelgesi gereği TİKA’ ya teknik destek ver(mektedir) (VGM, 2018: 28-29).

Genel Müdürlüğün kamu diplomasisi adına 2017 yılında yaptığı bazı faaliyetlere örnek verilirse;

- Eğitim diplomasisi kapsamında Türkiye’de yükseköğrenim gören 300 yabancı uyruklu öğrenciye burs verilmiş,
- İnsani diplomasi kapsamında 2017 yılı Ramazan ayında ve doğal afetler dönemlerinde KKTC, Bosna Hersek, Kosova ve Filistin’de yaşayan ihtiyaç sahibi ailelere dağıtılmak üzere 65.000 koli kuru gıda paketi gönderilmiş,

- Sağlık diplomasisi kapsamında Kosova, Makedonya, Bosna Hersek ve Yunanistan'dan 41 fakir ve garip hasta Türkiye'ye getirilerek tedavi ettirilmiş,
- Kültürel diplomasi ve özellikle restorasyon konularına yönelik; Bosna Hersek, Kosova, KKTC, Makedonya, Suriye ve Sırbistan'daki vakıf eserlerine yönelik protokol, proje, kontrollük, restorasyon gibi çalışmalar yapılmıştır (VGM, 2018: 51-60).

2.5. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar (Toplu Konut İdaresi Başkanlığı – TOKİ)

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı da Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sunan kurum ve kuruluşların arasında yer almaktadır. Bakanlığın daha önce kamu diplomasisi alanında net bir misyonu bulunmamaktayken, 15.7.2018 tarih ve 30479 sayılı 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile daha önce Başbakanlığa bağlı olan Toplu Konut İdaresi Başkanlığı – TOKİ'nin Bakanlığın görev alanında yer almasıyla T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı da kamu diplomasisi alanında faaliyet gösteren bir kurum ve kuruluş haline gelmiştir.

Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetleriyle ilgili yapılan araştırmalarda ve literatürde büyük oranda yer verilmese de Toplu Konut İdaresi Başkanlığı - TOKİ de Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerine katkıda bulunan kurumlardan bir diğeridir (Eren, 2017: 42). 1950'li yıllarla birlikte büyükşehirlere yoğun göçler yaşanmaya başlanmış, şehirlerde yaşanan hızlı nüfus artışı sonrası gecekondulaşma, çarpık kentleşme, konut eksikliği gibi sorunlar ortaya çıkmıştır (Denek, 2017: 92). Merkezi idarede bu tür sorunları çözmek, kentsel dönüşümü sağlamak ve toplu konut uygulamaları yapmak amacıyla 1984 yılında 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu ile Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı kurulmuş, 2004 yılında 802 sayılı Başbakanlık kararıyla ise Toplu Konut İdaresi doğrudan Başbakanlığa bağlı bir kuruluş olarak görevlendirilmiştir (TOKİ, 2018).

TOKİ ile ilgili son ve güncel değişiklik ise 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılmış, Kararnamenin Üçüncü Bölümünde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yer alırken Bakanlığın görevlerini belirten 97. madde ve devamındaki maddelerde TOKİ de Bakanlığın birimleri ve görev

alanında sayılmış ve TOKİ Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlanmıştır. Ayrıca 10.7.2018 tarih ve 30474 sayılı 3 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 2. maddesi ve I. Cetvelinde TOKİ Başkanının Cumhurbaşkanlığı kararıyla, II. Cetvelinde ise TOKİ Başkan Yardımcılarının Cumhurbaşkanlığı onayıyla atanacağı ifade edilmiştir.

TOKİ'nin mevcut başkanlığını ise Ergün Turan yürütmektedir. TOKİ'nin kamu diplomasisine yönelik en önemli faaliyetleri ise yurt dışında görevleri ekseninde yapmış olduğu çalışmalarlardır. TOKİ'nin bu doğrultuda görevleri ise;

Yurt içi ve yurt dışında doğrudan veya iştirakleri aracılığıyla proje geliştirmek; konut, alt yapı ve sosyal donatı uygulamaları yapmak veya yaptırmak, doğal afet meydana gelen bölgelerde gerek görüldüğü takdirde konut ve sosyal donatıları, alt yapıları ile birlikte inşa etmek, teşvik etmek ve desteklemektir (Denek, 2017: 100).

Yurtdışındaki muhtelif yapım işlerinde özellikle son yıllarda artarak devam eden TOKİ'nin teknik tecrübesinden istifade edilmesi talepleri mevcuttur ve bu konuda gereken çalışmalar Dışişleri Bakanlığı ve diğer ilgili kamu kurumları ile koordineli olarak yürütülmektedir. TOKİ bu görev ve amaçlarını yurt dışında doğrudan kendi bütçesi ile değil, yurt içi ve yurt dışından çeşitli kurum ve kuruluşların sağladığı fonlar yoluyla gerçekleştirmektedir.

Yurtdışındaki uygulamalar afetler sonrasında toplanan bağışlar ve insani yardımlar eliyle finanse edilmekte, Başkanlık bu projelerde resmi görevler yoluyla uygulayıcı birim olarak ilgili protokollerle faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. TOKİ'nin yurt dışında yapmış olduğu faaliyetleri bütçesinden karşılayan kurum ise Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı – AFAD'dır. TOKİ'nin yurt dışında yapmış olduğu faaliyetlere yönelik verilecek örneklerden biri Pakistan'daki sel felaketleri sonrasında yapılan toplu konut projeleridir. 2005 ve 2010 yıllarında Pakistan'da yaşanan sel felaketleri sonrasında TOKİ ile Pakistan devleti arasında yapılan anlaşmalar çerçevesinde 4.620 afet konutu, sağlık ocağı ve ticaret merkezi yapılarak Pakistan'a teslim edilmiştir (TOKİ, 2018).

TOKİ'nin resmi web sitesinde de kurumun yapmış olduğu kamu diplomasisi faaliyetlerine özellikle "afet konutları" başlığı altında yer verilmiş ve şöyle ifade edilmiştir:

TOKİ, 2005 yılında Güney Asya’da meydana gelen deprem ve tsunami felaketleri sonrası Türk Halkı’nın bağışlarıyla, Pakistan’da 5 eyalette toplam 4.620, Endonezya’da 1.050 ve Sri Lanka’da 500 afet konutu üretmiş ve ülkemiz dışında da yardıma muhtaç afetzedelere Türk halkı adına konut yardımında bulunmuştur. Afet konutlarının yanında söz konusu ülkelerden Pakistan’da 11 okul, 2 yurt, 12 idari bina, 12 ticaret merkezi, 7 cami, 2 sağlık ocağı, halk merkezi, alışveriş merkezi, spor salonları, sosyal tesisler, misafir evleri, trafo ve jeneratör binaları; Endonezya’da okul, cami, spor merkezi ve kültür merkezinden oluşan Türk Köyü; Sri Lanka’da alışveriş merkezi, kütüphane, anaokulu, atık su arıtma tesisi, su deposu, misafirhane ve spor sahasından oluşan Türk Köyü inşa edilmiştir (TOKİ, 2018).

TOKİ son olarak Somali’de 200 yataklı hastane, 40 derslikli hemşire meslek yüksekokulu, kapalı ve açık alanda iki bin kişilik ibadethane yapmış ve Somali hükümeti yetkililerine teslim etmiştir. TOKİ’nin özellikle sosyal konut üretimindeki başarıları dünya çapında ilgi görmekte olup, 97 ülkeden işbirliği ve teknik danışmanlık konusunda talepler almaktadır.

2.6. T.C. Milli Savunma Bakanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar (Türk Silahlı Kuvvetleri – TSK)

10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı 1 No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Onbirinci Bölümü Milli Savunma Bakanlığına ait olup, Kararnamenin 337. maddesinde Bakanlık teşkilatına yer verilmiş, “Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanlıkları” bu teşkilat hiyerarşisinde yer almıştır. Bu düzenleme kapsamında Türk Silahlı Kuvvetleri Milli Savunma Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet gösteren bir kurumdur.

Türkiye’nin kamu diplomasisine katkı sunan kurumların arasında diğer siyasi, ekonomik, insani yardım, medya vb. faaliyetler gösteren kurumlardan farklı olarak Türk Silahlı Kuvvetleri - TSK gelmektedir. TSK’nın yurt dışında Türk Dış Politikasının sloganlarından biri olan “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesi doğrultusunda; Balkanlar’da Bosna ve Kosova, Asya Kıtası’nda Afganistan, Orta Doğu’da Lübnan’da, Afrika’da ise Somali ve Sudan’da görev aldığı Barışı Destekleme Harekâtları ve Türk askerinin o ülkelerde tutunduğu tavrı bölge

halklarının Türkiye'ye yönelik takdirini kazanmıştır. Bunda en önemli pay ise TSK'nın bu ülkelerde sürdürdüğü insani yardımlar başta olmak üzere sağlık hizmetleri ve sosyal faaliyetler gibi desteklerdir (Karadağ, 2016: 223).

Türkiye ile Güney Kore ilişkilerinin de temel taşlarından biri, etkisi günümüze kadar da süren, 1950'lili yıllarda TSK'nın Kore harekâtına gönderdiği askeri destektir. Soğuk Savaş döneminde NATO üyeliği doğrultusunda yapılan bu harekâta Türkiye her ne kadar kamu diplomasisi amacıyla destek vermese de, iki devlet ve iki halk üzerindeki etkisi son derece olumlu olmuştur.

TSK'nın kamu diplomasisi açısından bir diğer önemli katkısı özellikle askeri eğitim işbirliği ve yardımlarıyla diğer devletlerin güvenlik güçlerinin kapasitelerinin artırılmasının yanı sıra Türk dili ve kültürünün yayılmasına sağladığı faydadır. Türkiye'nin 51'inde üzerinde devlet ile askeri eğitim işbirliği anlaşması bulunmakta olup, bugüne kadar bu kapsamda 25.200'den de fazla askeri personele Türkiye'de, 16'dan da fazla ülkedeki Türkçe dersanelerle ise yaklaşık 4 bin personele Türkçe kursu verilmiştir (Doğan, 2014: 68; 82).

2.7. Kamu Diplomasisi Alanında Faaliyet Gösteren Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşları

Türkiye'nin Cumhurbaşkanlığı ve ilgili Bakanlıklar ve bağlı kurum ve kuruluşları dışında kamu diplomasisine katkı sağlayan başka resmi ve/veya resmi kamu kurum ve kuruluşları da mevcuttur. Bunlar daha önce T.C. Başbakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü – KDK ve Türk Hava Yolları – THY'dir.

2.7.1. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü – KDK

Türkiye'de modern kamu diplomasisi anlayışına uygun olarak bir kurumun oluşturulması ancak 2010 yılında mümkün olabilmiş, 2010 yılında bu doğrultuda kurulan ilk kurum ise “Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü” olmuştur. Dünyadaki ilk kamu diplomasisi kurumları incelendiğinde kurulan ilk kurumların genelde kültürel diplomasi alanında olduğu görülmektedir. Fransa'da 1883 yılında *Alliance Française*, İngiltere'de 1934 yılında *British Council*, Almanya'da 1951 yılında

Goethe Institut, İspanya’da 1991 yılında *Instituto Cervantes*, Çin’de 2004 yılında *Konfüçyüs Enstitüsü* ve Rusya’da *Rossotrudni Chestvo / Russkiy Mir* adlı Kültür Enstitüsü ise 2008 yılında kültürel diplomasi kapsamında açılan kurumlardır (Ekşi, 2014: 184-185).

Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü 30 Ocak 2010 tarihli ve 27478 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2010/38 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığına bağlı olarak kurulmuştur. Genelgede kuruluş gerekçesi olarak uluslararası toplumu etkilemenin ve yönlendirmenin bir aracı olarak resmi diplomasinin yanı sıra “Kamu Diplomasisi”nin de ayrı bir önem kazandığına dikkat çekilmiştir. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü’nün bu doğrultuda kamu diplomasisi alanında yürütülecek çalışmalar ile stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri kapsamında kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla oluşturulduğu ifade edilmiştir (KDK, 2018).

Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü’nün kuruluş amaçlarıyla birlikte genel hedefleri ise şu şekilde açıklanmıştır;

- Türkiye’nin ekonomiden dış politikaya, bilim ve teknolojiye sanata kadar her alanda yeni hikâyesini karşı tarafa doğru bir şekilde anlatabilmek,
- Özgürlüklerin önünü açan, paylaşımcı, insanı merkeze alan, adil şeffaf ve dinamik bir siyasal düzene sahip olan yumuşak güç unsurlarından özellikle Türkiye’nin demokrasi tecrübesini Türkiye’nin bölgesel ve küresel bir aktör olmasını sağlamak için kullanmak,
- Türkiye’nin bölgesinde temsil ettiği değerleri, tarihi birikim ve kültürel derinliği kullanarak bölge dinamiklerini harekete geçirmek ve yeni etkileşim alanlarının doğmasını sağlamak,
- Türkiye’nin özgürlük ve güvenlik dengesini tutarlı bir şekilde kurarak doğal hinterlandı olan Balkanlarda ve Orta Doğu’da sempatiyle izlenen bir merkez halini almak,
- Yumuşak gücü kullanarak kamuoyunun dış politikada desteğini almak ve ulusal ve uluslararası politika süreçlerini basın aracılığıyla kamuoyuna duyurmak,
- Türkiye’nin tarihinden ve coğrafyasından tevarüs ettiği birikimle Türk dış politikasının derinlik kazanması, bu birikimi stratejik bir değer haline

getirmesiyle etkin bir dış politika izlemesi hedeflenmektedir (Aydemir, 2016: 334-335).

Koordinatörlüğün sekretarya hizmetleri Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü - BYEGM tarafından yürütülmüş, kurum yine Müdürlüğün bütçesini kullanmıştır. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün son Koordinatörü Doç. Dr. Ali Osman Öztürk olup, kurum çatısı altında 5 birim görev yapmıştır. Bu birimler; Medya Çalışmaları Birimi, Siyasal İletişim Birimi, Kültürel Çalışmalar Birimi, Kurumsal Çalışmalar Birimi ve Proje Geliştirme Birimidir.

Koordinatörlük “Siyasal İletişim Faaliyetleri” kapsamında; Ülke toplantıları, akıl insanlar konferansları, Avrupa toplantıları, paneller ve uluslararası zirveler düzenlemektedir. Ülke toplantıları kapsamında aralarında ABD, İngiltere, Fransa gibi devletlerinde bulunduğu 18’den de fazla ülke heyetiyle kamuoyu bilgilendirme faaliyeti yapılmıştır. “Medya Tanıtım Çalışmaları” kapsamında ise Koordinatörlük; Gazeteci heyetleri programı, uluslararası basını bilgilendirme ile kültür ve tanıtım faaliyetlerini organize etmiştir. Gazeteci heyetleri programı kapsamında ise Koordinatörlük aralarında Çinli ve Amerikalı gazetecilerinde bulunduğu 11’den de fazla gazeteci heyetiyle medya tanıtım faaliyeti düzenlenmiştir. Koordinatörlüğün ayrıca “Kurumsal Çalışmalar” kapsamında düzenliği üniversite programları da mevcut olup bu başlıkta kamu diplomasisi panelleri, dış politika tanıtım programları, dış politika çalıştayları ve gençlik programları da yapılmıştır (Anaz & Özşahin, 2015: 509-512).

KDK’nın görevi 08.08.2018 tarihi itibarıyla son bulmuş, 24.7.2018 tarihli ve 30488 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 14’Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile “İletişim Başkanlığı” kurulmuş Başkanlık teşkilatında yer alan “Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı’nın” KDK’nın görevini yerine getireceği belirtilmiştir.

2.7.2. Türk Hava Yolları – THY

Türk kamu diplomasisinde özellikle dış ekonomik ilişkilerdeki faaliyetleriyle önemli katkılarda bulunan kurumların başında 1933’te Hava Yolları Devlet İşletmesi İdaresi altında kurulan ve 1956 yılında şu anki adını alan Türk Hava Yolları - THY gelmektedir (Selçuk, 2015: 328). Ekonomik faaliyetleriyle Türkiye’nin uluslararası

kamuoyunda önemli bir markası olan THY, kamu diplomasisi faaliyetleri açısından da önemli bir aktör sayılmaktadır. Şirketin uluslararası uçuş noktalarının Türkiye'nin dış politikasıyla paralel olarak belirlenmesi bunda önemli bir etkidir.

Öyle ki THY, Türkiye'nin kamu diplomasisi anlayışı çerçevesinde siyasi, ekonomik, tarihi ve kültürel açıdan bağların bulunduğu başta Balkanlar, Afrika ve Orta Doğu'daki birçok ülkeye yeni uçuşlar açarak Türkiye'nin dış politikasına uygun hareket etmeye ve önemli bir aktör olmaya gayret göstermektedir (Selçuk, 2015: 324). THY'nin kamu diplomasisine yönelik faaliyetlerine örnek olarak; 2002 yılından sonra AK Parti hükümetinin özellikle Orta Doğu'ya yönelik politikalarına şirkette *entegre* olmuş, ulusal uçuşlar kadar bölge ülkelerine uçuşlar gerçekleştirmiş, Türkiye toplumu ile Arap toplumu arasındaki ilişkilerin artmasına da önemli katkılar sunmuştur (Şahin, 2013: 243). Yalnızca 2006 ile 2014 yılları arasında Orta Doğu'ya açılan hat sayısı 26 olmuştur (Selçuk, 2015: 340).

THY'nin kamu diplomasisine katkı sunan bir diğer önemli çalışması uluslararası alanda yaptığı sponsorluk çalışmalarıdır. Firma ilk olarak 2009 yılında dünyanın en büyük futbol kulüplerinden *Barcelona'nın* uçuş *sponsoru* olmuş, hem Türkiye'nin hem de kendisinin reklamına büyük hizmet etmiştir. 2010 yılında ise firma bu sefer Avrupa'nın en büyük basketbol organizasyonu olan *Euroleague'e* *sponsor* olmuştur. 2016 yılına gelindiğinde THY spordan farklı olarak bu sefer tüm dünyada izlenme rekorları kıran "Batman V Superman: Adaletin Şafağı" adlı filme *sponsorluk* desteği vermiştir. Ek olarak firma ulusal ve uluslararası ölçekte futbol, basketbol, golf, rugby, bisiklet, Amerikan futbolu, dalış, atlı sporlar ve buz hokeyi gibi spor dallarında birçok kulübe ve turnuvaya da *sponsorluk* katkısı sunmaya devam etmektedir (THY, 2018).

3. Türk Kamu Diplomasisinin Vakıf, Dernek ve Şirket Statüsündeki Kamu Destekli Kuruluşları: Tarihçe ve Görev Alanları

Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinde görev alan merkezi idareye bağlı kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra kamu destekli vakıf, dernek ve şirket statüsündeki kuruluşlar da vardır. Bunlar;

- Yunus Emre Vakfı ve Yunus Emre Enstitüsü – YEE,
- Türkiye Maarif Vakfı,

- Türkiye Diyanet Vakfı – TDV,
- Türk Kızılayı,
- Anadolu Ajansı – AA’dır.

3. 1. Yunus Emre Vakfı ve Yunus Emre Enstitüsü - YEE

Türkiye’nin kültür diplomasisi uygulaması adına görevli olarak kurulan ilk kurumu Yunus Emre Vakfı ve Yunus Emre Enstitüsü - YEE’ dir. Enstitünün kuruluşu 5 Mayıs 2007 tarihli 5653 sayılı Kanuna dayanmakta olup, Enstitü tam olarak 2009 yılında faaliyet geçmiştir. Yunus Emre Vakfı ve YEE ile ilgili son ve güncel değişiklik ise 10.7.2018 tarih ve 30474 sayılı 3 No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılmış, Kararnamenin 2. maddesi ve I. Cetvelinde Yunus Emre Vakfı’nın Mütevelli Heyeti Üyelerinin Cumhurbaşkanı kararıyla atanacağı ifade edilmiştir. 5653 sayılı Kanuna göre;

Yunus Emre Vakfı; Türkiye’yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye’nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini artırıp dostluğunu geliştirmek amacıyla kurulmuş bir kamu vakfıdır.

Vakıf kanununun birinci maddesinin birinci fıkrasında ise kurulacak Enstitü ile Türk Kültür Merkezlerinin amacına yer verilmiştir. İlgili maddeye göre bu kurumların amacı;

Türkiye’yi, kültürel mirasını, Türk dilini, kültürünü ve sanatını tanıtmak, Türkiye’nin diğer ülkeler ile dostluğunu geliştirmek, kültürel alışverişini artırmak, bununla ilgili yurt içi ve yurt dışındaki bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak, Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermektir.

Enstitü ayrıca Türk dili, tarihi, kültürü, sanatı ve müziği alanlarında yetkin akademisyen ve araştırmacıların yetişmesine katkı sağlamayı; sertifika programlarıyla eğitim-öğretim uygulamalarını gerçekleştirmeyi de hedeflemektedir (Akıllı, 2014: 13).

Kanunda da belirli amaçlar üzerine Yunus Emre Vakfı Ankara merkezli olarak kurulmuş, Türkiye’de Yunus Emre Enstitüsü, yurt dışında ise Yunus Emre

Türk Kültür Merkezleri faaliyete başlamıştır. Enstitünün mevcut başkanı Prof. Dr. Şeref Ateş'tir. Vakıf Kanunu çerçevesinde bazı organlar oluşturulmuş olup bu organlar; Mütevelli heyeti, yönetim kurulu, denetleme ve danışma kurullarıdır. Vakfın karar organı Mütevelli Heyeti olup, Kültür ve Turizm Bakanı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı, Maliye Bakanlığı Müsteşarı ve Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı heyetin doğal üyeleridir. Ayrıca Heyette Cumhurbaşkanı tarafından seçilen beş kişi ile Türkiye Maarif Vakfı Mütevelli Heyeti üyesi bir kişi de üç yıl süreyle görev almaktadır. Heyetin başkanı Kültür ve Turizm Bakan olup, başkan vekili ise Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarıdır.

Vakfın icra organı Yönetim Kurulunda ise Yunus Emre Enstitüsü Başkanı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanı ve Dışişleri Bakanlığı Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İlişkiler Genel Müdürü doğal üye olarak yer almaktadır. Kurulun diğer 3 üyesi ise Mütevelli Heyeti tarafından üniversitelerin Türkçe dil öğretim merkezleri başkanları arasından; eğitim, kültür ve sanat alanında faaliyette bulunan ve Bakanlar Kurulunca kamu yararına faaliyet gösterdiği kabul edilmiş dernek veya vergi muafiyeti tanınmış vakıfların üyeleri arasından; uluslararası ilişkiler, iletişim, kültür, sanat ve Türk dili alanında çalışmalarıyla tanınmış kişiler arasından seçilmektedir (YEE, 2018).

Vakfın hem Mütevelli Heyeti hem de Yönetim Kurulu üyeleri incelendiğinde kurumun siyaset ve partiler üstü olduğu, icra organında bulunan sivil üyelerle hem yarı kamu özelliği taşıdığı hem de akademik bir kimlik de kazandırıldığı anlaşılmaktadır. Karar organının Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın başkanlığınca yürütülmesi Vakfın Bakanlığa bağlı olduğu anlamını ortaya koymaktadır (Ekşi, 2014: 196).

2009 yılında kurulan Vakıf sadece 5 yıl içerisinde 28 ülkede 32 şehirde 37 merkez açmış, Vakfın 2018 yılı itibariyle 62 noktada toplam 140 irtibat noktası bulunmakta, Balkanlar 15 merkez ile ilk sırada yer almaktadır. Vakfın ilk merkezi de 17 Ekim 2009'da, kuruluşunun üstünden beş ay sonra, Bosna Hersek'te "Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi" adıyla açılmıştır. Enstitü'nün Orta Doğu'daki ilk merkezi ise 3 Mart 2010'da Mısır'ın başkenti Kahire'de açılmış, 2018 yılı itibariyle Orta Doğu ve Afrika'daki toplam merkez sayısı ise 9'a yükselmiştir (YEE, 2018). Enstitü "Dünya Türkiye'yi daha yakından tanıyor" sloganıyla 2023 yılına kadar ise

dünyadaki kültür merkezlerinin sayısını 100'e çıkarmayı planlamaktadır (Karadağ, 2016: 230).

Yunus Emre Enstitüsü ile Kültür Merkezlerinin genel olarak faaliyet ile projeleri ise şunlardır:

- Eğitim Faaliyetleri; Türkçeyi öğretmek, Türkçe Öğretimi Sertifika programları, Türkçe Yeterlilik Sınavı ve Türkçe Yaz Okulu programı düzenlemek,
- Kültür ve Sanat Faaliyetleri; Kültür sanat festivalleri, yarışmalar, kulüpler, bilimsel toplantılar, fuarlar, kurslar, konser, sergi, imza günleri organize etmek,
- Balkanlarda Kültürel Mirasın Yeniden İnşası Projesi ve Balkanlarda Geleneksel Türk El Sanatlarının İhyası,
- Türkçe Seçmeli Yabancı Dil ve Türkoloji, Türkçe Köyü, Avrupa'daki Türk Çocuklarına Türkçe Eğitimi, Uzaktan Türkçe Öğretimi ve 1000 Yılın Sesi Türkçe Bayramı,
- 100 Türkiye Kütüphanesi Projesi ve 100 Türkiye Kitabı Çeviri Projesi,
- Türkiye Kitapçısı, Yerinde Tarih Projesi ve Türk Kafesi Projesi başlıca projelerdir (Ekşi, 2014: 205).

Enstitünün şüphesiz en etkin olduğu alan Türkçe eğitimi kapsamlı faaliyetleridir. Örneğin sadece 2016 yılına kadar Bosna Hersek, Gürcistan, Ürdün, Karadağ, Fas, Japonya ve Romanya'da ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında toplam 7.500 öğrencinin Türkçe öğrenmesi sağlanmıştır. Türkçe eğitimi kapsamında ayrıca; Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sertifika Programları, Yurt Dışındaki Türkologlara Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitim Programları ve Yurt Dışında Görev Yapan Eğitimciler Kendi Ülkelerinde Verilen Hizmet İçi Eğitimler gibi faaliyetler de sürdürülmektedir. Ek olarak Enstitü TİKA'nın yürüttüğü Türkoloji Projesi'ni de 2011 yılında devralarak 37 ülkede 64 üniversite ile "Türkoloji Projesi İşbirliği Protokolü" imzalamış ve bu proje kapsamında desteklere de başlamıştır (Karadağ, 2016: 231-232).

3. 2. Türkiye Maarif Vakfı – TMV

Türkiye Maarif Vakfı, “kültür ve medeniyet etkileşimini ortak iyi’ye ulaştıracak bir yol olarak gören Türkiye’nin uluslararası eğitimde dünyaya açılan kapısı” sloganıyla kurulmuş bir Vakıf’tır. Türkiye Maarif Vakfı, 17.06.2016 tarihli 6721 sayılı Kanun ile kurulmuş ve yurt dışında Türkiye Cumhuriyeti adına Milli Eğitim Bakanlığı dışında doğrudan eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluş konumundadır.

Türkiye Maarif Vakfı ile ilgili son ve güncel değişiklik ise 10.7.2018 tarih ve 30474 sayılı 3 No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılmış, Kararnamenin 2. maddesi ve I. Cetvelinde Türkiye Maarif Vakfı’nın Mütevelli Heyeti Üyelerinin Cumhurbaşkanı kararıyla atanacağı ifade edilmiştir.

Vakfın vizyonu; “ilmini ve irfanını insanlığın barış ve huzuru için kullanacak iyi insanların yetiştiği öncü bir eğitim kurumu olmak” şeklinde belirlenmiş; misyonu ise “bütün dünyada insanlığın ortak birikimini ve Anadolu’nun kadim irfan geleneğini esas alan kapsamlı eğitim faaliyetleri yürütmek” olarak ifade edilmiştir. Kamu yararına çalışan bir vakıf olan Maarif Vakfı’nın amacı ise her ülkede okul öncesinden yükseköğretime eğitimin her aşamasında etkin faaliyet yürütmektir (Maarif, 2018).

Maarif Vakfının ana amaçları kuruluş kanununun birinci bölüm birinci maddesinde ise şöyle ifade edilmiştir:

Yurt dışında insanlığın ortak birikim ve değerlerini esas alarak örgün ve yaygın eğitim hizmetleri vermek ve geliştirmek amacıyla okul öncesi eğitiminden üniversite eğitimine kadar tüm eğitim süreçlerinde burslar vermek, okullar, eğitim kurumları ve yurtlar gibi tesisler açmak, yurt içi de dâhil olmak üzere bu kurumlarda görev alabilecek öğretmenleri yetiştirmek, bilimsel araştırmalar ve araştırma geliştirme çalışmaları yapmak, yayınlar yapmak ve metotlar geliştirmek ve faaliyet gösterdiği ülkenin mevzuatına uygun diğer eğitim faaliyetlerini yürütmektir (TMV, 2018).

Vakfın amaçlarını gerçekleştirmek için yapacağı faaliyetler “eğitim-öğretim, eğitim destek, yayın, burs ve barınma” başlıklarında yine aynı kanunda genel olarak şöyle belirtilmiştir:

Eğitim ve öğretim ile ilgili eğitim kurumları, kurs, etüt ve kültür merkezleri açmak, kütüphane ve laboratuvarlar kurmak, yayın organları kurmak, yurt, pansiyon ve lojman kurmak, vakfın amacına uygun tesisleri satın almak, devralmak ve kiralamak, amaçlar doğrultusunda işbirlikleri kurmak, öğrencilere burs ve materyaller gibi ayni ve nakdi destekler sağlamaktır.

Türkiye Maarif Vakfı'nın üç organı bulunmakta olup bunlar; Mütevelli Heyeti, Yönetim Kurulu ve Denetim Kuruludur. Vakfın karar organı olan Mütevelli Heyeti 12 kişiden oluşmakta, daimi 7 üyesinin dördü Cumhurbaşkanı ve üçü de Bakanlar Kurulu tarafından atanmaktadır. Geri kalan 5 üyenin ikisi Milli Eğitim Bakanlığı, diğerlerini ise Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu temsilcilerinden oluşturmaktadır. Yönetim Kurulu ise 7 üyeden oluşmakta ve bu üyeler Mütevelli Heyeti tarafından atanmaktadır.

Türkiye Maarif Vakfı'nın mevcut başkanı Prof. Dr. Birol Akgün olup, Vakıf kuruluşundan beri 70'den fazla ülkeyle temasa geçmeyi başarabilmiş, özellikle FETÖ'ye ait uluslararası okulların Vakfa devrinde büyük hız kazanabilmiştir. Vakıf şimdiye kadar ise 34 ülkede anaokulu, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde 20 ülkede 100'e yakın okulu hizmete açmayı başarabilmiştir. Öğrencisi sayısı ise 10 bini geçmiş durumdadır (Maarif, 2018). Vakfın en çok okulunun bulunduğu bölge 82 okul ile Afrika kıtasıdır. Afrika'yı ise 11 okul ile Balkanlar izlemektedir.

3. 3. Türkiye Diyanet Vakfı – TDV

Türkiye Diyanet Vakfı - TDV, 13 Mart 1975'de kurulmuş, Türk Medeni Kanununda değişiklik yapan 903 sayılı Yasayla özel hukuk tüzel kişiliği kazanan bir Vakıftır. Vakfa 1977'de Bakanlar Kurulu Kararı ile vergi muafiyeti, 2005 yılında ise izin almadan yardım toplayabilen kuruluş statüsü tanınmıştır.

Türkiye Diyanet Vakfı ilk olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'nın faaliyetlerine destek olmayı amaçlamıştır. Bunun yanında ise din hizmetlerinin daha geniş kitlelere ulaştırılması ve dini hizmetlerde görev alacak neslin yetiştirilmesi için önemli çalışmalarda bulunmuştur. Bu amaçlarla 1967 yılından günümüze Vakıf Türkiye'de 3 binden fazla, yurt dışında ise 25 ülkede 100'ün üzerinde cami ve eğitim binası inşa etmiştir. Vakıf kuruluş amaçları doğrultusunda yurt içi ve yurt dışında bir yandan dini, hayri ve sosyal çalışmalar yürütmekte iken, diğer yandan ise kültürel

faaliyetleriyle de “İslam Ansiklopedisi ve Hadislerle İslam” gibi eserleri de meydana getirmektedir.

Türkiye Diyanet Vakfı'nın en etkin olduğu alanlardan biri de Diyanet İşleri Başkanlığı gibi kamu diplomasisi alanında din diplomasisi faaliyetlerine yöneliktir. İlk olarak Vakıf; Uluslararası İmam Hatip Lisesi, Uluslararası İlahiyat ve Uluslararası Konuk Öğrenci Programı ile 108 ülkeden öğrenciye Türkiye’de eğitim imkânı sunmaktadır. Ayrıca Vakıf dünyanın farklı coğrafyalarında ihtiyaç sahiplerine Ramazan ayında iftar sofralarıyla, Kurban Bayramında ise vekâletle kurban kesimleriyle yardımlarda da bulunmaktadır. Vakıf şu an ise Türkiye’de 1000 şube ve yurt dışında ise 135 ülkedeki faaliyetleriyle çalışmalarına devam etmektedir (TDV, 2018).

Vakfın resmi web sitesine göre Vakıf faaliyetleri 5 ana alanda yürütülmektedir. Bu alanlar; Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri, Hayri ve Sosyal Faaliyetler, Kültürel Faaliyetler, Diyanet İşleri Başkanlığı Hizmetlerine Destek Faaliyetleri, Cami Hizmetleri ve Yurt Dışı İnşaat Faaliyetleridir. Vakıf eğitim ve öğretim faaliyetleri kapsamında yurt dışında 11 ülkede 11’i lise, 7’si ilahiyat fakültesi olmak üzere 18 eğitim kurumunda 3.635 öğrenciyle hizmet vermektedir. Hayri ve sosyal faaliyetlerden en önemlisi ise Kurban Kesim Programıdır. Öyle ki 2016 yılında Vakıf yurt içinde 237 il ve ilçe merkezi ile yurt dışında ise 130 ülkenin 530 bölgesinde 239 bin 414 hisse kurbanın dağıtımını yapmıştır (TDV, 2018). Türkiye Diyanet Vakfı'nın mevcut Mütevelli Heyeti Başkanı aynı zamanda Diyanet İşleri Başkanı olan Prof. Dr. Ali Erbaş olup, Vakfın Genel Müdürlüğünü ise Mehmet Savaş Polat yürütmektedir.

3. 4. Türk Kızılayı

Türkiye’de kamu diplomasisi faaliyeti yürüten ve kuruluşu oldukça eski tarihlere dayanan kurumların başında Türk Kızılayı ya da Türkiye Kızılay Derneği gelmektedir. Kızılay;

- 11 Haziran 1868’de ilk olarak “Mecruhin ve Mardayı Askeriyeye İmdat ve Muavenet Cemiyeti” yani “Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti” kurulmuş,

- 1877'de "Osmanlı Hilaliahmer Cemiyeti", Cumhuriyetle birlikte "Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti",
- 1935 yılında "Türkiye Kızılay Cemiyeti",
- 1947 yılında ise "Türkiye Kızılay Derneği" adlarıyla faaliyet göstermiştir (Karadağ, 2016: 225).

Türk Kızılayı hukuki statüsü itibariyle Dernek olsa da, tüzüğünde yer alan hükme göre; "Türkiye Cumhurbaşkanının yüksek himayeleri altındadır". Bu statüsü ile Türk Kızılayı resmi nitelikli ve özerk bir insani diplomasi aktörüdür (Battır, 2017: 141).

Türk Kızılayı'nın kamu diplomasisi adına en önemli etkinliği ise insani diplomasi adına yapmış olduğu uluslararası yardımlardır. Bu doğrultuda Türk Kızılayı'nın dünyanın birçok bölgesinde ihtiyaç sahiplerine yaptığı aynı ve nakdi yardımlar mevcuttur. 2014'de Bosna Hersek'teki sel felaketi, 2011'den beri hem Türkiye'deki hem de sınır ötesindeki Suriyeli mültecilere yapılan yardımlar, 2015 yılından beri Myanmar'da Arakanlı Müslümanlara yönelik gerçekleştirilen etnik temizlik sonrasında Bangladeş'e sığınan Müslümanlara yapılan yardımlar başlıca örneklerdir. Türk Kızılayı'nın uluslararası faaliyetlere harcadığı nakdi yardımlar incelendiğinde ise 2012 yılında harcanan bütçenin 1 milyon 882 bin TL, 2013 yılında 2 milyon 146 bin TL, 2014 yılında ise sadece 191 bin TL'nin nakdi yardımlara ayrıldığı görülmektedir. 2015 yılında bu oran 995 bin TL olmuş, 2016'da hızla yükselerek 2 milyon 612 bin TL olmuş, 2017'de ise zirveye çıkarak 4 milyon 146 bin TL olmuştur (Kızılay, 2018).

Filistin'den Sudan'a, Endonezya'dan Sri Lanka'ya, Kırgızistan, Kosova, Somali, Pakistan gibi birçok ülkeye insani yardımlar yapan Türk Kızılayı, bu ülkelerde konut, okul, toplum merkezi, ibadethane gibi kamu tesisleri inşa etmenin yanı sıra, alternatif geçim kaynaklarının tespiti ve desteklenmesi, sağlık, eğitim, meslek edindirme, sosyal yardım, tarım ve sulama gibi birçok farklı alanda yerel kalkınmayı destekleyici çalışmalarda yapmaktadır (Battır, 2017: 152).

3. 5. Anadolu Ajansı – AA

Türkiye'nin kamu diplomasisinde özellikle medya diplomasisinde en etkili kurumlarının başında TRT'den sonra Anadolu Ajansı gelmektedir. Kısaca AA, ulusal

ve uluslararası alanda faaliyet gösteren bir ajans olarak Türkiye'nin dış haberlerinin oluşumunda ana kaynaklardan birini oluşturmaktadır (Çopur, 2012: 462). Anadolu Ajansı'nın kuruluşu Cumhuriyetin de öncesine dayanmakta olup, Ajans daha TBMM bile açılmadan 17 gün önce 6 Nisan 1920'de kurulmuş, resmi niteliği ise 1925'te anonim şirket haline getirilmiştir (Ünal, 2016: 156).

Ajans meclisin çıkardığı ilk yasaları halka duyurmuş, milli mücadelenin hem halk hem de uluslararası kamuoyu tarafından takip edilmesine imkân sağlamıştır. Nitekim Ajansın kuruluş amacı da “dışarıda ulusal mücadeleyi savunmak ve Türkiye'nin haklı istekleri konusuna kamuoyunu aydınlatmak” olarak ifade edilmiştir. Anadolu Ajansı'nın dış habercilikteki etkinliği özellikle İkinci Dünya Savaşı döneminde yoğunlaşmış, bu habercilik ilk etapta günlük 1200 sözcükle başlamıştır (Sancar, 2015: 452-454).

Ajansın çoğunluk hissesi Hazine Müsteşarlığı'na ait olmakla birlikte Ajans yarı özerk bir yapı da faaliyet göstermektedir. Ajansın günümüzde yurt dışında 600'ün üstünde çalışanı bulunmakta ve Türkçe, Arapça, İngilizce, Kürtçe, Boşnakça, Rusça, Fransızca, Arnavutça, İspanyolca, Farsçanın aralarında bulunduğu 13 dilde haber üretmektedir (AA, 2018). Anadolu Ajansı'nın dış habercilik hizmetleri dışında yaptığı bir diğer kamu diplomasisi faaliyeti ise ajansın 100. yıl vizyonu çerçevesinde ortaya koyduğu “Diplomasi Haberciliği” sertifika programıdır. Programda gazetecilere iletişim ve medyadan, dış politika ve diplomasiye kadar birçok alanda eğitimler verilmiştir. Ayrıca ajans kamu diplomasisi alanında başta Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü olmak üzere TİKA, THY, YTB, YEE gibi kurumlarla da ortak çalışmalar yapmaktadır (Sancar, 2015: 457).

Anadolu Ajansı'nın günümüzde 31 ülkede temsilciliği bulunmakta, bu temsilcilikler; Orta Doğu ve Afrika Haber Yayın Yönetmenliği, Avrupa Haber Yayın Yönetmenliği, Amerika Haber Yayın Yönetmenliği, Asya Kafkasya Haber Yayın Yönetmenliği ve Pasifik Haber Yayın Yönetmenliği altında çalışmaktadır. Ajans ayrıca en geç 2020 yılında yurt dışındaki temsilcilik sayısını 80'e çıkarmayı da hedeflemektedir. Ajans şu anda uluslararası 150'ye yakın medya kuruluşuna haber sunmakta olup, 60 haber ajansı ile de işbirliği içindedir (Sancar, 2015: 458-459).

4. Türk Kamu Diplomasisi Kuruluşlarının Sivil Toplum, Özel Sektör ve Yarı Resmi Ayağı: Tarihçe ve Görev Alanları

Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerinin devlet menşeli kamu ayağından sonra en önemli ayağı ise sivil ayağıdır. Burada ise özellikle dış ekonomik ilişkiler yürüten sivil toplum kuruluşları ile özel sektör temsilcileri, yerel yönetimler, üniversiteler, okullar ve enstitüler ile son olarak kültürden spora, burs faaliyetlerinden çeşitli yardım kampanyalarına kadar etkili olan sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri ön plana çıkmaktadır.

4.1. Dış Ekonomik İlişkiler Kurumları

Devletler, toplumlar ve özelinde şirketler arasında en temel ilişkilerden biri olan ekonomik ilişkiler dış politika ve kamu diplomasisi adına da oldukça önemlidir. Türkiye'de sivil ve özel kurum ile kuruluşlarıyla dış ekonomik ilişkilerde etkili olmaya çalışmaktadır. Dış ekonomik ilişkilerde bu kurumların genel olarak amaçları ise; ülkenin çıkar ve menfaatlerini koruyarak özel sektörü temsil etmek, iş dünyası ile uluslararası kamuoyu arasında iletişim kurmak ve yürütmek, iş dünyası ve dış politika ile ilgili konularda bilgilendirmeler yapmak, bölgelerdeki ve uluslararası siyasetteki süreci takip edip ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkilerde bulunmaktır (Aydemir, 2016: 358).

Türkiye'nin dış ekonomik ilişkilerde öne çıkan ve bu manada küresel düzeyde kamu diplomasisine katkıda bulunan kuruluşlarının başında ise Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği – MÜSİAD, Türk Sanayici ve İşadamları Derneği – TÜSİAD ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği – TOBB gelmektedir. MÜSİAD'ın yurt dışında ABD ile İngiltere dâhil olmak üzere 74'den fazla temsilcilik ile bürosu bulunmaktadır (MÜSİAD, 2018). TÜSİAD da ABD'de Washington Temsilciği, AB'de Belçika'da Brüksel Temsilciliği, İngiltere'de Londra Temsilciliği, Almanya'da Berlin Bürosu, Fransa'da Paris Bürosu ve Çin'de Pekin Bürosu ile hizmet vermeye devam etmektedir (TÜSİAD, 2018). Son olarak TOBB' da yurt dışında çeşitli teşkilatlara sahip olup, Belçika'da Brüksel'de ve ABD'de Washington'da daimi temsilcilikler bulundurmaktadır (TOBB, 2018).

TÜSİAD faaliyet amaçlarından birinin Türk iş dünyası adına görüş ve önerilerini TBMM'ye, hükümete, diğer devletlere, uluslararası kuruluşlara ve

kamuoyuna doğrudan ya da dolaylı olarak basın ve diğer araçlarla iletmek olduğunu ifade etmektedir (TÜSİAD, 2018). TOBB da TÜSİAD gibi dış politika da etkin bir rol oynamaya çalışmakta, Brüksel Temsilciliği ile Türkiye-AB, Washington Temsilciliği ile de Türkiye-ABD arasındaki ticaret ilişkilerinin geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçladığını ifade etmektedir (TOBB, 2018).

4.2. Yerel Yönetimler

Merkezi idareye bağlı kurum ve kuruluşların dışında kamu diplomasisi faaliyetlerinde bulunan diğer aktörlerden biri de yerel yönetimlerdir. Türkiye’de bulunan birçok büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyesi merkezi idarenin kamu diplomasisi faaliyetlerine destek olmakta ayrıca kendileri de birçok proje gerçekleştirmektedir.

Büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin başta Dış İlişkiler Müdürlüklerinin koordinasyonunda yurt dışında gerçekleştirdikleri projeler özellikle teknik destekler ve hibeler ile insani yardımlar Türk kamu diplomasisi adına önemli katkılar sağlamaktadır. Bu anlamda İstanbul Büyükşehir Belediyesi - İBB, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Bayrampaşa, Fatih, Gaziosmanpaşa ve Sultangazi Belediyeleri gibi belediyeler öne çıkan yerel yönetim birimleridir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi TİKA ile yaptığı ortaklık kapsamında 2016 yılında bir protokol imzalayarak aralarında Gana, Gine, Nijer ve Somali’nin de bulunduğu toplamda 9 ülkeye 200 otobüs hibe etmiştir. İBB’nin bu hibe faaliyeti ilk de değildir. İBB 2012 yılında Pakistan’a da 100, 2017 yılında Ukrayna’nın Odessa kentine ise 30 otobüs hibe etmiştir (İBB, 2017). İBB ayrıca Balkanlarda Bosna Hersek’te Saraybosna’ya ise bugüne kadar 60 otobüs hibe etmiştir (İBB, 2018). İBB’nin insani yardımlar alanında yapmış olduğu faaliyetler de mevcut olup bu konuda AFAD ile ortaklaşa yapılan yardım programları öne çıkmaktadır. Örneğin 2014 yılında Batı Balkanlar’da bir sel felaketi yaşanmış, İBB de AFAD’ın koordinasyonundaki yardım faaliyetlerine 19 araç ve 41 personel ile destek olmuştur (AFAD, 2014).

Yerel yönetimlerin aktif olduğu diğer örneklere bakılırsa bunlar; başta Balkanlar olmak üzere Türk Cumhuriyetleri, Afrika ve Orta Doğu’da gerçekleştirilen

toplu sünnet şölenleri, Ramazan ve Kurban programları, sağlık taramaları gibi insani faaliyetler ile kültürel mirasın *restorasyonu*, belediyeçilik hizmetlerinin eğitimi, meslek edindirme kursları gibi teknik çalışmalardır. Bu tür çalışmalar belediyelerce menfi olarak gerçekleştirildiği gibi Türk Dünyası Belediyeler Birliği gibi çatı kuruluşlarca da yapılabilmektedir (Purtaş, 2013: 8).

Yerel yönetimlerin kamu diplomasisi adına katkı sunduğu bir diğer alanda yerel diplomasi ya da diğer adıyla şehir diplomasisidir. Bu kapsamda Türkiye'deki birçok belediye yurt dışındaki yerel yönetimler ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği ve ortaklık anlayışı geliştirmektedir. Kardeş şehir uygulaması bu anlayışla ortaya çıkmış bir uygulamadır (MBB, 2018). Örneğin; İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 39'dan fazla kardeş şehri bulunmakta, başlıca kardeş şehirlerinin arasında Brezilya Rio de Janeiro, Pakistan Lahor, ABD Houston, Almanya Berlin, Rusya St. Petersburg gibi belediyeler yer almaktadır (İBB, 2018).

4.3. Üniversiteler, Okullar ve Enstitüler

Kamu diplomasisine akademik olarak yarar sağlayan aktörlerden bir diğeri de üniversiteler ve okullardır. Özellikle üniversitelerde kurulan araştırma merkezleri ile enstitüler araştırma yaptıkları bilimsel rapor, analiz ve yayınlarla kamu diplomasisine stratejik olarak katkı sunmaktadırlar. Üniversitelerin stratejik önemlerinin yanı sıra yaptıkları bir diğer önemli katkı ise kültürel diplomasi açısından kamu diplomasisi mesajlarının sağlıklı iletilmesine yöneliktir. Üniversitelerin bu amaçla yaptıkları başlıca faaliyetler ise uluslararası katılımcılarla düzenlenen uluslararası konferans, seminer, çalıştay ve kongrelerdir (Özkan, 2015: 9).

Türkiye'de kamu diplomasisi ile ilgili üniversitelerle ortak akademik faaliyetler yapan ilk kurum Başbakanlığa bağlı olarak kurulmuş olan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'dür. Koordinatörlük üniversite programları kapsamında; "Kamu Diplomasisi Panelleri, Dış Politika Tanıtım Programları, Dış Politika Çalıştayları, Gençlik Programları" organize etmektedir. Bu doğrultuda; Uludağ Üniversitesi, Gazikent Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi gibi üniversitelerde programlar düzenlenmiştir (KDK, 2018).

Türkiye’de kamu diplomasisi ile ilgili akademik eğitimler yapan ikinci bir kurum ise Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü - TODAİE’dir. Enstitü özellikle sivillere yönelik olarak yılda iki kere altı haftalık dönemlerle Kamu Diplomasisi Eğitim Programı düzenlemektedir. Enstitünün resmi web sitesinde programın amacı şu şekilde ifade edilmiştir:

Kamu kurum ve kuruluşlarının merkez ve taşra birimlerinde görev alan üst düzey yöneticilerini, yönetici adaylarını, planlamacıları ve uzmanları ulusal politikalarla, ulusal güvenliğimizi yakından ilgilendiren iç ve dış tehdit konularında bilgilendirmek, bu alanda kamu yönetiminde anlayış, tutum ve davranışlar açısından yaklaşım birliği yaratmaktır.

Yine aynı bölümde programın kapsamı ise şu şekilde belirtilmiştir:

Türkiye’nin uluslararası alandaki stratejik önemi, çevre ülkelerle ilişkiler ve ulusal güvenlik, terör ve terör örgütleri, irtica ve irticai örgütlenmeler, sosyo-ekonomik, siyasal, yönetsel ve teknolojik, kültürel politikalar ve bunların toplumsal alana ve iç güvenlik üzerine yansımaları ile ilgili inceleme ve değerlendirme konularıdır (TODAİE, 2018).

Türkiye’de kamu diplomasisine akademik olarak katkı sağlayan üçüncü bir kurum ise Kırklareli Üniversitesi Kamu Diplomasisi Uygulama ve Araştırma Merkezi - KADAM’dır. Bu merkez aynı zamanda Türkiye’de üniversite bünyesinde kurulan ilk ve tek araştırma merkezidir. KADAM bir ilk olarak 2 Aralık 2015 tarihli ve 29550 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan yönetmelik ile kurulmuş olup temel amacı şu şekilde dile getirilmiştir:

Küresel siyaset, kamu diplomasisi, kültürel diplomasi, diaspora diplomasisi ve yumuşak güç gibi küresel ilişkiler konularında siyasi, ekonomik, kültürel, sosyal nitelikli bilimsel araştırma ve çalışmalar yapmak, yurt içi ve yurt dışındaki ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte ortak projeler yürüterek bilgi birikiminin oluşturulması ve paylaşılmasını sağlamak (KADAM, 2018).

Merkez kuruluşundan beri; Kamu Diplomasisi, Türk Dış Politikasında Güncel Sorunlar, Türkiye’nin Suriye Politikası, Suriye’de Jeopolitik Mücadele gibi panel ve konferanslar organize etmiştir (KADAM, 2018). KADAM’ın mevcut müdürü ise Dr. Muharrem Ekşi’dir.

Türkiye’de kamu diplomasisine akademik olarak katkı sağlayan dördüncü ve son kurum ise Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi – TASAM çatısı altında çalışmalar gerçekleştiren Kamu Diplomasisi Enstitüsü’dür. Direktörlüğünü Doç. Dr. Abdullah Özkan’ın yürüttüğü Enstitü 2010 yılında Türkiye’nin ulusal ve uluslararası alanda etkinliğini arttırmaya bölgesel güç ve küresel bir aktör olma hedefine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur (TASAM, 2010).

Enstitünün amacı resmi web sitesinde ise şöyle ifade edilmiştir; “Türkiye’nin stratejik değerini arttıracak, yumuşak gücünü aktif olarak kullanmasına imkân sağlayacak faaliyetlerde bulunmak, bu çerçevede sivil *inisiyatif* harekete geçirmek, ülkemizin birikim ve imkânlarından en verimli şekilde yararlanılmasını sağlayacak ortam ve zemini hazırlamaktır” (Kamudiplomasisi, 2018). Enstitü bu amaçlarla bugüne kadar analizler, kitaplar, makaleler ve raporlar yayınlamış, projeler ile işbirlikleri geliştirmiştir. Enstitünün bilim ve danışma kurulu ise yurt içi ve yurt dışından Türk ve yabancı akademisyenlerden oluşmaktadır.

Kamu diplomasisine üniversiteler ile okulların katkısına dair bir diğer örnek ise Türkiye’de bulunan üniversitelerde okuyan ve görev alan yabancı öğrenci ve görevliler ile yabancı eğitim kurumlarıdır. Bu üniversiteler ile okullar hem Türkiye’nin kültürünü buradaki yabancılara aktarmada hem de yabancıların kültürel değerlerinin tanınması açısından büyük önem arz etmektedir. Türkiye’ye her yıl *Erasmus* gibi programlarla yabancı öğrenciler okumaya gelmekte, ayrıca Türkiye’de farklı kültürlere ait birçok okul bulunmaktadır. Saint Benoit, Saint Joseph Fransız Liseleri, Alman Lisesi, Robert Koleji, başlıca örneklerdir (Sancar, 2012: 94).

4.4. Sivil Toplum Kuruluşları

Türkiye’nin kamu diplomasisi faaliyetlerine devlet kurumları ve devlet destekli kurumlardan sonra en çok katkı sağlayan aktörlerden bir diğeri de sivil toplum kuruluşlarıdır. Ulusal ve uluslararası aktörler olarak sivil toplum kuruluşları yani hükümet dışı organizasyonlar kamu diplomasisine de yön veren ve etkileyen önem derecesine sahiptirler. Dünyadaki birçok sivil toplum kuruluşu gibi Türkiye’de bulunan sivil toplum kuruluşları da hem yerel hem de küresel ölçekte etkin çalışmalara hizmet etmektedir. Türkiye’deki sivil toplum kuruluşlarının faaliyet alanları incelendiğinde genel olarak insani yardım faaliyetleri, dini hizmetler, dış

ekonomik ilişkiler, bilimsel ve eğitimsel araştırmalar ve projeler, kültürel etkinlikler gibi alanlarda hizmet verdikleri görölmektedir (Eren, 2017: 43).

İnsani yardımlar, insan kaynaklı (iç savaşlar) felaketlerden veya doğal afetlerden (deprem, tsunami, kuraklık, sel, salgın hastalıklar) etkilenen halkların acılarını kısa sürede gidermek amacıyla yapılan yardımlar olarak tanımlanmaktadır (Oba, 2018: 37). Türkiye de insani yardımlar noktasında hem kamu kurumları hem de sivil toplum kuruluşlarıyla dünyanın en etkin ülkelerinden biridir. Her yıl yayınlanan Küresel İnsani Yardım Raporlarına göre Türkiye 2017 raporunda dünyada en çok insani yardım gerçekleştiren ikinci ülke olmuştur. Rapora göre Türkiye 6 milyar dolarlık insani yardım ile 6,3 milyar dolarlık yardım yapan ABD'nin hemen ardından gelmektedir (TRT, 2017).

Türkiye'nin kamu diplomasisi alanında insani diplomasi faaliyeti yürüten ve insani yardımlar yapan uluslararası bazı sivil toplum kuruluşları ise; Türk Kızılayı ve Türkiye Diyanet Vakfı - TDV'nin yanı sıra İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı - İHH, Gönüllüler Hareketi, Hayrat İnsani Yardım Vakfı, Aziz Hüdayi Vakfı, Cansuyu Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Yardımelis Uluslararası İnsani Yardım Derneği, Yeryüzü Doktorları, Arama Kurtarma Derneği, Beşir Derneği, Sadakataşı Derneği, Vuslat Derneği ve Dost Eli Derneği'dir (Battır, 2017: 105).

Türk sivil toplum kuruluşlarının yaptıkları temel yardımlar ise; Dini hizmetler ve yardımlar (İftar, erzak, Kurban kesimi, Kur'an-ı Kerim dağıtımı), ayni ve nakdi yardımlar kapsamında; gıda, ısınma, barınma ve kıyafet yardımları, su kuyularının inşası, doğal afetler sonrası arama kurtarma faaliyetleri, tıbbi yardımlar ve hizmetler (muayene, ilaç ve ameliyat), teknik araç gereç ve malzeme yardımlarıdır (Eren, 2017: 44). Türkiye'nin insani yardım kuruluşlarının faaliyetleriyle ilgili en güncel örnek 2011'den beri süregelen Suriye iç savaşına yönelik olmuş, bu süreçte Türkiye ve ilgili kuruluşları Suriyeli mülteciler konusunda çok büyük sosyal, mali ve idari yardımlar ile insani yardımlarda bulunmuştur (Battır, 2017: 217).

Bilimsel, eğitim ve araştırma faaliyetleri ile projeler de sivil toplum kuruluşlarının yapmış olduğu kamu diplomasisi faaliyetlerindedir. Özellikle Türkiye'nin vakıf, dernek ve federasyonlarının yanı sıra *Think Tank* olarak adlandırılan kuruluşların yapmış olduğu çalışmalar bu kapsama girmektedir. Paneller, sempozyumlar, araştırmalar gibi bilimsel ürünler ortaya koyan başlıca sivil

toplum kuruluşları ise; Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı - SETA, Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi - TASAM, Stratejik Araştırmalar Merkezi - SAM, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi - BİLGESAM, Güney Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi - GASAM, İran Araştırmaları Merkezi - İRAM, Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi - ORSAM ve Beyaz Hareket Vakfı gibi kuruluşlardır (Sancar, 2012: 265).

Eğitim alanında küresel ölçekte faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ise genel olarak öğrenci dernekleri ve vakıfları ile özel sermaye destekli kurulan vakıflardır. Yurtdışından Türkiye'ye okumak için gelen öğrencilere burs, yurt gibi imkânlar sağlayıp, ayrıca onların sivil toplum kuruluşu olarak örgütlenmelerini sağlayan birçok kuruluş faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlar; Milli Türk Talebe Birliği - MTTB, Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu - UDEF gibi kuruluşlardır. Özel sermaye destekli olarak kurulup yurt dışında eğitim kurumu açan vakıflar ise; İlim Yayma Vakfı ile Üsküp Eğitim ve Kültür Vakfı gibi vakıflardır. Örneğin; İlim Yayma Vakfı ile Saraybosna Eğitim ve Öğretimi Geliştirme Vakfı Bosna Hersek'te Uluslararası Saraybosna Üniversitesini faaliyete açmıştır. Üsküp Eğitim ve Kültür Vakfı'nın ise Makedonya'da Uluslararası Balkan Üniversitesi adında bir eğitim kurumu bulunmaktadır.

Son olarak kültür ve spor alanında etkili sivil toplum kuruluşlarına sayacak olursak; Okçular Vakfı, Dünya Etnospor Federasyonu, Dünya Balkan Dernekleri Federasyonu gibi sivil toplum kuruluşları örnekler arasındadır yer almaktadır. Örneğin Okçular Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü ile ortaklaşa düzenlediği Kemankeş Projesi ile özellikle Balkanlar, Orta Asya ve Afrika'da Türk ata sporlarının yaygınlaştırılması için faaliyetlerde bulunmakta okçuluk gibi sporları yaygınlaştırmaya çalışmaktadır (YEE, 2017).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BALKANLARDA TÜRK KAMU DİPLOMASİSİ VE FAALİYET ALANLARI

Türk kamu diplomasisinin merkezi konumunda bulunan coğrafyalardan biri de Balkanlar'dır. Günümüzde Balkanlarda Türk kamu diplomasisinin kamu yani resmi, yarı resmi, sivil, özel vb. birçok ayağında bulunan kurum ve kuruluşlar aktif faaliyet göstermektedir. Bu bölümde de ilk olarak Türk kamu diplomasisinde Balkanların yeri tarif edildikten sonra, Türk kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarının Balkanlarda faaliyet alanlarının çerçevesi çizilerek analiz edilecektir.

1. Türk Kamu Diplomasisinde Balkanlar Coğrafyasının Yeri

Coğrafi anlamda Balkanlar, Avrupa Kıtası coğrafyasının güneyinde yer almakta, Balkan coğrafyasının kuzey sınırını Tuna ve Sava nehirleri oluşturmakta, batı sınırını Adriyatik denizi, doğu sınırını ise Karadeniz şekillendirmekte, güney sınırını ise Türkiye'nin Doğu Trakya'da kalan ve toplam yüzölçümünün %27'sini teşkil eden kısmı ile Yunanistan oluşturmakta, böylelikle Balkanlarda güneyde Ege ve İyon denizleri üzerinden Akdeniz'e erişim sağlamaktadır (Kodaman & Birsnel, 2014: 52). Tarif edilen bu sınırlar içerisine Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya, Sırbistan ve Yunanistan bütünüyle girerken, Slovenya'nın %27'si ve Romanya'nın da %9'u girmektedir (Özgöker & Batı, 2016: 29). Birçoğu oldukça genç devletler olan Balkan ülkelerinden Arnavutluk, Hırvatistan, Makedonya ve Slovenya 1991, Bosna Hersek 1992, Karadağ ve Sırbistan 2006, Kosova 2008 yılında Yugoslavya Federatif Cumhuriyeti'nden ayrılarak bağımsızlığını kazanmıştır (Kodaman & Birsnel, 2014: 54-55).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığının resmi web sayfası "www.mfa.gov.tr" de dış politika başlığında Balkanlar kısmı da yer almakta, Balkan ülkeleri sırasıyla; Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Makedonya

Cumhuriyeti, Romanya, Slovenya, Sırbistan, Kosova ve Karadağ olarak ifade edilmektedir (MFA, 2018). İlginç olarak bu ülkeler arasında Yunanistan ise sayılmamıştır. Ancak Türkiye’de topraklarının yüzde 5’i olan Doğu Trakya bölgesinin Balkan coğrafyasında yer alması, yaklaşık 550 yıl Balkanlar’da hüküm süren Osmanlı Devleti’nin mirasını taşıması, kuruluşundan itibaren yüzünü Batıya dönüp, Avrupalı ve Balkanlı kimliğine vurgu yapmasından ötürü sadece coğrafi olarak değil, siyasi, tarihsel ve kültürel yönden de bir Balkan ülkesidir (Sancaktar, 2010: 329).

Türkiye’nin bir Balkan ülkesi olmasının yanı sıra Balkanların Türkiye için önemini ifade eden birçok temel faktör mevcuttur. Türkiye’nin bölgeyle tarihsel bağları, Türkiye’de yaşayan Balkan kökenli nüfus, Balkanlar’daki Türk ve Müslüman topluluklar ile bölgenin jeopolitik konumu bu faktörlerden bazılarıdır. Osmanlı Devleti’nin yayılma alanı olan Balkanlar 550 yıl hâkimiyet altında kalmış, bu dönemde devletin 215 sadrazamından 62’sini Balkan kökenli isimler oluşturmuştur. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında Balkanlardan günümüze kadar uzanan göç dalgası Türkiye’de yaklaşık 5-7 milyon Balkan kökenli nüfus meydana getirmiştir. Ayrıca bugün Balkanlarda ise yaklaşık 1 milyon 70 bin Türk ve 8,2 milyon Müslüman nüfus yaşamaktadır. Son olarak Balkanlar jeopolitik konumu ile Türkiye ve Avrupa arasındaki ekonomik ve siyasi ilişkilerinin sürdürülebilmesi adına bir köprü vazifesi görmektedir (Sancaktar, 2010: 329-333).

Türk kamu diplomasisi biçim ve kapsamı ile kamu diplomasisi icra eden birçok devlete göre farklılık göstermektedir. Balkanlardan Orta Asya’ya kadar uzanan Türkiye’nin yumuşak (ince) güç potansiyeli, askeri veya teknolojik üstünlükten ziyade, tevarüs ettiği tarih ve kültür derinliğinden kaynaklanmaktadır. Balkanlarda da Müslüman topluluklardan Türklerin, Arnavutların, Boşnakların, Torbeşlerin; gayri Müslim topluluklardan Bulgarların, Yunanların, Makedonların, Sırpınların, Hırvatların, Slovenlerin, Romenlerin ve Karadağlıların ortak paydası, paylaştıkları ve beraber inşa ettikleri Osmanlı tecrübesidir. Bu tecrübenin bölge insanının kendi referansları ile tekrardan hatırlanması, bugüne ve yarına ilişkin yumuşak güç alanlarının teşekkülü için büyük bir önem arz etmektedir (Kalın, 2012: 149).

Tarihsel bir çerçeveden bakılırsa; Yunanistan’da Batı Trakya’da, Bulgaristan’da, Makedonya ve Kosova’da büyük bir Müslüman ve Türk bir azınlık

toplum yaşamaktadır. Ayrıca yine Balkanlarda Arnavutluk, Kosova ve Makedonya'da büyük bir Arnavut Müslüman toplum, Bosna Hersek'de Boşnak Müslüman bir toplum ve Makedonya'da Torbeş Müslüman bir toplum yaşamaktadır (Oran, 1993: 111-119). Soydaş ve dindaş olarak nitelendirilen bu toplumlar Türkiye'nin Balkan politikasında temel taşlardan biri konumundadır.

Balkanlardaki soydaş ve dindaşlarla ilgili yaşanan siyasi, hukuki, askeri ve herhangi bir gelişme Türkiye'yi de doğrudan muhatap konumuna getirmektedir. Örneğin; 1950'li yıllarda Bulgaristan 250 Bin Türkü sınır dışı etme kararı almış, 10 Ağustos 1950'de dönemin Menderes hükümetinin kararıyla 35 bine yakın göçmen Türkiye'ye kabul edilmiştir. 1989'da benzer bir durum yaşanmış, dönemin Özel hükümetinin kararıyla da 350 bine yakın göçmen Türkiye'ye göç etmiştir (Balcı, 2017: 217-219).

1990'larda Balkanlarda sosyalist rejimler çökmüş, milliyetçilikler yükselmiş, Yugoslavya iç savaş sonunda kanlı bir şekilde dağılmıştır. Türkiye bu süreçte özellikle Bosna ve Kosova'daki çatışmalara etkin bir diplomatik ve askeri faaliyet yürütmüş, büyük oranda ABD'yle ve uluslararası örgütlerle ortak hareket etmiştir (Oran, 2013: 690). Türkiye Osmanlı tecrübesini beraber yaşadığı ve özellikle soydaş ve dindaş olarak nitelendirdiği toplumların ulusal bağımsızlıklarını kazanmalarına, siyasi, askeri ve ekonomik gelişimlerine de büyük önem vermiştir. Örneğin; Türkiye Bosna Krizi konusunda 1991'deki süreçte yoğun bir diplomasi yürüterek İslam Konferansı Örgütü içinde bir Temas Grubu kurulmasına ön ayak olmuştur. Kasım 1991'de bağımsızlığını ilan eden Bosna'yı 6 Şubat 1992'de tanımıştır (Balcı, 2017: 249). BM Barış Gücüne asker desteği vermiş, Sırp saldırılarının engellenmesi adına 18 F-16 savaş uçağı ile bir tugayını bölgeye göndermiştir. Mart 1994'te kurulan Boşnak Hırvat Federasyonunu desteklemiş, Bosna'ya maddi ve manevi yardımlarda bulunmuştur (Oran, 2018: 272).

Türkiye Bosna Krizi sürecinde sadece askeri destek vermekle kalmamış, kalıcı barışın sağlanması adına da girişimlerde bulunmuştur. Bosna Savaşı'nda 1992-1995 yılları sonrası süreçte kalıcı ve sağlıklı bir barış ortamının kurulması adına Türkiye; Bosna-Hersek ve Hırvatistan'ın yanı sıra Bosna-Hersek ve Sırbistan ile üçlü danışma mekanizmalarının oluşturulmasına öncülük etmiştir. Bu doğrultuda örneğin; Nisan 2010'da İstanbul, Nisan 2011'de Sırbistan Karadjordjevo ve Mayıs 2013'de Ankara zirveleri gerçekleştirilmiştir (Battır, 2017: 121).

Mart 1998’de Balkanlarda Kosova’nın da bağımsızlığı gündeme gelmiş, Sırp kuvvetlerinin işgal girişimlerinin engellenmesinde Türkiye Batılı ülkelerle ortak bir diplomasi yürütmüş, Kosova’nın bağımsızlığını desteklemiştir. Eylül 1991’de Makedonya’nın bağımsızlığında da Türkiye aktif bir rol oynamış, ülkenin hem bağımsızlığının hem de başta NATO ile AB’ye üye olma süreçlerinin de destekçisi olmuştur. Türkiye bölge ülkeleriyle ekonomik işbirliğini de geliştirmek istemiş bu amaçla Haziran 1992’de Karadeniz Ekonomik İşbirliği - KEI adında bir oluşumun öncüsü olmuştur. KEI çatısı altında başta Arnavutluk, Romanya, Bulgaristan, Moldova, Ukrayna, Yunanistan, Rusya, Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan bir araya gelmiştir (Kösebalaban, 2014: 243).

İkinci Dünya Savaşı sonrası Türkiye Batılı devletlerin ve özellikle ABD’nin politikalarının etkisinde kalmış, dış politikada önceliklerini ve politikalarını da bu doğrultuda belirlemiştir. Balkanlar bu noktada Rusya’nın siyasi etkisinin azaltılması ve güç boşluğunun doldurulması açısından Türkiye için bir fırsat alanı olarak görülmüş, ABD’de bu amaçla Türkiye’yi desteklemiştir (Tuncer, 2016: 91). Soğuk Savaş sonrasında bir tarafta Kafkasya ve Orta Asya’da, diğer tarafta Balkanlarda soy, din ve kültürel bağların bulunduğu ülkeler bir bir bağımsızlıklarını kazanmaya başlamışlar, Türkiye’de bu süreçte bu ülkeler ile yaklaşma fırsatı yakalamıştır.

Türkiye bu coğrafyalarda etkin güç olabilmek için bir taraftan bu ülkelerin bağımsızlıklarını kazanmalarına destek olurken, diğer taraftan da istikrarlı bir dış politika inşa etmek için kamu diplomasisi ile yumuşak güç araçlarını kullanması gerektiğinin farkına varmıştır (Yıldırım & Yıldırım, 2017: 206). Bu farka istinaden 1992 yılında ilk olarak Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı – TİKA kurulmuştur. Türkiye 2000’lere kadar Balkanlara yönelik sürdürdüğü “ağabey” rolünü bırakıp, 2000’lerle birlikte özellikle sürdürdüğü kamu diplomasisi yaklaşımında “ortak tarihi paylaştığımız ülkeler” söylemini vurgulamayı tercih etmiştir (Oran, 2013: 693).

Türkiye’nin kamu diplomasisi faaliyetlerinde yoğunlaştığı alanların başında gelen Balkanlar olumlu karşılıkların da alındığı coğrafyalardan biridir. Balkan ülkelerinde Türk dizilerinin yayınlanmaya başlanması ayrıca Türk kanallarının takip edilmesi Türk kamu diplomasisine olumlu katkılar sunmuştur. Öyle ki 2010’lu yıllarla birlikte bölgede görevli büyükelçiler raporlarında; “Yolda makam aracındaki Türk Bayrağı’nı görenler, el sallamaya başladılar. Öğrendim ki Türk dizileri

izliyorlarmış. Türk dizilerinden sonra Türk Bayrağı'na duyulan sempati arttı” görüşlerini paylaşmışlardır. Ek olarak büyükelçiler; “Türkçe kurslarınız var mı?” ya da “Dizilerde çok güzel masalar kuruluyor. Türk yemekleri kitabı bulabilir miyiz?” gibi sorularla daha sık karşılaştıklarını beyan etmişlerdir (Erzen, 2012: 46).

Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinde Balkanların önemi kurumların teşkilatlanmasına da yansımış, örneğin Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığının beş daire başkanlığından biri de “Balkanlar ve Doğu Avrupa Daire Başkanlığı olmuştur (Karadağ, 2016: 214). Ayrıca bu Başkanlık altında Balkanlar TİKA kaynaklarından faydalanan bölgelerin başında gelmiştir. Örneğin TİKA'nın faaliyet raporları incelendiğinde;

- 2010 Yılı Faaliyet Raporu'na göre Balkanlar ve Doğu Avrupa %32,88'lik oranla TİKA kaynaklarından faydalanan ikinci bölge olmuştur.
- 2011 Yılı Faaliyet Raporu'na göre Balkanlar ve Doğu Avrupa %12,9'luk oranla TİKA'nın desteklerinden faydalanan dördüncü bölge olmuştur. 2011 yılı içerisinde gerçekleştirilen 1473 proje ve faaliyetin 425'i Balkanlar ve Doğu Avrupa'da hayata geçirilmiştir.
- 2012 Yılı Faaliyet Raporu'na göre Balkanlar ve Doğu Avrupa %22,81'lik TİKA'dan yardım alan ikinci bölge olmuştur. 2012 yılı içerisinde gerçekleştirilen 1879 proje ve faaliyetin 520'si Balkanlar ve Doğu Avrupa'da hayata geçirilmiştir
- 2013 Yılı Faaliyet Raporu'na göre Balkanlar %21,4 ile Afrika, Güney ve Orta Asya ile Orta Doğu'dan sonra en çok yardım alan dördüncü bölge olmuş, yine aynı rapora göre Bosna Hersek %4,55 ve Karadağ ise %4 ile 2013 yılında en çok yardım alan altıncı ve yedinci ülke olmuşlardır (Yıldırım & Yıldırım, 2017: 213-215).
- 2017 yılına gelindiğinde ise TİKA bütçesinin harcama kalemleri incelendiğinde 304.103.272 Milyon TL'lik yılsonu harcama tutarının en büyük kısmı olan 81.957.561 Milyon TL'yi “Balkanlar ve Doğu Avrupa Daire Başkanlığı” tarafından kullanıldığı görülmektedir (TİKA, 2017: 43).

Türkiye'nin Balkanlara yönelik dış politikasının eksenleri ve amaçları bakımından temel bazı ayakları bulunmaktadır. Bu eksenler ve amaçlar Türk kamu

diplomasisinin de çerçevesini büyük oranda belirlemektedir. Türkiye Balkanlara yönelik politikasını büyük oranda dört ana eksen üzerine oturtmaktadır. Bu eksenler; üst düzeyli siyasi diyalog, herkes için güvenlik, azami ekonomik *entegrasyon* ve bölgedeki çok etnikli, çok kültürlü, çok dinli toplumsal yapıların muhafazasıdır (Göral, 2013: 110). Türkiye'nin bölgeyle ilgili amaçları;

- Türkiye'nin bölgedeki ekonomik, politik, askeri ve kültürel varlığını muhafaza etmek ve geliştirmek,
- Bölgedeki Türk ve Müslüman toplulukların varlığını ve haklarını korumak,
- Bölgede barış ve istikrarı desteklemek ve geliştirmek,
- Bölge ülkeleri ile işbirliği ilişkileri kurup geliştirmek,
- Bölge ülkeleri ile Türkiye arasında mevcut sorunları çözmektir (Sancaktar, 2010: 347).

2. Balkanlardaki Türk Kamu Diplomasisinin Kamu Ayağı: Faaliyet Alanları ve Kuruluşlar

Türkiye'nin Balkanlar politikasının en önemli eksenlerinden biri bölgede sürdürdüğü kamu diplomasisi faaliyetleridir. Türk kamu diplomasisi kuruluşlarının Balkanlarda yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyet alanları uygulayıcı kurumlar bakımından iki ana ayak üstüne inşa edilmiştir. Bunlardan ilki kamu ve resmi kurum ile kuruluşlar aracılığıyla uygulanan kamu diplomasisinin kamu ayağı iken, ikincisi ise yarı özerk, özel ve sivil kurum ile kuruluşlarca uygulanan kamu diplomasisinin yarı özerk, özel ve sivil ayağıdır.

Türkiye'nin Balkanlardaki kamu diplomasisi faaliyetleri uygulamalarının büyük oranda ana omurgasını devlet yani kamu ve resmi kurum ile kuruluşları oluşturmaktadır. Bu faaliyetlerin uygulayıcı kurumlardan daha ziyade faaliyetlerin alanlarına göre tasniflenip ele alınması gerekmektedir. Türkiye'nin Balkanlardaki kamu diplomasisi faaliyetlerini ise;

- Kalkınma Yardımları ve Teknik Destekler,
- Nakdi Yardımlar ve İnsani Yardımlar,
- Mimari-Restorasyon

- Siyasal İletişim
- Kùltür-Sanat ve Eğitimi
- Dini Hizmetler
- Medya ve İletişim
- Güvenlik ve Askeri Faaliyetler olarak tasniflendirmek mümkündür.

2.1. Kalkınma Yardımları ve Teknik Destekler, Nakdi Yardımlar ve İnsani Yardımlar

Türkiye'nin Balkanlardaki devlet yani kamu ve resmi kurum ile kuruluşları aracılığıyla gerçekleştirdiği kamu diplomasisi faaliyetlerinin en önemli kısmını; kalkınma yardımları ve teknik destekler, nakdi yardımlar ve insani yardımlar oluşturmaktadır.

2.1.1. Kalkınma Yardımları ve Teknik Destekler

Türkiye'nin Balkanlardaki kamu diplomasisi faaliyetlerinin ilki ve en önemlilerinden biri kalkınma yardımları ve teknik destekler çerçevesinde gerçekleşmektedir. Türkiye bu doğrultuda Balkanlarda birçok ülkede önemli yardım ve destek faaliyetleri yürütmektedir. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı – TİKA bugün Balkanlarda Arnavutluk, Bosna Hersek, Karadağ, Kosova, Makedonya, Romanya ve Sırbistan'da etkin faaliyet göstermektedir (TİKA, 2018: 30).

TİKA'nın Balkanlardaki "Proje Koordinasyon Ofisleri" devletler arası ikili anlaşmalar, teknik işbirliği protokolleri ve mutabakat zaptları ile ilgili ülkelerde faaliyet göstermeye başlamış olup bu doğrultuda örneğin; Arnavutluk ile 12.10.2001, Bosna Hersek ile 24.11.2004, Karadağ ile 11.12.2009, Kosova ile 2.2.2010, Makedonya ile 15.03.2005, Sırbistan ile 26.10.2009 yıllarında iş birliği protokolleri imzalanmıştır (TİKA, 2017: 22).

TİKA Balkanlarda ilk olarak 1992 yılında Sırbistan'da faaliyetlerine başlamış, 1992-2017 yılları arasında bugüne kadar Arnavutluk, Bosna Hersek, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya, Romanya ve Sırbistan'da 3401 proje gerçekleştirmiştir. TİKA Balkanlarda en çok projeyi 845 proje ile Bosna Hersek'te

gerçekleştirirken, Bosna'yı 840 proje ile Makedonya'daki projeler takip etmiştir. Ayrıca TİKA;

- Arnavutluk'ta 435,
- Hırvatistan'da 35,
- Karadağ'da 306,
- Kosova'da 580,
- Romanya'da 135,
- Sırbistan'da ise 225 projeyi tamamlamıştır (TİKA, 2018: 6-70).

TİKA'nın Balkanlarda 1992-2017 yılları arasında gerçekleştirdiği 3401 proje ise genel olarak; eğitim, sağlık, tarım, idari ve sivil alt yapıların güçlendirilmesi gibi başlıkları altında eğitim altyapılarının iyileştirilmesi, sağlık, *restorasyon*, sivil alt yapılar, orman, tarım ve hayvancılık, iletişim, kültürel işbirliği, sivil toplum kuruluşlarına destek, spor, barınma, kültür sanat, konferans sempozyum panel/fuar, devlet organlarının güçlendirilmesi, meslek eğitim projesi, tanıtım, sosyal altyapıları geliştirme projesi ve diğer projeler şeklinde hayata geçirilmiştir. Bu doğrultuda Balkanlarda yapılan başlıca kalkınma yardımı ve teknik desteklere örnek verilirse;

- Arnavutluk'ta 2015 yılında Arnavutluk İçişleri Bakanlığı Emniyet Teşkilatı personeline üniforma desteği (TİKA, 2018: 8-11) ve 2016 yılında Arnavutluk Dışişleri Bakanlığı'nın teknik alt yapısının yenilenmesi (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017: 125),
- Bosna Hersek Balkanlar ve Doğu Avrupa Ülkeleri Gıda ve Yaşam Güvenliği Destekleme Programı ve Bosna Hersek Balıkçılığın Geliştirilmesi Projesi (Karagül, 2013: 94-96),
- Hırvatistanlı Yaşlılara Şefkat Eli projesi ile verilen teknik destekler, İşitme ve Konuşma Rehabilitasyon Polikliniği Merkezi (SUVAG) ve Sisak Novi Çocuk Yuvası Kapasite Projesi (TİKA, 2018: 24-27),
- 2016 yılında Karadağ Şavnik Belediyesi'nin Şehir Meydanının Yenilenmesi Projesi ve Sancak Bölgesinde Genç Arıcıların Yetiştirilmesi Projesi (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017: 125),
- Kosova Küçük Kruşa Kadın Çiftçiler Derneğinin Süt Toplama Merkezi Projesi (TİKA, 2018: 36-39) ve 2016 yılında Kosova Gilan Belediyesi Çiftçilerine Tarım Makineleri Desteği Projesi (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017: 125),

- Makedonya Pirinç Kalitesi ve Veriminin Artırımı Projesi bu kalkınma yardımları ve teknik destek projelerine bir örnektir (TİKA, 2018: 48-49) ve Makedonya’da Sağlıklı İçme Suyu Programı, İçme Suyu Filtre İstasyonu Projesi ve Türk Deresi (Voden Dol) Islah Projesi ile Arıcılığın Geliştirilmesi Programı (Karagül, 2013: 97),
- Romanya Bükreş 2 No’lu Engelliler Ortaokulu Duyusal Stimulasyon Odası ve Bükteş 5 No’lu Engelliler Ortaokulu Klinetoterapi Odası Projeleri (TİKA, 2018: 60-61).
- Sırbistan Dragutin Filipoviç Jusa Çocuk Yurdu Projesi, Novi Pazar Hastanesi Jinekoloji ve Doğum Bölümünün Kurulumu Projesi başlıca örnek kalkınma yardımları ve teknik destek projeleridir (TİKA, 2018: 65-66).

2.1.2. Nakdi Kalkınma Yardımları

SSCB’nin dağılışından sonra Türkiye resmi kalkınma yardımları ve insani yardımlar konusunda “*donör (verici/bağışlayıcı) ülke*” özelliğini kazanmış, Türkiye’nin bu resmi kalkınma yardımlarının kaydını ise 1992-1996 yılları arasında Devlet Planlama Teşkilatı, 1997-2003 yılları arasında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve 2004 yılı sonrasında ise TİKA tutmuştur (Oba, 2018: 32).

Devlet Planlama Teşkilatı 1998 Raporuna göre Türkiye 1992-1996 yılları arasında toplamda 1.758.760 dolar resmi kalkınma yardımında bulunmuştur. Bu yıllar arasında Balkanlarda ise;

- Bosna-Hersek’e 58 milyon 666 bin dolar,
- Arnavutluk’a 13 milyon 314 bin dolar,
- Makedonya’ya 5 milyon 255 bin dolar,
- Bulgaristan’a 865 bin dolar yardım yapılmıştır (Oba, 2018: 34).

Türkiye’nin 1992-1996 yılları arasında yaptığı resmi kalkınma yardımlarının yalnızca 207,589 bin doları insani yardım iken, Balkanlarda bu tarihler arasında;

- Bosna-Hersek’e 24,454 bin dolar,
- Arnavutluk’a 11,685 bin dolar,
- Makedonya’ya 1,501 bin dolar,
- Bulgaristan’a 50 bin dolar yardım yapılmıştır (Oba, 2018: 38).

Türkiye İstatistik Kurumunun 2005 Yılı Yıllık Raporuna göre Türkiye 1997-2003 yılları arasında toplamda 23.098.580 dolar insani yardım yaparken, bu tarihler arasında Balkanlarda;

- Arnavutluk'a 7 milyon 854,809 bin dolar,
- Bosna-Hersek'e 1 milyon 154,367 bin dolar,
- Bulgaristan'a 462,143 bin dolar,
- Kosova'ya 1 milyon 419,991 bin dolar,
- Makedonya'ya 2 milyon 49,605 bin dolarlık yardım yapılmıştır (Oba, 2018: 168).

Türkiye'nin Balkanlarda resmi kalkınma yardımları ile insani yardımlar dışında yaptığı bir diğer yardım türü de ekonomik yardımlardır. Devlet Planlama Teşkilatı 1998 Yılı Yıllık Raporuna göre Türkiye 1992-1996 yılları arasında toplamda 1.474.861 dolar ekonomik yardım yaparken, Balkanlarda bu doğrultuda;

- Bosna-Hersek'e 29,406 bin dolar,
- Arnavutluk'a 19 bin dolar,
- Makedonya'ya 1,032 bin dolar,
- Bulgaristan'a 307 bin dolar yardım yapılmıştır (Oba, 2018: 42).

Türkiye İstatistik Enstitüsü'nün 2005 Yılı Yıllık Raporuna göre Türkiye 1997-2003 yılları arasında toplamda 891.096.404 dolar ekonomi yardımında bulunmuştur. Bu yıllar arasında Balkanlarda;

- Bosna-Hersek'e 2 milyon 706,496 bin dolar,
- Arnavutluk'a 563,747 bin dolar,
- Makedonya'ya 337,923 bin dolar yardım yapılmıştır (Oba, 2018: 43).

Son olarak Türkiye İstatistik Kurumunun 2005 Yılı Yıllık Raporuna göre Türkiye 1997-2003 yılları arasında Balkanlarda resmi kalkınma yardımları, insani yardımlar ve ekonomi yardımları kapsamında toplamda;

- Arnavutluk'a 12 milyon 323,130 bin dolar,
- Bosna-Hersek'e 22 milyon 589,280 bin dolar,
- Bulgaristan'a 6 milyon 636,278 bin dolar,
- Kosova'ya 3 milyon 776,809 bin dolar,
- Makedonya'ya 4 milyon 767 bin dolarlık yardım yapmıştır (Oba, 2018: 171).

2.1.3. İnsani Yardımlar

Türkiye'nin Balkanlarda kamu kurum ve kuruluşlarıyla gerçekleştirdiği insani yardım faaliyetlerinde öne çıkan kurumlarının başında TİKA gelmektedir. TİKA'nın Balkanlardaki insani yardım faaliyetlerine örnek verilirse; 13-18 Mayıs 2014 tarihleri arasında Balkanlarda büyük bir sel felaketi yaşanmış, aralarında Bosna-Hersek, Sırbistan, Hırvatistan, Romanya ve Slovakya'nın bulunduğu ülkelerde 86 kişi hayatını kaybetmiştir. Yine bu selden dolayı Sırbistan'da olumsuz etkilenmiş, TİKA yardım faaliyetlerinde bulunurken, Razanj Belediyesi Braçin köyünde Jovanovacka nehri üzerinde selden zarar gören köprü ve altyapılar TİKA tarafından yenilenmiştir (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017: 126).

Yine Sırbistan'da ki bu felakete yönelik Türkiye 1,3 Milyon Avro yardım taahhüdünde bulunmuş, 7 km uzunluğunda set oluşturulması, nehir yatağı temizliği ve düzenlenmesi ile koruyucu çalışmalar yapılarak yaklaşık 181.000 kişinin güvenliği sağlanmıştır (TİKA, 2018: 69). Bosna Hersek' de bu kapsamda Maglay Belediyesi ile Sanski, Most ve Jepçe Belediyelerinde 544 eve tadilat yapılmış, birçok kamu binası ile sağlık ocağı tamir edilmiştir (TİKA, 2018: 21).

Türkiye'nin Balkanlarda insani yardım faaliyetleri yürüten bir diğer önemli kurumu ise Vakıflar Genel Müdürlüğü – VGM'dir. Müdürlük örneğin;

- İnsani diplomasi kapsamında 2017 yılı Ramazan ayında ve doğal afetler dönemlerinde aralarında Balkan ülkelerinden Bosna Hersek ve Kosova'da yaşayan ihtiyaç sahibi ailelere dağıtılmak üzere 10.000 koli kuru gıda paketi gönderilmiştir (VGM, 2018: 55). Daha öncede benzer yardımlar tekrarlanmış, örneğin 2014-2016 yılları arasında Bosna Hersek, Kosova ve Makedonya'ya 41.000'er paket kuru gıda paketi yardımında bulunulmuştur (VGM, 2016: 51).
- Sağlık diplomasisi kapsamında ise 2015-2017 yılları arasında Balkan ülkelerinden Kosova, Makedonya, Bosna Hersek ve Yunanistan'dan 84 fakir ve garip hasta Türkiye'ye getirilerek tedavi ettirilmiştir (VGM, 2018: 56-57).

TİKA ve VGM dışında insani diplomasi kapsamında Balkanlarda insani yardımlar gerçekleştiren bir diğer kurum ise Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı – AFAD'dır. Öyle ki afetler ve acil durumlar başta olmak üzere

Türkiye’den Balkanlara 2010-2016 yılları arasında AFAD koordinasyonunda yaptığı yardımların toplam miktarı 1 milyon 600 bin TL’dir. Bu yardımların yapıldığı Balkan ülkeleri ise Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Kosova, Makedonya ve Sırbistan’dır (AFAD, 2016).

6-8 Ağustos 2016 tarihlerinde Makedonya’da Üsküp ve civar bölgelerde sel felaketi yaşanmış, AFAD koordinasyonunda TİKA, Türkiye Diyanet Vakfı, Türk Kızılayı, İstanbul ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri ile Türkiye Belediyeler Birliği’nin katkılarıyla yalnızca 2 ayda bölgeye 2 milyon 786 bin TL yardım ulaştırılmıştır (AFAD, 2016). 31 Ocak – 4 Şubat 2015 tarihlerinde Arnavutluk’ta Güneybatı bölgeleri şiddetli yağışlardan olumsuz etkilenmiş, bölgeye AFAD ve TİKA koordinasyonunda 1.700 gıda kolisi gönderilmiştir (AFAD, 2015). Ayrıca Mayıs 2014’te Bosna Hersek’te de bir sel felaketi yaşanmış, AFAD koordinasyonunda TİKA, Türk Kızılayı ve insani yardım STK’ları işbirliğinde 40 ton *hiyjen* paketi, 2.880 adet kuru gıda paketi, araçlar ve gereçler olmak üzere birçok insani yardım bölgeye sevk edilmiştir (AFAD, 2014). Ayrıca bu Batı Balkan ülkelerinde meydana gelen sel felaketi sonrasında AFAD bünyesinde “Batı Balkan Ülkelerine Yardım Kampanyası” hesapları açılmış, 2014 yılı içerisinde 612.000 TL toplanmıştır (AFAD, 2014: 116).

2.2. Mimari-Restorasyon

Türkiye’nin Balkanlardaki kamu diplomasisinde yaptığı faaliyetlerden biri de tarihi ve kültürel eserlerin korunması ve yenilenmesi amacıyla gerçekleştirilen mimari-*restorasyon* proje çalışmalarıdır. İlk olarak Dışişleri Bakanlığı bu tür projelere destek veren kurumlardan biridir. Bakanlık “Tarihi Eserlerimizin Korunması ve Yenilenmesi” uygulaması kapsamında Balkanların da dâhil olduğu birçok coğrafyada kültür varlıklarının korunması ve yenilenmesine yönelik olarak planlı ve işlek çalışmalar yürütmektedir. Örneğin 2014 yılında Balkanlardan Arnavutluk, Makedonya, Bosna-Hersek, Kosova ve Sırbistan’ın da aralarında olduğu 9 ülkeden 55 milyon Avro değerinde 45 eseri kapsayan projeler uygulama planına dâhil edilmiştir. Bu eserler arasında 1577 yılında Mimar Sinan tarafından Drina üzerinde inşa edilen Bosna-Hersek’teki Sokollu Mehmet Paşa Köprüsü, Sırbistan

Belgrad'da ki Şeyh Mustafa Türbesi gibi eserler bulunmaktadır (Aydemir, 2016: 347).

Türkiye'nin Balkanlardaki mimari *restorasyon* faaliyetlerini yürüten kurumların başında TİKA gelmektedir. TİKA Balkanlarda ülke ülke simge niteliğindeki yerlerle ilgili çok önemli *restorasyonlar* ve projeler de gerçekleştirmiştir. Bunlara örnek olarak; Bosna Hersek'te Mostar köprüsünün restore edilmesi, Makedonya'da Osmanlı mirasının canlandırılması, Yunanistan'da Selanik'te Atatürk'ün doğduğu evin ve Arnavutluk'taki Mevlevihanelerin *restorasyonu* gibi önemli projeler verilebilir (Dağ, 2016: 51).

TİKA bugün Balkanlarda Arnavutluk, Bosna Hersek, Karadağ, Kosova, Makedonya, Romanya ve Sırbistan'da yaptığı diğer mimari *restorasyon* projelerine örnekler verilirse;

- Arnavutluk'ta Vlora Mustafa Kemal Atatürk okulunun yenilenmesi, Tiran Ethem Bey Cami'nin *restorasyonu*, Gjirokastra Kalesi Saat Kulesi *restorasyonu* (TİKA, 2018: 8-11),
- Bosna Hersek Bosanski Şamac'ta Aliya İzzetbegoviç'in doğduğu evinin tadilatının yapıp müzeleştirilmesi, Ferhadiye Cami, Saraybosna Hünkar Cami ile Saraybosna Azize Meryem Kilisesi *restorasyon* ve çevre düzenlemeleri (TİKA, 2018: 17-19),
- Karadağ'da Podgoritsa Osmanlı Saat Kulesi *Restorasyonu* (TİKA, 2017: 58-107),
- Kosova'da Prizren Emin Paşa Camii *Restorasyonu* ve Çevre Düzenlemesi Projesi ve Kosova Priştine Yaşar Paşa Camii *Restorasyonu* (TİKA, 2016: 6-47) ve Sultan Murat Türbesi, Fatih Camisi ve Sinan Paşa Camisi *restorasyonları* (Tansi & Erkan, 2015: 99),
- Makedonya'da Üsküp Murat Camii, Üsküp Alaca Camii, Saray Hüseyin Şah Camii gibi *restorasyon* projeleri ve Makedonya Gostivar Mustafa Kemal Atatürk İlköğretim Okulunun Yenilenmesi ve Makedonya Üsküp Osmanlı Saat Kulesi *Restorasyon* projeleri (TİKA, 2017: 58-107),
- Sırbistan'da Damat Ali Paşa Türbesi, Ram Kalesi ve Sokollu Mehmet Paşa Çeşmesi'nin *restorasyonu* (TİKA, 2018: 64-68),

- Romanya'daki Sarı Saltuk Gazi'nin türbesi onarımı (Özlem, 2016: 332) gibi projeler TİKA'nın Balkanlardaki belirli başlı mimari *restorasyon* faaliyetleridir.

TİKA Balkanlarda sadece soydaş veya dindaş nüfusa yönelik değil, Hıristiyan nüfusa ait eserlere yönelik *restorasyon* çalışmaları yapmaktadır. Örneğin; Makedonya'da Kumanovo şehri yakınlarında bulunan Aziz George Kilisesi'nin ölçüm ve arazi çalışmaları Makedonya Cumhuriyeti Milli Konservasyon Merkezi uzmanlarının talebi doğrultusunda TİKA aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Yine Bosna-Hersek'te de Fojnica Fransisken Manastırı'na alarm, kamera, yangın alarmı ve müdahale sistemleri kurmuştur. Bosna-Hersek'teki Ortodoks cemaatin Noel ve Paskalya ayinlerine ev sahipliği yapan Azize Meryem Kutlu Doğum Katedrali Kilisesi'nin çevre düzenlemesi çalışmalarını da yine TİKA gerçekleştirmiştir (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017: 125).

TİKA ile beraber Balkanlarda *restorasyon* faaliyetleri yürüten bir diğer önemli kurumda Vakıflar Genel Müdürlüğü - VGM'dir. Müdürlük 2017 yılında Bosna Hersek'te; Başçarşı/Hoca Durak Camii, Travnik, Alaca Camii ve Banja Luka, Arnaudiye Camii'nin onarım ihalesini yapmış, Gradiška'da ki Derviş Hanım Medresesi'nin *restorasyonunu* da tamamlamıştır. Yine 2016 yılında Makedonya Manastır Haydar Kadı Camii'nin *restorasyonu* bitirilerek açılışı gerçekleştirilmiştir (VGM, 2016: 77). 2015 yılında ise Bosna Hersek'te Saraybosna İsa Bey Hamamının *restorasyonu* tamamlanmıştır (VGM, 2015: 45).

VGM *restorasyon* faaliyetleri ile ilgili akademik bir çalışmada gerçekleştirmiş, 22-23 Eylül 2014 tarihlerinde İstanbul'da "Osmanlı Dönemi Kültür Varlıklarının Restorasyon ve Konservasyon Sorunları Çalıştayı" düzenlemiş, Çalıştaya Balkanlardan Arnavutluk, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya ve Sırbistan'dan uzmanlar, akademisyenler, yönetici ve bürokrat heyetleri katılım göstermiştir (VGM, 2014: 53).

2.3. Siyasal İletişim

Türkiye'nin Balkanlar'da kamu diplomasisinde özellikle iletişim diplomasi alanında gerçekleştirdiği faaliyetlerden biri de siyasal iletişim çalışmalarıdır. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü – KDK siyasal iletişim kapsamında; Ülke Toplantıları,

Akil İnsanlar Konferansları, Avrupa Toplantıları, Paneller ve İstanbul Küresel Forumu gibi faaliyetler yapmaktadır. Koordinatörlük “Ülke Toplantıları” kapsamında Balkanlarla ilgili; “Yunanistan Programı: Türk-Yunan İlişkileri: Bugünkü Durum ve Gelecek Perspektifi, Bosna-Hersek Programı: 1990 Yılından Sonra Balkanlar’daki Değişim” gibi toplantıları organize etmiştir (Yıldırım, 2015: 292-293).

Türkiye’nin kamu diplomasisinde siyasal iletişim faaliyetlerine destek veren kurumlarından biri de Yurtdışı Türkler Başkanlığı - YTB’dir. Bakanlık Türkiye ile Balkan topluluklarının tarihi, kültürel, sosyal ve ekonomik bağlarını güçlendirmek amacıyla “Balkan Ülkeleri Gençlik Forumları” düzenlemiştir. Bu forumlara 12 Balkan ülkesi Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya, Moldova, Romanya, Sırbistan, Slovenya ve Yunanistan’dan STK’lar ve üniversite öğrencilerinin katılımı sağlanmıştır (Ekşi, 2014: 214).

YTB yine 2015 yılında Balkan ülkelerinde faaliyet gösteren STK ve düşünce kuruluşlarına yönelik bir ilki gerçekleştirmiş, 12 Haziran 2015’de YTB ve SETA işbirliğinde “Balkanlar Düşünce Kuruluşları Buluşması” Ankara’da organize edilmiş, Arnavutluk, Sırbistan, Yunanistan, Bosna Hersek, Makedonya, Kosova ve Hırvatistan gibi Balkan ülkelerinden temsilciler katılmıştır (YTB, 2015: 38).

YTB’nin Balkanlarda gerçekleştirdiği diğer siyasal iletişim projelerine örnek verilirse;

- 2017 yılı Kosova sivil toplum kuruluşları kapasite geliştirme eğitimleri (YTB, 2017: 37),
- 2017 yılı Türkiye – Kosova Genç Akrabalar Diyalogu Projesi, Balkanlarda Türkçe Radyo Yayıncılığı ve Türkiye’nin Etkin Tanıtımı Projesi, Bosna Hersek Eğitim Projesi ve Mezunları Buluşması (YTB, 2017: 81),
- 2016 yılında 8 Balkan ülkesinde düzenlenen “Balkan Gençlik Okulu” projesi,
- 7-10 Mart 2013 tarihlerinde düzenlenen, Türkiye’de öğrenim gören yaklaşık 420 Balkan kökenli öğrencinin ve 160 STK temsilcisinin katıldığı “6. Balkanlı Öğrenciler Kampı” (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017: 121-122),

- 2015 yılında Balkan ülkelerinin de yer aldığı 18 ülkenin bürokratları ve STK temsilcileri katılım gösterdiği “Liderlik Akademisi, Bürokrasi Akademisi, Yerel Yönetimler Akademisi, Sivil Toplum Akademisi ve Medya Akademisi” (YTB, 2015: 38) gibi projelerdir.

T.C. Dışişleri Bakanlığı’na bağlı Diplomasi Akademisi Başkanlığı da siyasal iletişim faaliyetleriyle Balkan ülkeleriyle etkileşim sağlamaktadır. Yabancı Genç Diplomatlar Eğitim Programı düzenleyen Başkanlık bu doğrultuda 38 ülkenin Diplomasi Akademisi ile işbirliği anlaşması imzalamıştır. Bu ülkeler arasında Bulgaristan ve Arnavutluk gibi Balkan ülkeleri de bulunmaktadır. Ayrıca Bakanlık Kosova ve Karadağ’ın diplomatlarına da eğitimler vermiştir (Ekşi, 2014: 183-184).

Siyasal iletişim alanında faaliyet gösteren kurumlardan biri de Dışişleri Bakanlığına bağlı faaliyet gösteren Stratejik Araştırmalar Merkezi – SAM’dır. SAM, YTB işbirliği ile Balkan ülkelerinde “Balkan Savaşından Balkan Barışına” temalı konferans dizisi gerçekleştirmiştir. Bu konferansların sonuncusu 12-15 Ekim 2012 tarihleri arasında “Osmanlı’nın Balkanlar’dan çekilişinin 100. yıldönümü; “Medeniyet mi İşgal mi?” ve “Bize ne bıraktılar” başlığı altında Karadağ’da Podgoridsa’da gerçekleştirilmiştir (Telci, 2015: 538). Yine SAM – YTB işbirliğiyle Balkan Savaşlarının 100. yılı etkinlikleri kapsamında; Bulgaristan Sofya, Sırbistan Belgrad, Makedonya Üsküp ve Ohri, Arnavutluk Tiran, Bosna Hersek Saraybosna ve İstanbul Çalıştayları da düzenlenmiştir (YTB, 2012: 32).

Türkiye’nin Balkanlardaki siyasal iletişim faaliyetlerine katkı sağlayan kurumlarından bir diğeri de TİKA’dır. TİKA Balkan ülkelerini de kapsar bir şekilde 2013 yılı itibariyle TÜBİTAK ve TÜSSİDE işbirliğiyle bir Liderlik Okulu Programı başlatmıştır. Programa Balkanlardan kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan orta ve üst kademedeki yöneticiler katılmış, bu yöneticilerin yönetsel yetkinliklerinin geliştirilmesi amacıyla eğitim programları düzenlenmiştir. Kosova’daki programa 78 ve Bosna-Hersek’teki programa ise 35 kişi katılım sağlamıştır (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017: 125).

TİKA’nın Balkanlarda siyasal iletişim kapsamında yakın dönemde gerçekleştirdiği en önemli faaliyetlerden biri de “15 Temmuz Etkinlikleri”dir. 15 Temmuz 2016 yılında Türkiye’de gerçekleştirilmeye çalışılan darbe girişimi ile suçlusu FETÖ’ nün yapılması, TİKA tarafından Balkanlardaki muhataplarına

anlatılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda başta Makedonya, Moldova olmak üzere birçok Balkan ülkesinde 15 Temmuz ile ilgili paneller, basın toplantıları, sergiler, gazeteler, haber siteleri ve reklam panolarıyla etkinlikler düzenlenmiştir (TİKA, 2017: 99).

TİKA Balkanlara yönelik en önemli siyasal iletişim faaliyetlerinden birini 2018 yılı içerisinde düzenlemiş, 30-31 Mayıs 2018 tarihlerinde Ankara’da “Tarih, Kültür ve Kimlik” temasıyla 2. Balkan Buluşması organize edilmiştir. TİKA’nın Stratejik Düşünce Enstitüsü - SDE ile birlikte organize ettiği programa 11 Balkan ülkesinden bilim adamı, akademisyen, din adamı, sivil toplum kuruluşu temsilcisi ve yabancı basın mensupları katılım sağlamıştır (TİKA, 2018).

2.4. Kültür ve Sanat

Türkiye’nin Balkanlarda yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinden bir diğeri de eğitim ve kültür alanında yapılan çalışmalardır. Dışişleri Bakanlığı 2009-2013 yılları arasında Balkanlarda kültürel diplomasi kapsamında önemli projeler gerçekleştirmiş; Türk Kültür Merkezleri, Türkçe ve Türkiye Çalışmaları gibi projeleri hayata geçirmiştir. Bakanlık çatısı altında kurulan Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri ile Türk kültürünün, tarihinin, sanatının, dilinin yurtdışında tanıtılması ve öğretilmesi amaçlanmıştır. Bakanlık Balkanlarda Arnavutluk, Bosna-Hersek, Kosova, Makedonya ve Romanya’da merkezler açmıştır. Balkanlar dâhil 21 ülkede açılan bu merkezlerde 2500’e yakın etkinlik düzenlenmiş, 500 bini aşkın katılımcıya erişilirken, 15 binden fazla öğrenci de Türkçe öğrenerek dil sertifikalarını almışlardır (Aydemir, 2016: 348).

Türkiye’nin Balkanlarda kültürel faaliyetler yürüten bir diğer kurumu da T.C. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı - YTB’dir. Başkanlık, Balkanlarında aralarında bulunduğu birçok coğrafyada seminerler, çalışma ziyaretleri, konferanslar, 60 ülke ve bölgeye yönelik olarak 130 bin ücretsiz yayın yapmıştır. Ayrıca Başkanlık tarafından Balkanlarda ve/veya Balkan ülkelerinin de katılımıyla; Balkanlar Çalışma Programı, Yurtdışı Genç Liderler Toplantısı ve Uluslararası Türkçevizyon (Türkçe Sözlü) Müzik Festivali gibi projeleri gerçekleştirmektedir (Aydemir, 2016: 353). Ayrıca Başkanlık “Kardeş Topluluklar Çalışmaları” kapsamında “Kültürel Arşiv Projeleri” adı altında bir çalışma başlatmış,

bu kapsamda Kosova’da 2016 yılında “Kosova’da Tasavvuf Kültürü – Biz de Buradayız” adlı bir tasavvuf müziği çalışması icra edilmiştir (YTB, 2016).

YTB özellikle 2015-2017 yılları arasında Balkanlara yönelik birçok çalışma programı yürütmüştür. Bu programlar;

- “Akademik ve Bilimsel Araştırmalar Programı – ABAP”,
- “Kültürel İşbirliği Programı – KİP”,
- “Mevlana Kültürel Etkileşim Programı”,
- “Eğitim İşbirliği ve Kapasite Geliştirme Programı – EİKGP”tir.

YTB’nin “Akademik ve Bilimsel Araştırmalar Programı – ABAP” faaliyetlerine örnek olarak;

- Bosna Hersek ile Bosna Soykırımı Anısına Kitap Basımı,
- Bosna Hersek ve Türkiye’nin Osmanlı Mirasının Tanıtımı Projesi,
- Arnavutluk ile İki Toplumun Aydını: Şemsettin Sami Sempozyumu Projesi,
- Kosova ile 100 Rumeli İlahisi Projesi gibi projeler verilebilir (YTB, 2017: 67-69).

YTB’nin Balkanlarda “Kültürel İşbirliği Programı – KİP” kapsamında gerçekleştirdiği projeler ise;

- Kosova’da Tasavvuf Kültürü Projesi,
- Makedonya Tarihimizi Görelim Projesi,
- Bosna Hersek Türkçe Kardeşliği Projesi,
- Kosova, Makedonya ve Karadağ Bilim Seyyahları Balkanlarda Projesi,
- Kosova Türkleri Milli Bayramına Destek Projesi gibi projelerdir (YTB, 2017: 72-74).

YTB yine Balkanlarda “Mevlana Kültürel Etkileşim Programı” kapsamında sosyal, kültürel, akademik, mesleki ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi adına sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, uluslararası kuruluşlar, düşünce kuruluşları, araştırma merkezleri, kamu kurum ve kuruluşları ve yerel yönetimlerin projelerini de desteklenmiştir (YTB, 2015: 39-40).

Son olarak YTB’nin Balkanlarda yürüttüğü bir diğer program ise “Eğitim İşbirliği ve Kapasite Geliştirme Programı – EİKGP” kapsamında ise;

- Balkanlar ve Bosna Hersek'ten 25 Medrese Öğrencisinin Üniversite Eğitimi,
- Makedonya Balkan Yerinde Eğitim Projesi,
- Batı Trakya Bölgesi'nde Yaşayan Türk Öğrencilere Yönelik Uzaktan Öğretim Ders Destek Sistemi,
- Balkanlar ve Bosna Hersek'te Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Niteliklerinin Arttırılması Projesi gibi projeler yapılmıştır (YTB, 2017: 78-79).

2012 yılında YTB, İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi - IRCICA ile ortak bir proje yürütmüş, bu kapsamda iki kurum ortaklığında “Balkanlarda Osmanlı Vakıfları: Vakfiyeler (Bulgaristan)” adlı eser çalışması da yapılmıştır. Çalışmayla Bulgaristan'daki 289 vakfiyenin yer aldığı 1500 sayfalık eser üç cilt halinde 1000 adet basılmıştır. Yine benzer bir şekilde YTB, Vakıflar Genel Müdürlüğü ile 09-11 Mayıs 2012 tarihlerinde ortak bir çalışma yaparak “Balkanlarda Osmanlı Vakıfları ve Eserleri Uluslararası Sempozyumu” düzenlemiştir (YTB, 2012: 33). 2011 yılında YTB tarafından Bulgaristan ile ilgili bir çalışma daha yapılmış, Bulgaristan'da bulunan Osmanlı dönemine ait eserlerin tanıtımı için hazırlanan “Otoman Bulgaria” adlı kitabın basımına destek sağlanmıştır (YTB, 2011: 30).

Vakıflar Genel Müdürlüğü de Balkanlardaki özellikle vakıf eserleriyle ilgili önemli basımlar yapmıştır. Bu kapsamda örneğin 2016 yılında Bosna Vakıfları Projesi kapsamında vakfiyelerin *transkribesi* Türkçe, Boşnakça ve İngilizce özetleri yapılarak 5 cilt olarak yayınlanmıştır (VGM, 2016: 58). 2012 yılında ise Müdürlükçe “Balkanlarda Vakıf Eserleri İnteraktif CD Albümü” 5000 adet yaptırılmış ve dağıtılmıştır (VGM, 2012: 40). Yine 9-11 Mayıs 2012 tarihlerinde VGM ve YTB işbirliğinde Edirne'de “Balkanlarda Osmanlı Vakıfları ve Eserleri Uluslararası Sempozyumu” gerçekleştirilmiştir. Sempozyuma ayrıca Balkanlardan 53 ilim adamı katılım sağlamıştır (VGM, 2012: 46-47).

Balkanlarda kültür ve sanat alanında Türkiye'nin kamu diplomasisine katkı sunan bir diğer kurumda TİKA'dır. Örneğin TİKA ile Yunus Emre Enstitüsü işbirliğinde Hırvatistan'da Esterhazy Kalesi bahçesinde Darba Belediyesi'nin de katkılarıyla “TardaFest Türk Kültür Festivali” düzenlenmiş, Türk kültürüne ait seramik, yemek kültürü, Nasreddin Hoca tiyatroları gibi öğeler tanıtılmıştır (TİKA, 2018: 25).

Türkiye'nin kültür diplomasisi alanında faaliyetler yürüten kurumlarından bir diğeri de Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'dür. KDK "Kültür ve Tanıtım Faaliyetleri" kapsamında birtakım projeler gerçekleştirmiştir. Bunlara örnek ise Orhun'dan Üsküp'e Kardeş Eli Belgeseli ile Türkiye'nin Dostları Belgeseli'dir. Kardeş Eli Belgeseli TRT Haber'de 13 bölüm olarak yayınlanmış, bu doğrultuda iki sezon boyunca Beyrut'tan Bosna'ya, Üsküp'ten Taşkent'e onlarca ülkede Türkiye'nin desteğiyle ortak mirasın farklı projeler üzerinden nasıl canlandığı anlatılmıştır. Türkiye'nin Dostları Belgeseli ise Türkiye'de eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerle 13 ülkede yapılan çekimlerle 13 bölümle TRT Belgesel'de yayınlanmıştır. Çekimleri yapılan ülkeler arasında Balkan ülkeleri de vardır (Yıldırım, 2015: 298-299).

Türkiye'nin kültür ve sanat diplomasisine katkı sunan kurumlarından bir diğeri de Kültür ve Turizm Bakanlığı'dır. Bakanlığın Balkanlardaki en önemli faaliyetlerinin başında yurt dışında çeşitli ülke ve şehirlerde düzenlenen film haftaları gelmektedir. Bakanlık bu doğrultuda Balkanlarda;

- 2008 yılında Yunanistan'da,
- 2009 yılında Makedonya'da,
- 2010 yılında Bosna Hersek'te,
- 2011 yılında Kosova ve Bulgaristan'da,
- 2013 yılında Makedonya ve Bulgaristan'da film haftaları düzenlemiştir (Kılıç, 2015: 407).

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Balkanlarda film haftaları düzenlemesinin en önemli sebebi Türk dizi ve filmlerinin yoğun bir ilgiyle karşılanmasıdır. Nitekim Balkanlarda Yunanistan, Makedonya, Sırbistan ve Bulgaristan'da birçok Türk dizisi yayınlanmaktadır. Bu yayınlar sektör için de bir ihraç kalemi haline gelmiştir (Kılıç, 2015: 419).

2.5. Eğitim ve Akademi

Türkiye'nin Balkanlarda eğitim diplomasisi alanında yaptığı faaliyetlerin başında öğrenci değişim programları ile burslar gelmektedir. Türkiye'nin Balkanlar dâhil olmak üzere Türk ve Akriba Topluluklara yönelik gerçekleştirdiği eğitim girişimlerinden ilki "Büyük Öğrenci Projesi"dir. 1992'de başlayan proje aralarında

Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya, Orta Doğu ve Afrika'nın da olduğu 40 ülkeden fazla ülkede yürütülmeye devam edilmektedir. Proje kapsamında Balkanlardan örneğin 2009 yılında Türkiye'de eğitim görmeleri için Kosova'dan 420 öğrenci gelirken, onu 279 öğrenciyle Bulgaristan izlemiştir (Türk & Özlem, 2016: 16).

Büyük Öğrenci Projesi dışında Türkiye'nin eğitim alanındaki diğer bir faaliyeti ise YTB tarafından sürdürülen "Türkiye Bursları Programı"dır. Program kapsamında uluslararası öğrencilere lisans, lisansüstü, *branş* ve kısa dönemli olmak üzere dört türde burs verilmektedir. Lisans bursları kapsamında "Balkanlar Burs Programı" düzenlenmekte, bu program Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya, Sırbistan, Slovenya ve Yunanistan'ı kapsamaktadır (Aydemir, 2016: 361-362).

YTB kardeş topluluklara yönelik yeni bir proje başlatmış Balkanlar dâhil olmak üzere "Türkiye Mezunları" programı kapsamında kurumsallaşma çalışmalarına girişmiştir. Bu doğrultuda 2017 yılı içerisinde aralarında Balkan ülkelerinin de bulunduğu 32 ülkede mezun derneği kurulması için çalışmalar yürütülmüş, 16 ülkede mezun derneklerinin kurulma işlemi başlatılmış, YTB ve TİKA desteği ile dernek ofisleri kiralanmış ve teşrifatı gerçekleştirilmiştir. Balkanlarda bu doğrultuda; Sırbistan Novi Pazar, Karadağ Podgoritsa ve Bosna Hersek Saraybosna'da dernekler kurulmuştur. Ayrıca Arnavutluk Tiran ve Kosova Priştine'de ise dernekler kuruluş aşamasındadır (YTB, 2017: 61). Son olarak yine bu doğrultuda 23-24 Kasım 2017'de Ankara'da "Türkiye Mezunları Dernekleri Eğitim Programı" düzenlenmiştir.

YTB'nin Türkiye mezunlarına yönelik çalışmaları bunlarla da sınırlı kalmamış, 2017 yılında Balkanlarda bazı mezun buluşmaları da tertip edilmiştir. Örneğin; 6 Mayıs Bosna Hersek Saraybosna, 16 Haziran Romanya Bükreş, 22 Haziran Sırbistan Novi Pazar, 28 Temmuz Bulgaristan Sofya, 29 Temmuz Bulgaristan Kırcaali, 30 Temmuz Bulgaristan Şumnu, 15 Eylül Karadağ Podgoritsa, 17 Eylül Sırbistan Novi Pazar, 22 Ekim Arnavutluk Tiran, 4 Kasım Kosova Priştine programları bu buluşmalardır (YTB, 2017: 63-64).

YTB uluslararası öğrencilere yönelik 2016 yılında çok farklı bir proje daha gerçekleştirmiş, 11 Şubat-18 Mayıs 2016 tarihleri arasında "2. Uluslararası Öğrenciler Dünya Kupası"nı organize etmiştir. Kupaya Balkanlardan Bosna Hersek

ve Yunanistan'dan öğrenciler katılmıştır (YTB, 2016: 39). 2012 yılında da YTB sportif bir etkinlik organize ederek, 2 Temmuz 2012 tarihinde Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği işbirliğinde 14. Batı Trakya Panayırı ve 8. Uluslararası Balkan Güreş Şampiyonası gerçekleştirilmiştir (YTB, 2012: 30).

YTB'nin eğitim diplomasisi kapsamında Balkanlara yönelik gerçekleştirdiği diğer örnek projeler ise şöyledir;

- 24 Haziran 2016 tarihinde 177 adayın katılımıyla Makedonya Üsküp'te, Yunanistan uyruklu 261 adayın katılımıyla da Edirne'de gerçekleştirilen Akademik Yetkinlik Sınavı (YTB, 2016: 38),
- 25 Temmuz-29 Ağustos 2016 tarihleri arasında Yunus Emre Enstitüsü ile ortaklaşa bir şekilde Balkanlardan Yunanistan, Hırvatistan ve Arnavutluk'ta Türkoloji eğitimi gören öğrencilerin katılımıyla Edirne'de düzenlenen "Türkçe Yaz Okulu" (YTB, 2016: 37),
- 2017 Şubat ayında Balkanlardan Arnavutluk, Kosova ve Sırbistan'dan Türkiye'de lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitimlerine devam eden öğrencilerin katılımıyla Ankara'da gerçekleştirilen "Liderlik Okulu" (YTB, 2017: 98),
- Kosova, Makedonya ve Karadağ'dan 1.000 genç ile 25 atölye çalışması ve 100'e yakın deney gösterimi ile gerçekleştirilen Bilim Seyyahları Balkanlarda Projesi (YTB, 2017: 33)'dir.

Türkiye'nin Balkanlardaki eğitim diplomasisine burslandırma faaliyetleriyle katkı sunan bir diğer önemli kurumu da Vakıflar Genel Müdürlüğü'dür. Müdürlük "Yabancı Uyruklu Yükseköğrenim Bursu" kapsamında örneğin 2015-2018 yılları arasında Balkanlardan Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Kosova, Makedonya ve Yunanistan'dan toplamda 208 öğrenciye burs imkânı tanımıştır (VGM, Şubat 2018: 52).

Türkiye'nin eğitim diplomasisine katkı sunan kurumlardan bir diğeri de TİKA'dır. Gerçekleştirdiği "Türkoloji Projesi" ile TİKA, komşu, dost ve akraba topluluklar ile geçmişten gelen kültürel bağlarını yeniden tesis etmeyi amaçlamış, bu kapsamda Balkanlarda Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Karadağ, Kosova, Makedonya gibi ülkelerdeki üniversitelerle işbirliği kurmuş, bu üniversiteler bünyesinde "Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER)

açılmıştır (Ünal, 2016: 164). TİKA'nın bu projesi 20 Eylül 2011 yılında imzalanan protokolle Yunus Emre Enstitüsü'ne devredilmiştir (Ekşi, 2014: 205). TİKA eğitim diplomasisi kapsamında çeşitli yardımlarda da bulunmuştur. 2007 yılında TİKA Makedonya'daki eğitim alanında sorunlara ilişkin çalışmalarda bulunmuş, 6 bin kitap temin ederek ülkeye bağışlamış, milliyet farkı gözetmeksizin 3.600 öğrenciye bursta sağlanmıştır (Özlem, 2016: 278).

Türkiye'nin Balkanlardaki eğitim diplomasisi faaliyetlerine Milli Eğitim Bakanlığı - MEB de bir dönem katkı sağlamış, 1992 yılında Türkiye ile Bulgaristan Milli Eğitim Bakanlıkları arasındaki işbirliği doğrultusunda 270.000 Türkçe dil bilgisi ders kitabı Türkiye tarafından karşılanmıştır (Türk & Özlem, 2016: 17). Ayrıca bu kitap yardımları 1997 yılı da dâhili olmak üzere her yıl tekrarlanmış, 1991'den 1997'ye kadar yaklaşık 900.000 kitap bağışlanmıştır. Türkiye'nin Bulgaristan'a yönelik yardımları bununla da sınırlı kalmamış, Bulgaristan'da Şumnu ve Kırcaali'deki üniversitelerde Türk dili programlarında görevli öğretmenlere yaz dönemlerinde Türkiye'de eğitimler verilmiştir (Özlem, 2016: 177). Türkiye Bulgaristan'daki eğitim faaliyetlerinin bir benzerini Kosova'da da gerçekleştirmiş, örneğin Aralık 1991'de Kosova'daki Türk azınlığın Türkçe eğitimi için 10.000 kitap gönderilmiştir. Ayrıca Kosova'daki 27 Türk öğretmende Türkiye'de kursa alınmıştır (Özlem, 2016: 291).

Eğitim diplomasisinde akademik çalışmalarla Türkiye'nin Balkanlardaki kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sunan kurumlardan bir diğeri de üniversitelerdir. Bu noktada üniversiteler akademik birimleri olan "Enstitüler ve Araştırma Merkezleri" vasıtasıyla akademik çalışmalar ve projeler ortaya koymaktadırlar.

Türkiye'deki üniversitelerin Balkanlar ile ilgili çalışmaları incelendiğinde; 13 devlet üniversitesinin ana çalışma alanı Balkanlar olan eğitim ve araştırma birimlerine sahip olduğu görülmektedir. Türkiye'de hiçbir özel üniversitede ise henüz Balkanlar ile ilgili bir enstitü ya da araştırma merkezinin kurulu olmadığı görülmektedir. 13 devlet üniversitesinde ise faaliyet gösteren "2 Enstitü ile 14 Uygulama ve Araştırma Merkezi" bulunmaktadır. Balkanlarla ilgili çalışmalarıyla Türkiye'de en çok öne çıkan üniversiteler ile akademik birimler ise; Trakya Üniversitesi; Balkan Araştırmaları Enstitüsü, Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları

Enstitüsü ile Yıldız Teknik Üniversitesi; Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi – BALKAR’dır (YÖK, 2018).

Trakya Üniversitesi 2 Enstitü ile akademik anlamda tüm ders içerikleriyle lisans ve lisansüstü düzeyinde Balkanlarla ilgili uzman yetiştiren tek devlet üniversitesidir. Diğer üniversiteler ise büyük oranda Uygulama ve Araştırma Merkezleri ve Sosyal Bilimler Enstitüleri aracılığıyla Balkanlarla ilgili akademik faaliyetler yürütmektedir.

Trakya Üniversitesi Balkan Araştırmaları Enstitüsü kapsamlı bir şekilde Balkanlar üzerine akademik faaliyet yürüten tek Enstitü olarak; Balkan Tarihi, Balkan Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler, Balkan Dilleri ve Edebiyatları, Balkan Müzik Kültürleri olmak üzere dört anabilim dalında çalışma sarf etmekte, lisansüstü eğitim vermekte, uluslararası sempozyumlar, paneller, çalıştaylar, konferanslar, sergi ve müzik dinletileri, Balkan öğrenci çalıştayları, Türkçe yaz okulu gibi projeleri organize etmekte, Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi ile çeşitli makale, kitap ve raporlar yayınlamaktadır. Yurtdışından gelen katılımcılarla 25 Şubat, 11 Mart ve 27 Ekim 2017 tarihlerinde Edirne’de düzenlenen “Batı Trakya, Bulgaristan ve Makedonya Türklerinin Eğitim, Basın ve Dini Durumları Çalıştayları” Enstitünün çalışmalarına örnek olarak verilebilir (BAETrakya, 2018).

Trakya Üniversitesi Balkan Araştırmaları Enstitüsü dışında Balkanlarla ilgili aktif akademik çalışmalar yürüten bir diğer üniversite birimi ise Yıldız Teknik Üniversitesi; Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi – BALKAR’dır. BALKAR güz ve bahar akademik dönemlerinde Arnavutça, Boşnakça, Bulgarca, Makedonca, Romence, Yunanca gibi dillere yönelik eğitimler vermekte, Çağdaş Yunan Edebiyatı Seminerleri, Balkar Yuvarlak Masa Toplantıları, BALKAR Çalışma Grubu: Kafkasya ve Balkanlarda Kadın Hareketleri, Balkar Münazara gibi programlar organize etmektedir. BALKAR ayrıca yurt içi ve Balkanlarda çok sayıda sempozyum, çalıştay, kurs, seminer, konferans, panel ve öğrenci etkinliği de düzenlemektedir. Uluslararası Saraybosna Üniversitesi Balkan Araştırma Merkezi işbirliğiyle 15-17 Mayıs 2015’de Saraybosna’da gerçekleştirilen “Türkiye ve Balkanlar Uluslararası Sempozyumu” BALKAR’ın projelerine örnek olarak gösterilebilir (BALKAR, 2018).

2.6. Dini Hizmetler

Türkiye'nin Balkanlarda din diplomasisi alanında etkin çalışan kurumların başında Diyanet İşleri Başkanlığı - DİB gelmektedir. Başkanlığın ilk faaliyetlerinden biri uluslararası toplantı ve sempozyumlara dairdir. Bu kapsamda örnek olarak;

- Sekizinci Avrasya İslam Şurası Toplantısı İstanbul'da 19-22 Kasım 2012 tarihlerinde düzenlenmiş, 30'un üzerinde ülkeden 120 temsilcinin yer aldığı toplantıya Balkanlardan; Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya, Romanya ve Yunanistan'dan temsilciler katılmıştır (Diyanet, 2012).
- Diyanet İşleri Başkanlığı Balkan ülkelerinin üye oldukları bu Şurayı 1995 yılından beri organize etmeye devam etmektedir Diyanet İşleri Başkanlığı Avrasya İslam Şurasının yanı sıra 2007 yılından beri her yıl Balkan Diyanet İşleri Başkanları Toplantısına da ev sahipliği yapmaktadır. (Özkan, 2015: 147-148).

Diyanet İşleri Başkanlığının Balkanlarda din diplomasisi alanında sunduğu katkılardan bir diğeri de camilerin inşası ve *restorasyonu* noktasında olup, Başkanlık bu noktada TİKA ile işbirliği halinde çalışmaktadır. Başkanlık ayrıca Balkanlarda kardeş müftülük ve şehirler projesini de yürütmektedir. Örneğin; Kosova'daki Prizren Müftülüğü, Türkiye'den Antalya Müftülüğü ile eşleştirilmiştir. Buna istinaden Antalya Müftülüğü Prizren'de yeni bir camiinin inşası için maddi yardım kampanyası başlatmış, Prizren'deki bu camiye ise "Antalya Camisi" adı verilmiştir (Özkan, 2015: 148).

Diyanet İşleri Başkanlığı Balkanlardaki müftülükler ile başmüftülüklerle de iletişim halindedir. Örneğin; Bulgaristan Başmüftülüğü Türkiye'ye çok sayıda öğrenci göndermekte, ayrıca Başmüftülük personeli ile müftülerin maaşları Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesinden karşılanmaktadır (Özlem, 2016: 140). Yine Romanya'da Diyanet İşleri Başkanlığı'nca gönderilen birçok din adamı Romanya Müslümanlarına hizmet vermekte, Türkiye Diyanet Vakfı da din görevlilerine aylık 100'er dolar nakdi yardım yapmaktadır (Özlem, 2016: 163-164).

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı – YTB de Diyanet İşleri Başkanlığı gibi Türkiye'nin din diplomasisine katkı sunmaktadır. Başkanlık bu kapsamda; Balkan kökenli öğrencilerinde katılımlarıyla Uluslararası Öğrenciler İftar

Programı ve Uluslararası İlahiyat Öğrencilerine Yönelik Tanıtım Toplantısı gibi dini ve sosyal etkinlikler gerçekleştirmektedir (Aydemir, 2016: 353). YTB tarafından 2017 yılında Eğitim Çalışmaları kapsamında 43 Bulgaristanlı genç katılımcıya yönelik Dini Eğitim ve Kültür Projesi yürütülmüş, Batı Trakya’da yaşayan Türk öğrencilere yönelik uzaktan ders destek sisteminden ise 800 genç faydalanmıştır (YTB, 2017: 33).

Balkanlarda Türkiye’nin din diplomasisine katkı sunan bir diğer kurum ise TİKA’dır. TİKA Balkanlarda özellikle Ramazan ayı ve Kurban Bayramı münasebetiyle bir takım faaliyetler gerçekleştirmektedir. Örneğin; 4 Haziran 2018’de Bosna Hersek’te Mostar Yetimhanesi ve Gacko’da iftar programları düzenlenmiş, yaklaşık 200 kişiye iftar verilmiştir (TİKA, 2018). Benzer şekilde Mayıs ve Haziran 2018 ayları içerisinde Ramazan ayı münasebetiyle Arnavutluk Tiran’da 200, Karadağ Podgoritsa’da 200, Kosova Priştine’de 600 ve Bosna Hersek Saraybosna’da 350 kişilik protokol iftarları da düzenlenmiştir.

2.7. Medya ve İletişim

Türkiye’nin Balkanlarda kamu diplomasisi alanında yürüttüğü faaliyet alanlarından bir diğeri de medya ve iletişime dairdir. Türkiye’nin yurtdışında ve özellikle Balkanlarda medya diplomasisi alanında faaliyet gösteren kurumlarının başında Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü – BYEGM gelmektedir. Müdürlük 25 dilden Türkiye ile ilgili çıkan haberleri Türkçeye çevirmekte, Balkanlar’da çeşitli konularda medya buluşmaları, seminerler ve formlar düzenlemektedir. Müdürlüğün ayrıca Balkanlarda Yunanistan Atina, Bosna-Hersek Saraybosna, Bulgaristan Sofya gibi ülkelerde de basın müşavirliği/ataşeliği bulunmaktadır (Aydemir, 2016: 354-355). Müdürlük faaliyetleri arasında medya forumları da bulunmakta, bu kapsamda örnek olarak 2010 yılında Balkan Ülkeleri Medya Forumu da düzenlenmiştir (Yıldırım, 2015: 279).

Medya diplomasisi alanında faaliyet gösteren bir diğer kurum ise TRT’dir. Mart 2009’da yayın hayatına başlayan TRT Avaz aralarında Balkanlardan Arnavutluk ve Bosna-Hersek olmak üzere 8 ülkeden 8 dilde Uzakdoğu’dan Balkanlara Türk dünyasına yönelik yayın yapmaktadır. Ses anlamına gelen “Avaz”, TRT Avaz ile 27 ülke ve 13 muhtar cumhuriyetinden yaklaşık 250 milyon nüfuslu

bir coğrafyanın sesi olarak yayın yapmayı amaçlamaktadır (Aydemir, 2016: 370). TRT Avaz'ın Balkanlara yönelik en önemli etkinliği yayın içeriklerinin yanında TRT Avaz'ın internet sitesinde Türkçenin dışında Arnavutça ve Boşnakça olarak ulusal ve uluslararası gündemde yer alan haberlerin yayınlanıyor olmasıdır (Ertekin, 2012: 340).

TRT Türk de yurt dışında yaşamakta olan vatandaşlara yönelik haber, kültür ve sanat gibi programlar vasıtasıyla Türk kültürü ve Türkiye ile ilgili programlar yayınlamaktadır. TRT Türk servis sağlayıcıları vasıtasıyla Balkanlarda Bulgaristan ve Romanya gibi ülkelerde de izlenebilmektedir. Ayrıca kanalın Balkanlarda Yunanistan'da Atina'da, Bosna Hersek'te Saraybosna'da ve Makedonya'da Üsküp'te haber büroları da bulunmaktadır (Kılıç, 2015: 377-382).

TRT'nin Balkanlardaki faaliyetleri sadece bunlarla sınırlı değildir. TRT 1993 yılında Balkanlarda Makedonya Devlet Televizyonu (MTV)'nin Türkçe yayınları arasında işbirliği yapılmıştır. Bu adamı TGRT'de takip etmiş TGRT'de MTV'nin Türkçe yayın bölümüyle işbirliği girişimlerinde bulunmuştur (Özlem, 2016: 248).

TRT film ve dizi projeleriyle de Balkanlara yönelik önemli etkinliklere imza atmaktadır. Bunlara örnek olarak Ocak 2018'de TRT'de yayınlanan "Alija" dizi verilebilir. Bosna-Hersek'in kurucu Cumhurbaşkanı Alija İzzetbegoviç'in hayatını anlatan dizi 6 bölüm halinde TRT 1'de yayınlanmıştır (TRT1, 2018). Ayrıca TRT, TRT Avaz ve TRT Belgesel'de çok sayıda Balkanlar içerikli belgesel ve içeriklerde yayınlanmıştır. Bunlara örnek olarak;

- TRT Belgesel'de yayınlanan Saklı Balkan, Yesi'den Avrupa'ya Taşınan Köz, Safiye'den Sofia'ya Çalınan Kimlikler, Kalanlar, Damağımın Tadı Yüreğimin İzi, Uzak Ülke, Balkan Harbi 1912-1913,
- TRT 1'de yayınlanan Balkanlar ve Göç,
- TRT Diyanet Balkan Köyleri,
- TRT Avaz Balkan Gündemi verilebilir.

TRT dışında Balkanlara yönelik film ve dizi projeleri de mevcuttur. Örneğin Türkiye'de ulusal yayın yapan ATV'de yayınlanan "Elveda Rumeli" adlı dizi en çok ilgi çeken yayınlardan biri olmuştur. Dizi 20 Eylül 2007-19 Ekim 2009 tarihleri arasında 83 bölüm yayınlanmış ve 1896-1907 yılları arasında Rumeli'de özellikle Makedonya'da yaşanan süreci ele almıştır (ATV, 2018).

Medya diplomasisi alanında faaliyet gösteren kurumlardan bir diğeri de Anadolu Ajansı - AA'dır. Ajans günümüzde aralarında Balkan ülkelerinin de bulunduğu 30'dan fazla ülkede 5 farklı dilde yayın yapmaktadır (Yıldırım, 2015: 285). Ayrıca Ajansın Avrupa Haber Yönetmenliği adı altında Balkanlar'da Yunanistan'da Atina'da, Bulgaristan'da Sofya'da ve Makedonya'da Üsküp'te temsilcilikleri de bulunmaktadır. Ajans Balkan dillerinden başlıca Boşnakça, Hırvatça, Sırpça ve Arnavutça gibi dillerde yayın yapmayı da sürdürmektedir (Sancar, 2015: 458-459).

Türkiye'nin medya diplomasisine yayınlarıyla katkı sunan bir diğerkurum ise Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı'dır. TİKA Arnavutluk, Makedonya, Bosna-Hersek, Kosova, Sırbistan başta olmak üzere Balkanlarda gerçekleştirdiği projeler ve yürüttüğü çalışmalara yönelik tanıtıcı broşürler hazırlamaktadır. Bu broşürler ise Türkçenin yanı sıra ilgili ülkelerin diliyle yayınlanmaktadır (Aydemir, 2016: 382). TİKA medya diplomasisine sadece bu çalışmalarıyla da katkı sunmamış, TRT ile işbirliği yaparak Balkan ülkelerinin medya kuruluşlarında çalışanlar için Antalya'da "Televizyon, Sosyal Medya, Habercilik, İnternet Yayıncılığı, Dijital Radyo Yayıncılığı ve Bilgi Teknolojileri" gibi konularda eğitimler vermiştir (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017: 125).

Türkiye'nin medya diplomasisine yayınlarıyla katkı sunan bir başka kurumu da YTB'dir. YTB özellikle 2016 yılında bu bağlamda Balkanlardaki soydaş ve akraba toplulukların kültürel değerlerinin korunması ve yaşatılması amacıyla edebiyat, sanat ve kültür çalışmalarına ve kitap, gazete, dergi ve televizyon programlarına destek sağlamıştır (YTB, 2016: 35). Yine 2014 yılında YTB ile BYEGM işbirliğinde KKTC'de "Türk Dildeş Ülkeler ve Topluluklar 4. Medya Forumu" organize edilmiş, programa Balkanlardan ve birçok coğrafyadan medya temsilcileri katılım sağlamıştır (YTB, 2014: 35).

3-5 Mayıs 2012 tarihinde YTB, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yayın Yüksek Kurulu işbirliğiyle "4. Gelecekle İletişim Çalıştayı" düzenlenmiştir. Çalıştaya Balkanlardan; Kosova, Romanya, Bulgaristan, Makedonya ve Bosna-Hersek'ten gazetecilik ve iletişim fakültelerinde okuyan veya mezun olup ülkelerinde medya alanında çalışan 38 kişi katılım göstermiştir (YTB, 2012: 31-32).

2.8. Güvenlik ve Askeri Faaliyetler

Türkiye'nin elindeki kamu diplomasisi aktörlerinden biri olan Türk Silahlı Kuvvetleri de Balkanlarda etkin faaliyetlerde bulunan kurumlar arasındadır. Bu faaliyetlerin başında TSK'nın görev aldığı "Barışı Destekleme Harekâtları" gelmektedir. TSK'nın Balkanlar'da katıldığı Harekâtlara örnek olarak Bosna-Hersek ve Kosova harekâtları verilebilir (Karadağ, 2016: 223). TSK bu ülkelerde özellikle sivil halka yönelik sunduğu sağlık hizmetleri ve insani yardımlar ve tutunduğu tavırla bölge halklarının büyük takdirini kazanmıştır.

Türkiye'nin de katıldığı ve Bosna-Hersek'te icra edilen EUFOR ALTHEA harekâtında Türkiye katkı sağlayan ülkeler arasında Avusturya'dan sonra ikinci sırada gelmektedir (Doğan, 2014: 74). Bölgede bulunan TSK unsurları asli görevleri olan Bosna Hersek ordusunun eğitim ve geliştirilmesinin yanı sıra bir takım başka faaliyetlerde gerçekleştirmektedir. Bu faaliyetler;

- Türkçe kursları düzenlenmesi ve başarılı öğrencilerin Türkiye'ye kültür gezisine gönderilmesi,
- Okullara veya hastanelere malzeme temin edilmesi veya bakım onarım ile inşaat faaliyetlerine destek verilmesi,
- Özellikle Müslüman nüfusun bulunduğu bölgelerde Ramazan ayında ihtiyaç sahibi ailelere yardım paketleri dağıtılması,
- Bölgede düzenlenen satranç turnuvası veya iftar yemeği gibi sosyal etkinliklere katılım sağlanmasıdır (Doğan, 2014: 77).

NATO tarafından Kosova'da 1999'dan beri sürdürülen Kosova Gücü (KFOR) Harekâtına Türkiye'de harekâtın başından beri destek vermektedir. Bu kapsamda Türkiye bölgeye 1.180 kişilik bir mekanize piyade taburu, Birleşmiş Milletler Sivil Polis Gücü (UNIP)'ne ise 100'den fazla polis görevlendirmiştir (Uslu, 2006: 69). Türk birliği büyük oranda Türklerin yoğun olarak yaşadığı Mamuşa, Dragoş ve Prizren yakınlarına yerleştirilmiştir (Ermağan & Saticı, 2012: 383).

Kosova'daki Türk Askeri Birliği ülkedeki sivil halkça bir dost evi olarak görülmüştür. Bunda Birliğin tavrı da etkili olmuş, Birlik halka sağlık hizmetlerinde yardımcı olduğu gibi ek olarak elindeki iş makineleriyle bölgedeki halkın ve belediyelerinin taleplerine de cevap vermiş, köyler arasında yollar bile inşa etmiştir. Ayrıca bu Birlikçe gençlerin Türkçe dil kursları ve meslek edindirme kurslarıyla dil

ve meslek öğrenmelerine katkı sunulmuş, başarılı öğrencilerin İstanbul ve Çanakkale gibi tarihi yerleri gezmesi sağlanmıştır. İlaveten Birlik askerlerinin kendi maaşlarından ödedikleri paralarla Mamuşa'da daha önceden kapanan lise inşa edilerek Atatürk Lisesi adıyla yeniden eğitim vermeye başlamıştır (Karadağ, 2016: 224-225).

Arnavutluk'un bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte Türkiye Arnavutluk ilişkileri de gelişmeye başlamış, 1991 yılında Türkiye Cumhuriyeti Genelkurmay Başkanı Tiran'ı ziyaret etmiş, 29 Temmuz 1992'de ise iki ülke arasında "Askeri İşbirliği Anlaşması" imzalanmıştır. Anlaşma ile Arnavut subayların Türkiye'de eğitilmesi, bir kısım Türk subayların da Arnavutluk'ta eğitim çalışmalarına katılması sağlanmıştır. Ocak 1993'te ise Türkiye Arnavutluk ordusuna subay ve askerlerin eğitimi ve askeri teçhizat noktasında destekte bulunmuş, komando birlikleri Türkiye'de eğitime tabi tutulmuştur (Tuncer, 2016: 98).

Türkiye Eylül 1991'de bağımsızlığını ilan eden Makedonya Cumhuriyeti'ni de Şubat 1992'de tanımış, ikili ilişkiler hızla gelişirken bu ilişkilerin askeri ayağında da önemli gelişmeler olmuştur. İki ülke arasında 18 Mayıs 1992'de bir güvenlik protokolü imzalanırken, Mart 1994'te de "Asker Eğitim İşbirliği Anlaşması" imzalanmıştır. Bu anlaşmayı ise Nisan 1995'te "Savunma Sanayi İşbirliği Anlaşması" izlemiştir. Anlaşma uyarınca Makedon asker ve subaylar Türkiye'de eğitilmiştir (Tuncer, 2016: 101). Makedonya ordusuna 2008 yılında 15 Milyon Dolarlık askeri yardım da gerçekleştirilmiştir (Oran, 2013: 701).

Türkiye'nin Balkanlarda askeri diplomasi açısından yürüttüğü en önemli faaliyetlerin başında Balkan ülkelerinin NATO'ya üye olma sürecinde verdiği destek gelmektedir. Türkiye ilk olarak Bulgaristan, Romanya, Slovenya'nın 2004, Hırvatistan ve Arnavutluk'un 2009'da NATO'ya katılmaları hususunda büyük destek vermiştir. Türkiye aynı politikayı Makedonya'nın üyeliğinde de sürdürse de Yunanistan'ın vetosu nedeniyle üyelik gerçekleşmemiştir. Ayrıca Türkiye NATO'nun 22-23 Nisan 2010'da Tallin'de düzenlenen toplantısında Bosna-Hersek'in örgüte üyeliği için davet edilmesinde aktif rol oynamıştır (Çınar, 2014: 192).

TSK'nın Balkanlarda bugüne kadar katkı sunduğu Barışı Destekleme Harekâtları ise sırasıyla şunlardır;

- Bosna Hersek: BM Bosna Hersek Koruma Gücü (4 Ağustos 1993 – 31 Aralık 1995),
- Arnavutluk: ALBA Harekâtı (16 Nisan 1997 – 1 Ağustos 1997),
- Kosova: AGİT Kosova Denetim Misyonu – OSCE Kosova Verification Mission – OSCE KVM (Mayıs – Eylül 1999),
- Bosna Hersek: BM Bosna Hersek Misyonu – UN Mission in Bosnia Herzegovina – UNIBH (Ocak 2001 – Ocak 2002),
- Makedonya: Essential Harvest, Amber Fox, Allied harmony, Concordia ve Proxima Harekâtları (27 Ağustos 2001 – 15 Aralık 2005),
- Bosna Hersek: AB ALTHEA Harekâtı (2 Aralık 2004 – Devam Ediyor),
- Kosova: NATO Kosova Gücü – Kosova Force – KFOR (1-13 Temmuz 1999 – Devam Ediyor),
- Kosova: BM Kosova Misyonu - United Nation Interim Administration Mission in Kosova – UNMIK (2011 – Devam Ediyor) (TSK, 2018).

TSK dışında Türkiye'nin güvenlik diplomasisine katkı sunan diğer kurumlar ise TİKA ile Emniyet Genel Müdürlüğü - EGM'dir. TİKA ve Emniyet Genel Müdürlüğü işbirliği çerçevesinde 2007 yılında "Uluslararası Polis Eğitimi İşbirliği Projesi" başlatılmış, örneğin Kosova'da 2017 yılında bir eğitim programı düzenlenmiştir. "Fikri Mülkiyet Suçları ve Mücadele" konulu düzenlenen eğitimde 16 Kosova Emniyet Teşkilatı personeline sertifikalar takdim edilmiştir. Ayrıca son 9 yılda aralarında Balkan ülkelerinin de yer aldığı 30 ülkenin güvenlik güçlerine yönelik terörle mücadele, radikalleşme süreci ve önleme yöntemleri, polis liderliği, toplumsal olaylarda müzakere, zirve güvenliği ile uyuşturucu arama teknikleri konularında eğitim programları organize edilmiştir (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017: 126).

3. Balkanlardaki Türk Kamu Diplomasisinin Yarı Özerk, Özel ve Sivil Ayağı: Faaliyet Alanları ve Kuruluşlar

Türkiye'nin Balkanlardaki kamu diplomasisi faaliyetleri uygulamalarının ana uygulayıcıları olan devlet yani kamu ve resmi kurum ile kuruluşların dışında etkin diğer aktörler yarı özerk, özel ve sivil kurum ile kuruluşlardır. Bu kurum ile kuruluşların Balkanlarda yaptıkları kamu diplomasi faaliyetleri kurumlara ve kurumların faaliyetlerine göre değil, faaliyetlerin alanlarına göre tasnifleyip başlıklar

halinde ele almak gerekmektedir. Türkiye'nin yarı özerk, özel ve sivil kurum ile kuruluşlarınca Balkanlarda gerçekleştirdiği kamu diplomasisi faaliyetlerini;

- Kültür-Sanat ve Eğitim
- Siyasal İletişim
- Medya ve İletişim
- İnsani Yardımlar
- Dış Ekonomik İlişkiler
- Dini Hizmetler
- Mimari Restorasyon alanında gerçekleştirilen faaliyetler olarak tasniflemek mümkündür.

3. 1. Kültür-Sanat ve Eğitim

Türkiye'nin kamu diplomasisinde eğitim ve kültür diplomasisi ile Balkanlarda etkinliğini arttıran kurumlarının başında Yunus Emre Vakfı ile Yunus Emre Enstitüsü gelmektedir. 2009 yılında kurulan Enstitü dünyadaki ilk Kültür Merkezlerini aynı yıl içinde Bosna Hersek Cumhuriyeti'nin Saraybosna ve Arnavutluk'un Tiran şehrinde açmıştır. Ardından Enstitü Balkanlarda;

- 2010 yılında Makedonya'nın Üsküp şehrinde,
- 2011 yılında Romanya'nın Bükreş ve Köstence, Bosna Hersek Cumhuriyeti'nin Foyntsita, Kosova'nın Priştina ve Prizren,
- 2012 yılında Arnavutluk'un Tiran ve İşkodra, Kosova'nın İpek,
- 2014 yılında Karadağ'ın Podgoritsa, Bosna Hersek Cumhuriyeti'nin Mostar,
- 2015 yılında Sırbistan'ın Belgrad, Hırvatistan'ın Zagreb şehirlerin Kültür Merkezleri açmıştır. Enstitü 2009'dan 2015'e kadar Balkanlar'da toplamda 15 Kültür Merkezini faaliyete geçirmiştir (Karadağ, 2016: 230).

Balkanlardaki mevcut Türk Kültür Merkezlerinden; Romanya'da Bükreş ve Köstence merkezleri büyükelçilik nezdinde, Kosova'da Priştine, Prizren ve İpek merkezleri Vakfa bağlı hukuki tüzel kişiliğe haiz bir kültür merkezi olarak, Bosna Hersek'de Saraybosna, Foyntsita ve Mostar merkezleri büyükelçilik nezdinde,

Arnavutluk'ta Tiran ve İşkodra merkezleri büyükelçilik nezdinde, Makedonya'da Üsküp merkezi büyükelçilik nezdinde faaliyet göstermektedir (Ekşi, 2015: 359-360).

Enstitü'nün Balkanlardaki en etkin çalışma alanı ise şüphesiz Türkçe ile ilgilidir. YEE kurulduğu 2009 yılında kültür merkezlerinde Türkçe öğretim faaliyetlerine başlamış, 2009 yılındaki kursiyer sayısı 219 iken, hızla artarak 2016 yılında 11999'a yükselmiştir. Bu kursiyerlerin %34'ü ise Balkanlar'dandır (YEE, 2016: 66-67). Örneğin 2009-2014 yılları arasında kültür merkezlerinde Türkçe eğitimi alan kursiyer sayıları; Romanya Bükreş'te 857, Bosna Hersek Foynitsa'da 301, Kosova İpek'te 80, Arnavutluk İşkodra'da 460, Romanya Köstence'de 421, Bosna Hersek Mostar'da 97, Karadağ Podgoritsa'da 116, Kosova Priştine'de 476, Kosova Prizren'de 178, Bosna Hersek Saraybosna'da 2817, Arnavutluk Tiran'da 1332 ve Makedonya Üsküp'te 946'dır (YEE, 2014: 76-77).

Enstitü Balkanlarda Türkçenin seçmeli yabancı dil olarak okutulmasına yönelik girişimlerde de bulunmaktadır. Örneğin; Bosna Hersek'te Zenica-Doboj, Hersek-Neretva ve Bosansko-Posavinski kantonlarında Eğitim Bakanlıkları tarafından Türkçenin ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde 6. sınıftan 13. sınıfa kadar ikinci seçmeli yabancı dil olarak okutulmasına karar verilmiştir (Ekşi, 2015: 355). 2016 yılında "Tercihim Türkçe" Projesi kapsamında Balkanlarda seçmeli yabancı dil olarak Türkçeyi; Bosna Hersek'te 140 okul ve 5683 öğrenci, Romanya'da ise 5 okul ve 98 öğrenci tercih etmiştir (YEE, 2016: 70-71). 2015 yılında ise Bosna Hersek Saraybosna'da 93 okul ve 4489 öğrenci, Mostar'da 27 okul ve 1631 öğrenci, Romanya Köstence'de ise 3 okul ve 27 öğrenci Türkçe dersi almıştır (YEE, 2015: 131).

Enstitü ayrıca Türkiye'nin çeşitli illerinde "Türkçe Yaz Okulu" da düzenlemektedir. Bu okullara 2010 yılında dünyadan 8 okul 30 öğrenci katılım göstermişken, bu oran hızla artarak 2016 yılında 46 okula ve 540 öğrenciye ulaşmıştır. 2016 yaz okuluna katılan öğrencilerin ise %31'i ise Balkanlardan gelmiştir (YEE, 2016: 96-97).

Enstitü Kültür Merkezleri yoluyla Balkanlarda yaptığı faaliyetlerden bir diğeri de eğitimcilere yönelik düzenlenen eğitim faaliyetleridir. Bu doğrultuda kurum; Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sertifika Programları, Yurt Dışındaki Türkologlara Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitim Programları ve Yurt Dışında Görev

Yapan Eğitim Eğitimciler Kendi Ülkelerinde Verilen Hizmet İçi Eğitimleri organize etmektedir (Karadağ, 2016: 231).

2011 yılında TİKA'dan "Türkoloji Projesini" devralan Enstitü Balkanlarda birçok ülkede üniversitelerle işbirliği protokolü imzalamış; Türkiye'nin, Türk kültür ile dilinin tanıtılması ve öğrenilmesi amacıyla bu üniversitelere öğretim elemanı görevlendirmekte, Türkçe bölümlerinin kaynak kitap ihtiyaçlarını karşılamakta, Türkologlara araştırma, sempozyum, konferans vb. faaliyetlere destek sağlamakta, öğrenci ve Türkologlara burs tahsis etmektedir. Enstitünün bu doğrultuda işbirliği protokolü imzaladığı başlıca Balkan ülkeleri ve üniversiteleri ise;

- Arnavutluk'ta Tiran Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi Slav ve Balkan Dilleri Bölümü Türkoloji Anabilim Dalı,
- Bosna-Hersek'de Tuzla Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Zenica Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Mostar Cemal Biyediç Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Saraybosna Üniversitesi,
- Hırvatistan'da Zagreb Üniversitesi Felsefe Fakültesi Türkoloji Bölümü,
- Karadağ'da Karadağ Üniversitesi,
- Kosova'da Priştine Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
- Makedonya'da Üsküp Aziz Kiril Metodiy Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İştip Gotse Delçev Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kalkandelen Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
- Romanya'da Bükreş Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi Türkoloji Bölümü, Köstence Ovidius Üniversitesi ve Köstence Andrei Şaguna Üniversitesi
- Sırbistan'da Belgrad Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Novi Sad Üniversitesi,
- Slovenya'da Maribor Üniversitesi,
- Yunanistan'da Atina Üniversitesi Türkçe ve Çağdaş Asya Etütleri Bölümü, Selanik Makedonya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,

- Bulgaristan’da ise Plovdiv (Filibe) Pisiy Hilendarski Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Bulgar Dili Bölümü, Shumen (Şumnu) Episkop Konstantin Preslavski Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüdür (YEE, 2016: 85-87).

Enstitünün Balkanlarda yaptığı faaliyetlerden ikincisi ise kültür diplomasisi alanındadır. Bu doğrultuda Enstitü; Balkanlar’da Kültürel Mirasın Yeniden İnşası Projesi, Balkanlar’da Geleneksel Türk El Sanatlarının İhyası Projesi gibi projeleri gerçekleştirmiştir (Yıldırım, 2015: 284). Enstitü ayrıca Balkanlarda; Bosna-Hersek’te Türkiye Kütüphaneleri, Kosova’da Caz Şöleni gibi etkinlikler de yapmıştır (Yıldırım, 2015: 371).

Balkanlarda Kültürel Mirasın Yeniden İnşası Projesini Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının katkıları ve desteğiyle yürüten Enstitü, Balkanlarda Arnavutluk, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Makedonya ve Sırbistan gibi ülkelerde savaşlar esnasında tahrip olmuş ve zarar görmüş el yazması eserlerin tamir ve bakımı ile muhafazasının yanı sıra dijital ortama aktarım ve kataloglama işlemleri gibi çalışmaları gerçekleştirmektedir.

Yine Balkanlarda Geleneksel Türk El Sanatlarının İhyası Projesini Halk Bankasının katkıları ve desteğiyle yürüten Enstitü; Balkanlarda unutulmaya başlamış sanatları tekrar canlandırmayı amaçlamaktadır. Enstitü proje kapsamında hüsnühat tezhip, minyatür, ebru gibi sanatların yanı sıra, cam eşya yapımı, çini işletmeciliği ve ahşap işçiliği vb. alanlarda kurslar açmakta ve meslek edindirme amaçlı eğitim ve atölye çalışmaları düzenleyerek yeni usta zanaatkârları yetiştirmeye çalışmaktadır. Proje Balkanlarda ise Bosna-Hersek’te Saraybosna ve Foynitsa, Makedonya’da Üsküp, Kosova’da Priştine ve Prizren, Arnavutluk’ta Tiran ve İşkodra ile Romanya’da Bükreş ve Köstence’de uygulanmaktadır (Ekşi, 2014: 210-211).

100 Türkiye Kütüphanesi Projesini Ziraat Bankası’nın desteğiyle 2012’de başlatan Enstitü Türkiye hakkında planlanan ve yapılacak araştırmalara kaynak oluşturulması için yaklaşık 2 bin kitaptan oluşan kütüphaneler açmayı hedeflemiştir. Enstitü bu projeye ayrıca başta Türk dili ve edebiyatı olmak üzere Türkiye tarihi, kültürü ve sanatı alanlarında üretilmiş bilgi ve belgelerin kamuoyu ile paylaşılmasını da amaçlamaktadır. Bu kapsamda Balkanlarda 27 kütüphanenin açılması planlanmaktadır (Ekşi, 2014: 211). 2012-2014 yılları arasında ise; Romanya

Köstence, Kosova Priştine, Prizren ve İpek, Arnavutluk İşkodra, Makedonya Kalkandelen Üniversitesi, İştip Üniversitesi, Bosna Hersek Saraybosna, Mostar Üniversitesi, Tuzla Atatürk Kütüphanesi, Bulgaristan, Hırvatistan, Kosova, Makedonya Kalkandelen, Sırbistan Belgrad ve Hırvatistan Zagreb’te “Türkiye Kütüphaneleri” kurulmuştur (YEE, 2014: 100).

YEE kurulduğu 2009 yılında 15 kültür-sanat faaliyeti gerçekleştirirken bu sayı 2016 yılında 796’ya ulaşmıştır. 2016 yılındaki bu faaliyetlerin 286’sı Avrupa’da yapılırken, 283’ü ise Balkanlarda hayata geçirilmiştir (YEE, 2016: 24). Yunus Emre Enstitüsü’nün Balkanlardaki bazı faaliyetlerine örnek verilirse;

- Arnavutluk İşkodra Yunus Emre Enstitüsü: İşkodra’da 2. Türkiye Günleri ve 742. Vuslat Yıldönümünde Mevlana Anma Törenleri,
- Arnavutluk Tiran Yunus Emre Enstitüsü: Tiran’da Türk Oyunları Gösterisi Programı ve Arnavut Öğrencilerin Dilinden Mevlana Programı,
- Bosna Hersek Foynitsa Yunus Emre Enstitüsü: Foynitsa’da Sufi Müzik Konseri ve Bosna Hersek Türkiye Kardeşliği Resim Sergisi,
- Bosna Hersek Mostar Yunus Emre Enstitüsü: 2. Karagöz-Hacivat Gölge Oyunu Festivali ve Kiflacı Ajla Tiyatro Oyunu,
- Bosna Hersek Saraybosna Yunus Emre Enstitüsü: Saraybosna’da Türk Müziği Akşamı ve İstanbul ve Saraybosna Resimleri Sergisi,
- Hırvatistan Zagreb Yunus Emre Enstitüsü: Zagreb Yunus Emre Enstitüsü Açılışı ve Zagreb Türk Filmleri Haftası,
- Karadağ Podgoritsa Yunus Emre Enstitüsü: Karadağ’da Türkiye Günleri Programı ve Podgoritsa’da Türk Yemekleri Tanıtımı,
- Kosova İpek Yunus Emre Enstitüsü: İpek’te Kosova’nın Sesleri Türk Müziği Konseri ve Balkanlar ve Kosova’daki Türk – İslam Mimarisi Konferansı,
- Kosova Priştine Yunus Emre Enstitüsü: Kosova’da Halı Dokuma ve Tel Kırma Kursları ve Kosova’da Türk Caz Rüzgârı,
- Kosova Prizren Yunus Emre Enstitüsü: Prizren’de Balkanlarda Türk Müziği Esintisi Konseri ve Mehmet Akif Ersoy Anma Yıl Dönümü Etkinliği,
- Makedonya Üsküp Yunus Emre Enstitüsü: Üsküp’te Rumeli Saray Müziği Konseri ve Makedonya’da Osmanlı’nın Kültürel Etkileri Sergisi,

- Romanya Bükreş Yunus Emre Enstitüsü: Romanya Köylüler Müzesinde Osmanlı Kıyafetleri Seramik Sergisi ve İsmail Gaspıralı'nın Ölümünün 100. Yılı Söyleşisi,
- Romanya Köstence Yunus Emre Enstitüsü: Köstence'de Tuna Boylarında Balkan Ezgileri Konseri ve Ölümünün 100. Yılında İsmail Gaspıralı Konferansı,
- Sırbistan Belgrad Yunus Emre Enstitüsü: Konstantiniyye'den İstanbul'a 19. Yüzyıl Ortalarından 20. Yüzyıla Boğaziçi Fotoğrafları Sergisi ile Osmanlıdan Önce ve Sonra Balkanlarda Devlet ve Toplum Sempozyumu etkinlikleri yapılmıştır (YEE, 2016: 30-64).

2015 yılında YEE tarafından "100 Yıllık Barış Projesi Çanakkale Zaferinin 100. Yılı" projesi de yürütülmüş, proje kapsamında Balkanlarda Kosova Priştine, Arnavutluk'ta İşkodra, Romanya Bükreş ve Makedonya Üsküp'te sergi, film gösterimi, konferans, söyleşi, tiyatro, konser ve seminer gibi etkinlikler düzenlenmiştir (YEE, 2015: 106).

Türkiye'nin kültür ve müzik diplomasisine katkı sunan oluşumlardan biri de Anadolu Ateşi dans grubudur. Grup özellikle yurtdışı turneleri ve tanıtım çalışmalarıyla önemli bir aktör olurken Balkanlarda; Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Yunanistan gibi ülkeler de sahne almıştır (Kurtuluş, 2016: 149).

Türkiye'nin Balkanlar'a yönelik eğitim diplomasisi yürüten bir diğer kuruluşu Türkiye Maarif Vakfı'dır. Vakıf günümüzde Balkanlarda Bosna-Hersek'te Saraybosna, Kosova'da Prizren ve Priştine, Makedonya'da Üsküp ve Kalkandelen, Romanya'da Bükreş ve Arnavutluk'ta Tiran'da faaliyet göstermektedir. Vakfın Bosna-Hersek'te 4 okulu, Kosova'da 6 okulu ve Makedonya'da ise 2 okulu mevcuttur (TMV, 2018). Vakfın Makedonya'daki Okulu Mayıs 2018'de Kalkandelen'de açılmıştır. Kosova Maarif Okulları Prizren ve Priştine'de Eylül 2017'de eğitime başlamış olup, diğer ülke okulları ise Eylül 2018'de eğitime başlayacaktır.

Türkiye'nin Balkanlardaki eğitim diplomasisi faaliyetlerine Maarif Vakfı dışında eğitim kurumları açarak destek sunan sivil toplum kuruluşları da mevcuttur. Bu sivil toplum kuruluşları İlim Yayma Vakfı ile Üsküp Eğitim ve Kültür Vakfı gibi

vakıflardır. İlim Yayma Vakfı ile Saraybosna Eğitim ve Öğretimi Geliştirme Vakfı – SEDEF Bosna Hersek’te Uluslararası Saraybosna Üniversitesi’ni faaliyete açmıştır. 11 Aralık 2001’de Bosna ve çevresinde öğretim ve eğitim faaliyetlerini geliştirmek üzerine kurulan SEDEF Bosna’da üniversitenin yanı sıra kız öğrenci yurduyla da hizmet vermektedir (SEDEF, 2018). Uluslararası Saraybosna Üniversitesi - IUS ise 2004/2005 akademik yılında açılmış olup, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Hukuk Fakültesi ve Eğitim Fakültesi ile lisans eğitimleri vermektedir. Üniversite hukuk alanında yüksek lisans eğitimi de sunmaktadır (IUS, 2018).

Üsküp Eğitim ve Kültür Vakfı - ÜSKEV’in ise Makedonya’da Uluslararası Balkan Üniversitesi – IBU adında bir eğitim kurumu aktif faaliyet göstermektedir. Vakıf 2006 yılında Makedonya’da Üsküp merkezli olarak Türkiye ve Makedonya kültürünü yaşatmak ve geliştirmek amacıyla kurulmuş, aynı yıl ise Vakıfça Uluslararası Balkan Üniversitesi’nin kurulumu yapılmıştır (ÜSKEV, 2018). Üniversite bugün İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Eğitim Fakültesi, İletişim Fakültesi, Hukuk Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi ile eğitim vermektedir (IBU, 2018).

Türkiye’nin eğitim diplomasisine katkı sunan sivil toplum kuruluşlarından başka biri de Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu – UDEF’tir. 14 Aralık 2012’te 11 dernek tarafından kurulan UDEF, özellikle Türkiye’de okuyan yabancı öğrenciler ve uluslararası öğrenci dernekleriyle iletişim kurmayı ve sürdürmeyi hedefleyen bir kuruluştur. UDEF’in bünyesinde şu an aralarında Balkan kökenli öğrencilerinde yer aldığı 55 uluslararası öğrenci derneği bulunmaktadır (UDEF, 2018). UDEF’in en önemli faaliyetleri ise; Uluslararası Öğrenci Buluşmaları, Bölge Toplantıları, Seçkin Öğrenciler Eğitim Kampı ve İstişare Toplantılarıdır. Örneğin; Federasyon 1 Nisan-12 Mayıs 2018 tarihlerinde 45 ülke 75 şehirde “11. Uluslararası Öğrenci Buluşmaları”nı gerçekleştirmiş, Balkanlarda ise Arnavutluk, Makedonya ve Bosna-Hersek’te üç öğrenci buluşması düzenlenmiştir (UDEF, 2018).

Sivil toplum kuruluşlarının Balkanlarda etkin faaliyet gösterdiği alanlardan bir diğeri de eğitim diplomasisi kapsamında burslandırma faaliyetleridir. Balkan Müslümanlarıyla Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği – BESADER ve Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği bu faaliyetlerde öne çıkan sivil toplum kuruluşlarıdır. Örneğin; BESADER öğrencilere yönelik hem burslandırma hem de

yaz ve kış kampları düzenlemektedir (BESADER, 2017). Rumeli Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği ise her yıl düzenli olarak Balkan kökenli öğrencilere burs desteği sağlamakta olup, 2017-2018 yılında burs alan öğrenci sayısı 640'a ulaşmıştır (RumeliDerneği, 2017).

Balkanlarda kültürel ve sportif etkinliklerle Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sunan bir diğer önemli aktör ise Türkiye'nin sivil toplum kuruluşlarıdır. Türkiye'de çok sayıda Balkan kökenli sivil toplum kuruluşu bulunmakla birlikte, bu STK'lar hem Türkiye'de hem de Balkanlarda çok sayıda kültürel etkinlik yapmaktadır. Örneğin; Merkezi İstanbul'da bulunan Dünya Balkan Dernekleri Federasyonu – DÜNBALFED ve Rumeli Balkan Dernekleri Federasyonu – RUBAFED bu noktada öne çıkmaktadır.

DÜNBALFED Balkanlarda özellikle Makedonya'da Türkiye Güreş Federasyonu işbirliğinde yerel dernek ve spor kulüplerinin de katılımıyla her sene “Yağlı Güreş Turnuvası” düzenlemektedir. Sekizincisi Mayıs 2018 yılında gerçekleştirilen turnuva “8. Etno Fest Yağlı Güreş Turnuvası” adıyla düzenlenmiş, turnuvaya Türkiye, Makedonya, Arnavutluk, Kosova, Bulgaristan ve Yunanistan'dan 100 sporcu katılım sağlamıştır (Havadis, 2018). Bünyesinde 50'ye Balkan kökenli sivil toplum kuruluşunu barındıran RUBAFED kuruluşu 2006 yılından beri bir takım sosyal faaliyetler gerçekleştirmiştir. Bu faaliyetlere örneğin;

- 5-7 Kasım 2014'te İstanbul Üniversitesi işbirliğinde “3. Uluslararası Balkanlar ve Göç Kongresi”,
- 2012 yılında İstanbul'da düzenlenen “3. Büyük Rumeli Balkan Buluşması” gibi etkinlikler verilebilmektedir (RUBAFED, 2016).

3. 2. Siyasal İletişim

Türkiye'nin Balkanlar politikasında ve özellikle kamu diplomasisinde sivil aktör olarak yer alan kuruluşların başında göçmen dernekleri gelmektedir. Balkan ve Rumeli dernekleri, federasyonları ve vakıfları bu kuruluşlara öncülük etmektedir (Cicioğlu, 2012: 82). 2006 yılında Balkanlara yönelik faaliyet gösteren derneklerin analizi yapılmış, tespit edilen 212 dernekten, 124'ünün Bulgaristan Türklerine yönelik olduğu anlaşılmıştır (Özlem, 2016: 140).

Bulgaristan'a yönelik faaliyet gösteren en etkin Türk sivil toplum kuruluşlarından biri ise Bursa'da yer alan Balkan Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği (BAL-GÖÇ)'dir. Yunanistan'da özellikle Batı Trakya'da ki Müslüman ve Türk azınlığa yönelik faaliyetler yürüten sivil toplum kuruluşlarının başında Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği ile Batı Trakya Türk Azınlığı Danışma Kurulu gelmektedir (Özlem, 2016: 213-215). Romanya'da etkin faaliyet gösteren Türk sivil toplum kuruluşlarının başında ise Türk İşadamları Derneği – TİAD sayılabilir. Ayrıca Dobruca'da kurulan Dobruca Türk İşadamları Derneği de oldukça etkindir (Özlem, 2016: 350).

Balkanlara yönelik siyasal, kültürel, sosyal ve sportif faaliyetler düzenleyerek Balkan halkları, sivil toplum kuruluşları, bürokratları ve siyasal temsilcileri ile en çok etkileşim halinde olan kuruluşların başında Türkiye'deki Balkan kökenli sivil toplum kuruluşları gelmektedir. Balkanlarda etkin faaliyetler yürüten Türk sivil toplum kuruluşlarının öne çıkanları ise;

- Balkan Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği - BAL-GÖÇ,
- Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği – BTTDD,
- Dünya Balkan Dernekleri Federasyonu – DÜNBALFED,
- Rumeli Türkleri Vakfı – RUTEV,
- Rumeli Balkan Dernekleri Federasyonu - RUBAFED,
- Balkanlar Medeniyet Merkezi Derneği – BALMED,
- Balkan Müslümanlarıyla Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği – BESADER'dir (TASAM, 2008).

Balkan kökenli olmayıp Balkanlarda önemli faaliyetler yürüten Türk sivil toplum kuruluşları da mevcuttur. Bunlar; İslam Dünyası Sivil Toplum Kuruluşları Birliği – İDSB, İnsan Hak ve Hürriyetleri Hareketi İnsani Yardım Vakfı – İHH, Aziz Hüdayi Vakfı, Milli Türk Talebe Birliği – MTTB ve Beyaz Hareket Vakfı bunlardan bazılarıdır.

İHH, Bosna Hersek ve Kosova Krizleri döneminden beri Balkanlarda aktif faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının başında gelmektedir. Özellikle insani yardımlarla bölgede öne çıkan İHH, diğer yandan bölgeye yönelik siyasal iletişim faaliyetleri de yürütmektedir. İHH örneğin 18-19 Ekim 2008 tarihlerinde İstanbul'da "Balkanlarda Gelecek Tasavvuru Balkan Sempozyumu"nu organize etmiş,

sempozyuma Balkanlardan Bosna-Hersek, Arnavutluk, Kosova, Makedonya, Hırvatistan ve Batı Trakya müftüleri katılım sağlamıştır. Ayrıca sempozyuma Balkan ülkelerinden çok sayıda akademisyen, sivil toplum kuruluşu temsilcisi ve bürokrat da iştirak sağlamıştır (İHH, 2008). İHH yine 2016 yılında Ocak ve Şubat aylarında Balkan Forumu işbirliğiyle Kosova ve Arnavutluk'ta "Osmanlı'dan Günümüze Arnavut-Türk İlişkileri Sempozyumu"nu da organize etmiştir (İHH, 2016: 43). İHH bünyesinde "İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi" adında bir *Think Thank* kuruluşu da oluşturmuş, bunun sonunca Kasım 2014'te "Makedonya Müslümanları" adında bir rapor da yayınlamıştır (İHH, 2014).

Merkezi Ankara'da bulunan Beyaz Hareket Vakfı da Türkiye'nin Balkanlardaki kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sunan sivil toplum kuruluşlarından biridir. Vakıf örneğin; 24-25 Aralık 2016'da Makedonya Üsküp'te T.C. Üsküp Büyükelçiliği, TİKA Üsküp Koordinatörlüğü, YEE Üsküp Türk Kültür Merkezi, Makedonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı Pedagoji Kurumu ve DÜNBAKFED işbirliğinde "Makedonya Türkçe Eğitimindeki Sorunlar ve Çözüm Önerileri Çalıştayı"nı düzenlemiştir. Çalıştaya Makedonya'dan çok sayıda bürokrat, siyasetçi, sivil toplum kuruluşu ve eğitimci katılırken, çalıştay sonucunda 36 maddelik bir eylem planı da ortaya konmuştur (BHV, 2016).

Türkiye'nin Balkanlardaki kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sunan sivil toplum kuruluşları arasında düşünce kuruluşları ve araştırma merkezleri de gelmektedir. Bu kuruluşlar ulusal ve uluslararası ölçekte Türkiye'de ve Balkanlar'da çok sayıda Balkanlar temalı organizasyonlar düzenlemektedir. TASAM ve SETA bu noktada öne çıkan düşünce kuruluşları ve araştırma merkezleridir. Bu iki kuruluşun çalışmalarına örnek verilirse;

- TASAM; 2008 yılından beri çeşitli kurum ve kuruluşlarında desteğiyle düzenli olarak "Balkanlar'da Bölgesel İşbirliğinde STK ve Düşünce Kuruluşlarının Rolü" temalı bir uluslararası konferans düzenlemektedir (Cicioğlu, 2012: 83).
- Uluslararası Balkan Kongresi; 24-26 Nisan 2008, 24-26 Nisan 2009 ve 28-01 Mayıs 2010 tarihlerinde Tekirdağ'da,
- Uluslararası Balkan Forumu; 28-30 Nisan 2011, 26-27 Nisan 2012, 01-03 Mayıs 2013, 06-07 Kasım 2014, 21-22 Nisan 2016'da İstanbul ve Edirne'de,

- TASAM Ankara Balkan Toplantısı; 20 Ocak 2010 ve 13 Mayıs 2012’de Ankara’da,
- Balkan İletişim Ağı Konferansı ise 30-01 Mayıs 2010, 04 Nisan 2011, 15-17 Eylül 2011, 02-03 Mayıs 2013, 07 Kasım 2014 ve 20-22 Nisan 2016’da Tekirdağ, Makedonya Üsküp ve Ohri’de, Edirne ve İstanbul’da düzenlenmiştir (TASAM, 2018).
- YTB desteğiyle SETA 12 Haziran 2015’de ilk kez Balkanlardaki soydaş ve akraba topluluklara ait düşünce kuruluşları ile Türkiye’deki düşünce kuruluşlarını Ankara’da bir araya getirmiştir (Yılmaz & Kılıçoğlu, 2017: 122).
- SETA yine 12 Aralık 2014’te “İpek Yolları: Vizyonlar ve Fırsatlar” adlı bir uluslararası kongre organize etmiş, kongreye Balkanlardan çok sayıda dışişleri bakanı, üst düzey bürokrat ve araştırmacı katılım göstermiştir (SETA, 2014).
- SETA kurulduğundan beri Balkanlar ile ilgili çeşitli haber, analiz ve raporlar da yayınlamaktadır. Bu raporlardan en önemlileri; “Makedonya, Bosna Hersek, Karadağ, Kosova, Arnavutluk, Sırbistan Siyasetini Anlama Kılavuzu” adı altında çıkarılan ve ilgili ülkelere dair; Siyasi yapı ve kurumlar, güncel siyaseti belirleyen önemli meseleler, siyasi partiler, siyasi aktörler, dini yapı ve kurumlar, medya, önemli aydın ve yazarlar, önemli işadamları gibi bilgiler içeren raporlardır (SETA, 2018).

Türkiye’de Balkanlara yönelik araştırma faaliyetleri yürüten ve yayınlar yapan diğer düşünce kuruluşları ise;

- Bilge İnsanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi - BİLGESAM,
- İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi – İNSAMER,
- Marmara Grubu Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı,
- Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Araştırmalar ve Uygulama Merkezi – MURCIR,
- Stratejik Düşünce Enstitüsü – SDE,
- Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı – TEPAV,
- TÜRKSAM Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Analizler Merkezi,
- T.C. Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi – SAM,
- Rumeli Balkan Stratejik Araştırmalar Merkezi – RUBASAM,

- 21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü'dür.

Sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra Yunus Emre Enstitüsü de Balkanlarda siyasal iletişim faaliyetleri yürütmüş, Türkiye'de FETÖ tarafından gerçekleştirilen 15 Temmuz 2016 darbe girişimlerini Balkanlardaki Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri - YETKM vasıtasıyla çeşitli etkinliklerle anlatmaya çalışmıştır. Bu kapsamda;

- Sırbistan Belgrad YETKM: 15 Temmuz 2016 Darbe Teşebbüsünü Kınama Programı,
- Bosna Hersek Saraybosna YETKM: Bütün Yönleriyle 15 Temmuz Darbe Girişimi Paneli,
- Bosna Hersek Mostar YETKM: 15 Temmuz Darbe Girişimi Paneli ve Fotoğraf Sergisi gibi etkinlikler icra edilmiştir (YEE, 2016: 103).

1990'lu yıllarla birlikte Türkiye'deki yerel yönetimlerin Balkanlara yönelik ilgisi ve faaliyetleri artmaya başlamış bu dönemde; Balkanlarda toplu sünnet şöenleri, Ramazan programları, sağlık taramaları, kültürel mirasın restorasyonu, belediyeçilik hizmetlerinin eğitimi, meslek edindirme kursları, insani yardım faaliyetleri gibi çalışmalar gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Purtaş, 2013: 8).

Türkiye'nin Balkanlarla kamu diplomasisi kapsamında siyasal iletişim inşa ettiği bir diğer alan ise yerel yönetimler vasıtasıyla yapılan kardeş belediye uygulamasıdır. Bu uygulama örneğın Türkiye Kosova ilişkilerine de yansımış 2004-2014 yılları arası dönemde Türkiye'den 30 belediye Kosova'daki belediyelerle kardeşlik protokolü imzalamıştır (Özlem, 2016: 312). Aynı ilişki Türkiye ile Romanya arasında da kurulmuş, 1990-2014 yılları periyodunda 39 belediye kardeşlik protokolü imzalamıştır (Özlem, 2016: 352).

3. 3. Medya ve İletişim

Türkiye'nin Balkanlardaki kamu diplomasisi faaliyetleri arasında medya ve iletişim alanında en önemli projelerinden biri de Yunus Emre Enstitüsü'nün "Türkçenin Sesi Radyosu" projesidir. Türkiye'nin Sesi Radyosu da kamu diplomasisi faaliyetleri gerçekleştirmekte, bu doğrultuda her gün Balkan dillerinden Arnavutça, Boşnakça, Bulgarca, Makedonca, Romence, Sırpça, Hırvatça, Yunanca gibi dillerde yayımlar yapmaktadır (Yıldırım, 2015: 285).

“Türkçenin Sesi Radyosu’nun” tanıtım toplantısı 23 Aralık 2015’de Ankara’da gerçekleştirilmiş, radyonun amacının; Türkiye’nin ve Türkçenin sesini daha geniş kitlelere ulaştırmak ve dünyada Türkçe öğretimini güçlendirmek olduğu ifade edilmiştir. Bu amaca yönelik Radyo’ya dünyanın her yerinden Türkçe öğrenmek isteyenlerin erişebilmesi akıllı telefon ve sosyal medya uygulamaları da geliştirilmiştir. Radyonun içeriğini oluşturan programların ise Avrupa Dil Portfolyosu’nda belirlenen dil öğretimi sistemine göre hazırlanacağı; 24 saat kesintisiz yayın yapılacağı ve Türkçenin temel, orta ve ileri düzey dil seviyelerinde farklı alanlarda programlar da hazırlanacağı belirtilmiştir (Güzel, 2016: 356).

Radyonun Balkanlara yönelik çok önemli içerikleri de mevcuttur. Örneğin; Osmanlı tarihinin son dönemlerindeki milliyetçilik akımlarını inceleyen 2012 yılı yapımı on dakikalık “Öncesi ve Sonrası ile Balkan Savaşları” adlı radyo programı bunlardan biridir. Ayrıca radyoda “Enerji Politik, Değişen Dünya’da Dış Ticaret, Avrupa’da Türk Varlığı, Gurbet Kuşları, Köprü, Uluslararası Gündem, Barış ve Güvenlik ile Balkan Gündemi” gibi programlarda yayınlanmıştır (Ertekin, 2012: 343).

Türkiye’nin Balkanlara yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerine medya ve iletişim alanında katkı sunan bir diğer aktör ise gazetelerdir. Örneğin günlük ulusal yayın yapan Diriliş Postası Gazetesi her sayısında “Balkan Ekspresi” adlı bir köşeye yer vermekte, bu köşede hem Balkanlardaki önemli gelişmeleri hem de Türkiye’nin kamu diplomasisi kuruluşlarının Balkanlarda yapmış oldukları faaliyetleri ve projeleri duyurmaktadır. Ayrıca gazete Balkanlarla ilgili önemli köşe yazılarına da dönem dönem yer vermektedir.

Türkiye’nin Balkanlara yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerine medya ve iletişim alanında katkı sunan bir diğer önemli gazetede “Balkan Günlüğü” gazetesidir. İzmir merkezli haftalık yayın yapan Gazete’nin tüm içeriği Balkanlara yöneliktir. Gazete ayrıca Türk Hava Yolları – THY tarafından da dağıtılmaktadır. Gazetenin Arnavutluk, Bulgaristan, Kosova, Romanya, Yunanistan ve Bosna-Hersek’te temsilcilikleri de bulunmaktadır (BalkanGünlüğü, 2018).

Türkiye’nin Balkanlara yönelik kamu diplomasisi politika ve faaliyetlerine katkı sunan bir diğer medya ve iletişim aktörü ise basılı ya da *online* yayın yapan dergilerdir. Türkiye’de Balkanlara yönelik doğrudan yayın yapan bir dergi

bulunmamakta olup, Balkanlara dair içeriğe yer veren yaygın süreli basılı ya da *online* dergiler mevcuttur. Online dergiler ise büyük oranda “Dergipark” sistemi üzerinden yayın yapmaktadır. Bu dergilere örnek verilirse;

- Insight Turkey,
- 21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Dergisi,
- T.C. Trakya Üniversitesi Balkan Medical Journal – BMJ,
- Balkan Sosyal Bilimler Dergisi,
- Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi,
- Balkan Araştırmaları Dergisi,
- T.C. Trakya Üniversitesi Balkan Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,
- Balkan Edebiyatı Dergisi – BAŞKA,
- T.C. Namık Kemal Üniversitesi Balkan Sosyal Bilimler Dergisi,
- Balkan and Near Eastern Journal of Social Science – BNEJSS,
- İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Avrasya İncelemeleri Dergisi,
- İstanbul Üniversitesi Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi,
- TİKA Avrasya Etüdüleri Dergisi,
- T.C. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi’dir.

Medya ve iletişim alanında Balkanlarla ilgili Türkiye’nin kamu diplomasisine katkı sunan bir diğer önemli aktör ise televizyonlardır. Türkiye’nin Balkanlar ve Rumeli coğrafyasına yönelik en etkin yayın yapan organı Tek Rumeli TV’dir. 2009 yılında yayın hayatına başlayan kanal, ulusal bazda yayınlarını İstanbul’dan sürdürmektedir (TekRumeli, 2018). Tek Rumeli TV dışında Trakya temalı yayın yapan yeni bir kanal daha kurulmuştur. Trakya Türk TV adıyla Ocak 2018’de yayın hayatına başlayan kanal, yayınlarını ulusal bazda Tekirdağ’dan sürdürmektedir (TrakyaTürk, 2018).

3. 4. İnsani Yardımlar

Türkiye’nin kamu diplomasisinde insani yardımlar kapsamında etkinliğini sürdüren kuruluşların başında Türk Kızılayı gelmektedir. Kızılay dünyanın birçok bölgesinde olduğu gibi Balkanlarda da son derece aktif faaliyet göstermektedir. Kızılay’ın Balkanlarda yaptığı yardımlara örnekler verilirse; Bosna Hersek

Cumhuriyeti'nde 2014 yılında meydana gelen yağışların ardından ortaya çıkan sel felaketi sonrası sağlanan maddi ve manevi destek ilk olarak verilebilir (Karadağ, 2016: 226). Kızılay bu felaket sonrası Mobilya Sanayicileri Derneği ve Pendik Belediyesi işbirliğinde bir yardım kampanyası düzenlemiş, bunun neticesinde Bosna'daki selzedelere ilk etapta 15 tır ve 1 kargo uçağıyla yardım ulaştırılmış ardından yaklaşık 6 tırlık mobilya ve beyaz eşya yardımında da bulunulmuştur (Kızılay, 2014).

Benzer şekilde 2016 yılında Makedonya'da meydana gelen sel felaketinin ardından Kızılay bölgeye de insani yardım noktasında destek olmuş, bu kapsamda 2 tır su, 2 tır kıyafet, 1 tır *hijyen* ve 1 tır gıda olmak üzere toplam 6 tır yardım malzemesini Makedonya'ya göndermiştir (Kızılay, 2016). 2017 yılında da Kızılay Bosna Hersek'e Uluslararası Dayanışma Forumu Derneği işbirliğiyle 24 tonluk gıda desteğinde bulunmuştur (Kızılay, 2017). 2016-2017 yıllarında Kızılay Kosova'da bir takım yardım faaliyetlerinde bulunmuş, Kosova'da ihtiyaç sahiplerine ve öğrencilere tekerli sandalye, gıda paketi, giyim eşyası, battaniye ve kıyafet yardımlarında bulunmuştur.

İnsani yardımlar konusunda Türkiye'nin Balkanlarda öne çıkan sivil toplum kuruluşlarından bir diğeri de İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı - İHH'dır. Vakıf Balkanlar başta olmak üzere birçok coğrafyada acil yardım, sosyal yardım, eğitim ve sağlık yardımlarıyla beraber, insan hakları ihlallerine bağlı olarak ortaya çıkan mağduriyetlerin giderilmesi, bu çerçevede kalıcı konut ve eğitim merkezleri inşası, su kuyuları açılması gibi projeleri yürütmektedir (Kurtuluş, 2015: 202). İHH'nın bu projelerine örnek verilirse;

- İHH 2017 yılında arama-kurtarma, koruma ve yetim, sağlık, su, hijyen ve sanitasyon, gıda güvenliği, barınma, gıda dışı yardım, eğitim ve kültür çalışmaları dahil olmak üzere aralarında Balkanlarda 126 proje gerçekleştirmiş (İHH, 2018: 17),
- "Koruma ve Yetim Çalışmaları" kapsamında 2017-2018 yıllarında "Yetim Sponsorluk Sistemi" uygulamaya konulmuş, bunun neticesinde Balkanlar'da 5.598 çocuğun ihtiyaçları bağışçı sponsorlarca karşılanmış (İHH, 2018: 25),
- 2017 yılında aralarında Balkanlardan Arnavutluk ve Makedonya'nın da bulunduğu ve selden etkilenen 8 ülkeden mağdur 28.860 kişiye gıda

yardımları ulaştırılmış (İHH, 2018: 37), “Bosna-Hersek, Arnavutluk, Makedonya, Kosova, Karadağ ve Sırbistan Sancak’ın bulunduğu Balkan ülkelerinin de dâhil olduğu 22 ülkede 175 bin kişiye kış yardımları olarak yakacak ve giysi yardımları yapılmış (İHH, 2018: 45),

- 2016 yılında Yeşilay işbirliğiyle “Uyuşturucuyla Mücadele Programı” başlatılmış, “Balkanlar’da Uyuşturucuyla Mücadele Programı” kapsamında 2017’de Balkanlarda Bosna Hersek, Karadağ, Sırbistan Sancak, Arnavutluk, Kosova ve Makedonya’da uyuşturucu bağımlılığına karşı bilinçlendirme programları düzenlemiştir (İHH, 2018: 62-63).

Balkanlarda sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra insani yardım faaliyetleri düzenleyen diğer aktörler ise belediyelerdir. Örneğin; İstanbul Büyükşehir Belediyesi – İBB, Balkanlarda kardeş belediye olarak Bosna Hersek Saraybosna Belediyesi ile protokol imzalamış, İBB kardeş şehri Saraybosna’ya 2018 yılına kadar 45 otobüs hediye etmiş, 2018 yılı içinde de 15 otobüs daha hediye etmeyi planlamaktadır (İBB, 2018). İBB 2016’da Makedonya’da gerçekleşen sel felaketine de duyarsız kalmamış, Üsküp Belediyesine yardım için 10 araç ve 23 kişiden oluşan bir yardım ekibi de göndermiştir (İHA, 2016). 2014 yılında benzer felaket Bosna-Hersek’te de gerçekleşmiş, İBB Bosna’ya da 19 araç ve 47 personelden oluşan bir yardım ekibini sevk etmiştir.

İBB dışında birçok belediye Balkanlarda her yıl çeşitli yardım faaliyetleri yürütmektedir. Bu noktada öne çıkan diğer belediyeler ise; Bursa Büyükşehir Belediyesi, Ankara Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Bayrampaşa, Sancaktepe, Bağcılar, Gaziosmanpaşa ve Sultangazi ilçe belediyeleridir.

3. 5. Dış Ekonomik İlişkiler

Türkiye’nin Balkanlardaki bir diğer kamu diplomasisi girişimi ise dış ekonomik ilişkilere dairdir. Türkiye’nin önde gelen iş kuruluşlarının başında gelen Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği - MÜSİAD başta Balkanlar olmak üzere Orta Doğu, Afrika, Orta Asya ve Latin Amerika’daki iş ağlarının güçlendirilmesine çaba sarf etmektedir (Özkan B. , 2015: 277).

Türkiye’nin Balkanlarda dış ekonomik ilişkiler noktasında en aktif kuruluşlarından biri MÜSİAD’dır. MÜSİAD’ın Balkanlarda iki şubesi mevcut olup,

bunlardan biri MÜSİAD Makedonya Üsküp Şubesi ile MÜSİAD Romanya Bükreş Şubesidir (MÜSİAD, 2018). MÜSİAD bu şubeleriyle hem Türk işadamlarının Balkanlara açılmasını teşvik etmek, onların ihracat, ithalat, yatırım ortaklıkları ve teknoloji alışverişi gibi alanlarda uluslararası ilişkilerini geliştirmeyi amaçlamakla birlikte, ilgili ülkeler ve Balkanlarda yeni üye kazanılmasına dair de çalışmalar yürütmektedir. MÜSİAD ayrıca iş dünyası ve bölgenin yanı sıra dış politika ile ilgili de araştırma raporları ve analizler de hazırlamaktadır. Örneğin bu doğrultuda 2014 yılında “Küresel ve Bölgesel Yeniden Yapılanma Sürecinde Güçlü Dış Politika” adı altında Türkiye’nin Balkanlar Politikasına dair bir araştırma raporu da yayınlamıştır (MÜSİAD, 2014).

Dış ekonomik ilişkiler noktasında Türkiye’nin Balkanlarda etkili olan kuruluşlarından bir diğeri de Türk Hava Yolları - THY’dir. THY özellikle Balkanlara yönelik açtığı uluslararası uçuş hatlarıyla Türkiye ile bölge ve bölge ülkeleri arasındaki ikili ticari ve turizm potansiyelinin artmasına büyük katkı sağlamaktadır (Selçuk, 2015: 324). Örneğin Balkanlardan Makedonya ile Türkiye arasında Üsküp-İstanbul seferleri 1998 yılı itibariyle başlamıştır (Özlem, 2016: 253). THY’nin Kosova’ya yönelik Priştine seferleri 2002 yılında başlarken, 2005-2006 yıllarında sefer sayısı haftada 4’e, 2007’de 5’e, 2008’de ise 7’ye çıkmış, 2012’de ise bu sayı haftada 14’e ulaşmıştır (Özlem, 2016: 312). THY’nin Balkanlardaki bir diğer etkinliği ise yatırımlarına ilişkindir. Örneğin; Bosna Hersek Havayolları’nın %49’unu Türk Hava Yolları satın almıştır (Tansi & Erkan, 2015: 95).

THY dışında Balkanlarda aktif olan bir diğer havayolu şirketi de Pegasus Hava Yolları’dır. Pegasus günümüzde Balkanlara Yunanistan Atina, Makedonya Üsküp, Romanya Bükreş, Kosova Priştine, Bosna-Hersek Saraybosna, Arnavutluk Tiran ve Sırbistan Belgrad olmak üzere 7 noktaya uçuş hizmeti sağlamaktadır (Pegasus, 2018).

THY ve Pegasus dışında Balkanlarda son derece aktif birçok Türk şirketi de mevcuttur. Bu şirketler gün geçtikçe bölgede alt ve üst yapı yatırımlarıyla ciddi bir ekonomik etki meydana getirmeye başlamıştır. Örneğin; Bulgaristan’ın başkenti Sofya’daki Sofya Metrosunun 2. hattı Doğu Grubu tarafından yapılmış, Kosova elektriğinin dağıtımı ise Çalık ve Limak Gruplarınca yapılmaktadır. Yine Kosova’daki Priştine Havaalanı’da Türk şirketi Limak Grubu tarafından inşa edilmiştir (Özlem, 2016: 323).

Türk şirketlerinin Balkanlarda etkin olduğu ülkeler arasında Makedonya’da mevcut olup, ülkede 100’den fazla Türk şirketi etkinliği sürdürmektedir. TAV ve Şişecam gibi büyük çaplı şirketlerin yatırımları ile birlikte ülkedeki Türk yatırımı 500 milyon doları da aşmıştır. Örneğin ülkedeki Üsküp ve Ohrid havalimanlarının modernleştirilmesi ve işletilmesi hakkını TAV şirketi kazanmıştır. Ayrıca ülkede Ziraat ve Halk Bankaları da aktif faaliyet göstermektedir (Kamel, 2014: 251).

Türk bankaları sadece Makedonya’da değil Balkanlarda farklı ülkelerde de etkinliğini sürdürmektedir. Örneğin; Bosna-Hersek’te tamamı yabancı sermayeli ilk banka olan Türkiye Ziraat Bankası ve Kosova’da açılan Türkiye Ekonomi Bankası - TEB bu doğrultuda söylenebilir (Avcı, 2017: 114).

Türk şirketlerinin Balkanlardaki etkinliği ticaret hacimlerine de yansımıştır. 2000 yılında Türkiye’nin Balkan ülkeleriyle ticaret hacmi 2,85 milyar dolarken, 2004 yılında 6 milyar dolara yükselmiş, 2012 yılında ise bu oran 17,5 milyar dolarla zirveye çıkmıştır (Özlem, 2016: 126).

3. 6. Dini Hizmetler

Balkanlarda Türkiye’nin din diplomasisi alanında katkı sunan yarı özerk veya sivil toplum kuruluşlarının başında Türkiye Diyanet Vakfı - TDV gelmektedir. Vakfın Balkanlardaki en önemli icraatlarının başında camii, mescit ve ibadethane inşa faaliyetleri ile türbe *restorasyonları* gelmektedir. Ancak Vakfın Balkanlardaki faaliyetleri yalnızca inşa çalışmalarıyla da sınırlı değildir. TDV, “Avrupa ve Balkanlar’daki Eğitim ve Kültür Hizmetleri” kapsamında “Avrupa Uluslararası Öğrenci Programı – UİP” adında bir proje yürütmüş, 2016 yılında Balkan ülkelerinin de dâhil olduğu 15 farklı ülkeden 662 UİP öğrencisi 6 farklı ilahiyatta eğitim görmüş, 391 öğrenci mezun olmuş, programdan toplamda 1390 öğrenci yararlanmıştır (TDV, 2016: 60).

TDV 2016 yılı içerisinde Avrupa ve Balkanlar’a yönelik dini, insani ve hayri yardımlar da ulaştırmıştır. Bu kapsamda Ramazan ayı içinde 8 ülkede 152.229 TL yardım, 25 ülkede ise 6.914 adet hisse kurban dağıtımını bölgeye gönderilmiştir (TDV, 2016: 61). 2016 yılında bölgede yapılan diğer faaliyetler ise;

- Makedonya; Üsküp Şehitler Cami'nin tadilatı ve halılarının değiştirilmesi, sel felaketinden etkilenen 2.000 aileye temizlik malzemesi dağıtımı,
- Bosna-Hersek; Reis-ul Ulema Riyaset Binası inşaatının tamamlanması için yardım, Saraybosna Ayvazdede ve Ramazan karşılama etkinlikleri,
- Karadağ; Kız Medresesi ve Sultan II. Murat Camii'ne ahşap kapı bedeli,
- Yunanistan, Hırvatistan, Karadağ, Arnavutluk ve Makedonya; Balkanlardaki vakıf mallarını araştırma giderleri ile Kanuni Sultan Süleyman'ın türbesinin yerinin netleşmesi maksadıyla yapılan incelemeler,
- Bulgaristan, Bosna-Hersek ve Makedonya; Dini idarelerinde görev yapan bazı kişilerin sağlık giderleri,
- Balkanlardaki 5 ülke mahallinde görev yapan 84 din görevlisine destek,
- 9 Balkan ülkesi dini idarelerin tefrişat ve büro giderlerinin karşılanması,
- Bulgaristan ve Yunanistan; Nevruz ve Hıdrellez Bayramı, Hızır Orucu ve Hızır Cemleri ve Muharrem ayı etkinlikleri harcamaları için müşavirliklerle birlikte destek olunması faaliyetleridir (TDV, 2016: 62).

Vakıf ayrıca “Hediyem Kur’an Olsun” adında bir kampanyada yürütmekte olup, kampanya kapsamında bugüne kadar Balkanlarda; 2016’da Romanya Bükreş Din Hizmetleri Müşavirliği, Arnavutluk Tiran Din Hizmetleri Müşavirliği, 2015’de Bulgaristan Gümülcine Müftülüğü ve Sofya Din Hizmetleri Müşavirliğine Kur’an-ı Kerim dağıtımları gerçekleştirilmiştir (TDV, 2016).

Balkanlarda Türkiye Diyanet Vakfı dışında dini hizmetler sürdüren bir diğer önemli sivil toplum kuruluşu da Türk Kızılayı’dır. Kızılay örneğin Ramazan ayı sebebiyle “Ramazan’ı Bu Hilalin Altında Paylaşalım” sloganıyla bir kampanya başlatmış, kampanya doğrultusunda yurt dışında 33 ülkede aynı gün iftar programı organize etmiştir. Balkanlarda iftar programı düzenlenen ülkeler arasında ise; Makedonya ve Bosna-Hersek vardır (Kızılay, 2018). Kızılay iftar programları dışında Balkanlarda ayrıca Arnavutluk, Makedonya ve Kosova’da gıda dağıtımları da yapmıştır (Kızılay, 2018).

Benzer şekilde Kızılay da Kurban Bayramında Balkanlardaki hizmetlerini sürdürmüş, 2017 yılında Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Karadağ, Kosova, Makedonya ve Sırbistan olmak üzere 7 ülkede kurban kesimleri yapılmıştır (Kızılay,

2017). 2015 yılında da Balkanlarda Bulgaristan, Kosova, Makedonya, Sırbistan, Karadağ ve Bosna-Hersek olmak üzere 6 ülkede kurban kesimleri olmuştur. Örneğin; Makedonya’da 700 hisse kurban kesilirken, Kosova’da Mitrovitsa, Priştine, Prizren, Gora, Vushtrri, Yanyeva, Gilan ve Mamuşa olmak üzere 8 şehirde 100 bine yakın ihtiyaç sahibine kurban dağıtılmıştır. Bosna’da da 100 büyükbaş hayvanın kesimleri gerçekleştirilmiştir (Kızılay, 2015).

Türkiye Diyanet Vakfı ve Türk Kızılayı dışında Balkanlarda din diplomasisi kapsamında dini hizmetler sarf eden çok sayıda sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Bunların başında İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı – İHH, Aziz Mahmud Hüdayi Vakfı, Eyüp Sultan Vakfı, Dünya Balkan Dernekleri Federasyonu – DÜNBALBED gibi kuruluşlar gelmektedir. Bu kuruluşların Balkanlardaki düzenli faaliyetlerine örnek olarak;

- İHH Balkanlarda Romanya, Arnavutluk, Bosna Hersek, Makedonya, Kosova ve Karadağ’da; Kur’an-ı Kerim, Kur’an-ı Kerim meali ve dini eserler dağıtmakta, Kur’an kursu açmakta (İHH, 2018: 47),
- Aziz Mahmud Hüdayi Vakfı her yıl Balkanlarda Arnavutluk, Makedonya ve Kosova’daki ihtiyaç sahiplerine yönelik; Ramazan kumanyası dağıtmakta, iftar sofraları düzenlemekte, erzak ve gıda yardımları yapmakta, cami, mescid, okul, yurt ve yetimhane inşa etmekte, yurt dışı adak kurban bağışları da gerçekleştirmekte (HüdayiVakfı, 2018),
- Hüdayi Vakfı “Islamic Publishing” adlı web sayfası ile Türkçe dışındaki 54 farklı dildeki 1.162 çeşit İslami eser yayınlamakta ve sayfaya bugün Balkanlardan Arnavutça, Boşnakça, Bulgarca, Romence ve Slovence erişebilmekte (HüdayiVakfı, 2018).
- Eyüp Sultan Vakfı 2010 yılından beri her yıl düzenli olarak Kosova’da Priştine, Mitroviça ve İskenderay’da 4 binden fazla kişiye iftar sofrası kurmakta (EyüpSultanVakfı, 2016),
- Dünya Balkan Dernekleri Federasyonu – DÜNBALFED’de her yıl Bosna Hersek, Kosova, Bulgaristan ve Makedonya’da iftar sofraları kurmaktadır.

Balkanlarda Ramazan aylarında iftar programlarıyla büyük etkinlik gösteren belediyelerin başında ise Bayrampaşa Belediyesi gelmektedir. Öyle ki Belediye, Balkanlarda 14 yıldır düzenli olarak iftar programları organize etmektedir. Örneğin

2018 yılı için “Bereket Konvoyu” adlı bir proje başlatan Belediye bu kapsamda Balkanlarda Makedonya Strumica, Üsküp Çair, Kırçova, Manastır; Sırbistan’da Preşova, Tutin, Novipazar ve Belgrad; Arnavutluk Vlore, Tiran; Kosova Prizren, İpek; Karadağ Rojaye; Bosna Hersek Kakanj, Novi Travnic; Bulgaristan Filibe ve Kırcaali olmak üzere 7 ülkede 17 noktada iftar sofrası kurmayı planlamıştır (BayrampaşaBel, 2018).

Bayrampaşa Belediyesi dışında Balkanlarda Ramazan ayındaki faaliyetleriyle öne çıkan diğer belediyeler ise; Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa Osmangazi Belediyesi, İstanbul Eyüp, Beşiktaş, Sultangazi ve Gaziosmanpaşa Belediyeleridir.

3. 7. Mimari Restorasyon

Balkanlarda Türkiye’nin mimari *restorasyon* ve inşaa faaliyetlerine katkı sunan yarı özerk veya sivil toplum kuruluşlarının başında Türkiye Diyanet Vakfı - TDV gelmektedir. Vakfın Balkanlardaki en önemli icraatlarının başında camii, mescit ve ibadethane inşaa faaliyetleri ile türbe *restorasyonları* gelmektedir. Bu bağlamda örneğin Vakıf Balkanlarda; Kosova’da Sultan Murat Hüdavendigâr Türbesinin *restorasyonunu* tamamlayarak 2005 yılında ziyarete açmıştır. Arnavutluk’ta ise Tiran Namazgâh Camii’nin yapımı devam etmektedir. Ayrıca Kosova Priştine Camii, Romanya Bükreş Camii ve Makedonya Üsküp Camii’nin projeleri sürmektedir (TDV, 2018).

Türkiye Diyanet Vakfı ayrıca bugüne kadar Balkanlarda birçok caminin yapımını tamamlarken, birçok caminin de onarımını gerçekleştirmiştir. Balkanlarda Vakıfça yaptırılan camiiler; Arnavutluk İşkodra Camii, Bosna Hersek Goradz Şehri Kayseri Camii, Tesseny Camii, Kosova İsa Bey Camii’dir. Onarımı yapılan başlıca camiiler ise Arnavutluk Durres Fatih Camii, Bosna Hersek Ferhadiye Camii, Bulgaristan Cebil Seyitali Köyü Camii’dir (TDV, 2018, s. 101). Son olarak Romanya’da Mecidiye’deki Mecidiye Kemal Atatürk İlahiyat ve Pedagojoloji Lisesi’de Türkiye Diyanet Vakfı tarafından onarılarak açılışı yapılmıştır (Özlem, 2016: 333).

Balkanlarda *restorasyon* faaliyetleri yürüten kurum ve kuruluşlardan bir diğeri de İstanbul Büyükşehir Belediyesi’dir. İBB örneğin Bulgaristan’da Filibe’de bulunan Cuma Camii’ni *restorasyonunu* tamamlayarak hizmete açmıştır (Özlem,

2016: 196). Bursa Büyükşehir Belediyesi de İBB gibi Balkanlarda *restorasyon* faaliyetlerine katkı sunmuş Makedonya’da bu doğrultuda Hatuncuk Camii’nin restorasyonu tamamlanarak 2005 yılında hizmete açılmıştır. Bursa Büyükşehir Belediyesi bunun dışında Arasta Camii, Kebir Mehmet Çelebi Camii, İshak Paşa Camii, İsabey Camii Haziresi, Yiğit Paşa Mezarı *restorasyonları* da TİKA desteğiyle gerçekleştirilmiştir (Özlem, 2016: 273).

Türkiye’deki belediyelerin Balkanlardaki kamu diplomasisi alanındaki mimari *restorasyon* projeleri Bulgaristan ve Makedonya ile de sınırlı kalmamış benzer çalışmalar Kosova’da da yapılmıştır. Kosova’daki Mamuşa Belediyesi Hizmet Binası TİKA’nın da desteğiyle Bursa Osmangazi Belediyesi tarafından yaptırılarak hizmete açılmıştır (Özlem, 2016: 320). Ayrıca yine Kosova Prizren’de Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından bir köprü de inşa edilerek 2014 yılında açılışı yapılmıştır (Özlem, 2016: 324).

BEŞİNCİ BÖLÜM

BALKANLARDA TÜRK KAMU DİPLOMASİSİNİN İNŞASI: AKILLI GÜÇ VE KURUMSAL KOLEKTİVİTE, KOORDİNASYON VE BÜTÜNCÜL POLİTİKA

Çalışmanın ilk üç bölümünde diplomasi ve kamu diplomasisi kavramı teorik ve kurumsal olarak incelendikten sonra Türkiye'deki kavramsal ve kurumsal olarak gelişimi irdelenmiş, daha sonra ise Türk kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarının Balkanlardaki faaliyet alanları ile etkinliği resmedilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde ise çalışmanın ilk üç bölümünden çıkarılan sonuçlar doğrultusunda; geleneksel diplomasiden modern kamu diplomasisine yaşanan güncel tartışmalara değinilecek, Türk kamu diplomasisi ile ilgili kurumlar ve faaliyetleri üzerinden bazı tespitler yapılacaktır. Daha sonra modern kamu diplomasisi yaklaşımları çerçevesinde Türk kamu diplomasisi yaklaşımının revizyonuna ilişkin analizler paylaşıldıktan sonra bu revizyonun başarılı olabilmesi için bir politika tespiti sunulacaktır.

1. Geleneksel Diplomasiden Modern Kamu Diplomasisine Güncel Tartışmalar

İnsanlık tarihinde kökeni yazılı dönemin de öncesine dayanan diplomasi, toplumlar ve devletler arasında doğabilecek sorunların çözümü ve ilişkilerin iyileştirilerek geliştirilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır. Barışçıl yöntemler ile müzakereler uygulayan diplomasi, ad hoc yani geçici süreli diplomasiden sürekli diplomasiye, geleneksel diplomasiden modern diplomasiye büyük evrimler geçirmiş, uluslararası ilişkilerdeki işlevselliğinden ötürü meslek, sanat, bilim, süreç ve görev gibi kodlarla tanımlanmaya çalışılmıştır. Hititler ve Eski Mısırlılardan günümüze kadar geçen süreçte diplomasi; geçirdiği evrimlerle, medeniyetlerin katkıları, Rönesans ve Reform hareketleriyle ise günümüzdeki mevcut formuna erişmiştir. Raymond Aron diplomasiyi kuvvet kullanımına başvurmadan ikna etme sanatı ve asgari maliyetle mağlup etme stratejisi olarak ifade etmiştir (Aron, 2003: 24). Bu

tanımla Aron diplomasinin çatışmazlık ortamının sağlanması adına rolüne atıf yapmıştır.

Çağın toplumlarının ilişkilerinde geleneksel diplomasinin yetersiz kalmaya başlaması farklı ve takviye edici tekniklere ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur (Karadağ, 2016: 239). Modern kamu diplomasisi yaklaşımı geleneksel diplomasiden farklı olarak ortaya çıkmış, eski ve/veya mevcut diplomasinin tamamlayıcısı ve eksiklerini gidericisi konumunda görev almaktadır. Ayrıca kamu diplomasisi yaklaşımı “kamuoyu oluşturma ve etkileme, propaganda yapma, lobicilik, halkla ilişkiler, marka yaratma, hikâye anlatma” gibi başlıklarla da yapılan faaliyetler olarak kodlanmıştır. Kamu diplomasisinin bunların biri ya da tamamı olup olmadığı literatürde en çok tartışılan konulardan biridir.

Kamu diplomasisi kavramını literatüre kazandıran Edmund Gullion, kavramı ilk defa; “kamuoyu davranışlarının dış politika oluşumunda ve yürütmesindeki etkisidir. Geleneksel diplomasinin ötesinde uluslararası ilişkilerin farklı boyutlarını (diğer ülkelerdeki kamuoyunun etkilenmesi, bilginin ve fikirlerin akışı, ülkelerdeki çıkar gruplarının etkileşimi gibi) kapsar” şeklinde tanımlamıştır (Kavoğlu, 2018: 105).

Gullion, kamu diplomasisi tanımını 1965 yılında yaparken, günümüzde geçerliliğini hala koruyan tespitlerde de bulunmuştur. Gullion’un kamu diplomasisi perspektifi kapsamında dış politikanın oluşum ve yürütme sürecine; kamuoyu davranışlarını ve kamuoyunun etkilenmesini, ayrıca ülkelerdeki çıkar gruplarının etkileşimi gibi kavramları ilk defa sürece dâhil etmiştir. Günümüzde kamu diplomasisi ve dış politikada da kamuoyu ve çıkar gruplarının etkisi artan oranda devam etmektedir. Türkiye örneğinde olduğu gibi kamu diplomasisi kuruluşları, özel sektör temsilcileri, sivil toplum kuruluşları gibi aktörlerin uluslararası ilişkilerdeki etkinliği son derece büyük bir yer kaplamaktadır.

Kamu diplomasisinin kamuoyunu etkileme rolü, yani bir devletin hedef ülke halk ve aydınlarını etkileme çabası bir iletişim süreci olarak da görülmektedir. Öyle ki Meltem Bostancı kamu diplomasisinin bu yönüne vurgu yaparak “bir ulusun kendi ideallerini, hedeflerini ve politikalarını, yabancı ülkelere, farklı kültürlere anlatma amacını taşıyan faaliyetler bütünü” şeklinde kavramı tanımlamıştır (Bostancı, 2012: 37). Kamu diplomasisindeki bu iletişim ve anlatma sürecinin en önemli aktörü ise

medyadır. Örneğin Türkiye'nin kamu diplomasisindeki faaliyet ve projeleri ulusal basında sıkça konu edilirken, uluslararası basında ise yeterince yer almamaktadır (Aydemir, 2016: 344). Bu noktada Türkiye sadece TRT ve AA kanallarını değil tüm uluslararası medya kuruluşlarını daha aktif kullanma stratejisine de gitmelidir.

Kamu diplomasisi yaklaşımı çok boyutlu ve kapsamlı bir yapıya sahip olmasından ötürü stratejik ve bilimsel bir metotla ele alınması gereklidir. Bu nedenle kamu diplomasisi yaklaşımı ile uygulamaları tek bir kişinin ya da kurumun, hükümet ile devletin tek başına idamesine bırakılmamalıdır. Toplumun tümü kamu diplomasisi noktasında farkındalığa sahip olmalı, toplumun ilgili kesimlerinin katkı sağlayabileceği ve etkileşim oluşturabileceği *entegre* ve *interaktif* bir kamu diplomasisi mekanizması inşa edilmelidir (Özkan, 2013: 25).

Türkiye'nin uluslararası ilişkilerde küresel bir rekabet ortamında elindeki en önemli güçlerden biri sahip olduğu kamu diplomasisi imkân ve kaynağıdır. Türkiye'nin kamu diplomasisindeki bu imkân ve kaynağı ise köklü tarihi geçmişi, kültürel birikimi, insan kaynağı, demokratik zenginliği, ekonomik atılımları gibi maddi ve manevi değerlere dayanmaktadır. İşte Türkiye kamu diplomasisi potansiyelini mevcut maddi ve manevi değerleriyle harmanlayarak ortaya koymalıdır. Türkiye *entegre* ve *interaktif* bir kamu diplomasisi mekanizması inşa edip, mevcut kamu diplomasisi potansiyelini ortaya koyduktan sonra kısa, orta ve uzun vadeli ölçeklerde ulusal bir kamu diplomasisi politikası hazırlamalıdır.

İletişimin çift taraflı bir süreç olduğu düşünüldüğünde kamu diplomasisinin uygulayıcısı konumunda bulunan devlet ile hedef devlet ve kamuoylarının bu iletişimin tarafları olduğu yadsınamaz bir gerçektir. ABD'de Krause ve Van Evera ise kamu diplomasisi faaliyetlerinin devletten yabancı kamulara (G2P) ve kamulardan kamulara (P2P) olan iletişimi kapsadığını ifade etmiştir (Kavoğlu, 2018: 107). Geleneksel diplomasiğin büyük oranda devletten devlete (G2G) olan bir iletişimi kapsadığı düşünüldüğünde, kamu diplomasiğin bir iletişim metodu olarak geleneksel diplomasiden daha farklı ve etkin olduğu daha net anlaşılmaktadır.

Geleneksel diplomasi ile kamu diplomasisi kapsamlıca irdelendiğinde ilk göze çarpan konuların başında kamu diplomasisinin sayıca çok daha fazla aktöre sahip olmasıdır. Sanatçılar, sanatsal aktiviteler, müzik kanalları, sivil toplum, politikacılar, siyasi partiler, *politologlar* (siyaset bilimciler), yazarlar, yayıncılar,

gazeteciler, medya grupları, iş adamları, şirketler, akademisyenler, üniversiteler, dini liderler, dini gruplar vb. başlıca örnek aktörlerdir (Mengü & Yıldırım, 2012: 78).

Literatürde kamu diplomasisini kültürel diplomasi ile tamamen eş değer gören yaklaşımlar da mevcuttur. Örneğin Brian J. Hurn ve Barry Tomalin kültürel diplomasi ile bir ülkenin gelenekleri, kültürü, hayat tarzı ve sanatsal ürünlerinin tanıtımı aracılığı ile küresel ölçekte görünürlüğünü arttırarak siyasi ve ekonomik kazanım elde edebileceğini iddia etmektedir (Çevik, 2015: 394). Yine Muharrem Ekşi de kamu diplomasisi ile kültürel diplomasinin birbirinden ayıramayacağını iddia etmekte, uygulamada birçok ülkenin kamu diplomasisinin kültür enstitüleri bağlamında kültürel diplomasi olarak gerçekleştirildiğini savunmaktadır (Ekşi, 2014: 234).

Kamu diplomasisi ile kültürel diplomasi eş değer görülse de insani yardımları ve kalkınma yardımları ile teknik destekleri göz ardı eden, sert güç öğelerinin desteklemediği yani büyük oranda ekonomiyi merkezine almayan bir kamu diplomasisi anlayışının dış politikada bütünüyle başarılı olması beklenmemektedir. Nitekim İbrahim Kalın da kültürle birlikte ekonominin de kamu diplomasisinin temel dayanak noktalarından biri olduğunu ifade etmektedir (Mengü & Yıldırım, 2012: 76).

Gaye Aslı Sancar da kamu diplomasisi ile ekonomiyi ilişkilendirmekte, kamu diplomasisinin devletlerin dış politika ve dolaylı olarak ekonomik çıkarlarına yönelik yapıldığını iddia etmektedir (Sancar, 2012: 281). Türkiye de kamu diplomasisi faaliyetlerini büyük oranda kendi ekonomik çıkarlarının olduğu ülkelere yönelik yapmalıdır. Bu stratejiyle Türkiye kamu diplomasisinde ekonomi politikalarını Balkanlarda karşılıklı bağımlılığı arttırmak amacıyla kullanmalıdır.

Kamu diplomasisinin günümüzde en önemli öğelerinden biri de eğitim diplomasisidir. Öğrenci değişim programları, akademik burslar, eğitimsel ve kültürel etkinlikler gibi faaliyetler bunlardan faydalanan yabancı ülke vatandaşları ve gençleri üzerinde çok etkili olabilmektedir. Bu gençler gelecekte kendi ülkelerinde etkili konumlara geldiklerinde sahip oldukları ilişki ağları ve sempatik bakış sayesinde eğitim gördükleri ülkeye, kendi ülkelerinin eğitim gördükleri ülke ile ilişkilerinin gelişmesi şeklinde katkıda bulunabilirler (Doğan, 2012: 23). Türkiye’de eğitim diplomasisinin sunduğu avantajları iyi değerlendirmeli, özellikle Türkiye’de eğitim

gören yabancı ülke vatandaşlarının Türk kültür ve sosyal yaşamını, temel maddi ve manevi öğelerini iyi tanımaları sağlanmalıdır (Yıldırım, 2015: 386). Onların ülkelerine döndüklerinde Türkiye'nin birer gönüllü elçi olacakları unutulmamalıdır.

Geleneksel diplomasi büyük oranda sert güç öğeleri olan siyasi, ekonomik, teknolojik ve askeri güçleri içerirken, modern diplomasiyle birlikte kamu diplomasisi mekanizması ve yumuşak güç önem kazanmaya başlamıştır. Sert gücün aksine yumuşak güç ise çok farklı nüfuz ve çekim alanlarına sahiptir. Bunlar; kültür, eğitim, spor, sanat, yazılı ve görsel medya, film, şiir, edebiyat, mimari, yüksek öğretim (üniversiteler, araştırma merkezleri), sivil toplum kuruluşları, bilim ve teknoloji altyapısı ve *inovasyon* kapasitesi, turizm, ekonomik işbirliği platformları ve diplomasi (Ünal, 2016: 160).

Joseph S. Nye ise bir ülkenin yumuşak güç öğelerini genel olarak kültür, siyasi değerler ve dış politika olarak tanımlamış ve sınıflandırmıştır. Yine Nye günümüz modern diplomasisinde yumuşak gücün sınırlarının olduğunu, yeni bir metot olarak yumuşak gücün sert güç ile birlikte ortaya konması gerektiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda Nye bu yeni metodu ise “akıllı güç” olarak tanımlamıştır (Şahin & Çevik, 2015: 4-5). Türkiye'nin de süreç içerisinde kamu diplomasisinden yani yumuşak güçten akıllı güç metoduna geçiş yapması gerekmektedir.

Uluslararası kamuoyu ile örgütlerin kararlarını etkileme, ekonomik, teknolojik ve askeri güç noktasında birçok devlet sert güç kapasitesine sahiptir. Türkiye'nin de bu kapasite yarışı içerisinde çeşitli avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır. Ancak Türkiye etkin ve akıllı güç stratejisiyle geliştirdiği kamu diplomasisi anlayışıyla hem sert güç kapasitesinden kaynaklanan dezavantaj ve eksikliklerini örtebilir hem de Türkiye hakkındaki bazı yanlış algılamaları da giderebilir. Bu noktada kamu diplomasisinin en temel dayanağının düşünceler ve projeler olduğu unutulmamalıdır. Thomas A. Bailey'e göre; “Düşünceler dayanıklıdır, silahlarla veya bombalarla yok edilemezler. Uluslararası sınırları ve okyanusları aşarlar. Onlarla ancak daha iyi düşünceler üreterek başa çıkabilir” (İnan, 2012: 68).

2. Türk Kamu Diplomasisinin Kurumlar ve Faaliyetleri Üzerinden Genel Görünümü

Türkiye'nin başta Balkanlar olmak üzere dünyanın birçok coğrafyasında resmi, yarı resmi, sivil ve özel tüm kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarıyla gerçekleştirdiği faaliyetler incelendiğinde öne çıkan bazı alanlar ve kategorilerin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Kurum ve kuruluşların faaliyet alanları ve faaliyetleri Türk kamu diplomasisinin genel görünümünü de açıkça ortaya koymaktadır. İlk olarak Türk kamu diplomasisinin genel çerçevesinin şu alanlar üzerine kurulu olduğu görülmektedir; Kalkınma Yardımları, Teknik Destekler, Nakdi Yardımlar ve İnsani Yardımlar, Mimari-Restorasyon, Siyasal İletişim, Kültür, Sanat, Eğitim, Akademi, Dini Hizmetler, Medya ve İletişim, Güvenlik ve Askeri Faaliyetler ve Dış Ekonomik İlişkilerdir.

- *Kalkınma Yardımları ve Teknik Destekler alanında 1 kurum;* Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı – TİKA,
- *İnsani Yardımlar alanında 7'den fazla kurum;* Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı – TİKA, Vakıflar Genel Müdürlüğü – VGM, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı – AFAD, Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri, Türk Kızılayı, Sivil Toplum Kuruluşları,
- *Mimari-Restorasyon alanında 5'den fazla kurum;* T.C. Dışişleri Bakanlığı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı – TİKA, Vakıflar Genel Müdürlüğü - VGM, Türkiye Diyanet Vakfı - TDV, Büyükşehir Belediyeleri,
- *Siyasal İletişim alanında 6'dan fazla kurum;* Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü – KDK, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı – YTB, T.C. Dışişleri Bakanlığı Diplomasi Akademisi Başkanlığı, T.C. Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi – SAM, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı – TİKA, Sivil Toplum Kuruluşları,
- *Kültür ve Sanat alanında 8'den fazla kurum;* T.C. Dışişleri Bakanlığı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı – YTB, Vakıflar Genel Müdürlüğü - VGM, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı – TİKA, Kamu Diplomasisi

Koordinatörlüğü – KDK, Yunus Emre Vakfı ile Yunus Emre Enstitüsü - YEE, Sivil Toplum Kuruluşları,

- *Eğitim ve Akademi alanında 8'den fazla kurum;* Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı – YTB, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı – TİKA, Vakıflar Genel Müdürlüğü - VGM, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı - MEB ve Üniversiteler, Yunus Emre Vakfı ile Yunus Emre Enstitüsü - YEE, Türkiye Maarif Vakfı, Sivil Toplum Kuruluşları,
- *Dini Hizmetler alanında 8'den fazla kurum;* Diyanet İşleri Başkanlığı - DİB, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı – YTB, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı – TİKA, Türkiye Diyanet Vakfı - TDV, Türk Kızılayı, Sivil Toplum Kuruluşları, Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri,
- *Medya ve İletişim alanında 7'den fazla kurum;* Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü – BYEGM, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu – TRT, Anadolu Ajansı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı – TİKA, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı – YTB, Özel Gazete ve Televizyon Kanalları,
- *Güvenlik ve Askeri Faaliyetler alanında 1 kurum;* Türk Silahlı Kuvvetleri – TSK,
- *Dış Ekonomik İlişkiler alanında 3'den fazla kurum;* Bankalar, Özel Sektör Şirketleri ve Temsilcileri, Sivil Toplum Kuruluşları faaliyet göstermektedir.

Türk kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarının Balkanlardaki faaliyet alanları incelendiğinde; TİKA'nın 8, VGM'nin 4, KDK'nın 2, YTB'nin 4 ve YEE'nin ise 2 farklı alanda faaliyet gösterdiği görülmektedir. Mevcut bu tablo;

- Kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarının görev tanımlarının net çizilmediği,
- Kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarının görev tanımları dışında faaliyetler de gösterdiği,
- Kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarının birbirlerinin görev tanımlarına girdiği,
- Kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarının belirli bir alanda uzmanlaşmakta sorunlar yaşadığı sonuçlarını göstermektedir.

Türk kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarının Balkanlardaki faaliyetlerinin incelenmesi sonucunda ilk olarak öne çıkan konu; bu kurum ve kuruluşların görev tanımlarının net olarak çizilmesi ve birbirlerinin görev tanımlarına girmeyerek, belirli alanlarda uzmanlaşması gerektiğidir.

3. Modern Kamu Diplomasisi Çerçevesinde Türkiye'deki Kamu Diplomasisi Yaklaşımının Revizyonu

Kamu diplomasisi yaklaşımı “kamuoyu, propaganda, lobi, halkla ilişkiler” gibi perspektiflere sahip yapısı itibariyle geleneksel diplomasinin yürütücüsü konumunda bulunan Dışişleri Bakanlığı ve ilgili teşkilat hiyerarşisinde bulunan misyonlarının yürütemeyeceği özerk ve sivil çalışmaları da yürütebilmektedir. Modern kamu diplomasisi ve kurum ile kuruluşlarının Dışişleri Bakanlığı ve misyonlarıyla en önemli bağı ise büyük oranda koordinasyon ekseninde gerçekleşmektedir. Bu nedenle modern kamu diplomasisi yaklaşımına sahip birçok devlet kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarının özerkliğini artırma eğilimindedir.

Türkiye özellikle Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği - SSCB ve Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin dağılışı sonrasında ortaya çıkan ve tarihsel, dinsel, dilsel, etnik vb. birçok ortak değere sahip olunan, soydaş ve dindaş olarak kodlanan toplumlar ve devletlerle iletişim kurmak ve ilişkileri geliştirmek amacıyla “kamu diplomasisi” anlayışına büyük önem vermiş, kurum ve kuruluşlarını inşa etmeye başlamıştır. Nitekim TİKA ile başlayan süreçte; kamu/resmi ve yarı özerk/özerk/sivil kurum ve kuruluşlarla ciddi bir kamu diplomasisi ağını inşa etmeyi de başarmıştır.

Türkiye inşa ettiği bu kamu diplomasisi anlayışına ise İbrahim Kalın'ın ifadesiyle “Türkiye'nin yeni hikâyesini” etkin ve kapsamlı bir şekilde dünya kamuoyuna ve başta Balkanlar olmak üzere etkinlik gösterdiği tüm bölgelerde anlatma görevini yüklemiştir (Şahin & Çevik, 2015: 13). Ancak genel olarak incelendiğinde “Türkiye'nin yeni hikâyesinin anlatılması” sürecinin ve söyleminin oldukça soyut bir kavram olarak kaldığı görülmektedir. İlk olarak “Türkiye'nin yeni hikâyesi” söyleminin somutlaştırılması amacıyla sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik düzlemde kurumsallaştırılıp sistemleştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca Türk

kamu diplomasisi kuruluşları da bu sistem doğrultusunda başta Balkanlar olmak üzere tüm coğrafyalarda ortak söylemleri kullanmalıdır.

Türkiye kamu diplomasisinde “Türkiye’nin yeni hikâyesini” anlatma sürecinde olsa da, diğer bir yandan geçmişte kamu diplomasisine önem vermemenin getirdiği sorunlarla da boğuşmaktadır. Bu sorunlardan en önemlileri; Türkiye’nin yabancı kamuoyu tarafından yanlış tanınması ve kendini dünyaya iyi ifade edememesidir (Yılmaz, 2012: 405). Türkiye’nin AB üyeliği sürecinde terörle mücadele ve Kıbrıs Sorunu gibi konularda yaşadığı süreç buna en iyi örnektir.

Türkiye kamu diplomasisiyle kendini yabancı kamuoyuna doğru anlatabilmek için her şeyden önce profesyonel bir kamu diplomasisi mekanizması, kurgusu ve sistematığı inşa etmeli, tam bir koordinasyon sağlamalıdır. Bu nedenle ilk olarak dış politikadaki hedef bölgelerde Türkiye hakkında kapsamlı bir mevcut imaj ölçümü yapılmalı, Türkiye ile ilgili avantajlı ve dezavantajlı durumlar tespit edilmeli, istenen ve sunulması gereken imaj belirlenmelidir (Yılmaz, 2012: 433).

Türkiye’nin güçlü ve doğru bir imajının oluşturulması için başta Türkiye’nin kamu diplomasisi kuruluşları olmak üzere ulusal ve uluslararası tüm yayın organları da katkı sağlamalıdır. Ayrıca bu süreçte yabancı dilde yayınlar yapan yazarlar, akademisyenler ve gazeteciler de kamu diplomasisi konusunda bilgilendirilmeli, bu noktada kamu diplomasisi kuruluşları ile yabancı dilde yayın yapanlar koordineli hareket ederek ortak projeler gerçekleştirilmelidir.

Güçlü ve doğru bir imaj inşasının diğer bir önemli yolu ise eğitimden geçmektedir. Başta Balkanlar olmak üzere dünyanın birçok bölgesinde ve birçok ülkesinde özellikle tarih kitaplarında Türkiye ile ilgili son derecede olumsuz ifadeler geçmekte, o ülke vatandaşları Türkiye karşıtı bir şekilde yetişmektedir. Bu noktada ilgili ülkeler net olarak tespit edilmeli, ortak tarih komisyonları ile doğru bir tarih yazımının sağlanmasına özen gösterilmelidir. Bu özenle tarih kitaplarındaki “işgalci, düşman, cani ve barbar Türkler” gibi yalan ve yanlış ifadeler çıkartılmalıdır (Yıldırım, 2015: 386). Ayrıca hem yurt dışındaki soydaş ve dindaş topluluklarla diaspora grupları hem de yurt dışında faaliyet gösteren birey, topluluk ve kurumlar Türkiye ile ilgili olumsuz imaj konusunda eğitilmelidir. Bu olumsuz imajın düzeltilmesi adına gerekli stratejik bilgi ve metotlar da öğretilmelidir.

Bugün Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerine kamu/resmi ve yarı özerk/özerk/sivil nitelikte birçok kurum ve kuruluşlar katkı sağlamaktadır. Türk kamu diplomasisinde bu kadar çok aktör yer almasına rağmen, yeterli verimin alındığını söylemek çok da mümkün değildir. Bu nedenle Türkiye'nin kamu diplomasisi mekanizmasının bütüncül ve kolektif bir anlayışla yapılandırılması büyük önem arz etmektedir.

Tüm bunlar göz önüne alındığında ilk olarak Türk kamu diplomasisinde koordinasyonu sağlamak amacıyla ortak ve çatı bir kurumun ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda dünyadaki diğer örneklerde incelenmelidir. Örneğin; ABD'de Dışişleri Bakanlığı'na bağlı bir Kamu Diplomasisi Dairesi mevcut olup, kamu diplomasisi faaliyetlerinin yürütülmesi hususunda örnek teşkil etmektedir (Erzen, 2012: 39).

Türkiye'de de benzer şekilde Cumhurbaşkanlığına bağlı bir İletişim Başkanlığı kurulmuş, Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı ise alt bir birim olarak teşkilatlanmıştır. Ancak bu durum koordinasyon eksikliğini giderecek bir düzenleme olarak görülmemektedir. Türkiye'nin kamu diplomasisi mekanizmasının tek bir çatı altında organizasyonunun sağlanması ihtiyacı sürmektedir. Bu neden tek bir çatı kuruluş oluşturularak, kamu diplomasisi alanın çalışma yapan kurum ve kuruluşlar ya bu çatı kuruluşun altında teşkilatlanmalı ya da koordinatörler atamalıdır. Bu çatı kuruluş altında bölgeler oluşturulmalı ve başta Balkanlar Dairesi olmak üzere çeşitli daireler altında faaliyetler kolektif bir metotla yürütülmelidir.

Çatı bir kurum ihtiyacının yanı sıra Türk kamu diplomasisi kuruluşlarının görev tanımları ve faaliyetleri ekseninde de bazı eksikler ve hatalarda dikkat çekmektedir. Hem bu eksiklik ve hataların giderilmesi hem de bazı yeni adımların atılması Türkiye'nin hem genel kamu diplomasisinde önemli ve olumlu bir *revizyonu* sağlayacak hem de Balkanlarda etkin bir Türk kamu diplomasisinin inşasını hızlandıracaktır. Örneğin;

Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü – KDK; Türkiye'nin yumuşak gücünü somut bir kapasite olarak ortaya koymak ve kamu diplomasisinde koordinasyonu sağlamak amacıyla kurulmasına rağmen büyük oranda kamu diplomasisini iç kamuoyuna tanıtan bir metoda başvurduğu izlenmektedir. Bu noktada *KDK'nın*

faaliyet ve program planlamasını büyük oranda yabancı toplum ve bireylere yönelik olarak kurgulaması gerekmektedir (Ekşi, 2014: 190).

Yunus Emre Enstitüsü – YEE; kamu diplomasisi alanında yeni kurulan kuruluşlardan biri olmakla birlikte görev tanımı itibariyle Türkçenin öğretilmesi ve kültürel etkinlik faaliyetlerine ağırlık vermektedir. Ancak Enstitünün dünyadaki diğer kültür diplomasisi kuruluşlarının programlarını inceleyerek daha çok Türk kültürünü yansıtan projelere odaklanması gerekmektedir.

Enstitünün Türk kültür ile dilini öğretmek adına yürüttüğü faaliyetler sürdürülmeli ancak bu faaliyetlerden Balkanlardaki soydaş ve dindaşların yanı sıra çoğunluk konumunda bulunan yabancı toplumların daha fazla oranda yararlanması sağlanmalıdır. Bu noktada ayrı bir *metodoloji* ve strateji benimsenmelidir.

YEE'nin kültür ve dil eğitim projelerinde farklı strateji ile metotlar da uygulanmalı, geleneksel eğitim ve kurs metotlarına ağırlık verilmemelidir. Bu noktada daha eğlenceli, *interaktif* ve ödüllü yarışma gibi aktivitelere yönelilmelidir.

Türk kamu diplomasisinin bir omurgası ekonomik faaliyetleri ile TİKA ise, kültürel faaliyetleriyle de YEE'dir. YEE'nin dünyadaki diğer muadilleri incelendiğinde 2014 yılı temelinde *British Council* 864 milyon Avro, *Goethe Institut* 356 milyon Avro, *Cervantes* 103 milyon Avro, *Rus Enstitüsü* 85 milyon Dolar ve *Fransız Enstitüsü* ise 61 milyon Avro bütçeyle faaliyet gösterirken, YEE'nin bütçesi ise 4 milyon Avro bandında olduğu görülmektedir (Ekşi, 2014: 200). Türkiye'nin dünya çapında diğer kültürel diplomasi aktörleriyle yarışabilmesi için YEE'nin güçlü bir bütçeye de ihtiyacı bulunmaktadır

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı – TİKA; görev tanımı itibariyle kalkınma yardımları ve teknik destekler ile öne çıkan bir kurum iken dönem dönem Türkçenin tanıtımı ve Türk kültürü ile ilgili projelere de imza atmaktadır. Bu tür projeleriyle TİKA, Yunus Emre Enstitüsü'nün görev alanına girmektedir. Ayrıca Türkiye'de kamu diplomasisi alanında TİKA ve YEE dışında KDK, YTB, TRT, Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün yanı sıra Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü ile Kültür ve Turizm Bakanlığı da kültür alanında faaliyetler gerçekleştirmektedir (Ekşi, 2015: 351). Bu durum Türkiye'nin kültürel diplomasi alanındaki etkinliğine oldukça zarar vermektedir.

TİKA bugün Balkanlarda birçok ülkede yardım faaliyetlerini ve projelerini gerçekleştirirken Yunanistan ve Bulgaristan'da soydaş ve dindaşlara yönelik doğrudan faaliyet göstermediği bilinmektedir (Özlem, 2016: 360). Bu her ne kadar iki devletin siyasi tutumları ve kapalı rejimleri ile ilgili olsa da, Türkiye'nin alternatif çözümler de bulması gerekmektedir. Bu doğrultuda Türkiye siyasal gerçekleri de dikkate alarak iki devletin toplumunu da kapsayacak şekilde ekonomik yatırımlara eğilmesi denenmelidir.

Kalkınma yardımları ve teknik destekler bağlamında TİKA'nın başta ABD'li muadili USAID olmak üzere BM ve Batılı yardımlar gibi birçok rakibi de bulunmaktadır. Başta Balkanlar olmak üzere dünyanın birçok bölgesinde Türkiye'nin aralarında TİKA'nın da bulunduğu kuruluşlar ile yaptığı yardımların diğer yabancı kuruluşların yardımlarına göre daha somut sonuçlar elde ettiği, yardım edilen ülkenin sosyoekonomik altyapısının gelişmesinde gözle görülür değişikliklere katkı sağladığı tespit edilmektedir (Karadağ, 2016: 183). Türkiye açısından son derece önemli olan bu imajın istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi elzemdir.

Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü – BYEGM; Yurtdışında yayınları takip edip bunların çevirilerinin yapılmasında önemli bir görev yürütmekte, aynı zamanda bu yayınlarla ilgili analizlerde yapmaya gayret göstermektedir. Ancak BYEGM bu çevirilerle ilgili ikinci bir çalışma daha yapmalı ve Türkiye aleyhtarı yayınlarla ilgili gerekli analiz, tespit ve planlamaları da yapmalıdır. Ayrıca ilgili yayın kuruluşlarına bu aleyhte, yalan yanlış, iftira veya iddialarla ilgili doğru düzeltme yazıları ulaştırılmalıdır. Türkiye hakkındaki olumsuz algılar tersine çevrilmelidir.

Medya Diplomasisi alanında etkili Türkiye Radyo ve Televizyonu – TRT ve AA; Türkiye'nin uluslararası yayıncılığında öne çıkan kurumları olarak özellikle Türkiye'nin ulusal ve uluslararası konulardaki ayrıca hedef bölgelerdeki hedeflerini, ideoloji ve siyasi bakışını yansıtan bir dille yayın politikalarını belirlemelidir (Kılıç, 2015: 379). Ayrıca iki kurumda hitap ettikleri mevcut kitlelerin sayısını ve yayın ağlarını genişletmeyi daima hedeflemelidir. Türkiye'nin Balkanlara yönelik yayın yapan TRT ve AA'nın yayınlarının yanı sıra dizi ve filmler, Türkiye'nin Balkanlarla ilgili hedef, söylem ve mesajları çerçevesinde hazırlanmalı ve yapılandırılmalıdır.

TRT ve AA'nın genel yayınlarının dışında Balkanlarda medya diplomasisinde daha etkin bir performans sergilenmesi açısından Balkanlara yönelik doğrudan yayın organları da kurulmalı; TRT Balkan TV ve Radyo Kanalı, gazete ve dergiler gibi projeler hayata geçirilmeli ya da özel sektör girişimleri teşvik edilmeli, mevcutların kapasiteleri de arttırılmalıdır. Örneğin; Tek Rumeli ve Trakya Türk gibi özel sektör kanalları desteklenerek, Balkanlara yönelik yayınlar konusunda hem teknik hem de kamu diplomasisi konularında eğitilmelidir.

TRT ve AA, Balkanlarda yaptığı yayınların yanı sıra tecrübe aktarımı da gerçekleştirmelidir. Bu kapsamda TRT ve AA Balkanlarda yayın yapan soydaş ve dindaş topluluklara ait televizyon, radyo, gazete ve dergi gibi platformlara maddi, teknik ve *mentorluk* yani yönderlik gibi yardımları sürdürmeli ve genişletmeli, ayrıca yayın kabiliyet ve kapasitelerini arttırmaları adına tecrübe aktarımlarında bulunmalıdır.

Yerel Yönetimler ile Belediyelerin; Türkiye'nin Balkanlardaki kamu diplomasisi faaliyetleri açısından önemli olduğu unutulmamalıdır. Nitekim Türkiye'nin Balkanlardaki en başarılı uygulamalarından biri de kardeş belediyeçilik faaliyetleridir. Türkiye bu uygulamalarla kamu diplomasisi kuruluşlarının giremediği hem Yunanistan ve Bulgaristan'da hem de diğer Balkan ülkelerinde soydaş ve dindaşların ihtiyaçlarını karşılamaktadır (Özlem, 2016: 361). Türkiye bu uygulamayla iki ülke grubunda da belediyeçilik deneyimini aktarabileceği gibi fazla etkinlik kuramadığı Yunanistan ve Bulgaristan gibi ülkelerde de etkinliğini artırma fırsatı yakalayabilecektir.

İnsani Yardım Sivil Toplum Kuruluşları; Türk kamu diplomasisinin en başarılı ve en önemli aktörlerinden biridir. Ancak Türkiye insani yardım faaliyetlerinde dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olsa da insani yardım kuruluşlarının bazı temel problemleri mevcuttur. İlk olarak bu sivil toplum kuruluşları arasında sahada büyük bir koordinasyonsuzluk göze çarpmaktadır. Bu koordinasyonsuzluk ilgili kuruluşların aynı ülkelerde aynı bölgelere farklı zamanlarda yardımlar yapmalarına neden olmaktadır.

Think Tank Kuruluşları; modern kamu diplomasisi anlayışının temel yapı taşlarından biridir. Türkiye'de son yıllarda araştırma ve düşünce kuruluşları hızla artsa da, çalışma alanı bütünüyle Balkanlar olan profesyonel ve kurumsal herhangi

bir *Think Tank* kuruluğu bulunmamaktadır. Bu nedenle hem mevcut kuruluğların Balkan alışmaları arttırılmalı hem de çalışma alanı Balkanlar olan *Think Tank* kuruluğları oluşturulmalıdır. Bu kuruluğlar başta Balkanlar olmak üzere Türkiye'nin dış politikası ve kamu diplomasisi adına uzman yetiştirmeli, devlet kurum ve kuruluğlarıyla politika yapıcılara politika ve vizyon nermelidirler.

Türk kamu diplomasisi kuruluğları da faaliyet ve projelerinde başta *Think Tank* kuruluğları olmak üzere sivil toplum kuruluğlarıyla da eşgüdüm içinde çalışmalıdır. Bu noktada yaşanan en önemli eksikliklerden biri de başta Dışışleri Bakanlığı olmak üzere YEE, TİKA ve YTB gibi birçok kamu diplomasisi uygulayıcısı konumunda bulunan kurumun sivil toplum kuruluğlarıyla yeterince eşgüdümlü ve koordineli çalışmamasıdır (Ekşi, 2014: 186).

Diaspora Diplomasisi; Türkiye'nin gelişime a diplomasi girişim alanlarından biridir. Türkiye, 80 milyonu açan nüfusuyla iç politikada büyük bir nüfus kitlesini idame ederken, dış politikada ise dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan ve sayıları 6 milyonu açan Türk vatandaşları ile komşu bölgelerde yaşayan ve sayıları 200 milyonu geçen soydaş ve dindaş akraba topluluklara doğal alıcı olarak hitap etmektedir. Ayrıca Türkiye hem bu Türk vatandaşlarına hem de akraba topluluklara kimliklerini korumalarını, siyasal, sosyoekonomik ve kültürel hayata etkin katılımlarını teşvik etmekte, ayrımcılık ve yabancı düşmanlığına karşı mücadelelerinde destek olmaya da çalışmaktadır (Ihlamur, 2015: 53). Ancak bu noktada göze çarpan en temel eksiklik ise özellikle yurtdışında yaşayan 6 milyon Türk vatandaşı yani gurbetçi ya da diasporanın siyasal, sosyoekonomik, hukuki ve kültürel olarak kapsamlı bir *diaspora* diplomasisi anlayışıyla rgtlendirilememiş olmasıdır. Bu nedenle ilk olarak yurtdışındaki özellikle Türk vatandaşlarına, soydaş ve dindaş topluluklar ile Türkiye'ye sempati besleyen yabancı ülke vatandaşlarına ait sivil toplum kuruluğları, ülkeler bazında ortak çatı kuruluğlar altında koordineli ve işbirliği altında hareket etmelidir.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı – YTB'den daha ziyade başta Balkanlar olmak üzere Avrupa ve birçok bölgede, orada yaşayan Türkler eliyle örgütlenmeler gerçekleşmeli ve yayılmalıdır. Ayrıca TBMM'de daha öncede gündeme geldiği üzere *diaspora* ile doğrudan bir temsil ve bağlantı ilişkisi kurması amacıyla diaspora milletvekilliği sistemi de dşnlmelidir.

Eğitim Diplomasisi ve Akademik Faaliyetler; Türkiye'nin Balkanlara yönelik olarak etkin ve doğru bir kamu diplomasisi inşa etmesine katkı sağlayacak konuların arasında gelmektedir. Kamu diplomasisine akademik ve entelektüel katkı sunulması ayrıca nitelikli uzmanların yetiştirilebilmesi adına üniversitelerde yapılandırılmalıdır. Bu doğrultuda; Türkiye'de Edirne, Kırklareli, Çanakkale, Tekirdağ, İstanbul, İzmir, Bursa ve Ankara'da devlet ya da vakıf olarak "Balkan Üniversiteleri" kurulmalı, üniversiteler bünyesinde "Balkan Araştırmaları Enstitüleri", "Kamu Diplomasisi Enstitüleri" ve "Kamu Diplomasisi Uygulama ve Araştırma Merkezleri"nin kurulmalı ve sayıları arttırılmalıdır. Yine üniversitelerde kamu diplomasisine yönelik yüksek lisans ve doktora programları açılmalı, lisans düzeyinde kamu diplomasisine yönelik dersler konulmalı ve kamu diplomasisi sertifika programları açılmalıdır.

Türkiye Maarif Vakfı; kamu diplomasisinde çok yeni bir aktör olsa da, sistemli bir planlamaya da ihtiyaç duymaktadır. Vakıf bugün Balkanlarda hem FETÖ okullarını devralmaya çalışmakta hem de yeni okullar açmaya çalışmaktadır. Vakfın bu iki girişimini hızla sürdürüp, yeni okulların açılmasına daha fazla öncelik vermesi gerekmektedir. Ayrıca Vakıf yeni okullar için kendi öz sermayesinin yanı sıra *sponsorluk* ve finans avantajı için eğitim konusunda deneyimli yerli ve özel sektörle de işbirliği kurabilmelidir.

Sert Güç Uygulamaları ile Etkisinin Arttırılması; Türkiye'nin Balkanlarda özellikle devlet idareleri ve halkları nazarında yaptırım gücünü ve somut etkilerini arttırabilmesinin en temel yollarından biri olacaktır. Bu nedenle Türkiye Balkan devletleri üstündeki siyasi, ekonomik ve askeri gücünü yani sert gücünü arttırmalı; Balkanların yer altı ve yer üstü kaynaklarına ülke ekonomilerini etkileyecek şekilde yatırımlar yapılmalı, Balkanlarda askeri üsler kurulmalı ve Balkanlarda istihdam endeksli ekonomik politikalar yürütülmelidir.

4. Akıllı Güç ve Kurumsal Kolektivite, Koordinasyon ve Bütüncül Politika

1990 sonrası özellikle Balkanlardaki bağımsızlık hareketlerinden sonra Türkiye bölgeye yönelik önemli açılımlar sağlasa da, bölgedeki diğer aktörler olan Rusya, ABD, Almanya ve İtalya gibi aktörlerle karşılaştırıldığında yeterince başarılı olduğu söylenememektedir. Bu durumun en önemli nedenleri ise;

- Türkiye ekonomisinin bu devletler kadar güçlü ve istikrarlı olmaması,

- Türkiye siyasetinin ilgili devletlere oranla istikrarlı olmaması,
- Türkiye'nin iç ve dış siyasette ciddi ekonomik, siyasi ve toplumsal sorunlarla boğuşması,
- Türk özel sektör temsilcileri ve şirketleri ile sivil toplum kuruluşlarının diğer ülkelerinki kadar güçlü olmamasıdır (Sancaktar, 2010: 346).

Türkiye'nin 1990'lı yıllara nazaran ekonomik, siyasi ve toplumsal olarak daha güçlü ve istikrarlı bir güce kavuşması sonucunda kamu diplomasisi en önemli avantajların başında gelmiştir. Türkiye'nin Balkanlarda her şeyden önce bölgenin önemli aktörleri Rusya, ABD, Almanya ve İtalya gibi devletlerle mücadele edebilmesi için ilk olarak oyun kurucu olma niyetini ortaya koymalı, ikinci olarak ise ekonomik ve siyasi olarak güç ve istikrarını sürdürerek arttırılmalıdır. Ayrıca bölgede faaliyet gösteren özel sektör temsilcileri ve şirketleri ile sivil toplum kuruluşları desteklenerek rakiplerine oranla daha çok güçlendirilmelidir. Türkiye böylelikle resmi ve özel tüm kurum ve kuruluşları işbirliğinde bölgedeki toplam siyasal, askeri, ekonomik ve kültürel gücünü de artan oranda geliştirmelidir.

Osmanlı İmparatorluğu dağılıp yeni Türkiye Cumhuriyeti kurulmuş, kurucu idare dış politikada milliyetçilik akımı ve ulus devlet anlayışı çerçevesinde başta Balkanlar olmak üzere İmparatorluk mirasına büyük oranda sırtını dönmüştür. Dış politikada Osmanlı ve İslam medeniyetleri kültürü değil Türk kimliği seçilmiştir. Özellikle 2002 yılı sonrasında AK Parti iktidarı ile birlikte Türk dış politikasında Osmanlı ve İslam sentezi kamu diplomasisinde sıkça vurgulanır olmuştur (Cankurtaran, 2015: 114).

Türk dış politikasında Balkanlara yönelik Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar geliştirilen "Türk kimliği" veya "Osmanlı-İslam Sentezi" hâkim söylemler iki farklı çerçevede artıları ve eksileriyle değerlendirilmesi gerekmektedir. İlk olarak "Türk kimliğinin" Balkanlara yönelik bir söylem metodu olarak seçilmesinin en riskli ve eksik yanı Balkanlardaki hâkim milliyetçi yapıyla ilgilidir. Balkanlarda bugün hem devletler hem de toplumlar nazarında güçlü bir milliyetçi ideoloji hâkimdir. Bu nedenle Türkiye'nin bölgeye yönelik geliştirdiği "Türk kimliği" hâkim ideoloji aynı zamanda karşısında bölgenin *major* yani çoğunluğu olan güçlü bir Bulgar, Yunan, Makedon, Arnavut, Sırp ve Hırvat kimliğini de bulmaktadır. Ayrıca Balkanlarda yaşayan Türklerin genel olarak azınlıkta

bulunmalarından ötürü Türk dış politikasının “soydaş diplomasinin” hâkimiyet alanı ve etkinliği oldukça sınırlı ve dar bir hale tekabül etmektedir.

Yine Türkiye'nin bölgeye yönelik geliştirdiği “Osmanlı-İslam Sentezi” hâkim söylem ise bölgede bazı ülkelerde çoğunlukta olan Türk, Arnavut, Boşnak ve Torbeş toplumlarda karşılık bulsa da, hem diğer çoğunluklar olan Yunan, Bulgar, Makedon, Hırvat ve Sırp tarafından kabul edilmemekte hem de Müslüman olan milliyetçi toplumlardan Arnavutların bir kısmınca da eleştirilmektedir. Hal böyleyken Türkiye'nin bölgeye yönelik üçüncü bir rasyonel söyleme ihtiyacı bulunmaktadır. Bu söylemin tüm kimlikleri kabul eden, milliyetçi duyguları rahatsız etmeyen, karşılıklı saygı kazanmaya yönelik, siyasal ve sosyoekonomik bir dile sahip olması en makul olanı olarak görülmektedir.

Türk dış politikasında özellikle Balkanlardaki Türkler buldukları ülkelerle Türkiye arasında dostluk köprüsü olarak görülmekte, yaşadıkları ülkelerin eşit ve sadık vatandaşları oldukları, kültürleri ve geleneklerini korumaları gereği vurgulanmakta, bu topluluk “soydaş”, “evlad-ı fatihan” ve “ecdad yadigârı” olarak tanımlanmaktadır (Özlem, 2016: 355-359). Ancak bu tanımlamanın somutlaştırılması ve sistemleştirilmesi gerekmektedir.

Joseph Nye kamu diplomasisi faaliyetlerinin başarısının harcanan paranın miktarı ile değil, yabancı ülke vatandaşları üzerinde yaratılan olumlu izlenim ve değiştirilen fikirler ile ölçülebileceğini ifade etmektedir (Doğan, 2012: 13). Ancak Türkiye'nin Balkanlarda soydaş ve dindaş topluluklara yönelik sürdürdüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinin yabancı ülke vatandaşları üzerine yapıldığını söylemek genel olarak doğru olmayabilir. Bu nedenle Türkiye'nin Balkanlarda iki ayaklı bir kamu diplomasisi perspektifi inşa etmesi gerekmektedir. Bu perspektifin ilk ayağı soydaş ve dindaş topluluklara yönelik olması gerekirken, ikinci ayağı ise yabancı ülke vatandaşları olarak sayılabilecek Bulgar, Yunan, Makedon, Sırp ve Hırvat toplumlara yönelik olması elzemdir.

Türk dış politikasının tarihsel olarak en geleneksel söylemi 1931'de kayıtlara geçen ve Atatürk'e ait olan “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” sözüdür. Türkiye bu söylem üzerine uluslararası ilişkilerde ve dış politikasında barışa büyük bir önem vermiş, başta Birleşmiş Milletler, NATO, Avrupa Konseyi gibi birçok uluslararası örgüte üye olup rol oynamaya çalışmıştır (Erzen, 2012: 44-45). AK Parti dönemi dış politikası

ve kamu diplomasisinde ise “Osmanlı-İslam” sentezine ağırlık verilmesiyle insani diplomasi ile barış ve adalet vurgusu sıkça dile getirilmiştir. Türkiye’nin özellikle Filistin ve Suriye konusunda gösterdiği tavırlar buna örnek olarak verilebilir. Türkiye’nin Balkanlarda da barış ve adalet söylemleri üzerinden bir kamu diplomasisi inşa etmesi özellikle yabancı toplumlar üzerindeki faaliyetlerinde meşruiyet zeminini kuvvetlendirecektir.

Türkiye’nin Balkanlarda geliştirebileceği barış ve adalet söylemi, ekonomi ve işbirliği mantığı ile harmanlanıp kurumsal bir yapı ile de inşa edilebilir. Nitekim Türkiye mevcut uluslararası örgüt üyeliklerinin yanında Atatürk döneminde Sadabat Paktı, Menderes döneminde Bağdat Paktı ve Erbakan döneminde ise D-8 gibi örgütlerinin kuruluş ve işleyişi girişimlerinde bulunmuştur (Kösebalaban, 2014: 368). AK Parti ve Recep Tayyip Erdoğan hükümetleri döneminde ise BM üyeliğinin yanı sıra İslam İşbirliği Teşkilatı – İİT üyelikleri dış politikada aktif olarak kullanılmıştır. Benzer bir şekilde Balkanlarda etkin bir dış politika gütmek amacıyla bir “Balkan İşbirliği Teşkilatı” benzeri bir örgütün kurulması için girişimlerde bulunmak yararlı olabilecektir. Turgut Özal döneminde kuruluşuna öncülük edilen ve aralarında Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü ise hem görev alanı itibariyle oldukça dar bir kapsamda görev yapmakta hem de Türkiye örgütte Rusya faktöründen ötürü lider konumunda yer alamamaktadır.

Türkiye’nin Balkanlardaki kamu diplomasisi faaliyetleri incelendiğinde tespit edilen en önemli eksiklerin; “Akıllı Güç ve Kurumsal Kolektivite”, “Koordinasyon” ve “Bütüncül Politika” olduğu görülmektedir.

Akıllı Güç ve Kurumsal Kolektivite: Türkiye’nin Balkanlarda etkin bir kamu diplomasisi yürütüp, bölgedeki diğer rakip ülkelerle mücadele edebilmesinin yolu akıllı güç uygulamasından geçmelidir. Bu nedenle Türkiye Balkanlarda sert ve yumuşak güç öğelerini kamu diplomasisinde beraber kullanmalı, bu uygulamalarda resmi, sivil ve özel kamu diplomasisi kuruluşları kurumsal bir çerçevede kolektif halinde çalışmalıdır.

Koordinasyon: Türkiye’nin Balkanlardaki kamu diplomasisi faaliyetlerinden azami verim alabilmesinin yolu uygulayıcı tüm kurumlar koordineli hareket ederek, faaliyetlerinde tekrardan ve bölgesel aynılıktan kaçınmalıdır.

Bütüncül Politika: Türkiye'nin Balkanlardaki kamu diplomasisi yaklaşımının en stratejik hatalarından biri kamu diplomasisi uygulamalarının hedef kitlesiyle ilgilidir. Türkiye'nin kamu diplomasisi uygulamalarındaki hedef kitlesi büyük oranda soydaş ve dindaş topluluklardan oluşmaktadır. Kamu diplomasisinin en büyük amacının yabancı ülke vatandaşlarını etkilemek olduğu düşünülürse, Türkiye'nin hem soydaş ve dindaş toplulukları hem de yabancı ülke vatandaşlarını kapsayan bütüncül bir kamu diplomasisi politikasını benimsemesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu bütüncül politika ise coğrafi, etnik ve metodolojik bütüncüllükten oluşmalıdır.

- Coğrafi Bütüncüllük; Türkiye'nin Balkanlardaki tüm ülkelerde aynı etkin kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütmesi ve tüm coğrafyada ortak tema, söylem ve hedeflerle hareket etmesidir.
- Etnik Bütüncüllük; Türkiye'nin Balkanlardaki tüm ülkelerde soydaş ve dindaş topluluklar, yabancı ülke vatandaşları ve diğer tüm topluluklarla birlikte tüm etnik gruplara yönelik kamu diplomasisi faaliyeti yürütmesidir.
- Metodolojik Bütüncüllük; Türkiye'nin Balkanlardaki kamu diplomasisi anlayışını kültürel diplomasi gibi tek bir arka plana değil tüm bakış açılarını kapsayacak ve uygulamada yer verecek şekilde metodolojik açıdan bütüncül bir perspektifle planlamasıdır.

SONUÇ

Bu çalışma “Balkanlarda Türk Kamu Diplomasisi ve Faaliyet Alanları” ana konusunu araştırmış, bu nedenle konu büyük oranda; diplomasi, kamu diplomasisi ve Türk kamu diplomasisi teorik tartışmaları ile kurumsal örnekler ve uygulamaları üzerine inşa edilmiştir. Kamu diplomasisinin Türkiye için hem kurumsal hem de akademik anlamda çok yeni bir çalışma sahası olmasından dolayı literatürde yeterli çalışma bulunmadığından konu; hem teorik anlamda kavramı öne süren ve inceleyen görüşler üzerinden hem de kurumların görev tanımlarını ve faaliyetlerini içeren resmi yayınları üzerinden büyük oranda işlenmiş, böylelikle ölçülü bir objektiflik sağlanmaya çalışılmıştır.

Balkanlardaki Türk kamu diplomasisi faaliyetlerine yönelik daha önce herhangi bir akademik ya da kurumsal çalışmanın yapılmamış olması, bu çalışmanın varlık amaçlarından biri olmuş, tez Balkanlara yönelik böyle bir çalışma ihtiyacına cevap vermiştir. İlgili genel bu amacın yanında “Balkanlarda Türk Kamu Diplomasisi ve Faaliyet Alanları” konusunun seçilmesiyle;

- Türk kamu diplomasisinin Balkanlardaki mevcut durumunun röntgeni çekilmeye,
- Türk kamu diplomasisinin hem genel olarak hem de Balkanlardaki eğrileri ve doğruları ile eksiklik ve hataları net olarak tespit edilmeye,
- Türk kamu diplomasisi perspektifini bütünüyle etkileyecek ve dönüştürecek, ayrıca Türkiye’yi kamu diplomasisi aracılığıyla Balkanlarda oyun kurucu yapacak tespitlerde bulunmaya çalışılmıştır.

“Balkanlarda Türk Kamu Diplomasisi ve Faaliyet Alanları” konusunun tüm amaçlarına ulaşabilmek için; Geleneksel diplomasiinin modern kamu diplomasisine nasıl bir dönüşüm sağladığı, Türk kamu diplomasisi kurum ve kuruluşları, görev alanları ve faaliyetleriyle tarihsel olarak nasıl bir gelişim gösterdiği, Türk kamu diplomasisinin kamu ve sivil nitelikteki kurum ve kuruluşlarının Balkanlardaki somut etkinliği ne olduğu ve son olarak Türkiye’nin Balkanlarda bölgedeki diğer aktörlere oranla oyun kurucu olması için yapması gerekenler ne olduğu gibi sorulara cevaplar aranmıştır.

Tez genel itibariyle niteliksel verilere dayanmakta olup, tez içeriği ve kaynakçaları; “diplomasi, kamu diplomasisi, Türk kamu diplomasisi, Türk kamu diplomasisi kuruluşları ve Balkanlarda Türk kamu diplomasisi” kavramlarına yönelik yapılan literatür taramaları ile elde edilmiştir. Bu taramalar ve incelemeler neticesinde başta yerli ve yabancı olmak üzere basılı ve basılı olmayan, bilimsel ve popüler, süreli ve süreli olmayan, resmi ve resmi olmayan, devlet yayınları, kurum yayınları, kurumların faaliyet raporları gibi ikincil ve çok çeşitli, güncel ve tarihi kaynaklar incelenerek tezde değerlendirilmiştir.

Diplomasi ve kamu diplomasisi kavram ve teorilerinin incelendiği bölümlerde basılı ve bilimsel ikincil kaynaklar, Türk kamu diplomasisi ile kuruluşlarının ele alındığı ayrıca Balkanlardaki Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinin analiz edildiği bölümlerde ise basılı ve bilimsel ikinci kaynakların yanı sıra açık erişim kaynakların ve kurum yayınları ile faaliyet raporlarına başvurulmuş, objektif bir bakış açısı ile gerçeklikle tutarlılık sağlanmaya çalışılmıştır.

Kurumsal yayınların ve faaliyet raporlarının incelenmesi; objektif bir şekilde kurumların Balkanlardaki faaliyetlerinin analiz edilerek tasnifini, tüm kurumların politika ve faaliyetlerinin benzer ve farklı noktalarının karşılaştırmalı olarak resmedilmesini kolaylaştırmıştır.

“Balkanlarda Türk Kamu Diplomasisi ve Faaliyet Alanları” tezi birinci bölüm olan giriş kısmının yanı sıra üç ana bölüm ile bir değerlendirme ve tartışma bölümü olmak üzere beş bölümden oluşmuş; ikinci bölümde diplomasi ve kamu diplomasisi kavramları irdelenmiştir. İnsanlık tarihinde kökeni yazılı döneminde öncesine dayanan diplomasi, toplumlar ve devletler arasında ortaya çıkabilecek sorunların çözümü ve ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla ortaya çıkmış, ilk örnekleri olan Hititler ve Eski Mısırlılar döneminden günümüze kadar büyük bir dönüşüm yaşamıştır.

Uluslararası ilişkilerdeki işlevselliğinden ötürü meslek, sanat, bilim, süreç ve görev gibi adlandırılan diplomasi; ad hoc yani geçici süreli diplomasiden sürekli diplomasiye, geleneksel diplomasiden modern diplomasiye büyük evrimler geçirmiştir. Tarihsel kırılmalar, medeniyetlerin katkıları, Rönesans ve Reform hareketleri bu evrime katkı sunan öğeler olmuştur.

Diplomasi tarihsel olarak teorik, kurumsal, işlevsel, pragmatik boyutları ve uluslararası ilişkiler ile uluslararası hukuk normları çerçevesinde önemli gelişimler

sağlasa da, devletten devlete yönelik süren uygulama metodu 20. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle yetersiz görülmeye başlanmıştır. Mevcut uluslararası ilişkiler yapısının değişmesi, sorunların ve ilişki ağlarının çeşitlenmesi, küreselleşme ile küresel iletişimin çağ atlaması, politika yapım süreçlerine devlet dışı aktörlerin katılması ve kamuoyunun artan etkisi ile birlikte kamu diplomasisi mekanizması ortaya çıkmıştır.

Geleneksel diplomasi metotlarının aksine yani devletten devlete diplomasi metodunun yanında devletten halka, halktan devlete ve halktan halka gibi yeni metotlar uluslararası ilişkiler literatürüne ve mekanizmasına katılmıştır. Böylelikle kamu diplomasisinin uluslararası ilişkilerde dış politika yapım ve uygulama kapsamında diplomasi sürecinde yer kazanmasıyla, siyasetin yanında ekonomik ilişkiler ve yardımlar, kültür, insani yardımlar, medya, eğitim ve dini hizmetler de ağırlık kazanmaya başlanmıştır.

Diplomasi siyasetin yanında genel olarak askeri ve ekonomik öğelerini yani sert güç öğelerini temel alırken, kamu diplomasisi ise sert güç öğeleri dışındaki neredeyse tüm sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel öğeleri yani genel tabirle yumuşak / ince güç öğelerini merkezine alan bir yaklaşıma sahip olmuştur. Bu denli geniş aktörleri barındıran kamu diplomasisi bir halkla ilişkiler, imaj yönetimi, propaganda, algı yönetimi, bilgilendirme ve ikna etme faaliyeti ile lobcilik metodu olarak da nitelendirilmiştir.

Diplomasi ve kamu diplomasisi detaylı irdelendikten sonra çalışmanın üçüncü bölümünde Türkiye’de kamu diplomasisinin tarihsel ve kurumsal gelişimi resmedilmiştir. Kurtuluş savaşı döneminde Anadolu Ajansı ve 1990’lu yıllarla birlikte TİKA uluslararası kamuoyuna yönelik oluşturulan veya o kapsamda görevlere sahip olan kurumlar olsa da, modern anlamda kamu diplomasisi yaklaşımı 2000’li yıllarda Türkiye’de inşa edilmeye başlanmıştır. Bunun neticesinde Türkiye’de teknik destek ve kalkınma yardımlarından insani yardımlara, eğitimsel ve kültürel faaliyetlerden siyasal iletişime kadar birçok alanda KDK, TİKA, YTB ve YEE gibi kurumlar oluşturulmuştur. Bu resmi ya da devlet destekli kurumların yanında devlet dışı ve sivil veya yarı resmi kurum ve kuruluşlarda Türkiye’nin kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sunmaya başlamışlardır.

2000’li yıllar sonrası kamu diplomasisi mekanizmasını inşa eden Türkiye, mevcut dış politikası ve hedeflerini anlatmak misyonuyla başta Balkanlar olmak üzere birçok coğrafyada aktif faaliyetlere girişmiş, etkinliğini arttırmaya başlamıştır. Özellikle Balkanlarda Türkiye ile ortak tarihi, kültürel, dinsel ve dilsel değerlere sahip soydaş ve dindaş olarak nitelendirilen toplulukların mevcut olması Balkanları Türk kamu diplomasisi faaliyetlerinin merkez coğrafyalarından biri haline getirmiştir. Bu nedenle Türkiye hem resmi hem de yarı resmi ve sivil kurum ve kuruluşlarıyla; kalkınma yardımları ve teknik destekler, nakdi yardımlar ve insani yardımlar, mimari-*restorasyon*, siyasal iletişim, kültür, sanat, eğitim ve akademi, dini hizmetler, medya ve iletişim, güvenlik ve askeri faaliyetler ile dış ekonomik ilişkiler gibi alanlarında Balkanlarda yoğun faaliyetler sürdürmeye başlamış ve devam etmektedir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde yukarıda sayılan alanlarda Türk kamu diplomasisinin resmi, yarı resmi ve sivil kurum ve kuruluşlarının Balkanlardaki faaliyetleri çerçevesinde etkinliği analiz edilmiştir. Bu bölümde özellikle Türk kamu diplomasisinin Balkanlardaki mevcut durumunun tam bir röntgeni çekilmeye çalışılmıştır. Bu girişimin en önemli nedeni ise Türk kamu diplomasisinin özellikle Balkanlardaki eğrileri ve doğruları ile eksiklik ve hatalarını net olarak tespit etmek ve Türk kamu diplomasisi perspektifini bütünüyle etkileyecek ve dönüştürecek, ayrıca Türkiye’yi kamu diplomasisi aracılığıyla Balkanlarda oyun kurucu yapacak tespitleri sunabilmektir.

Türk kamu diplomasisinin Balkanlardaki mevcut durumuna yönelik yapılan temel analiz ve tespitler bazı gerçekleri ortaya çıkarmaktadır. Bu gerçekler hem kamu diplomasisi kurumlarıyla hem de Türkiye’nin Balkanlarla ilgili kamu diplomasisi yaklaşımıyla ilgilidir. Türk kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarının Balkanlardaki faaliyet alanları incelendiğinde; kamu diplomasisi kurum ve kuruluşlarının görev tanımlarının net olarak çizilmemesinden ötürü hem görev tanımları dışında faaliyetler yaptıkları hem de birbirlerinin görev tanımlarına girdikleri görülmektedir. Bu nedenle bu kurum ve kuruluşların mümkün olduğunca görev tanımları çizilerek belirli bir ya da birkaç alanda uzmanlaşarak Balkanlarda performans göstermeleri gerektiği hissedilmektedir.

Kamu diplomasisinin genel olarak yabancı ülke vatandaşlarını ikna etme veya etkileme faaliyeti olarak kabul edildiğinde Türkiye’nin Balkanlardaki Türklere

yönelik sürdürdüğü soydaş diplomasisi ve dindaş olarak nitelendirilen başta Arnavut, Boşnak, Torbeş gibi topluluklara yönelik faaliyet ve politikalarının temel kamu diplomasisi anlayışına uymadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Türkiye'nin mevcut kamu diplomasisi etkinliğini arttırabilmek adına Balkanlarda soydaş ve dindaş olarak adlandırılan toplulukların yanı sıra yabancı ülke vatandaşına uygun ve Türkiye ile ilgili daha olumsuz algılara sahip Yunan, Bulgar, Makedon, Sırp, Hırvat ve Sloven gibi toplulukları da kapsar bir anlayışa da yönelmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin Balkanlardaki kamu diplomasisi anlayış ve faaliyetlerinin soydaş ve dindaş topluluklardan Balkanların hem toplumsal olarak hem de siyasal olarak geneline doğru evrilme süreci ancak "Akıllı Güç ve Kurumsal Kolektivite, Koordinasyon ve Bütüncül Politika" formülü ile başarılı olabilecektir. Türkiye bu formül doğrultusunda;

- Balkanlardaki kamu diplomasisinde akıllı güç metoduna daha çok ağırlık vermeli, bu doğrultuda özellikle siyasi, askeri ve ekonomik ayakları barındıran sert güç öğeleri ile yumuşak güç öğelerini beraber kullanmalı,
- Balkanlardaki kamu diplomasisi uygulamaları ve akıllı güç metodu resmi, yarı resmi, sivil ve özel tüm kurum ve kuruluşlarıyla kurumsal bir kolektivite çerçevesinde işlemeli,
- Balkanlarda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların kurumsal kolektivite anlayışında koordinasyon merkez yerini almalı,
- Balkanlardaki kamu diplomasisi faaliyetlerini coğrafi, etnik ve metodolojik bütüncüllük çerçevesinde Balkanlardaki tüm ülkelere, tüm etnik gruplara, sert ve yumuşak güç öğelerini harmanlayarak ortak ve/veya etkin söylem ve metotlarla yaymalıdır.

KAYNAKÇA

- 656 Sayılı Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, *T.C. Resmi Gazete*, 28103, 2 Kasım 2011.
- 2005/11 Sayılı Yurt Dışına Yapılan Teknik Yardımların Envanterinin Tutulması ve Uygulamanın Koordinasyonuna İlişkin Başbakanlık Genelgesi, *T.C. Resmi Gazete*, 25793, 21 Nisan 2005.
- 2008/15 Sayılı Yurt Dışındaki Kültür Varlıklarımızın Restorasyonu İle İlgili Genelge, *T.C. Resmi Gazete*, 26928, 6 Temmuz 2008.
- 2010/38 Sayılı Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü İle İlgili Başbakanlık Genelgesi, *T.C. Resmi Gazete*, 27478, 30 Ocak 2010.
- 5653 Sayılı Yunus Emre Vakfı Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, 26526, 18 Mayıs 2007.
- 5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, *T.C. Resmi Gazete*, 27261, 17 Haziran 2009.
- 5978 Sayılı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, *T.C. Resmi Gazete*, 27544, 6 Nisan 2010.
- 6004 Sayılı Dışişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, *T.C. Resmi Gazete*, 27640, 13 Temmuz 2010.
- AA. (2018). *Anasayfa*. <https://www.aa.com.tr/#> [3 Mayıs].
- AFAD. (2014). *2014 Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2014). *AFAD Bosna'ya Yardımlarını Sürdürüyor*. <https://www.afad.gov.tr/tr/1803/AFAD-Bosna-ya-Yardimlarini-Surduruyor> [4 Haziran].
- (2014). *Türkiye, AFAD Koordinasyonunda Batı Balkanlara Yardım Ediyor*. <https://www.afad.gov.tr/tr/2946/Turkiye-AFAD-Koordinasyonunda-Bati-Balkanlara-Yardim-Ediyor> [8 Haziran].
- (2015). *1700 Gıda Kolisi Arnavutluk'a Teslim Edildi*. <https://www.afad.gov.tr/tr/1560/1700-Gida-Kolisi-Arnavutluk-a-Teslim-Edildi> [4 Haziran].

- (2016). *Türkiye, Makedonya'daki selzedeleri yalnız bırakmadı.*
<https://www.afad.gov.tr/tr/6742/Turkiye-Makedonya-daki-selzedeleri-yalniz-birakmadi> [4 Haziran].
- (2016). *Türkiye'nin Şefkat Eli Balkanlarda.*
<https://www.afad.gov.tr/tr/11636/Turkiyenin-Sefkat-Eli-Balkanlarda> [4 Haziran].
- Akçadağ, E. (2018). *Dünya'da ve Türkiye'de Kamu Diplomasisi.*
<http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf> [8 Haziran].
- Akıllı, E. (2014). Türk Dış Politikasında Kültürel Diplomasi. İ. Demir (Der.), *Türkiye'nin Dış Politikası Yeni Eğilimleri, Yeni Yönelimleri, Yeni Yaklaşımları*, Bursa: Dora Yayıncılık, 1-18.
- Alsın, Z. M. (1947). *Devletler Hukuk Dersleri*. Ankara: Siyasal Bilgiler Okulu.
- Anaz, N., & Özşahin, M. C. (2015). Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü: Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasi'nin Rolü ve İşlevi. M. Şahin, & B. S. Çevik (Der.), *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, Ankara: Nobel Yayın, 499-519.
- Anderson, M. S. (1993). *The Rise of Modern Diplomacy 1450-1919*. London-New York: Longman.
- Aron, R. (2003). *Peace and War: A Theory of International Relations*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- ATV. (2018). *Elveda Rumeli Hakkında*. <https://www.atv.com.tr/klasik-diziler/elveda-rumeli/hakkinda> [8 Haziran].
- Avcı, Y. (2017). Türk Dış Politikasının Stratejik Derinlik Revizyonunda Balkanlar. *BEU Akademik İzdüşüm Dergisi*, 2 (2): 104-127.
- Aydemir, E. (2016). *Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Aysel, A. (2003). *Siyasal İletişim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- BAETrakya. (2018). *Faaliyetlerimiz*.
<https://bae.trakya.edu.tr/pages/faaliyetlerimiz#.Ww5YNh9WpSk> [30 Mayıs].

- Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında 4 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, *T.C. Resmi Gazete*, 30479, 15 Temmuz 2018.
- Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar İle İlgili 2018/2 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, 30488, 24 Temmuz 2018.
- Balcı, A. (2017). *Türkiye Dış Politikası İlkeler, Aktörler ve Uygulamalar*. İstanbul: Alfa Kitap.
- BalkanGünü. (2018). *Künye*. <https://www.balkangunlugu.com/kunye/> [7 Haziran].
- BALKAR. (2018). *Sempozyumlar ve Çalıştaylar*. <http://www.balkar.yildiz.edu.tr/sayfa/8/Sempozyumlar-ve-Calishtaylar/96> [30 Mayıs].
- Battır, O. (2017). *İnsani Diplomasi Teoriden Pratiğe: Türk Dış Politikasının Yeni Aracı*. İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- BayrampaşaBel. (2018). *'BEREKET KONVOYU' MAKEDONYA'DA*. <http://www.bayrampasa.bel.tr/icerik.asp?is=0q13270q10q10q10q10q1hadq1qpis> [6 Haziran].
- BESADER. (2017). *5.BALKANLI ÜNİVERSİTELİLER YAZ KAMPI*, <http://besader.org/tr/?p=960> [7 Haziran].
- BHV. (2016). *Makedonya Türkçe Eğitimindeki Sorunlar ve Çözüm Önerileri Çalıştayı*. <http://www.beyazhareketvakfi.org/makedonya-turkce-egitimindeki-sorunlar-ve-cozum-onerileri-calistayi/> [7 Haziran].
- Bostancı, M. (2012). *Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü ve Önemi*. İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- BYEGM. (2018). *AKARCA HAMBURG'DA 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİNİ ANLATTI*. <http://www.byegm.gov.tr/turkce/faaliyet/akarca-hamburgda-15-temmuz-darbe-girisimini-anlatti/122566> [4 Mayıs].
- (2018). *BYEGM Hakkında*. <http://www.byegm.gov.tr/turkce/hakkında> [4 Mayıs].

- (2018). *Dezenformasyona Karşı BYEGM'den Yeni Atak: "Tuzaga Düşme"*.
<http://www.byegm.gov.tr/turkce/faaliyet/dezenformasyona-karsi-byegmden-yeni-atak-tuzaga-dusme/126249> [4 Mayıs].
- Cankurtaran, B. S. (2015). Türk Dış Politikasında "Diaspora Diplomasisi Açılımı" ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. M. Şahin, & B. S. Çevik (Der.), *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, Ankara: Nobel Yayınları, 91-133.
- Cicioğlu, F. S. (2012). Türk Dış Politikası ve Sivil Toplum Kuruluşları: Türkiye'nin Balkanlar ve Türk Dünyasına Yönelik Politikası Üzerinden Bir Değerlendirme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi* , 1 (1): 75-88.
- Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, *T.C. Resmi Gazete*, 30474, 10 Temmuz 2018.
- Çevik, B. S. (2015). Kültürel Diplomaside Devlet Dışı Aktörler: Türk Sineması ve Dizileri. M. Şahin, & B. S. Çevik (Der.), *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, Ankara: Nobel Yayınları, 391-439.
- Çınar, Y. (2014). Aktif Orta Boy Devlet Modeli: Davutoğlu Dönemi Türk Dış Politikasında Uluslararası Örgütler. İ. Demir (Der.), *Türkiye'nin Dış Politikası Yeni Eğilimleri, Yeni Yönelimleri, Yeni Yaklaşımları*, Bursa: Dora Yayıncılık, 177-202.
- Çimen, S. (2009). T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi, Türkiye'nin Enerji Diplomasisi Paneli 2008. İstanbul: T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, 10-25.
- Çopur, H. (2012). Günümüz Türk Dış Politikasında Türk Medyasında Dış Habercilik. E. Efeğil, & R. Kalaycı (Der.), *Dış Politika Teorileri Bağlamında Türk Dış Politikasının Analizi*, Cilt 1, Ankara: Nobel Yayın, 457-475.
- Daban, C. (2016). Uluslararası İlişkilerde Siyasal Aktörler, Bürokrasi ve Jeopolitik Bağlamında Diplomasi: Türkiye Cumhuriyeti Örneği. *BEU Akademik İzdüşüm / Academic Projection* , 2 (2): 22-50.
- Dağ, A. E. (2005). *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü*. İstanbul: Anka Yayınları.

- Dağ, R. (2016). Dış Yardımların Sınırlarını Belirleyen Medeniyet Kavramının Bileşenleri. *SBARD*, 14 (27): 41-57.
- Denek, S. (2017, Ağustos). Türkiye'nin Konut Politikaları ve Toplu Konut İdaresi Uygulamaları. *Düşünce Dünyasında Türkiiz Siyaset ve Kültür Dergisi* , 91-107.
- Demir, İ. (2014). Enerji Köprüsünden Enerji Merkezine Türkiye. İ. Demir (Der.), *Türkiye'nin Dış Politikası Yeni Eğilimleri, Yeni Yönelimleri, Yeni Yaklaşımları*, Bursa: Dora Yayıncılık, 95-114.
- Diyanet. (2012). *VIII. Avrasya İslam Şurası Toplantısı*. <http://avrasyaislamsurasi.diyanet.gov.tr/tr-TR/Meeting/Detail/8> [14 Mayıs].
- (2018). *Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü*. <http://www2.diyanet.gov.tr/DisIliskilerGenelMudurlugu/Sayfalar/AnaSayfa.aspx#> [30 Nisan].
- Doğan, E. (2012). Kamu Diplomasisinin Sunduğu Fırsatları ve Kısıtları Üzerine. A. Özkan, & T. E. Öztürk (Der.), *Kamu Diplomasisi*, İstanbul: TASAM Yayınları, 13-35.
- Doğan, H. (2014). Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri. *Güvenlik Bilimleri Dergisi* , 3 (2): 67-90.
- Doster, B. (2016). Turgut Özal ve Dış Politika. H. Çakmak (Der.), *Mustafa Kemal Atatürk'ten Günümüze Cumhurbaşkanları ve Dış Politika*, Ankara: Kripto Kitaplar, 197-216.
- Duffey, J. (2009). "How Globalisation Became U.S. Public Diplomacy at he End of the Cold War", *Handbook of Public Diplomacy*. N. S. (Eds.), New York: Routledge.
- Ekşi, M. (2014). *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası*. Ankara: Siyasal Kitap.
- , M. (2015). Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü. M. Şahin, & B. S. Çevik (Der.), *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, Ankara: Nobel Yayın, 345-364.

- Eren, E. (2017). Sivil Toplumun Dış Politika İnşasındaki Rolü: Türk Kamu Diplomasisi Örneği. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 2 (1): 36-49.
- Ergüven, N. S. (2016). Uluslararası Hukukun Tarihsel Boyutuyla Diplomasinin Kurumsal Gelişim Süreci. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1): 111-141.
- Ermağan, İ., & Satıcı, G. (2012). Uluslararası Siyasette Kosova'nın Bağımsızlığına Dair Temel Meseleler ve Türkiye'nin Genel Balkanlar Politikası. *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (3): 371-390.
- Ertekin, B. A. (2012). Uluslararası Sistemde Görsel-İşitsel Medyanın Kamu Diplomasisi ve Kamuoyu Yaratmadaki Önemi: TRT'nin Türkçe Dışında Yayın Yapan Kanalları Üzerine Bir İnceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (42): 323-354.
- Erzen, M. Ü. (2012). Kamu Diplomasisinin Kapsamı ve Geleceği. A. Özkan, & T. E. Öztürk (Der.), *Kamu Diplomasisi*, Ankara: TASAM Yayınları, 35-51.
- (2014). *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: Derin Yayınları.
- EyüpSultanVakfi. (2016). *Haberler*. <http://eyupsultanvakfi.org.tr/kosova-dar-ramazan-coskusu-basliyor> [6 Haziran].
- Girgin, K. (1975). *Çağdaş Politika ve Diplomasi El Kitabı*. Ankara: Türkiye İş Bankası.
- Gönlübol, M. (1975). *Uluslararası Politika*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.
- Göral, E. (2013). Değişen Uluslararası Sistemde Türkiye'nin Balkan Politikasının Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerine Etkisi. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 21 (2): 99-118.
- Gregory, B. (2011, 7 20). *American Public Diplomacy: Enduring Characteristics, Elusive Transformation*. https://smpa.gwu.edu/sites/smpa.gwu.edu/files/downloads/BGregory_HJD_AmericanPD.pdf [29 Mayıs].

- Güzel, S. Ç. (2016). Dış Yardımlarda Destekleyici Bir Unsur Olarak Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* , 30 (2): 343-359.
- Hamilton, K., & Langhorne, R. (1995). *The Practice of Diplomacy*. London-New York: Routledge.
- Havadis, T. (2018). *Makedonya'nın Studenican Şehrinde Uluslararası Balkan Etno Fest Yağlı Güreş Turnuvası Düzenlendi!* <http://www.tekhavadis.com/makedonyanın-studenican-sehrinde-uluslararası-balkan-etno-fest-yagli-gures-turnuvasi-duzenlendi.html> [7 Haziran].
- HüdayiVakfi. (2018). *İnsani Yardım Hizmetlerimiz*. <http://hudayivakfi.org/kategori/faaliyetlerimiz/insani-yardim-hizmetlerimiz> [6 Haziran].
- (2018). *Yabancı Dillerde Yayınlar*. <http://hudayivakfi.org/yabancı-dillerde-yayınlar.html> [6 Haziran].
- İBB. (2017). *İSTANBUL'DAN 'KARDEŞ ŞEHİR' ODESSA'YA 30 OTOBÜS HEDİYE*. <https://www.ibb.istanbul/News/Detail/34020> [3 Mayıs].
- (2018). *İstanbul'un Kardeş Şehir, İşbirliği Protokolleri Ve Mutabakat Zaptı/İyi Niyet Mektupları*. <https://www.ibb.istanbul/SitePage/Index/151> [13 Mayıs].
- (2018). *İSTANBUL'DAN KARDEŞ ŞEHİR SARAYBOSNA'YA 15 OTOBÜS DAHA*. <https://www.ibb.istanbul/News/Detail/34472> [3 Mayıs].
- IBU. (2018). *Anasayfa*. <http://ibu.edu.mk/tr/anasayfa/#> [6 Temmuz].
- İHA. (2016). *İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nden Makedonya'ya yardım eli*. <http://www.iha.com.tr/istanbul-haberleri/istanbul-buyuksehir-belediyesinden-makedonyaya-yardim-eli-istanbul-1467344/> [6 Haziran].
- İHH. (2008). *Balkan Sempozyumu*. <https://www.ihh.org.tr/public/publish/0/29/balkan-sempozyumu.pdf> [6 Haziran].
- (2014). *Makedonya Müslümanları*. <https://www.ihh.org.tr/public/publish/0/92/makedonya-muslumanlari-web.pdf> [6 Haziran].

- (2016). *İHH Faaliyet Raporu 2016*.
<https://www.ihh.org.tr/public/publish/0/109/ihh-yillik-rapor-2016.pdf> [6 Haziran].
- (2018). *İHH Faaliyet Raporu 2017*.
<https://www.ihh.org.tr/public/publish/0/118/ihh-faaliyet-raporu---2017.pdf> [6 Haziran].
- Ihlamur, S. G. (2015). İnsani Diplomasi İlkesi Çerçevesinde Türkiye'nin Göç ve İltica Rejimi. M. Şahin, & B. S. Çevik (Der.), *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, Ankara: Nobel Yayınları, 45-71.
- İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında 14 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, *T.C. Resmi Gazete*, 30488, 24 Temmuz 2018.
- İnan, E. (2012). Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Eksenine. A. Özkan, & T. E. Öztürk (Der.), *Kamu Diplomasisi*, İstanbul: TASAM Yayınları, 63-71.
- İskit, T. (2007). *Diplomasi, Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- IUS. (2018). *IUS Hakkında*. <https://www.ius.edu.ba/tr/universite-hakkında> [7 Haziran].
- KADAM. (2018). *KADAM Haberler*. http://kadam.klu.edu.tr/Sayfa_Gruplari/280-haberler.klu/detay/ [5 Mayıs].
- (2018). *KADAM Hakkında*. <http://kadam.klu.edu.tr/Sayfalar/4391-kadam-hakkında.klu> [5 Mayıs].
- Kalın, İ. (2012). Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi. A. Özkan, & T. E. Öztürk (Der.), *Kamu Diplomasisi*, İstanbul: TASAM Yayınları, 145-161.
- Kamel, A. (2014). *1923'ten Günümüze Türk Dış Politikası ve Diplomasisi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Kamudiplomasisi. (2018). *Amaç ve Hedefler*. <http://kamudiplomasisi.org/amac-hedefler> [5 Mayıs].
- Karadağ, H. (2016). *Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi*. Ankara: Nobel Yayın.

- Karagül, S. (2013). Türkiye'nin Balkanlardaki "Yumuşak Güç" Perspektifi: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi* , 8 (1): 79-102.
- Kardaş, T., & Erdağ, R. (2012). Bir Dış Politika Aracı Olarak TİKA. *Akademik İncelemeler Dergisi* , 7 (1): 167-193.
- Kavoğlu, S. (2018). *Türk Kamu Diplomasisi Halkla İlişkiler Eksenli Model Arayışları*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- KDK. (2018). *Afetlerde Türkiye'nin ortak gücü: AFAD*. <https://kdk.gov.tr/haber/afetlerde-turkiyenin-ortak-gucu-afad/477> [13 Mayıs].
- (2018). *Kamu Diplomasisi Panelleri*. <https://kdk.gov.tr/faaliyetler/kamu-diplomasisi-panelleri/24> [5 Mayıs].
- (2018). *Kuruluş*. <https://kdk.gov.tr/faaliyetler/kurulus/7> [24 Nisan].
- Kılıç, E. A. (2015). Bir Kamu Diplomasisi Aracı Olarak TRT Kurumu. M. Şahin, & B. S. Çevik (Der.), *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, Ankara: Nobel Yayınları, 365-391.
- Kızılay. (2014). *Bosna'da Mobilya Sevinci*. <https://kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/1444> [5 Haziran].
- (2015). *Türk Kızılayı Balkanlarda Kesilen Kurbanlarla Yüzleri Güldürdü*. <https://kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/2261> [5 Haziran].
- (2016). *Makedonya'nın Yaraları Sarılıyor*. <https://kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/2944> [5 Haziran].
- (2017). *Kızılay'dan Bosna Hersek'e Gıda Desteği*. <https://kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/3966> [5 Haziran].
- (2017). *Türk Kızılayı Balkanlarda Kesilen Kurbanlarla Yüzleri Güldürdü*. <https://kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/3751> [5 Mayıs].
- (2018). *Kızılay'dan Dünyanın Dört Yanındaki Yetimlere İftar Sofrası*. <https://kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4235> [5 Haziran].
- (2018). *Kızılay'ın Ramazan Yardımları Kıtaları Aşıyor*. <https://kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4233> [5 Haziran].

- (2018). *Kurumsal: Mali Bilgiler*. <https://www.kizilay.org.tr/Kurumsal/mali-bilgiler> [30 Nisan].
- Kodaman, T., & Birsal, H. (2014). 21. Yüzyıl Balkan Jeopolitiğinin Çok Boyutlu Bir Bakış Açısı ile İncelenmesi ve Türkiye'ye Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19 (1): 49-64.
- Köksoy, E. (2015). Kamu Diplomasisi ve Mülteci İlişkileri Türkiye'nin Mülteci İlişkilerinin Uluslararası Medya Yansımaları. *Marmara İletişim Dergisi* (24): 77-99.
- Kösebalaban, H. (2014). *Türk Dış Politikası*. Ankara: BigBang Yayınları.
- Kurtuluş, B. (2015). Türkiye'nin Kamu Diplomasisinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: İnsani Yardım Kuruluşları ve İnsani Diplomasi Perspektifi. M. Şahin, & B. S. Çevik (Der.), *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, Ankara: Nobel Yayın, 185-214.
- Kurtuluş, B. (2016). Müzik Diplomasisi: Bir Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Müzik. G. A. Sancar (Der.), *Kamu Diplomasisinde Yeni Yaklaşımlar ve Örnekler*, İstanbul: Beta Yayıncılık, 129-155.
- Leonard, M., Stead, C., & Smewing, C. (2002). *Public Diplomacy*. London: Foreign Policy Center.
- Maarif, T. (2018). *Kuruluş Amacı*. <https://turkiyemaarif.org/page/30-turkiye-maarif-vakfi-12> [2 Mayıs].
- , T. (2018). *Türkiye Maarif Vakfı 70 Ülkeyle Temas Kurdu*. <https://turkiyemaarif.org/post/7-turkiye-maarif-vakfi-70-ulkeyle-temas-kurdu-334> [2 Mayıs].
- MBB. (2018). *Yerel Diplomasi*. <http://marmara.gov.tr/Yerel-Diplomasi-7688> [13 Mayıs].
- Melissen, J. (2007). *"The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice"*. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. New York: Palgrave Macmillan.

- Mengü, S. Ç., & Yıldırım, G. (2012). Halkla İlişkilerin Kamu Diplomasisinde Etkin Kullanımı. A. Özkan, & T. E. Öztürk (Der.), *Kamu Diplomasisi*, İstanbul: TASAM Yayınları, 71-111.
- Meray, S. L. (1956). Diplomasi Temsilcilerinin Hukuki Statüsü. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (3): 81.
- MFA. (2018). *Balkanlar*. <http://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?a4652a89-e587-4528-907b-84ed8f33b97c> [14 Mayıs].
- Morgenthau, H. J. (1970). *Uluslararası Politika* (Cilt 1). (B. Oran, & Ü. Oskay, Çev.) Ankara: Türkiye Siyasi İlimler Derneği.
- Mueller, S. (2009). *The Nexus of US Public Diplomacy and Citizen Diplomacy*. New York: Routledge.
- MÜSİAD. (2014). *Küresel ve Bölgesel Yeniden Yapılanma Sürecinde Güçlü Dış Politika*. http://www.musiad.org.tr/F/Root/burcu2014/Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20Yay%C4%B1n/Pdf/Ara%C5%9Ft%C4%B1rma%20Raporlar%C4%B1/Dis_Politika_Raporu_2013.pdf [30 Mayıs].
- (2018). *Şubeler*. <http://www.musiad.org.tr/tr-tr/subeler> [3 Mayıs].
- Nicholson, H. (1950). *Diplomacy*. London-New York: Oxford University Press.
- Nye, J. S. (2004). *Soft Power*. New York: Public Affairs.
- , J. S. (2005). *Yumuşak Güç*. Ankara: Elips Kitap.
- , J. S. (2008). *The Powers to Lead*. New York: Oxford University Press.
- Oba, N. (2018). *Türk Dış Politikasının Yeni Etkinlik Aracı Dış Yardımlar*. Ankara: Nobel Yayın.
- Oran, B. (1993). Balkan Müslümanlarında Dinsel ve Ulusal Kimlik. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 48 (1): 109-121.
- , B. (2013). *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar Cilt III: 2001-2012*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- , B. (2018). *Türkiye'nin Balkan ve Kafkas Politikası*. <http://www.asosindex.com/cache/articles/turkiye-nin-balkan-ve-kafkas-politikasi-f23707.pdf> [14 Mayıs].

- Özcan, A. B., & Çınar, Y. (2014). Uluslararası İlişkilerin Temel Kavramları. Y. Çınar içinde, *Diplomasinin Doğuşu ve Gelişimi*. İstanbul: Hükümdar Yayınları.
- Özgöker, U., & Batı, G. F. (2016). *AB'nin Doğu Sınırı Balkanlar*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Özkan, A. (2013). *21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi İmkanları, Stratejik Rapor No: 70*. Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi . İstanbul: TASAM Yayınları.
- , A. (2015). *21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi İmkanları, Stratejik Rapor No: 70*. İstanbul.
- Özkan, B. (2015). Türk İş Kuruluşlarının Kamu Diplomasisindeki Rolü. T. D. Diplomasisi (Der.), *Mehmet Şahin; B. Senem Çevik*, Ankara: Nobel Yayın, 263-292.
- Özkan, M. (2015). Türk Dış Politikasında Din ve Din Diplomasisi. M. Şahin, & B. S. Çevik (Der.), *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, Ankara: Nobel Yayın, 133-154.
- Özlem, K. (2016). *Türkiye'nin Balkan Türkleri Politikası (1991-2014)*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- PDAA, A. A. (2018). *About U.S. Public Diplomacy*. http://pdaa.publicdiplomacy.org/?page_id=6 [29 Temmuz].
- Pegasus. (2018). *Uçuş Noktaları*. <https://www.flypgs.com/faydali-bilgiler/ucusun-icin-bilgiler/ucus-noktaları> [6 Haziran].
- Purtaş, F. (2013). Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi. *Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi* , 7 (13): 1-14.
- RumeliDerneği. (2017). *EĞİTİM YARDIMI – BURS*. <http://www.rumelidernegi.org/faaliyetlerimiz/project-children/egitim-yardimi-burs/> [7 Haziran].
- Sancak, K. (2016). *Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı ve Yumuşak Güç*. Ankara: Nobel Yayın.

- Sancaktar, C. (2010). Soğuk Savaş Sonrası Türkiye'nin Balkanlar Açılımı. H. Çomak (Der.), *21. Yüzyılda Çağdaş Türk Dış Politikası ve Diplomasisi*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları, 329-351.
- Sancar, G. A. (2012). *Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- , (2012). *Uluslararası Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi: Türkiye İçin Bir Model Önerisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- , (2015). Kamu Diplomasisinde Medyanın Önemi: Anadolu Ajansı Örneği. M. Şahin, & B. S. Çevik (Der.), *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, Ankara: Nobel Yayın, 441-464.
- , (2018). *Kamu Diplomasisinde "İlişki İnşa Etme" Söylemi*. <http://kamudiplomasisi.org/demo/images/stories/aslisancar.pdf> [24 Şubat].
- SEDEF. (2018). *SEDEF Vakfı*. <https://www.sedefbosnia.ba/tr/content/saraybosna-egitimi-destekleme-ve-gelistirme-vakfi> [7 Haziran].
- Selçuk, O. (2015). Bir Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Türk Hava Yolları. M. Şahin, & B. S. Çevik (Der.), *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, Ankara: Nobel Yayın, 321-365.
- SETA. (2018). *Siyaseti Anlama Kılavuzu*. <http://www.setav.org/?s=Siyasetini+Anlama+Kılavuzu> [29 Mayıs].
- Sevin, E. (2016). Sağlık, İletişim ve Dış Politika: Çin ve Brezilya Örnekleri Üzerinden Sağlık Diplomasisi. G. A. Sancar (Der.), *Kamu Diplomasisinde Yeni Yaklaşımlar ve Örnekler*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Şahin, M. (2013). Case Study: Türkiye'nin Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da Uyguladığı Kamu Diplomasisi Faaliyetleri. A. Yalçınkaya, & Y. Özgen (Der.), *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Şahin, M., & Çevik, B. S. (2015). Türkiye'de Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç. M. Şahin, & B. S. Çevik (Der.), *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, İstanbul: Nobel Yayınları, 1-17.

- Tansi, D., & Erkan, H. S. (2015). *Türk Dış Politikası'nda Güncel Eğilimler (2000-2014)*. İstanbul: Kanak Yayınları.
- TASAM. (2008). *Rumeli - Balkan - Trakya Sivil Toplum Örgütleri*.
http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/3750/rumeli_-_balkan_-_trakya_sivil_toplum_organlari [30 Mayıs].
- (2010). *Bölgemizde Bir İlk: "KAMU DİPLOMASİ ENSTİTÜSÜ" Faaliyete Geçti....* http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/1192/bolgemizde_bir_ilk_kamu_diplomasi_enstitusu_faaliyete_gecti%E2%80%A6 [5 Mayıs].
- (2018). *Balkanlar*. <http://www.tasam.org/tr-TR/Spektrum/14/Balkanlar> [29 Mayıs].
- TDV. (2016). *Dağıtımlar*. <http://www.hediyemkuranolsun.com/index.php/dagitimlar/> [5 Haziran].
- (2016). *TDV 2016 Faaliyet Raporu*.
https://www.tdv.org/Media/files/raporlar/TDV_2016_FaaliyetRaporu.pdf [5 Haziran].
- (2018). *Camilerimiz*.
https://www.tdv.org/Media/files/Tanitim%20Kataloglari/Camilerimiz_TR.pdf [5 Haziran].
- (2018). *Hakkımızda: Türkiye Diyanet Vakfı*. <https://www.tdv.org/tr-TR/site/icerik/hakkimizda-1038> [2 Mayıs].
- (2018). *Hayri ve Sosyal Hizmetler*. <https://www.tdv.org/tr-TR/site/icerik/hayri-ve-sosyal-hizmetler-1078> [3 Mayıs].
- TekRumeli. (2018). *Kurumsal*. <http://www.tekrumelity.com/kurumsal.php> [8 Haziran].
- Telci, İ. N. (2015). Yumuşak Güç ve Düşünce Kuruluşları: Türkiye Örneği. M. Şahin, & B. S. Çevik (Der.), *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, Ankara: Nobel Yayın, 521-549.
- THY. (2018). *Sponsorluklar*. <https://www.turkishairlines.com/tr-tr/basin-odasi/sponsorluklar/> [12 Mayıs].

- TİKA. (2016). *Ayrı Coğrafyalarda Aynı İmza*. Ankara.
- (2017). *Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2017). *TİKA Faaliyet Raporu 2017*. Ankara: TİKA Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- (2018). *Tarihçe*. <http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222> [25 Nisan].
- (2018). 2. *Balkan Buluşması Gerçekleştirildi*. http://www.tika.gov.tr/tr/haber/2_balkan_bulusmasi_gerceklestirildi-44489 [5 Haziran].
- (2018). *T.C. Başbakanlık Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı Stratejik Plan 2018-2022*. Ankara.
- (2018). *TİKA Balkanlar*. Ankara.
- (2018). *TİKA'dan Gacko ve Mostar'da İftar*. http://www.tika.gov.tr/tr/haber/tika%27dan_gacko_ve_mostar%27da_iftar-44615 [5 Haziran].
- TMV. (2018). *Dünyada TMV*. <https://turkiyemaarif.org/page/42-dunyada-tmv-16> [5 Haziran].
- (2018). *TMV Kanunu*. <https://turkiyemaarif.org/page/12-tmv-kanunu-11> [2 Mayıs].
- TOBB. (2018). *Yurtdışı Temsilcilikler*. <https://www.tobb.org.tr/AvrupaBirligiDairesi/Sayfalar/YurtdisiTemsilcilikler.php> [3 Mayıs].
- TODAİE. (2018). *Kamu Diplomasisi Eğitim Programı*. http://www.todaie.edu.tr/genel/bizden_detay.php?kod=206 [12 Mayıs].
- TOKİ. (2018). *Afet konutları*. <http://www.toki.gov.tr/afet-konutlari> [3 Mayıs].
- (2018). *Haber: TOKİ'den Pakistan'a 4.620 Afet Konutu*. <http://www.toki.gov.tr/haber/tokiden-pakistana-4620-afet-konutu> [3 Mayıs].
- (2018). *Kuruluş ve Tarihçe*. <http://www.toki.gov.tr/kurulus-ve-tarihce> [3 Mayıs].
- TrakyaTürk. (2018). <http://www.trakyaturktv.com/> [8 Haziran].

- TRT. (2017). *Türkiye en çok insani yardım yapan ikinci ülke*.
<http://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiye-en-cok-insani-yardim-yapan-ikinci-ulke-320958.html> [3 Mayıs].
- TRT1. (2018). *Alija*. <https://www.trt1.com.tr/arsiv/aliya> [8 Haziran].
- TRTWorld. (2018). *About*. <https://www.trtworld.com/about> [12 Mayıs].
- TSK. (2018). *Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekatına Katkıları*,
<http://www.tsk.tr/Uluslararasıİliskiler/BarisiDestekleme> [23 Mayıs].
- Tuch, H. (1990). *Communicating with The World: U.S. Public Diplomacy Overseas*,
Washington: Georgetown University Institute for The Study of Diplomacy.
- Tuch, H. N. (1993). *Communicating with the World: U.S. Public Diplomacy Overseas*, New York: St Martin's Press.
- Tuncer, H. (1982). Diplomatlarda Aranılan Başlıca Nitelikler. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* , 2 (1): 1-17.
- (1984). Tarihte ve Günümüzde Ad Hoc Diplomasi. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni* , 4 (1): 50-57.
- (1991). *Eski ve Yeni Diplomasi*. Ankara: Dış Politika Enstitüsü.
- (2006). *Küresel Diplomasi*. Ankara: Ümit Yayınevi.
- (2009). *Diplomasinin Evrimi, Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye*,
İstanbul: Kaynak Yayınları.
- (2016). *Küreselleşme Döneminde Türk Dış Politikası*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Türk, F., & Özlem, K. (2016). Bulgaristan Türkleri ve Türkçe. F. Türk (Der.), *Balkanlarda Yaşayan Türk Azınlıkları ve Türkçeye Yönelik Dil Politikaları*, Ankara: Astana Yayınları, 1-35
- TÜSİAD. (2018). *Hakkında*. <http://www.tusiad.org/tr/tusiad/hakkında> [10 Mayıs].
- (2018). *Temsilcilikler*. <http://www.tusiad.org/tr/tusiad/temsilcilikler> [3 Mayıs].
- UDEF. (2018). *Hakkımızda*. <https://www.undef.org.tr/hakkımızda.html> [7 Haziran].
- (2018). *Uluslararası Öğrenci Buluşması*.
<http://uluslararasiogrencibulusmasi.com> [7 Haziran].

- Uslu, N. (2006). *Türk Dış Politikası Yol Ayrımında Soğuk Savaş Sonrasında Yeni Sorunlar, Yeni İmkanlar ve Yeni Arayışlar*. İstanbul: Anka Yayınları.
- Ünal, U. (2016). *Kamu Diplomasisi Kalkınma Yardımları ve Algı Araştırması Çerçevesinde*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- ÜSKEV. (2018). *Üsküp Vakfı*. <http://uskev.org> [7 Haziran].
- Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usullerine Dair 3 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, *T.C. Resmi Gazete*, 30474, 10 Temmuz 2018.
- Versan, R. (1995). Tarih Boyunca ve Günümüzde Diplomasi. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* (10): 89-96.
- VGM. (2012). *2012 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2014). *2014 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2015). *2015 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2016). *2016 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2018). *Birim Görev Tanımları*. https://www.vgm.gov.tr/Documents/VGM_Birim%20G%C3%B6rev%20Tan%C4%B1mlar%C4%B1.pdf [6 Mayıs].
- (2018). *Kurumsal Tarihçe*. <https://www.vgm.gov.tr/kurumsal/tarih%C3%A7e/tarihte-vak%C4%B1flar> [6 Mayıs].
- Waller, J. M. (2007). *The Public Diplomacy Reader*. Washington: The Institute of World Politics Press.
- YEE. (2014). *Yunus Emre Enstitüsü 2014 Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2015). *Yunus Emre Enstitüsü 2015 Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2016). *Yunus Emre Enstitüsü 2016 Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2017). *Türk Okçuluğu Dünyaya Yayılıyor*. <http://www.yee.org.tr/tr/haber/turk-okculugu-dunyaya-yayiliyor> [3 Mayıs].
- (2018). *Harita*. <http://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/harita> [25 Nisan].

- (2018). *Vakıf Yönetimi*. <http://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/vakif-yonetimi> [25 Nisan].
- Yıldırım, G. (2015). *Kültürel Diplomasi Ekseninde Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Yıldırım, K. E., & Yıldırım, A. (2017). Türkiye'nin Yumuşak Güç Sembollerinden Türk İşbirliği Koordinasyon Ajansı ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'na Genel Bakış. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi* , 1 (33): 203-219.
- Yılmaz, A. N., & Kılıçoğlu, G. (2017). Balkanlar'da YTB ve TİKA'nın Türk Kamu Diplomasisi Kurumları Olarak Faaliyetleri ve Türkiye'nin Bölgedeki Yumuşak Gücüne Etkileri. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 2 (2): 115-131.
- Yılmaz, S. (2012). *Akıllı Güç*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- , S. (2012). Kamu Diplomasisi: Başka Halklara Angaje Olmak, Ayaklandırmak. *21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi* (1), 13.
- YÖK. (2018). *Üniversitelerimiz*. <http://www.yok.gov.tr/web/guest/universitelerimiz> [30 Mayıs].
- YTB. (2011). *2011 Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2012). *2012 Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2014). *2014 Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2015). *2015 Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2016). *2016 Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2016). *Kültürel Arşiv Projeleri*. <https://www.ytb.gov.tr/kardes-topluluklar/kulturel-arsiv-projeleri> [3 Haziran].
- (2017). *2017 İdare Faaliyet Raporu*. Ankara.
- (2018). *Anasayfa*. <https://www.ytb.gov.tr/> [26 Haziran].

ÖZGEÇMİŞ

Erdem EREN

Adres: 50. Yıl Mahallesi, B Caddesi, 2068 Sokak, No 16, Daire 1, Sultangazi, İstanbul.

Telefon: +90 553 612 85 34

Mail: erdemeren2234@gmail.com

A. EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, 2018, İstanbul

Lisans: İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, 2014, İstanbul.

B. MESLEKİ DENEYİM

2015-2016 İstanbul Plato Meslek Yüksekokulu Sağlık, Kültür, Spor Birim Müdürü

2016-2018 İstanbul Sultangazi Belediyesi Hukuk İşleri Müdürlüğü Büro Personeli

C. İLGİ ALANLARI

- 1- Sivil Toplum
- 2- Kamu Diplomasisi
- 3- Türk Dış Politikası
- 4- Avrasya
- 5- Balkanlar
- 6- Türk Siyasi Tarihi
- 7- Ekonomi Politik

D. PROJELERİ

- 1- Uluslararası Recep Tayyip Erdoğan Sempozyumu (Beyaz Hareket Vakfı, AK Parti ve TİKA İşbirliğiyle)
- 2- Makedonya’da Türkçe Eğitimindeki Sorunlar ve Çözüm Önerileri Çalıştayı (Beyaz Hareket Vakfı, Makedonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı Pedagoji Kurumu, Yunus Emre Enstitüsü ve TİKA İşbirliğiyle)

E. YAYINLARI

- 1- Eren, E. Ed. (2016). *Uluslararası Recep Tayyip Erdoğan Sempozyumu – Türk, İslam ve Dünya Siyasetindeki Yeri ve Önemi*, ISBN: 978-605-83209-0-1, İstanbul.
- 2----- (2017). Şanghay İşbirliği Örgütü ve Türk Dış Politikasında Gelecek Perspektifi, *Marmara Üniversitesi Strategic Public Management Journal*, ISSN: 2149-9543, 3 (5): 77-94.
- 3----- (2017). Sivil Toplumun Dış Politika İnşasındaki Rolü: Türk Kamu Diplomasisi Örneği, *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi – Journal of Research in Economics, Politics & Finance*, e-ISSN: 2587-151X, 2 (1): 36-49.